Los Angeles, 2000 m. gruodžio 22 d.

Pavėluotas šventinis labas gerb. L. Peleckiui Kaktavičiui ir šeimai!

Ačiū už šventinį laiškelį.

Tuo tarpu jaučiuos neblogai, bet kai Kudirkos Naumiesty mane kalbinai į juostą „įrašydamas“, buvau gerokai apsnūdęs, gi laidotuvių dieną buvo tiek daug giminių, Petronėlės literatūrinio darbo bičiulių ir kaimynų, po kelionės lėktuvu, po laidotuvinių pagraudenimų protarpiais nebeatsimindavau, su kuo ir apie ką kalbėtasi. Mažai bepamenu tą pokalbį ir su Tamsta.

Atsimenu, klausei apie pažintį su Petronėle. Taip, aš buvau 8-je klasėje, ji – mokytoja. 1931 m. Mažeikiuose per abiturientų išleistuves keitėmės adresais, tikėdamiesi palaikyti ryšį. Įsijungė ir mokytoja Orintaitė, nustebau, kad į tėviškę po kurio laiko atėjo jos laiškas. Klausinėjo, ar apsisprendžiau, ką studijuosiu. Davė sesers Kaune adresą, patardama, jei reikalas ištiktų, jos patarimų pasiklaust. Kai pradėjau studijuoti, kai Petronėlė atvažiuodavo į Kauną, susitikdavome pas jos seserį Antaniną – Tonę. Eidavome į teatrą. Per vienas Velykas visi trys važiavome į Palemoną pas mano giminaitį, kurs ten greta Salomėjos Neries sodybos irgi turėjo gražų namą. Tokia pažintis tęsėsi iki vedybų. Apie mano jai pagalbą yra ji Tamstai 1999 m. kovo 12-tos laiške parašiusi. Kūryboj bendradarbiavimo nebuvo, ji laisvai, mano netrukdoma rašydavo.

Archyvas buvo man sunki problema. Daug liko senų raštų raštelių, laiškų. Parašiau Marijai Macijauskienei, jog aš to archyvo tvarkyti nebaigsiu, bet tas archyvas mane pribaigs. Atsiuntė pagalbos ir archyvų tvarkymo specialistę (apmokėjau kelionės ir kitas išlaidas). Taip tad nuo spalio pabaigos ėjo įtemptas darbas. Penkios dėžės išsiųstos į įvairius muziejus, dar keletas dėžių laukia geresnio laiko, kai pasibaigs šventinių siuntinių paštuose kamša.

Daugiausiai tenka Maironio literatūros muziejui, Vilniaus u-to bibliotekai, Kudirkos muziejui, šiek tiek ir Šiaulių „Aušrai“. Petronėlės paliktame sąraše, kur archyvinę medžiagą siųst, „Varpų“ nėra. Tamstos jai rašyti laiškai keliauja į Maironio literatūros muziejų. Gerų metų! *Kazys Januta*

Paulius JURKUS

Woodhavenas, 1991.XI.7.

Mielas Leonai,

ačiū Jum labai už prisiminimus, už knygas. Esu gavęs viską: „Varpus“, knygą. Dabar taip sutaikė, kad iš J. Jankaus gavau „Varpus“, o šiandie Paties laišką. Skubu atsakyti, nes laiką pavogti gali smulkūs dienos darbai.

„Varpus“ leidžiate žavingai. Dabar įdėjot Faustą Kiršą, kurį gerai pažinau, padariau net viršelį jo rinktinei. Leiskite ir toliau, telkdami įvairią medžiagą, besirūpindami leidinio estetine išvaizda.

Gavęs šiuos „Varpus“, susimąsčiau: juk mano kaimynas ir bičiulis buvo Jackus Sondeckis-Sonda. Jau metų metais nešioju mintį parašyti apie jų visą šeimą, nes turiu daug medžiagos. Įdomios, niekur negirdėtos.

Gerai pažįstami buvo man dr. Domas Jasaitis ir jo miela žmona, su kuria kas savaitę kalbėjom telefonu. Tai žmonės iš senųjų Šiaulių, žmonės, atėję iš prieškarinių laikų, statę Lietuvą savo darbais, buvę visada kuklūs, patrauklūs.

Šiame rudenėjančiame fone prisimenu ir Venclauskienę. Ir tai parašysiu, parašysiu ir apie Jūsų knygą.

Visi buvome užimti tuo pačiu, kaip ir visa Lietuva. Mūsų akyse pakėlė trispalvę prie Jungtinių Tautų rūmų! Ir kiek dėl to buvo vargta, kovota! Dabar visi miesto laikraščiai rašo pirmuose puslapiuose!

Daug svečių iš Lietuvos. Važiuoja visi su reikalais, vis labiau įtvirtindami Lietuvą.

Dabar mūsų valdžios spauda paskelbė, kad paštą veš tiesiai į Lietuvą. Gal pagerės reikalai. Aname režime mano laiškai sunkiai pasiekdavo Jūsų žemę, dar sunkiau iš ten ateidavo. Dabar mūsų visų darbas davė rezultatus.

Daug dirbu. Tenka redaguoti įvairius leidinius – proginius ir rimtesnius. Rašau kiek leidžia sąlygos. Mąstau! Gruodžio 8 būsiu Los Angeles, kur bus mano literatūros vakaras. Tenka keliauti ir su

paskaitom.

Esu dėkingas už prisiminimą, laišką. Pasiųsiu ir kitus leidinius, kiek sąlygos leis, ir apie p. Venclauskienę. Sveikink sūnelį. Tegu jis dirba! Gyvuokite, darbu ir kūryba įprasminkit laiką. Jūsų *Paulius Jurkus*

1992. gruodžio 4 d.

Mielas Leonai,

gavau visa, ką esi siuntęs: „Varpus“, knygutę, laiškus. Kažkaip nesusimėčiau parašyti, nes dienos apkrautos darbais, skubiais rūpesčiais. Nesu gavęs tik to laiško, kur buvo kažkokie klausimai. Esu pasivėlinęs labai, tai tikriausiai visi planai atkrinta. Šiuo metu irgi turiu skubėti ir skubėti, nes čia rengiame iškilmingą vasario 16-tos minėjimą ir kitą. Be to, gruodžio vidury išvykstu į Floridą, iš kur grįšiu tik sausio viduryje. Grįžęs gal ir galėčiau ką surašyti, kas liestų Šiaulius, praeitį. Dabar tekinu vieną knygelę, kurią noriu užbaigti, pasitraukęs į vienumą prie jūros. Apie Jackų Sondą Sondeckį galėčiau parašyti kiek vėliau, nes ten reikia įdėti daugiau darbo. Norėčiau parašyti apie du poetus: Genį ir Butkų Juzę. Tema surišta su Telšiais, bet šiek tiek turi bendro su Šiauliais, su vienu literatūros vakaru Šiauliuose. Butkų Juzė įskundė Praną Genį. Tą suėmė, nuteisė, įkišo į kalėjimą, iš kurio jis nebeišėjo. Abu gerai pažinau. Verta apie tai parašyti, apiforminti, bet gal „Varpams“ per tolima tema.

Šiaip esu apsikrovęs įvairiais darbais, įsipareigojimais. Laiko tikrai maža, o noris dar šį tą ir sau pasidaryti. Grįžęs iš Floridos, pasiųsiu Pačiam ką nors, kas anksčiau išleista. Parašyk prie progos. Dirbkite, dirbkite, nes tik darbas įprasmina mūsų gyvenimą. Gražiai rašai, tai ir turi dirbti, darbu papuošti Lietuvą.

Pas mus švenčių laikas. Visos gatvės papuoštos, skamba muzika. Visur pakili nuotaika. Tai metų gražiausios dienos ir šventės. Bet man tokios dienos atneša liūdesį, nes tada labiausiai pajunti, kad esi klajoklis žmogus. Bet reikia gyventi, reikia užsidaryti savo kambaryje ir dirbti, dirbti. Tą ir darau.

Linkiu gražių nuotaikingų Kalėdų švenčių ir laimingų N. Metų, kad jie būtų geresni, kad sumažintų vargą ir padidintų gėrį.

Su bičiulyste ir pagarba *Paulius Jurkus*

Juozas Almis JŪRAGIS

Australija, Bass Hill kaimelis, 1991 lapkričio 11

Gerbiamasis Pone,

dėkoju Jums už dėmesį. Jau vien Jūsų adresas romantiškuoju vardu Dainų gatvė daug pasako. Dar daugiau yra man apie Jus pasakiusios dvi „Varpų“ knygos. Jas man malonėjo paskolinti daktaras, Jūsų ištikimas bendramintis, o štai jau ir Jūs mane šiek tiek pažįstate iš tos nelaimingosios mūsų antologijos. Mano knygos visos yra išėjusios į pasaulį ir jų atsargų neturime. Nepramatėme tos galimybės, kad atsivers keliai į Lietuvą. o dabar nors imk ir pradėk leisti pakartotinas laidas... Ką galėsiu, atsiųsiu Jums 92-ųjų metų pradžioje.

Dėkoju Jums ir už tai, kad kviečiate savo almanacho bendradarbiu. Apie šitą reikalą reikės rimčiau pagalvoti. Gerai, kad susidomėjote poetu Gasiūnu. Jam, vargšui, reikia padėti, kad jo pėdsakas iš mūsų kultūros visiškai neišnyktų. Poeto talentą vyras turėjo gražų, bet visus savo perlus išbarstė kiaulėms... Jūs siūlote „paremontuoti“ tą atsisveikinimo žodelį, parašytą po laidotuvių. Dabar nebeatsimenu, ką aš ten buvau parašęs. Aš, kaip ir Jurgis Jankus, tuojau užmirštu tai, ką esu išspausdinęs. Reikės pasižiūrėti ir šiek tiek pakrapštinėti. Bet tik po Kalėdų. Dabar man baisiai blogas laikas. Artėja didžiosios šventės, turiu parašyti kalną laiškų. Jau vien tik pagalvojus, pradeda šiaustis paskutiniai mano galvos plaukų likučiai. O gal Jums praverstų visa teisybė apie Gasiūną? Nebūtinai spausdinimui, asmeniškam žinojimui. O gal ir Jūs galėtumėt man parašyti visą teisybę apie Gasiūno jaunystės dieneles Lietuvoje?

Jums atrodo, kad apie mane sukasi Australijos lietuvių literatų veikla. Aš pats apie save taip niekada nesu pagalvojęs. Visi mano darbai labai kuklūs. Man tik pasitaikė būti ten, kur kai kas norėjo ką tai daryti ir nusprendė, kad aš tą darbą tinkamiausiai atliksiu. Aš nesipriešinau. Taip man vis

kliūdavo darbai, kurių niekas kitas nedrįso ar nenorėjo daryti. Išmintingesni vyrai rašinėjimams laiko negaišina. Dabar, žvelgdamas į praeitį, ir aš pats suprantu, kad visi mano gyvenimo laisvalaikiai, atiduoti rašinėjimams, man buvo labai nuostolingi. Jei rašymo vietoje būčiau ėjęs žmonėms tvorų dažyti, būčiau turtingas žmogus. Bet čia jau kita tema. Negaliu paneigti to fakto, kad prie visų čia daromų literatūrinių žaidimų neiškentėdavau nagų neprikišęs. Taip ir išaugo mano istorija. Dabar mano darbymetis yra pasibaigęs. Viskas liko būtajame laike.

Nesielvartauk, kad neatvažiuosi į Australiją pasižiūrėti, kaip čia lietuviai rašytojai ir literatai gyvena. Pasižiūrėti iš šalies... Jeigu aš, žiūrėdamas iš vidaus, nieko nematau, ką Jūs, žiūrėdamas „šviežia akim“, pamatytumėte? Supraskite – čia ne tokia gausi lietuvių masė, kaip Amerikoje. Pradžioje mūsų čia buvo, kaip spėjama, apie dešimt tūkstančių. Dabar gyventojų surašinėjime lietuviais prisipažįsta maždaug pusė to skaičiaus. Mes neturime kur spausdinti savo kūrybos. Mūsų laikraščiai mažiukai. Jų redaktoriai literatūra nesidomi. Vis politika, politika, nurašymai iš Lietuvos laikraščių, žinelės iš vietinių lietuviškų kolonijų. Eilėraštį įkiši į laikraštį tik tokį, kuris varvėte varva publicistika. Tai koks čia galėtų būti literatūrinis gyvenimas? Išleisi eilėraščių knygą, jos parduosi per visą Australiją geriausiu atveju 30 egzempliorių. Anksčiau būdavo geriau, bet dabar skaitytojai išmirė. Yra čia keli rašytojai, tikri rašytojai, kurie laikosi tik patys ant savęs. Jei kada tikrai sugalvosi išleisti australiškus „Varpus“, verta būtų kreipti akį į tuos, kuriuos paminėsiu. Jums įdomiausi turėtų būti iš Šiaulių apylinkių kilę rašytojai broliai Janavičiai – Jurgis, poetas avangardistas, ir Vytautas, prozininkas, pirmasis įvedęs į lietuvių literatūrą antikinę Tezėjo temą trumpo metražo novelių knygoje „Pakeliui į Atėnus“ ir išleidęs apysaką-romaną „Nevykėlio užrašai“. Vytauto žmona Aldona Veščiūnaitė, europinio lygio moderni, šiuolaikinė poetė, mano supratimu, viena iš keturių pirmaujančių išeivijos poečių. Agnė Lukšytė-Meiliūnienė, novelistė, išleidusi rinkinį „Kalnų velnias“, Lidija Šimkutė-Pocienė, poetė, dabar Lietuvoje išleidusi trečiąją savo eilėraščių knygą „Vėjas ir šaknys“. Bronė Mockūnienė – skautų organizacija premijavo jos apysaką „Saulėlydis“. Prie šių rašytojų dar priklausytų du amžinatilsiai – Pulgis Andriušis ir Vincas Kazokas. Į Jūsų pagelbėtojus nesisiūlau. Ko jau ko, o pridėtinių darbų tai man tikrai nereikia. Vos spėju savuosius nustumti nuo savęs. Bet jei Jums tikrai atsiras reikalas su jais susisiekti, aš sutinku parūpinti jų adresus, arba man atsiųstą aplinkraštį čia padauginti ir rašytojams išsiuntinėti. Tai sakau Jums dėl to, kad panašiu reikalu esu padėjęs leidėjams Amerikoje ir labai nusvilęs pirštus.

Dabar apie save. Ką aš galiu pasakyti apie save? Nuo šešioliktųjų savo amžiaus metų gyvenau kaip klevo lapas, daužomas įvairių krypčių vėjų, o dabar štai jau atėjo ruduo... Esu 74 metų senis. Nusidėvėjęs. Pagadinta širdžia. Turiu paliegusią žmoną, kuri viena jau nebegalėtų gyventi. Vaikų neužsimezgė. Esame tik vienu du. Australijos valdžia moka pensiją. Duonai užtenka.

Klausei apie architektą Reisoną. Nedaug ką aš apie jį galiu pasakyti. Žinau, kad gyveno Adelaidėje, nuo mūsų už 2000 kilometrų, kad tenai lietuviams nusipirkus kažkokią seną bažnytėlę, jis padėjo ją perstatyti ir iš jos padaryti Adelaidės lietuvių namus. Esu matęs ir jo fotografiją grupėje kitų vyrų. Labiau garsi buvo jo žmona, teisininkė. Ji buvo lietuvių namuose bibliotekos vedėja ir turėjo lietuviškų knygų, plokštelių ir kitokių lietuviškų dalykėlių kioską. Vienais metais kipšas buvo mane nunešęs Adelaidėn į literatūros vakarą. Aplankiau ir biblioteką, pasikalbėjau su ponia Reisoniene, nusipirkau sau reikalingų knygų. Žmonės, kurie mane globojo, parvežė Reisonienę namo. Pamačiau jų namus – ilgą raudonų plytų žemą pastatą. Išleidome ją prie vartelių iš automobilio. Nepakvietė į vidų. Neturiu tame krašte pažįstamų, kurie Jūsų minimą darbą galėtų padaryti. Įrašau Jums adresą literato ir visuomenės veikėjo Viktoro Baltučio (...). Jis pats turėjo Reisoną gerai pažinti. Gal jis Jums galės padėti ar suvesti su žmogumi, kuris Adelaidėje arčiau su Reisonais draugavo?

Išsėmiau visus Jūsų laiške iškeltus punktus. Kito laiško prieš šventes neparašysiu. Tad leiskite man šia proga pasveikinti Jus ir visus Jūsiškius su Šventėmis. Nuotaikinga Kalėdų švente užbaikite šiuos įdomius ir lemtingus metus. O 92-ieji tegu neša Jus visus kaip gero Likimo sparnai į šviesias ir laimingas ateities dienas.

Linkiu Jums viso geriausio. *J. A. Jūragis*

1992 kovo 23

Didžiai Gerbiamas Pone,

rašiau Jums, kad po Kalėdų vėl parašysiu, o štai jau ir Velykos nebetoli... Užpuolė mane senatviški sunkumai, ir kažkaip man visiškai sustojo laikas. Kol buvo galima, ilgai slaugiau žmoną namuose. Dabar turiu ją ligoninėje. Mano dienos taip ir praeina, padalintos tarp ligoninės ir namų. Visa ši padėtis taip išsemia, kad nebeturiu energijos net į laikraštį pažvelgti. Neturėdamas padėjėjų, sukuosi vienas, kiek galiu. Tai tokia mano kasdienybė.

Dėkoju Jums už dovanas – eilėraščių knygą ir tą knygą apie Pasadną ulyčią. Jūsų eilėraščiai man patinka. Geri eilėraščiai, pilni geros gyvybės ir minčių. Visiškai nepritariu plepalams, kuriuos „Literatūroje ir mene“ parašė kažkoks savo paties bambos garbintojas ar garbintoja. Pasirodo, yra dar Lietuvoje bailių žmonių, bijančių savo pavarde pasirašyti po nieko nevertais vapaliojimais. Nežinau kodėl, kai tik koks žmogus išleidžia naują knygą, kiekvienas sliekas savyje pajunta piktą galybę pavirsti slibinu ir autoriui įkąsti į šlaunį... O man, kaip jau sakiau, Jūsų eilėraščiai patinka. Jie išaugę tame pačiame gėrio, švelnumo, tikrojo žmoniškumo pasiilgimo klimate, kuriame pirmasis pradėjo augti J. Marcinkevičiaus „Gyvenimo švelnus prisiglaudimas“, pradėjęs naują dvasinio atsitiesimo evangeliją.

Vytauto Didžiojo universiteto 70 metų sukakties minėjime sutikau poetę ponią Aldoną Veščiūnaitę Janavičienę. Pakalbėjau su ja apie Jūsų leidinio reikalą. Nepadrąsino ji manęs duoti Jums jų adresą. Sakė, kad Vytautas pats ruošiasi važiuoti į Lietuvą ir bus Šiauliuose. Dėl to įrašysiu Jums tik du literatūrą praktikuojančių ponių adresus. Agnė Lukšytė Meiliūnienė (...). Bronė Mockūnienė (...).

Dėl Andriušio kūrybos Jums sunkumų nebūtų. Turiu jo kelias knygas, galėčiau Jums atsiųsti. Pasirinktumėte tai, kas Jums tinkama. Nebeatsimenu kuria proga buvau sulipdęs apie jį ir straipsniuką. Galėčiau jį Jums duoti, jei būtų reikalas. Aš tik manau, kad to reikalo nebus, nes Jums daug ką apie Pulgį prikalbėjo A. Gustaitis, o jis geresnis už mane informacijos šaltinis. Mano kontaktai su Pulgiu buvo nedideli ir paviršutiniški. Gasiūno bylą pajudinsiu, kai atsiras laiko. Tikiuosi dar šiais metais.

Seni katinai pelių nebegaudo, seni poetai eilėraščių savo niekam nebesiūlo. Taip ir aš. Siūlyte Jums nieko nesiūlau. Bet jeigu Jums atsiras noras mane spausdinti, parašykite, kiek eilučių teksto Jums reikia, ir aš tiek eilučių Jums paruošiu. Perspektyva, kad pasiuntus Jums eilėraščius jų išspausdinimo reikės laukti apie trejetą metų nėra žavinti. Iki to laiko gal jau manęs nebebus Žemėje, ar aš panorėsiu išleisti naują knygą ir negalėsiu tų eilėraščių panaudoti.

(...) Kartu su šiuo laišku išsiunčiu Jums dvi savo darbo knygeles: eilėraščių rinkinį „Akmens ir paukščio metas“ ir antologiją „Terra Australis“. Išsiunčiu knygas paprastu paštu. Norėjau siųsti oro paštu, bet pasirodė, kad toks siuntimas kainuotų pusę savaitinės mano pensijos. Šiuo metu negaliu sau tokių išlaidų leisti. Tikiuosi, kad nors ir pamažu tos knygos vis tik pas Jus ateis, jei zuikiai pakely jų nesuės.

Sveikinu Jus su pavasario gyvybės švente Velykomis. Giedrios, saulėtos nuotaikos linkiu Jums ir Jūsų šeimai.

Pajuskime visi gyvybės srovę šiltą,
Velykų saulei pažeriant gausybę spindulių,
Kad mūsų širdys, tarsi paukštės, kiltų
Ieškot naujų antgamtinių kelių...

Liki sveikas, mylimas ir laimingas. *Juozas Almis Jūragis*

Bass Hill kaimelis, Australija, 1992 m. lapkričio mėn. 24 d.

Malonus Kolega,

mirus žmonai, visiškai suiro mano gyvenimas. Sakau Jums tai ne ieškodamas užuojautos, bet tik paaiškindamas priežastį, kodėl aš negalėjau anksčiau Jums parašyti ir atsiųsti prašomus raštus. O čia dar ir vietiniai redaktoriai, ir organizacijų valdybos, vis prakaldami mano depresijos ledus, reikalauja eilėraščio, straipsnio, paskaitėlės. Taip darbų eilutė vis ilgėja. Nieko nepadeda pasiaiškinimai, kad aš dabar su visu pasauliu ir pats su savimi susipykęs, kad niekas man neberūpi, kad nebegaliu, kad mano kūrybos šaltinėliai išsisėmę... „Kaip tai, - man sako, - anksčiau galėjai, o dabar nebegali. Turi galėti“.

Ir taip, vis labiau pavargdamas, stumiuosi per darbus ir dienas...

Bet, va, šiandien prisikasiau iki galimybės Jums parašyti ir šiek tiek sutvarkyti mudviejų reikalus. Pirmiausiai dėkoju Jums už knygas. Perverčiau. Viskas labai gražu ir prasminga. Bet prisėsti prie jų taip, kaip prisėdama ruošiantis veikalą tikrai vertinti, dar neturėjau galimybės. Tikiuosi, kad kitais metais, kai jau būsiu persikėlęs į kitą vietą ir kiek labiau aptvarkęs savo gyvenimą, galėsiu šiam reikalui atsidėti. (...)

Prieš keletą dienų išsiunčiau Jums tris laiškus. Viename – mano straipsnis apie Pulgį Andriušį, kitame – mano eilėraščiai, skirti „Varpams“, trečiame – mano politinių, visuomeninių eilėraščių atspaudai iš laikraščių. Juos siunčiu Jums tik pasižiūrėti, kad pamatytumėte kitą mano pusę, t. y. tą duoklę, kurią aš atiduodu mūsų laikraščiui, kai redaktorius kokios nors šventės proga nori taip vadinamos vedamosios minties, ar kokiame nors minėjime reikia tai progai pritaikyto žodžio. Šiame laiške siunčiu savo fotografiją ir siunčiu dar kitą atskirą laišką, kuriame yra straipsniukai mano 75 metų sukakties proga ir šis tas apie poetą Gasiūną. Į tuos raštus apie mane nekreipk labai daug dėmesio. Siunčiu juos Jums irgi pasižiūrėti. Gal norėsi kada nors užmesti apie mane žodį, kai jau būsiu visiškai švariai numiręs.

Apie Gasiūną, deja, nieko daugiau nebegaliu parašyti. Tas Jums žinomas nekrologas nuskendo kažkur mano popieriuose, o jo neturėdamas, negaliu ką nors pridėti ar atimti. Išsiversk kaip nors pats vienas: nuimk pradžią ir įsprausk ją kažkur prieš pat pabaigą, ir viskas išeis neblogai. Pradžioje gi panaudok tas jo asmenines žinias, kurias dabar siunčiu. Patarei man parašyti apie jį visą tiesą. Kaip gi aš galėčiau Jums rašyti tiesą? Tiesą, kad jis turėjo latvikę žmoną, kuri jam pagimdė dukterį, paskui, susiradusi kavalierių latvį, Antaną paliko ir nuėjo pas latvį gyventi. Tačiau tuo kritiškuoju vyrų pakeitimo laiku pasijuto nėščia. Latviui nebereikėjo moters su pilna įsčia. Prašėsi, kad Antanas priimtų atgal. „Aš nešioju tavo vaiką“. Antanas priėmė, bet vaiko savu nelaikė. Gimė berniukas. Niekada Gasiūnas niekam neprasitarė, kad turi sūnų. Tai tik po jo mirties sužinojau. Su dukterimi laidotuvėse supažindino mano kapelionas. Buvo ten ir kita pora, bet niekas man nepasakė, kad tai Antano sūnus. Antanas, kaip pasakoja žinantieji, žmonai neatleido, ją keikė, niekino, vis kurva vadino, ir ta neapsikentusi jį išvarė iš namų. Nežinau, kiek laiko jis Canberroje dar gyveno vienas. Paskui atsikėlė į Sydnėjų. Čia jis lakstė paskui kiekvieną gražesnį moterišką veidą ar margesnį sijoną. Paskui vedė tokią našlę ar gyvanašlę, gražią, aristokratiškai atrodančią moteriškę, bet vedybos ilgai neišsilaikė. Prireikė Antanui pradėti romaną su naujosios žmonos dukterim, kuri tuo laiku buvo studentė. Kaip toli tas romanas pažengė, negaliu pasakyti. Žmona jį nubaudė. Sudėjo jo daiktelius į lagaminus ir pastatė juos už durų. Daugiau jo į namus nebeįsileido. Pažįstu kelias moteraites, su kuriom vėliau draugavo. Viena buvo pažadėjusi man atiduoti Antano jai rašytus eilėraščius, bet savo pažado nesilaikė. Antanas tapo alkoholiku, ir ta bėda greičiau priartino insultą ir invalidumą. Kaip aš galėčiau rašyti apie Gasiūną tokius dalykus? Aš nieko nerašiau, Jūs nieko neskaitėte... Taškas.

Dabar žodelis apie tą Jūsų sumanytą pasikalbėjimą su manim. Parašiau į klausimus savo atsakymus ir padėjau, kad mintys susigulėtų. Kol mintys „gulėjosi“, man kilo klausimas, kokia man iš to nauda? Jūsų klausimai tokie, kad nepalieka man net tradicinio figmedžio lapelio užsidengti silpnai vietai. Mano silpnoji vieta yra ta, kad neturiu aukštojo mokslo. Aš to neslepiu, bet ir nenoriu be ypatingo reikalo apie tai kalbėti. Klausiate, „kuo įsimintinas Jūsų kelias į literatūrą?“ Aš nesu tikras, kad į literatūrą esu jau tikrai atėjęs. Kol mano kūryba nėra pasverta Lietuvoje ir priimta Lietuvoje, tol aš tebesu pakelėje į literatūrą. Jei teisingai atsakyčiau į pirmąjį klausimą, Lietuvos inteligentijai su aukštuoju mokslu keistai atrodytų trečiame klausime išreikštas mano išaukštinimas ir sudarytų netikrą vaizdą jiems apie Australijos lietuvių kultūrininkus ir kultūros barų darbininkus: jei diletantas vadovauja ir daro tokius darbus, tai Australijoje turbūt nėra išmokslintų žmonių. O tai nebūtų tiesa. Bendrame Australijos lietuvių tautinės ir kultūrinės veiklos procese aš ir mano darbai yra tarsi tas pasakos paukštelio nykštuko skridimas ant aro nugaros. Aš žinau savo darbų vertę, bet nenoriu savęs aukštinti. Buvo žmonės, su aukštuoju mokslu ir be jo, kurie rikiavo visuomenę, kūrė organizacijas ir įmones. Jie norėjo pasireikšti ir tokių knygų, kaip mano padarytosios, išleidimu. Aš jiems tik padėjau.

Jeigu tas reikalas dar būtų nepalaidotas, kitais metais sutikčiau tokį pasikalbėjimą paruošti. Tik klausimus reikėtų būtinai supaprastinti, pergalvoti taip, kad man būtų patogu į juos atsakyti. Neturėtumėt užmiršti, kad nesu profesionalus rašytojas ir žurnalistas. Visa ši veikla buvo tik

laisvalaikio užsiėmimas, tik nuo savęs paties valandų vogimas. Tai ir nedera apie mane galvoti aukštomis profesinėmis sąvokomis.

(...) Už dienos kitos išsiųsiu Jums paprastu paštu Pulgio Andriušio „Sudiev, kvietkeli“ ir „Purienos po vandeniu“. Tai viskas, ką aš Pulgio turiu. Turėjau jo ir daugiau knygų, bet čia ruošėme tokį Pulgio minėjimą, programos skaitovams reikėjo tekstų, taip ir išsinešiojo pasiskolinimui tas knygas. Grąžinti niekas nesiteikė ir dabar jų negaliu atgauti, o tuo pačiu nebegaliu ir Jums pasitarnauti.

Šių metų pabaigoje Sydnėjuje vyksta Australijos lietuvių festivalis, kuris čia turi vardą *Lietuvių Dienos*. Turiu užsakytus parašyti kelis dalykus tam festivaliui, turiu pats pasiruošti literatūros vakarui, gruodžio 6 turiu paskaityti paskaitėlę apie Joną Biliūną jo 85 mirties metinių minėjime. Šiais metais nebeturėsiu galimybės Jums parašyti. Kol negausi naujo mano adreso, vis rašyk senuoju.

Linkiu Jums ir visai Jūsų šeimai ramių ir džiaugsmingų Kalėdų. Tegu būna Jums visiems Naujieji 1993 metai pilni taikos, gerovės, sėkmės ir laimės, kad kiekviena diena, kaip auksinė moneta, turėtų išliekančią vertę. Nuoširdžiai Jūsų *Juozas Almis Jūragis*

1993 birželio 17

Malonus Bičiuli,

prieš kelias dienas gavau „Varpus“93 ir Jūsų laiškelį. Esu labai dėkingas, kad vėl pajudinote mane. Mane dabar reikia vis pabadyti, kad judėčiau. Net pats stebiuosi, kaip pasidariau nebepatikimas, nebeišlaikąs savo žodžio. Senatvė užgula vis mane lyg slogus debesys, ir nebeiškrapštau... O darbų tai vis nemažėja... Ir aš arba nepaspėju, arba visai užmirštu, ką kam esu pažadėjęs. Aš džiaugiuosi, kad Jums redagavimo darbai sėkmingai eina toliau ir kad tolimoje ateityje, 95 metais ir mano kūrybos bus šis tas paskelbta. Pasiskaitysiu, jei dar būsiu gyvas...

Nuotraukų su Gasiūnu neturiu. Prieš porą mėnesių visiškam apsigyvenimui į Lietuvą sugrįžo tokia ponia Gailiūnienė su dukterim Sigita. Pasitaikė man patekti į išleistuves. Įsikalbėjau su Sigita ir sužinojau, kad Gasiūnas pas Gailiūnus gyveno, kad ji fotografavusi Gasiūną ir kad jis palikęs jai visus savo raštus. Buvo likusios tik dvi dienos iki jų išvažiavimo, ir aš jau nieko padaryti paliktų raštų apžiūros linkme nebegalėjau. Daviau Jūsų adresą, ir Sigita žadėjo su Jumis susirišti. Nežinau, ar taip padarė. Jų adreso Lietuvoje neprašiau, o jos nepasiūlė. Dabar matau – naudingas mums būtų tas jų adresas.

Andriušio pažadėtu laiku neišsiunčiau. Padariau vienai žymiai poniai gerą darbą, o ji už tai pažadėjo man surasti Andriušio knygą „Rojaus vartai“. Laukiau to suradimo, nes mano paties pastangos buvo nesėkmingos. „Rojaus vartus“ laikau geriausia Andriušio knyga, norėjau ją Jums būtinai surasti. Taip ir laukiau, kol man tą knygą suras. Ilgai laukiau, bet ji žodį išpildė, surado. Knyga nebe pirmos jaunystės, bet ką padarysi – tekstas visas yra. Šiandien su šiuo laišku kartu išsiunčiu Jums tris Andriušio knygas: „Sudiev, kvietkeli“, „Purienos po vandeniu“ ir „Rojaus vartai“. Siunčiu jas oro paštu, kad greičiau gautumei. Persiuntimas brangus, bet vakar gavau pensiją – vis kaip nors...

Su interviu štai kaip išėjo. Pakalbino mane panašiam pasikalbėjimui p. R. Pakalniškis, žadėdamas panaudoti savo ruošiamoje knygoje „Literatūra kryžkelėse“. Pagalvojau, kad man naudingiau būti išspausdintam knygoje. Klausimai beveik panašūs, tai ir pasukau jam viską, ką jau buvau parašęs. Dabar reikia palaukti, kol ta knyga išeis iš spaudos.

Kai užbaigsiu dabar ant savo stalo turimą darbą, nuodugniai perskaitysiu „Varpus“93 ir apie juos parašysiu. Kol kas perskaičiau tik Viktoro Katiliaus įdomų straipsnį apie pažįstamus žmones. Labai gerai, kad jis nupiešė didesnį Hanės Lukauskaitės portretą. Ji liko taip mažai žinoma kaip poetė. Labiau pagarsėjo, kaip rezistentė. Jos knygos vardas yra ne „Brangiausios pėdos“, o „Brangiausias pėdas“. Tuo „pėdu“ yra suprantamas kūdikis. Turėjau Lietuvoje tą jos knygą. Kiek dabar atsimenu, tame knygai vardą davusiame eilėraštyje knygos herojė kalba apie javapjūtę, surenkamus derliaus pėdus ir džiaugiasi savo brangiausiuoju pėdu – kūdikiu. Dėl eilėraščio nuotaikos – džiaugsmo ir liūdesio – nebesu tikras. Galėjo ten būti ir minorinė gaida...

Katilius Būdavo aiškiai nemėgsta ir yra jam neteisus. Esu perskaitęs visas Būdavo knygas. Niekur jose jis nėra kėlęs žmogaus vaisingumo problemos, nėra kalbėjęs apie pastojimo sutrukdymo legalumą ar nelegalumą. Niekus Katilius kalba. Būdavas ir Lietuvoje savo romanuose kalbėjo apie moteris. Gražiai kalbėjo. Tai kodėl rašyti, kad Būdavas išeivijoje patvirko: „dabar jau Jungtinėse

Valstijose plieks romanus lietuviui „amerikonui“ artimesnio turinio – romanus su moterimis“. Čia dviguba neapykanta ir autoriui, apie kurį sakomi išsigalvoti niekai, ir „lietuviui amerikonui“, kuriam neva tai reikia romanų su moterimis. Pagaliau tegu Katilius randa bent vieną romaną be moters. Neprirašė Stasius Būdavas daug romanų Amerikoje, nes anksti – 1966.IX.9 mirė Floridoje.

Buvo įdomu ir žinios apie M. Linkevičių. Sugadino jam dvasiškio karjerą Putino romanas „Altorių šešėly“. Tuo metu Kauno kunigų seminarijoje buvo trys žinomesni literatai – Stasius Būdavas, Kazys Zupka ir Mykolas Linkevičius. Po Putino romano pasirodymo seminarijos vyriausybė nutarė apvalyti seminariją nuo literatų. Būdavas jau buvo diakonas, nieko jam nebegalėjo padaryti, o Zupką ir Linkevičių išprašė lauk, jie buvo žemesniuose kursuose. Nuo to laiko apie Linkevičių mažai ką tekdavo išgirsti.

Mano gyvenimo problemos sprendžiasi labai lėtai. Ir toliau galioja senasis adresas. Vargina mane prasidėjusi mūsų krašto žiema. Žema temperatūra, nuogi mano kiemo medžiai. Rašau tarsi ant ledi luito sėdėdamas.

Linkiu Jums dosnios, saulėtos vasaros. Nuoširdžiai Jūsų *J. A. Jūragis*

1994 gegužės 11

Mielas Bičiuli,

paskutinis Jūsų laiškas tikrai pabudinantis, toks, į kurį būtinai reikia atsakyti. Jūsų pasiteiravimas, kodėl mano pusėje tyla kaip gūdžiame vidurnaktyje, visiškai teisėtas. Ir man pačiam širdį graužia šitokia nesmagi padėtis. O tos tylos priežastis, kad aš NEBESUSPĖJU visų savo darbų laiku atlikti ir vos suspėju prastumti tuos vietinius užsiėmimus, vis naujai atsirandančius, kurie kaip nenusikratomo kalno svoris spaudžia mano pečius (jei taip poetiškai išsitarčiau), o iš tikrųjų ėda mano laiką, kaip smakai pakulas...

O norėčiau taip būti nuo visų svetimų darbų visiškai laisvas, atsitiesti, pailsinti smegenis ir šviežia, rūpesčių neužtemdyta galva plunksnai duoti laisvę kūryboje. Bet nesulaukiu tokių dienų. Štai mano eilėraščių rinkinys – sudarytas, surinktas, bet reikalingas atidaus redagavimo, šlifavimo, jau ketveri metai, kaip guli ant mano rašomojo stalo krašto, o aš vis neturiu laiko ir galimybės prie jo prisėsti ir galutinai užbaigti. Taigi, Bičiuli Mielas, skriaudžiu ne tik Jus, bet ir pats save...

(...) Paraginot: parašyk apie Gasiūno archyvą. Viešpatie tu žaliasis! Nejaugi Jums neaišku, kad žmogus, 10 metų buvęs invalidas, kuris visą savo mantą sutalpindavo lagamine ir kuris taip vertėsi beveik per visą savo sveiką gyvenimą, archyvo sukaupti negalėjo. Apie Gasiūną galvodamas, sumedžiojau ponios Gailiūnienės adresą Lietuvoje: (...). Jei jos duktė Sigita ką nors Gasiūno turi – fotografijų ar užrašų, tai bus ir viskas, ką poetas paliko. Gasiūno duktė Vija lietuviškai nekalba. Per laidotuves man pasakė, kad, išskyrus paskutinius dvejus jo gyvenimo metus, visą jo negalios metą su tėvu ryšio neturėjusi, gyvenusi Adelaidėje, 2000 km nuo Canberros, kur Antanas pirmiausiai ir buvo prieglaudon patalpintas. O kai ryšys vėl buvo atstatytas, Vijai su šeima persikėlus gyventi į Sidnį, poetas jokių raštų prie savęs nebeturėjo.

(...) Linkiu laimingos vasaros. *J. A. Jūragis*

1994 birželio 17

(...) Apie Bass Hill kaimelį. Aš jį vadinu kaimeliu, o tikrumoje tai yra darbininkų apgyventas, bet vis labiau turtėjantis Bankstown miesto kaimyninis priemiestis, apsuptas kitų panašių priemiesčių. Iš oro žiūrėdamas, neatskirsi, kur pasibaigia vienas ir prasideda kitas – tokia ištisinė namelių stogų jūra. Įdomus jis tuo, kad įsikūręs prie plento, arti istorinių vietų, netoli upės, poilsiavimo laukų, sporto aikščių bei parkams skirtų miškeliais apaugusių plotų. Garsus jis tuo, kad jame visą gatvę savo laiku buvo apgyvenę lietuviai. Dabar jų jau pamažėjo. Vieni išmirė, kiti kitur išsikėlė gyventi, bet ramesnio būdo žmonės pasiliko laukti savojo likimo... Garsus jis ir tuo, kad jame gyvena poetas Juozas Almis Jūragis. Apylinkėje dvi katalikų bažnyčios, civilinis aerodromas ir golfo aikštė, kurią dabar nusipirko japonai. Buvo vien tik baltųjų apgyventas kaimelis, bet šiuo metu vis daugiau matosi iš Azijos kilusių žmonių veidų.

Linkiu Jums laimės, džiaugsmo, ilgiausių metų. *J. A. Jūragis*

Gerbiamasis Pone,

gavau „Varpus 1995“ su mano eilėraščiais. Ačiū už išspausdinimą. Dėkoju Jums už visas Jūsų pastangas. Dėkoju Jums už VISKĄ, ką Jūs už mane, dėl manęs ir man padarėte.

Su pagarba *Juozas Almis Jūragis*

Australija, 1995 birželio 6 d.

Aleksandra KAŠUBIENĖ

New York, NY, lapkr. 27, 90

Jūsų laišką, rašytą 10. 13, gavau ir dėkoju už dėmesį. Deja, turėsiu Jus apvilti – savo kūrybos publikavimo nepraktikuoju. O pasakoti apie save dar nepradėjau. Be to, esu pilnai užimta, tad ir prie geriausių norų galvą pasukti į prisiminimų pusę nepavyks.

Teisingai spėjote – skulptorius Vytautas Kašuba yra mano vyras.

Linkėdama Jums sėkmės lieku su pagarba, *Al. Kašubienė*

Algimantas KEZYS

Stickney, IL, 1994.1.8 d.

Gerbiamas Leonai,

Gavau Jūsų laiškus, ačiū. Atsiprašau, kad vis uždelsiu. Stačiai nežinau, kur susirasti laiko...

Džiaugiuosi, kad gavote mano siųstas knygas. Imkite, naudokitės. Nuotraukas teks persispausdinti iš pačių leidinių. Jos ten net geriau išėjusios negu pačiose fotografijose. O be to, neturiu kada vis naujų prigaminti. Onai Dokalskaitei pasiunčiau Jūsų laiško kopiją. Apsidžiaugs. Jos adresas: (...).

Mielai atsakyčiau į Jūsų pateiktus klausimus. Ar nevertėtų palaukti mėnesį ar šiek tiek daugiau, iki išeis mano totografijų Retrospektyva, leidžiama Ethnos'91 leidyklos Vilniuje. Žadėjo atspausti sausio mėn. Toje knygoje sudėta visa mano fotografinė išmintis. Gal tada ir klausinėti nereikėtų. Galėtumėte stačiai knygą parecenzuoti.

Įdedu keletą savo naujausių leidinėlių. Prašau paminėti, parecenzuoti. Linkiu Jums naših 1994-ųjų. Su pagarba Jūsų *Algimantas Kezys*

1994.4.11 d.

Gerb. Leonai,

Gavau „Varpus“ (1994-8) su Jūsų laišku. Jūsų siųsti „klausimai“ manęs taip ir nepasiekė. Dėkoju už dėmesį ir už siunčiamą literatūrą. Klišes pasigaminkite tiesiai iš leidinių – nereikia jų perfotografuoti, aš pats stačiai nepajėgiu, negaliu rasti laiko prisigaminti pakankamai nuotraukų aprūpinti spaudą. Gaila, bet ką gi turiu daryti? Ruošiu net kelias knygas, kurios prirakina mane nuo ryto iki mielo vakarėlio... Įdedu ir pasirodžiusią „Lithuanian Artists in North America“, ir keletą naujausių katalogų. Radau ir šiokį tokį savo portretuką, kurio, rodos, prašėte.

(...) Tad iki malonaus kito karto. *Algimantas Kezys*

1994.8.3 d.

Mielas Leonai,

Perskaitęs Jūsų pateiktus klausimus (viso 20!), jaučiausi lyg prieš išpažintį: Kas? Kur? Kada? Kiek kartų?.. Daug ką esu pamiršęs. Taip, buvo bruzdėta, judėta, betgi tai tik kasdienybė. Na, į klausimus atsakiau, darykite su jais, kas Jums atrodo tinkamiausia. Siunčiu du naujus leidinius. Įdedu savo fotografiją, kurią galite ir išmesti.

Linkiu viso geriausio. Su pagarba *Algimantas Kezys*

1995.06.2
Mielas Leonai,
Grįžęs iš Vilniaus, radau Jūsų atsiųstus „Varpus“ ir laišką. Už tai ačiū. Būdamas Lietuvoje, žadėjau pavažiuoti iki Šiaulių, bet kelionė susitrukdė. Taip ir liko neaplankyti draugai ir pažįstami. Gal kitą kartą.
Įdedu „Vartų“ galerijos katalogus. Kai būsite Vilniuje, paskambinkite Zinui Kazėnui, pas kurį yra Jums skirtas mano naujai pasirodžiusios knygos „Retrospektyva“ egzempliorius. Prašau ją parecenzuoti.
Su pagarba *Algimantas Kezys*

1995. gruodžio 2 d.
Mielas Leonai,
Nustebinote mane savo nauja knyga „Baltas lapas – lyg altorius“, įtraukusia ir mane į savo „herojų“ tarpą. Nespėjau visko perskaityti (ruošiuosi kelionei į Vilnių – mano parodos atidarymas bus „Vartų“ galerijoje gruodžio 12 d. – pabūsiu Vilniuje iki Kalėdų, tel. (...). Prašau atsiųsti dar kelis „Balto lapo“ egzempliorius. Sveikinu su šventėmis ir linkiu gausios kūrybinės laimės. Jūsų *Algimantas Kezys*

1996.06.12 d.
Mielas Leonai,
Gavau „Varpus'96“. Nuoširdus ačiū.
Pats naujausias mano „tekstas“ – tai ir bus apie pastatų fragmentus, atspausdintas „Cityscapes II“ parodos kataloge. Katalogą siunčiu.
Kviečiu į savo parodos atidarymą „Vartų“ galerijoje Vilniuje š. m. rugp. 6 d. Būsiu ten ir aš pats. Iki malonaus *Algimantas Kezys*

1997 lapkr. 25 d.
Mielas Leonai ir Silvija,
Štai ir vėl nauja Jūsų knyga ant mano stalo. Reikia stebėtis Jūsų abiejų kūrybingumu ir nepailstamu darbštumu. Sveikinu ir džiaugiuosi.
Prašote „tekstų“. Įdedu šį bei tą, kas pakliuvo po ranka. Kai ką gal jau turite. Ruošiuosi naujai parodai Lietuvoje. Tema dar nesubrendusi, bet bus kažkas apie būties abstraktus. Renku medžiagą, išsileisiu katalogiuką. O šiaip krutu, kiek leidžia laikas ir jėgos. Lietuvoje žadu būti vasarą, bandysiu derinti savo kelionę su parodos datomis, kurių dar nežinau. Kur ir kada ta paroda bebūtų, iš anksto kviečiu atsilankyti.
Sveikinu su artėjančiomis Kalėdomis, linkiu geros sveikatos, daug gilių minčių bei smagios nuotaikos. Jūsų *Algimantas*

1999 rugs. 5 d.
Mielas p. Leonai,
Malonu buvo su Jumis pasimatyti. Ačiū, kad atsilankėte mano parodoje ir už straipsnį. Jūs esate nuostabiai kūrybingas žmogus.
Siunčiu iškarpą iš „Tėviškės žiburių“ (*apie „Varpus“* – L. P.-K.) ir linkiu Jums sėkmės savo darbuose. Nuoširdžiai *Algimantas Kezys*

2000 bal. 3 d.
Mielas p. Leonai,
(...) Norėčiau ir šiemet lankytis Lietuvoje. Turiu net dvi naujas parodėles. Prieš keletą mėnesių buvau Brazilijoje, dabar kviečia Bolivija. Teks derinti koordinates. Linkiu Jums viso geriausio *Algimantas Kezys*

2001 sausio 4 d.

Gerb. p. Leonai,

Atsiprašau, kad „pražiopsojau“ tą Jūsų laiško dalį, kurioje prašėte atsiųsti savo fotografiją. Pats fotografas, o savo portretukų taip ir neturiu. Siunčiu, ką radau savo albumuose. Nepykit.

Linkiu Jums gražių ir darbingų Naujųjų Metų. Su pagarba *Algimantas Kezys*

2001 birž. 30 d.

Mielas p. Leonai

Gavau Jūsų laišką. Užjaučiu Jus, patyrusį tokį šiurpų likimo smūgį. Ačiū Dievui, kad išlikote gyvas ir jau sveikstate. Siunčiu Jums neseniai pasirodžiusias mano knygeles. Mano fotografijos ir mano tekstai. Naudokite savo leidiniuose, kaip tinka. Jei viskas eisis, kaip pramatyta, į Lietuvą atvyksiu š. m. rugsėjo vidury. Kviečia Maironio liet. literatūros muziejus Kaune. Eksponuosiu ten „Angelų pasaulio“ ciklą. Linkiu Jums geros sveikatos ir viso geriausio. *Algimantas Kezys*

2001 lapkr. 27 d.

Mielas Leonai,

Užjaučiu Jus ir tikiuosi, kad greitai sutvirtėsite. To linkiu iš visos širdies.

Buvau užsukęs į Šiaulius, bet tik porai valandų. Vos spėjome laiku atvažiuoti į sesers Aldonos knygos sutiktuves ir turėjome išskubėti atgal į Vilnių joms nepasibaigus. Šį kartą Lietuvoje pabuvau labai trumpai, bet vyko net trys parodos. Pražiopsojau atidarymus – dėl teroristų atakų New Yorke negalėjau atskristi, kada reikėjo. Vėlavau dvi savaites. Dovanokit, kad nepavyko nė paskambinti.

(...) Šiaip dirbu, dirbu, dirbu. Tekstams rašyti stačiai nelieka laiko. Linkiu Jums geros sveikatos. Sveikite. Nuoširdžiai *Algimantas*

2002 sausio 3 d.

Atsiminiau Jūsų pageidavimą atsiųsti tekstų „Varpams“. Atsirado proga tai padaryti. Pateikiu Artūro Tereškino recenziją apie mano naująją knygą „Angelų pasaulis“. Tikiuosi, kad ji tiks „Varpams“. Jei netiktų, praneškite. Galite paskelbti dalį ir mano rašinių iš tos knygos. Vienas „Angelų pasaulio“ egz. yra Šiauliuose pas mano seserį Aldoną Kezytę. (...)

Linkiu Jums sveikatos ir gražių bei šviesių Naujųjų Metų. *Algimantas Kezys*

2002 kovas

Gerb. Leonui,

Gavau Jūsų laišką, kad negavote mano laiško. Pasiunčiau ir laišką, ir „Angelus“ per Džoją Barysaitę sausio mėnesį. Džoja važinėjasi po pasaulį su Prezidentu Valdu Adamkumi ir greičiausiai nesuskubo tą banderolę Jums pasiųsti. Tiek to. Nesibarkite ant jos. Pasiųsiu kitą prie progos. Nuoširdus ačiū už publikaciją apie mane „Sustabdytame laike“. Laukiu ir A. Tereškino straipsnio sekančiame Jūsų leidinyje. Dėkingas už dėmesį. *Algimantas Kezys*

2002 geg. 23 d.

Gerb. p. Pelecki-Kaktavičiau,

Jūsų „Varpai“ (2002-16) jau ant mano rašomojo. Stebiuosi Jūsų energija, kruopštumu bei kūrybingumu. Ačiū už Artūro Tereškino straipsnio publikaciją. Teks jam atskirai padėkoti. Jis visapusiškas kūrėjas – poetas, kūno žymių tyrinėtojas, na ir fotomeno kritikas. Mudu susidraugavome jam dar skrajojant po Ameriką.

Prisėdau prie naujo tomo apie Čikagos miestą. Tai bus „apžvalginė“ fotografijų serija, pradedant šešiasdešimtuoju dešimtmečiu ir baigiant dabartiniu. Apsikroviau darbu iki ausų. Teks pašvęsti visą mielą vasarėlę.

Linkiu geros sveikatos (ar jau spėjote atsigauti po tos nelemtos avarijos?) ir geros nuotaikos. Su pagarba *Algimantas Kezys*

2005 liepos 2
Gerb. p. Leonui
Gavau dvi Jūsų knygas – „Kazimieras Barėnas“ ir „Varpai-2005“. Nuoširdus ačiū!
Jei viskas eis pagal planą, žadu būti Lietuvoje šį rudenį, gal net rugsėjo pradžioje. Kviečia Mažvydo biblioteka. Vyks kukli mano fotkių parodėlė. Kviečiu. *Algimantas Kezys*

2005 liepos 23 d.
Gerb. Leonui –
Ačiū už liepos 10 laišką. Vėluojuosi atrašyti, kaip visada. Dirbu prie trijų naujų savo leidinių, - trys tomai (pirmasis – 498 psl.) apie Čikagos miestą. Antrasis ir trečiasis dar redaguojami, bet tikiuosi, kad iki rugsėjo pradžios bus atspausdinti. Visus tris žadu eksponuoti Mažvydo bibliotekoje, kur vyks mano fotografijų parodėlė ir bus šių leidinių sutiktuvės. Paroda veiks visą rugsėjį. Kviečiu užsukti. Šiame voke rasite kiekvieno tomo įžanginius straipsnius. Jei tiks, prašau pasinaudoti. Visi trys – mažatiražiniai ir dėl to gana brangūs. Tikrų tikriausiai – subankrutuosiu.
Jūsų siunčiamus „Varpus“ perleidžiu Lituanistikos Centro bibliotekai Čikagoje. Ten jie bus labiau skaitomi nei pas mane.
Susidarius didelėms išlaidoms leidžiant tuos savo leidinius, nežinau ar liks pakankamai žaliukų kelionei į Lietuvą apmokėti. Tad ir nesakau „iki pasimatymo“, nes jo gali ir nebūti. Linkiu visokeriopos sėkmės. Nuoširdžiai *Algimantas Kezys*

Gerb. p. Leonui
Nuoširdus ačiū už „Varpus“ ir laišką.
Su rašytoju Jankum buvome vienoje DP stovykloje, Diepholge ir po to kažką veikėme kartu patekę į Ameriką. Bet atmintyje (kuri, artinantis į 80 gimtadienį, gerokai aprūdyjus) ne kažin kas užsiliko. Vargu ar galėčiau ką nors svarbesnio apie jį papasakoti.
Stasys Džiugas dar veiklus ir darbštus. Tačiau retai susitinkame, išsikėlė kitur. Jis pats papasakotų apie save daug išsamiau nei toks kaip aš, artimas, bet kartu ir tolimas pažįstamas. Neturiu nei jo naujojo adreso. Bandysiu pasiteirauti.
Šios knygos – tai Jums dovana. Nuoširdžiai *Algimantas Kezys*
2006, lapkr. 18 d.

Antanas KLIMAS

Rochester, NY, 2004.07.16.
Gerb. ir mielas p. Leonai,
Vakar gavau Jūsų įdomų laišką ir Varpai-2004. Ačiū. Varpus perskaitysiu, tada – kartu – Jums parašysiu savo įspūdžius ir atsakysiu, kiek galėsiu, į Jūsų klausimus apie LITUANUS.
Dabar tik tiek: mes čia labai džiaugiamės, kad Lietuva pasirinko Vakarus (Adamkų), o ne tą baisią (Maskvos!) troiką: PPP (Paksas, Prunskienė, Pavilionis). Gražiai tai vienu sakiniu išreiškė mano kolega, prof. dr. V. A., vienas pačių geriausių Lietuvos kalbininkų. Jis rašo: „Štai ir vėl pralindom pro adatos skylutę! Ragana ant šluotos prajojo visai šalia Daukanto aikštės. Bet vis dėlto prajojo“.
Ačiū Dievui: dabar Lietuva, vadovaujama Adamkaus, Paulausko ir Brazausko, gal vėl eis normaliu keliu.
Ačiū už kvietimą apsilankyti Šiauliuose, bet aš labai abejoju, ar atsiras laiko: mat Lietuvoje būsiu tik 13 dienų, ir jos visos jau perkrautos. Turiu sūnų VDU, turiu 21 pusbrolį, turiu tėviškę, turiu reikalų LKI, VU ir kitur. Manau, tai jau bus graudus atsisveikinimas su gimtine, tėviške ir Tėvyne.
Linkiu Jums gražios vasaros. *Antanas Klimas*

Kelios mintys / įspūdžiai apie VARPAI-2004 (18):
1.Daro gerą įspūdį: švari spauda, geras išdėstymas. Gera kalba!

2.Man įdomiausi straipsniai: a) apie Jablonskį; b) apie Joną Meką.

3.Negaliu sutikti su Arvydu Juozaičiu, kad (tikroji) Lietuvos istorija prasideda 1904 m. Lietuvių kalba yra labai archaiška, senoviška: joje dar rasime ir 5000 metų senumo žodžių: penke-tas: ide. penkwe; sūnus: ide. sunus. Ir t. t. (apie 3000!). Na ir 1253 m. – visgi yra Lietuvos istorija. Plg. mano Kalbos puošnumas ir pabiros, Vilnius, 2001.

4.Nepatinka man Jūsų (Varpų?) vartojami posakiai / terminai „tarybiniai metai“, „tarybiniai laikai“. Turėtų būti „okupacijos metai“!!!

5.Man artimi dalykai: Prienai, Zaranka etc.

Antanas Klimas 2004.07.17.

2004.07.20.

Gerb. ir mielas p. Leonai,

Dar kartą perskaičiau Jūsų laišką ir iš naujo atkreipiau dėmesį į Jūsų klausimą: kaip buvo „nulemtas“ lietuvių rašytojų „parinkimas“ LITUANUS.

Atvirai pasakysiu: aš į „savo“ numerius – ligi 1990.03.11 nenorėjau „įsileisti“ jokių rašytojų iš okupuotos Lietuvos. Tuomet (ir iš dalies dabar) aš galvojau, kad okupuotos Lietuvos rašytojai yra priversti rašyti, kaip jiems liepia Maskva ir SSKP. O Kazys Jankauskas („Žentas“, 1980) buvo išimtis, nes aš žinojau, kad: a) tai buvo parašyta prieš 1940 ir b) kad Kazys Jankauskas buvo ištremtas į Sibirą.

Tarp kitko, ta K. Jankausko novelė buvo išversta „talkos“ būdu: viename Lituanistikos seminare aš dėsčiau tokį „kursą“: „Vertimas į ir iš l. k.“ (į anglų k.). (Šiaip dėsčiau pačius sunkiausius ir neįdomiausius kursus: „Lietuvių kalbos kirčiavimai“ ir „L. k. linksnių mokslas“).

O Bitės Vilimaitės novelę išvertėme mes, „du seni draugai“, - prof. dr. William R. Schmulstig ir prof. dr. Antanas Klimas. Mums abiems labai patiko ta novelė. (Aš verčiau, o prof. WRS taisė; man rodos, tai yra labai geras vertimas).

Po 1990.03.11, žinoma, vis daugiau ir daugiau Lietuvoje gyvenančių rašytojų novelių ir poezijos „atsirado“ LITUANUS puslapiuose. Jūs tai aiškiai matysite, kai išeis (ir Jūs gausite) paskutinius numerius.

Dar kartą primenu: LITUANUS nebuvo ir nėra literatūrinis žurnalas. Jame dėjome politologiją, filosofiją, sociologiją, istoriją, meną, geografiją ir t. t. Atvirai pasakysiu: man didžiausias malonumas buvo LITUANUS išspausdinti LR Konstituciją.

Dar kartą linkiu Jums ir visai Lietuvai ramių ir gerų vasaros dienų. *Antanas Klimas*

2004.08.07.

Mielas p. Leonai,

Tik ką gavau laišką iš Čikagos – iš LITUANUS adm. (p. Arvydas Tamulis, sako, „kompiuterių genijus“). Tame laiške rašoma taip: „Nutarėm 2004 metais išleisti 5 numerius, penktame bus 50 metų indeksas ir straipsnis apie LITUANUS pradžią, kurį sutiko parašyti Antanas Dundzila“.

(...) Dabar (bent man) dar neaišku, kada tas (ekstra) 5-asis numeris išeis. Gal tik 2005 metų pradžioje. Šiaip ar taip, Jums, manau, reikės palaukti to 5/2004. Aš mėginsiu jį Jums pasiųsti, kai tik jis išeis. Tarp kitko, aš manau, kad Jums ir A. Dundzilos straipsnis bus labai naudingas; jis buvo vienas iš LITUANUS pradininkų, vėliau – bendradarbis ir redaktorius.

Ir man visa tai bus įdomu.

O čia mes, JAV lietuviai, labai laukiame Atėnų olimpiados. Net yra „skaičiuojama“, kiek medalių Lietuva gali laimėti. Sako: 3, 4, 5... Gal vėl laimės Virgilijus Alekna, gal vyrų krepšinis... Labai malonu būtų laimėti SIDABRĄ.

Čia, JAV, eina „žiaurios“ kautynės tarp Bush:Kerry. Šiuo metu pora proc. veda Kerry, bet rinkimai dar juk tik lapkričio 2 ar 3. Tai dar visko gali būti.

Tarp kitko, JAV lietuviai yra „suskilę“: širdis norėtų balsuoti už Bush, nes jis buvo Vilniuje ir pasakė: „Nuo dabar Lietuvos priešas bus ir Amerikos priešas!“, o protelis sako: Kerry, nes jis (bent) žada įvesti visuotinį sveikatos draudimą, ko JAV dar neturi! Tai taip ir neaišku.

Linkiu Jums gero ir gražaus rudens. *Antanas Klimas*

2004.12.09.

Gerb. ir mielas p. Leonai,

Ačiū už laišką, kurį gavau vakar. Aš dabar eisiu „papunkčiui“, idant ko neužmirščiau.

(...) 3. Mano kelionė buvo labai įdomi, pilna darbų, lankymųsi ir t. t. Daug „laksčiau“, daug skaičiau, daug mačiau. Trumpai: Vilnius žydi, auga, gražėja; Kaunas snaudžia, kaimas merdi. Didžiausios Lietuvos problemos, mano akimis: a) sunaikintas kaimas; b) 500 000 jaunų žmonių, išbėgusių į užsienį. Sunkios problemos!

(…) 5. Apskritai kalbant, lietuvybė JAV ilgai neišsilaikys. Mes, vad. „dypukai“, lietuvybę išlaikėm ligi antros kartos, bet, atvykę po 1990, jau „maišosi“ pirmoje kartoje. Pvz., mūsų mieste jau 3 neseniai atvykusios lietuvaitės ištekėjo už amerikiečių. 1948/49 mes čia radom apie 108 lietuvių parapijas; dabar likę apie 80. (...)

5. Girdime mes ir apie Šiaulius: kaip lietuvių „jaunimėlis“ apkūlė belgus, danus, dabar apmušė (girtus) anglus.

Linksmų Kalėdų ir sveikų, gerų N. Metų! Daug linkėjimų Jums visiems! *Antanas Klimas*

2004.12.30.

Gerb. ir mielas p. Leonai,

Vakar atėjo LITUANUS 4/2004. 50 metų sėkmingai baigti. Ačiū Dievui! Siunčiu Jums šio numerio turinį. Aš manau, kad ir 5/2004 (spec. numeris su 50 metų rodykle) turėtų netrukus pasirodyti. (...) Gavęs tą 50 metų „rodyklę“, tuojau jį pasiųsiu Jums.

Paskutinį 2004 metų mėnesį paštas judėjo labai lėtai: apie 30 dienų oro paštu! Gal po N. Metų dalykai „prašviesės“.

(...) Su gerais linkėjimais 2005-iems. *Antanas Klimas*

2005.02.12.

Mielas p. Leonai,

Pirmiausia sveikinu su V-16 ir K-11 šventėmis. Ir su Velykomis!

(...) Atleiskite, kad šiuo metu nieko negalėsiu parašyti apie raš. Vincą Krėvę ir prof. Antaną Salį. Neturiu laiko: žmona sirguliuoja, tai aš vienas „lakstau“ po parduotuves ir „vaidinu“ šeimininkę bei gaspadinę... Gal pavasariop visi atsigausime...

Bet (lyg ir netikėtai) suradau savo str. (paskaitą LKMA suv.) apie prof. Salį. Gal tai vis bus šiokia tokia „žinelė“, nes LKMA gal ir neteko matyti.

Čia dabar gili žiema, bet mes jau 48 metai prie didžiųjų ežerų. Pripratome. Kai kas „išbėgo“ į Floridą. Man ten nepatinka.

Linkiu Jums gražaus pavasario. *Antanas Klimas*

2005.03.26.

Mielas p. Leonai,

Dar vis nepasirodė LITUANUS 5/2004. Nežinau, kodėl. Niekas (iš Čikagos) neatsiliepia. Man atrodo, kad mes 1994 padarėme praktiškiau: spec. 40 metų numerį išleidome kaip 4/1994. Tai „laiku“ išėjo. Mano spėjimas toks: dabartinis LITUANUS administratorius Arvydas Tamulis yra taip pat ir LF Valdybos pirmininkas. Ir ten jis yra „su darbais prapuolęs“. Taip ir neaišku, kada tas spec. numeris išeis. (...)

O aš pats tuo tarpu „pagaminau“ 3 l. k. žodynėlius: 1.LHD (Homonimų žodynėlis). 2.LKGŽ (Lietuvių kalbos garsažodžių žodynėlis). 3.LKMVŽ (Lietuvių kalbos mažybinių veiksmažodžių žodynėlis). LHD yra spausdinamas Čikagoje, o LKGŽ spausdinamas Kaune. Jeigu kuris iš jų išeis, atsiųsiu ir Jums – bent pavartyti ir pasižiūrėti.

(...) Linkiu Jums gražaus pavasario! *Antanas Klimas*

2005.05.10.

Gerb. ir mielas p. Leonai,

Vakar paštininkė atnešė Jūsų laišką ir str. apie LITUANUS. Ačiū!

Tarp kitko, per tuos 15 metų (nuo 1990 kovo 11) dar nė vienas laiškas iš Lietuvos neatėjo taip greitai: per 5 dienas. (...)

Jūsų str., apskritai kalbant, yra labai išsamus ir įdomus. (Ir aš dar kai ką iš naujo prisiminiau, sužinojau...). Kiek aš žinau, jokiame kitame žurnale Lietuvoje nebuvo taip plačiai parašyta apie „mūsų" pastangas, darbus. O mūsų daugelis galvoja, kad mes čia („už balos") padarėm tik tris didesnius darbelius: 1)LB/LF; 2)LE/EL; 3)LITUANUS.

Dabar, mano senu papratimu, eisime „papunkčiui":

1.Gal man čia skirta per daug nuopelnų, nes aš vis jaučiausi dirbąs tik laikinai, iš reikalo. Visvien: ačiū!

2.Gal būtų buvę gera paminėti ir dailininkus, kaip Jūs „surašėte" literatus, rašytojus. Bet Jūs pasirinkote rašytojus. Tiek to, gerai.

3.Mano durna galva, gal reikėjo daugiau pabrėžti Jono Kučėno labai svarbų darbą: jeigu ne jis, tai LITUANUS kromelį būtų uždarę prieš daug metų.

4.Galvoju: gal būtų buvę gera ir naudinga paminėti tai, kad dabar visus LITUANUS numerius galima rasti internete.

5.Errare humanum est. Nieko nepadarysi. Toks jau gyvenimas. P.262 dvi stambios ir juokingos klaidos: akad. prof. dr. Zigmas Zinkevičius=Zigmas Linkevičius. Negana to: jo veikalas „Lietuvių kalba ir istorija"="Lietuvių kalbos istorija". Tikiuosi, kad mano geras kolega prof. dr. Z. Z. perdaug neverks.

Ir dar vienas „menkas menkutis": p.263 Jūs rašote: „19 redaktorių", bet kitoje vietoje: 10.

„Galutinė sąskaita": klaidų nedaug.

Dabar gi pradėsime lyg ir „iš kitos operos":

A.Tuo tarpu niekam/niekur „Varpų" nesiųskite, žinau, kad labai brangu. Yra galimybių, kad vasarą arba rudeniop man artimas asmuo lankysis Lietuvoje. Susitarsime tada taip: ans (ana) gal užsuks pas Jus ir knygas paims.

B.Aš gi, kai sukaupsiu jėgų, padarysiu Jūsų str. kopijų ir pasiųsiu savo (buv.?) kolegoms: Kučėnui, Remeikiui, Dundzilai ir t. t.

C.Jeigu DRAUGE pamatysiu kokią žinelę apie Jūsų knygą, iškirpsiu ir atsiųsiu.

D.Apie „Amerikos Babį" (VDA): šiuo metu Vilniuje gyvena ilgametis VDA darbuotojas Romas Sakadolskis. Gal su juo galėsite kaip nors susiderėti. Štai jo adresas: (...).

E.Turiu ir aš kuo „pasigirti": tik prieš 5 dienas išėjo mano LITHUANIAN HOMONYM DICTIONARY (L. k. homonimų žodynėlis). Kai gausiu, atsiųsiu Jums.

F.Kaip ir 2004, LF oligarchai (5 iš 18 Tarybos narių) ketino iš LF išmesti LB. Ir vėl, kaip 2005, jiems nepavyko: IV.30 LF suv. „jų" įstatai net nebuvo diskutuoti: balsavimu išmesti iš darbotvarkės. Vėl: LF=LB/ LB=LF. Ačiū Dievui.

F.Aišku, mes labai džiaugiamės, kad Bush buvo Rygoje ir Tiflise. Ruskeliai siuto, draskėsi. Visas pasaulis iš naujo sužinojo apie Molotovo-Ribentropo paktą ir visus rusų „darbelius".

Dovanokite, kad nusiplepėjau. Man vis dar „prie širdies"...

Linkiu Jums geros / gražios vasaros. *Antanas Klimas*

2005.02.10.

Mielas p. Leonai,

Siunčiu Jums savo straipsnio DRAUGE kopiją (*Trys okupantų padarytos žaizdos* – L. P.-K.). O apie LITUANUS dar vis negirdėti. Užtruko. Kai tik gausiu, tuoj Jums pasiųsiu.

Mes čia rengiamės V-16 ir K-11 minėjimams. Kai kur tos dvi didelės šventės esti minimos kartu, o Čikagoje paprastai būna keliolika įvairių minėjimų.

95 proc. JAV lietuvių nori, kad Adamkus nevyktų į Maskvą. Tegu rusai švenčia: mums 1945.05.09 nieko gero neatnešė, tik dar 45 metus okupacijos.

Linkiu Jums ir Jūsiškiams gero pavasario ir gražių Velykų. *Antanas Klimas*

2005.05.11.

Mielas p. Leonai,

Aš vakar Jums išsiunčiau ilgoką laišką plius atšvietą iš DRAUGO. Šiandien prisiminiau, kad dar lyg ir neatsakiau į Jūsų du klausimėlius...

Apie Krėvę ir Salį: kelis kartus mėginau ką nors suregzti, prisiminti. Buvau jau pradėjęs rašyti, bet viską išmečiau. Atvirai pasakius, pats nežinau kodėl. Nėra ūpo, nėra jėgų, nėra, manau, ir didelio noro. Gal čia labai paprastas dalykas: esmi persenijęs.

Pelekonyse sakydavo: „Pažadėsi – patiešysi, nepadarysi – nesugriešysi". Taip ir aš, persenijęs, imuosi paramos iš senos liaudies išminties.

Ergo: gal parašysiu, gal ir ne. Atvirai pasakius, aš čia nieko naujo pasakyti neturiu.

(...) Neiškenčiu nepridėjęs trigrašio ir apie LITUANUS „kilmę". Jūs str. (ir A. Dundzila) rašote, kad tą idėją (leisti anglų k. „ką nors") iškėlęs a. a. Juozas Bachunas (Bačiūnas). Gal ir taip, nežinau. Bet aš prisimenu štai ką:

1950 metų vasarą aš, tuomet jau graduotas studentas (Salys siūlė: laipsninis studentas; dabar – doktorantas), dirbau plieno fabrike Čikagos priemiestyje. Rodos, rugpjūčio mėnesį įvyko LSS (Lietuvos studentų sąjungos) JAV steigiamasis suvažiavimas vadinamuose Kairio namuose. Dalyvavo – tą aiškiai atsimenu – a. a. prof. V. Vardys ir V. Kavolis (dar studentai!). Per diskusijas buvo iškeltas tokio (anglų k.) biuletenio reikalas. Ir aš tai siūliau. Tai yra paminėta tokioje mažoje knygutėje Tarp dangoraižių – minint LSS 10 metų, gal 1960 m. Turėjau tą knygutę, bet dabar nesurandu.

Tiek to... *Antanas Klimas*

*

Mano pirmas susitikimas su rašytoju Vincu Krėve

1948 metų rudenį po ilgų vargų aš iš Anglijos atskridau į JAV su Lietuvos užsienio pasu (Ergo: aš lyg ir nesu dypukas).

Po didelių „nuotykių" pakliuvau į vieną iš geriausių JAV universitetų – University of Pensylvania, tiesiai į aspirantūrą.

Ten jau dėstė prof. dr. Vincas Krėvė.

Drebančia širdimi (man tada buvo 24 metai) nuėjau į jo kambarį, prisistačiau kaip dzūkas. (Nors Jieznas yra vad. Priedzūkyje). Labai nuoširdžiai mane priėmė. Ilgokai – gal dvi valandas kalbėjomės apie viską.

Vieną dalyką aš ir dabar labai aiškiai atsimenu. Aš paminėjau, kad mėginsiu baigti studijas ir sugrįžti į Lietuvą. Tada profesorius man taip pasakė: „Mes labai ilgai negrįšime. O iš mūsų tik labai maža dalis grįš į Lietuvą".

Tai mane labai supurtė. Jaučiausi kaip į galvą trenktas.

Tai buvo prieš 57 metus. O dabar matau, kad Krėvė suprato ir žinojo, kad labai mažai pabėgėlių (dypukų) grįš į laisvą Lietuvą. *Antanas Klimas*

2005.05.16.

Gerb. ir mielas p. Leonai,

Man dar vis neaišku, ar tas „artimas man" asmuo vyks rudeniop į Lietuvą, ar ne. O ir laukti taip ilgai nenoriu: juk mano amžiuje gali žmogus brakštelti ir – viskas. O norėtųsi visus VARPUS (2005) pamatyti.

(...) Tuo tarpu Jūsų str./studijos kopiją pasiunčiau tik buv. adm. Jonui Kučėnui. Kitiems pasiųsiu vėliau, nes juk čia skubos nėra. (Po 50 metų koks mėnesėlis juk nesvarbu...).

Kaip jau Jums, rodos, rašiau, mano LHD (*L. homonimų žodynėlis*) jau yra „atmuštas", bet man vis dar neatsiuntė daugiau egz. Kai tik gausiu, Jums pasiųsiu. O Kaune dabar yra spausdinamas LKGŽ (*Liet. k. garsažodžių žodynėlis*). O LKMVŽ (*L. k. mažybinių veiksmažodžių žodynėlis*), manau, taip ir liks rankraštyje, nes visi tie maž. veiks. yra ir DLKŽ-4. bet man pačiam buvo įdomu.

Apie padėtį Lietuvoje, aišku, Jūs daug geriau žinote. Mums, JAV/Kanados lietuviams, sunkiai yra „suviršinamas" toks klausimas: kaip galėjo kažkoks ruskelis iš Archangelsko (V. U.) privilioti tiek daug Lietuvos žmonių? Argi jau savų žmonių Lietuvoje nelikę? (Pvz., ar galima būtų įsivaizduoti,

kad po 1945 m. prancūzai būtų išsirinkę... vokietį?). Argi Brazauskas nesugeba tam runkeliui sparnų apkarpyti?

Dar kartą ačiū Jums už didelę ir išsamią studiją. Kartoju: mes, dypukai, gal padarėm tris svarbesnius dalykus: 1)LB/LF; 2)LE/EL; 3)LITUANUS.

Linkiu Jums labai geros ir gražios vasaros! *Antanas Klimas*

2005.06.03.

Mielas p. Leonai,

Perskaičiau Barėną. Man, aišku, buvo labai įdomu, nes ir aš apie 14 mėnesių (1947-1948 m.) gyvenau ir dirbau Anglijoje: Tadcaster miestelyje, Yorkshire grafystėje, labai gražioje vietoje. Dalyvavau DBLS steig. suv. Londone.

Deja, skaičiau tik vieną Barėno knygą: Tūboto gaidžio metai, kuri kažkaip pas mane „pakliuvo". Tais metais neturėjau pinigų knygoms pirkti: aš vienas dirbau, 4 vaikai, menka alga; daug teko skolintis. Apie Barėną skaičiau Drauge, Darbininke, TŽ, Aiduose ir kt. Aš kartais imu ir pagalvoju: kaip Barėno gyvenimas būtų „pasisukęs", jeigu jie būtų turėję... vaikų...

Dabar kelios smulkmenos apie Barėną. P.316 Jūs rašote Alfredo Ericho Senos, o turėtų būti Seno, nes vokiškai jo pavardė yra Senn, liet. rašome Senas, Seno ir t. t. Jo tėvas buvo mano profesorius, o su sūnumi buvome kartu studentai.

Apie kalbą (aš gi esmi „lietuvininkas"): Jūs kai kur rašote dviem, kai kur – dviems. Kalbininkai sako: čia esanti sena dviskaita. Dviem (Ir abiem).

Jūs kažkur rašote neužilgo; kalbininkai sako: tai pažodinis vertimas iš rusų kalbos. Esą, reikia vartoti: netrukus, tuojau, greitai ir pan.

Atleiskite: tai tik „blusinėjimai".

Man labai gaila, kad: a) mes per 50 m. nieko neįdėjome į Lituanus iš Barėno raštų; b) kad tik 2 knygelės išleistos Lietuvoje.

O dabar apie Varpus/2005. (Dar ne viską perskaičiau).

Man labai įdomu buvo str. apie J. Vilkutaitį. Aš jį (ir dukrą) atsimenu, Prienuose juos esu matęs (1935-1940), jis tuomet buvo Prienų notaras.

O jau man labai „nepraeina" Jūsų pokalbis su Alf. Bieliausku. Šis raš., mano durna galva, naktimis užsimauna raudonus marškinius ir t. t. (simboliškai kalbant). Paminėsiu tik 2 vietas: p.66: „... tada vykęs plačiųjų masių socialinių klausimų sprendimas". Koks sprendimas: okupacija, rusinimas, melas, išvežimai į Sibirą, gulagas, NKVD/MVD/MGB/KGB/KP, skurdas ir baudžiava? O drg. Bieliauskui="klausimų sprendimas". Tame pačiame psl. – socializmas. Ar tai Lietuvoje 1940-44-1990 buvo socializmas? Ar Bieliauskas buvo ir aklas, ir kurčias? Tikro socializmo galima rasti Suomijoje, Švedijoje, Anglijoje, Vokietijoje, bet Sov. S. jokio socializmo nė lašo nebuvo! Ar nebūtų geriau, kad tokie „socialistai" kaip Bieliauskas vyktų į Maskvą?

Atleiskite, man komunistas=melagis, sukčius, apgavikas, žmogžudys...

Linkiu Jums geros vasaros! *Antanas Klimas*

2005.07.04.

Gerb. ir mielas p. Leonai,

Čia mes ramiai švenčiam 229 metus JAV neprikl..: 1776-2005.

Aš esu pritrenktas: 52 proc. Lietuvos abiturientų nežino, kas yra Kovo 11! Negaliu patikėti. (*Į laišką profesorius įdėjo iškarpą iš "Į laisvę" išspausdintos Birutės Valionytės kalbos Seime 2005.03.11* – L. P.-K.).

Kur gi tas jaunimas gyveno? Ugnies žemėje? Ar jie neskaito spaudos, nežiūri TV, neklauso radijo? Ar Lietuvos mokyklos nemini Kovo 11? Ką davė – per 12 metų – jų mokytojai? Quo vadis, Lietuvos mokykla? Liūdna. Gaila. Graudu. Gėda!

1918-1940 metais ir mažaraščiai kaimo senukai žinojo, kas buvo (yra) Vasario 16. *Antanas Liūdnasis*

2005.07.29.

Mielas p. Leonai,

Ačiū už laišką. Šią vasarą esmi užsiėmęs kiek didesniu darbeliu – apie Krėvę ir Salį nesugebėsiu parašyti. Gal rudeniop, o gal žiemop... Tarp kitko, apie juos kalba jų darbai, o jų gyvenimas, manau, jau pakankamai aprašytas.

Visus metus žiauriai taupiau pinigėlius. Ergo: vėl būsiu Lietuvoje IX/8-IX/23. Deja, ir šį kartą nesurasiu laiko užsukti į Šiaulius. Turiu labai daug reikalų Vilniuje, Kaune, Jiezne, Prienuose, Ignalinoje, Pelekonyse... Lietuvoje gyvena 21 mano pirmos eilės pusbrolis ir pusseserės, kurių tik menką dalelę spėju aplankyti. O Šiauliuose – ir Kryžių Kalne – aš esu buvęs jau kelis kartus.

Svarbiausia: mano žodynėlis (Lietuvių kalbos garsažodžių žodynėlis) yra „užkliuvęs" vienoje Kauno spaustuvių. Mėginsiu – su sūnumi – tai kaip nors išnarplioti.

(...) O čia vasara buvo labai karšta. Dabar mus išgelbėjo Kanada: iš ten atėjo vėsus oras. Atsigavome.

Linkiu Jums gražios vasaros pabaigos! *Antanas Klimas*

2005.11.02.

Gerb. ir mielas p. Leonai,

Siunčiu Jums tik ką Kaune „atmuštą" LKYŽ. (Ši knygelė bus 2 kartus palikusi Atlantą).

Aš žinau, kad šių dienų Lietuvos jaunimas daug daugiau domisi roko muzika, E-paštu, video žaidimais bei mobil. telefonais. Nieko nepadarysi: toks jau gyvenimas. Bet aš galvojau: gal vienas kitas dar šiek tiek domisi ir savo gimtosios kalbos reikalais. Man šis LKYŽ buvo lyg mano vaikystės bei jaunystės prisiminimai; aš juk pirmuosius savo gyvenimo metus (1924-1944) praleidau sename Lietuvos kaime: 3 vasaras ganiau, o vėliau teko dirbti visus ūkio darbus.

Šiaip čia mes džiaugiamės, kad Lenkijoje komunistai buvo pagaliau išmesti, atmesti. Tikimės, kad Lietuva paseks Lenkijos pavyzdžiu: iššluos komunistus iš valdžios! O draugą Brazauską reikia patyrinėti: kaip gi jo (nauja!) žmona taip greitai tapo milijoniere.

O JAV jau 60 proc. žmonių yra nepatenkinti, kokių velnių JAV įsigrūdo į Iraką. Visi sutinka: Afganistane reikėjo sunaikinti teroristus, bet ko tas Bušas lindo į Iraką? Dėl naftos?

Aš Lietuvoje buvau IX/8-IX/23. Daug kur buvau, daug mačiau, daug girdėjau. Pavargau: nebe jaunystė.

Apie liet. k. rašybos reformą aš nesijaudinu: a) jokia rašyba negali būti tobula; b) kaip nuspręs Valstybinė lietuvių kalbos komisija, taip mes turėsime ir priimti. Ne kvaili ten dirba. (Aš pažįstu dr. Smetonienę).

O aš vis dar rašau. Kelis „dalykėlius" iš karto; tada nė vienas nenusibosta.

Mūsų dienraštis Draugas, atrodo, sulauks 100 metų. Ar aš sulauksiu?

Su daug gražaus rudens linkėjimų – *Antanas Klimas*

2005.12.22.

Mielas p. Leonai,

Ačiū už margą gromatėlę ir linkėjimus. Skubu pranešti Jums, kad 1979-1992 metais LKMA Romoje išleido keturis stambius Salio raštų tomus. Ten, svarbiausia, yra ir jo labai geri straipsniai iš „bostoniškės" LE (I-XXXVII t.). Tuos „Raštus", manau, gal turi ir ŠU biblioteka. Aišku, turi juos ir LKI, VU, Mažvydo bibl. Vilniuje.

Deja, nuotraukų aš neturiu. Matote, kai buvau studentas, tai buvau tuo, ką Pelekompe vadino „biednata". Neturėjau net foto aparato. Nuotraukų gali turėti LKMA Vilniuje. Salys buvo LKMA narys (kaip ir aš).

Apie Krėvę – nežinau. Neturiu ūpo... Gal žiemą...

Čia – Jūsų maloniam (?) dėmesiui įdedu kelis savo „darbelius", išspausdintus Drauge.

O šiaip šiais metais turime džiaugsmo: 6 lituanai žaidžia NBA. Dar 27 lietuvaičiai žaidžia JAV univ. rinktinėse. Beveik kasdien kiekvieno dienraščio sporto puslapiuose randame kelias lietuvių pavardes.

(...) Linkiu Jums visiems gerų 2006-jų! *Antanas Klimas*

P. S. O aš vis dar rašau...

2005.12.31.

Mielas p. Leonai,

„Pagaminau“ kelis akimirksnius iš savo atsiminimų apie raš. Vincą Krėvę.

Tarp kitko – tik primenu – vienas Lituanus numeris buvo spec. skirtas Krėvei. Aš manau, kad Jūs tai žinote, nes turite Lituanus 50 metų (1954-2004) rodyklę.

O apie tai, kiek Lietuvoje – prieš ir po 1990 metų – buvo rašyta apie Krėvę, Jūs, manau, žinote. Dar vienas grynai asmeniškas „patėmijimas“: man didelio įspūdžio nepadarė Krėvės didžiausias kūrinys „Dangaus ir žemės sūnūs“. Man atrodo, kad jis yra ištęstas ir nuobodokas (Kai kas, žinoma, turi kitokią nuomonę).

Linkiu Jums gerų 2006-jų! *Antanas Klimas*

2006.01.21.

Gerb. ir mielas p. Leonai,

Beveik netikėtina: Jūsų laiškas atėjo per 4 dienas!!! Dar to nebuvo.

Šis bus trumpas laiškas. Tik atsakysiu į kelis klausimus. Vėliau – po kelių dienų – gausite storą voką su priedais.

Ergo: eisime „papunkčiui“:

1.Apie raš. Vincą Krėvę daugiau nerašysiu. Užteks. Jo garbė 100 proc. užtikrinta. Jo raštais.

2.Mūsų sūnus ligi 30 m. buvo: Audrius Tadas Klimas. Dabar jis yra tik (dr.) Tadas Klimas. Nuo 1999 m. dirbo VDU. Šiuo metu jis yra VDU Teisės instituto direktorius.

3.Short Story International ėjo knygelės formatu. Aš turiu tą numerį. Atsiųsiu Jums kopijų. Nežinau, ar jis dar eina. Gal ne.

4.Gal įdomu tai: iš Tado „Kryžiaus“ vertimo ta novelė buvo išversta į vietnamiečių kalbą ir atspausta vietnamiečių žurnale, kuris eina JAV – Texase. Aš atsiųsiu Jums kopiją.

5.ŠU univ. bibl. turi turėti Salio Raštus. Aš turiu, bet negaliu surasti.

6.Apie Jurgį Jankų parašysiu vėliau. Tarp kitko, kai Kazys Bradūnas red. Draugo kult. šešt. priedą, Jankus ten rašydavo ilgus „laiškus“. Paieškosiu ir Jankaus laiškų.

Su geriausiais linkėjimais *Antanas Klimas*

2006.01.23.

Gerb. ir mielas p. Leonai,

Siunčiu Jums pluoštą kopijų – iš Short Story International ir to vietnamiečių žurnalo. Ar tas SSI dar eina, nežinau. Tarp kitko, aš tą SSI visiškai atsitiktinai nusipirkau mūsų kaimynystėje. (...) Tos krautuvės jau seniai nėra. Matyt, SSI kadaise buvo plačiau po JAV pasklidę. Kaip tie Teksase gyveną vietnamiečiai (katalikai!) surado Lituanus, aš nežinau. Mes čia lyg ir mėginome “išplaukti į tarptautinius vandenis”. Nepavyko. Gal tik sportininkai prasimušė. Tik Kryžius - į vietnamiečių žurnalą.

O dabar apie laiškus. “Kur nors” mūsų apverstame name turėtų būti bent keli raš. J. J. laiškai. Aš žinau, kad kažkas (?) “krūvą” laiškų buvo nuvežęs į Maironio liter. muziejų Kaune. Jūs turėsite būtinai ten nuvažiuoti. Ten, manau, būtų daug medžiagos apie raš. Jurgį Jankų.

Jeigu aš galėsiu “sukaupti jėgų” ir surasti laiko (aš vis dar rašau – kelis darbelius iškart), tai gal parašysiu atsiminimų dribsnius. Tarp kitko, mano durna galva, geriausias J. J. romanas yra Namas geroj gatvėj.

(…) Su geriausiais linkėjimais – *Antanas Klimas*

2006.01.29.

Mielas p. Leonai,

Savo aplamdytoje adresų knygelėje suradau a. a. raš. Jurgio Jankaus paskutinį adresą: 205 Somerset Drive, Apt. 401 B Ocean City, MD 21842. Ar tai buvo privatus butas, ar jau (lyg) senelių prieglauda, aš nežinau. Jis ten mirė, buvo sudegintas, o pelenai buvo palaidoti – iš mūsų šv. Jurgio parapijos – šalia jo žmonos Rochester Holy Redumer kapuose. Ar ten dabar yra koks paminklėlis, aš nežinau, nes tuomet sirgau ir laidotuvėse nedalyvavau, o žmona beveik nieko neatsimena. Laiškų

mėginsiu paieškoti.

Girdim: Lietuvoje labai šalta. O čia – švelni žiema (kol kas). Su linkėjimais – *Antanas Klimas*

2006.03.11.

Mielas p. Leonai,

Sveikinu su Kovo 11 ir su 16 laisvės metų! Man atrodo, kad svarbiausias tų 16 metų darbas yra LKŽ užbaigimas 2002 metais. Lietuvių kalba yra didžiausias ir svarbiausias lietuvių tautos turtas, o LKŽ – didysis to turto svirnas. Žinoma, gerai, kad Lietuva jau NATO / EU. Gerai, kad jau (pernai) 6000 išbėgėlių sugrįžo į namus. Negerai, kad 81 proc. Lietuvos jaunimo nori bėgti. (…)

Jūs („Varpai“) vienintelis Lietuvoje gražiai parašėte apie Lituanus. (...). Aš siūlyčiau taip: gal kas nors iš ŠU anglistų galėtų parašyti ir pasiųsti tiesiai red. Tarp kitko, tai būtų naujas dalykas: per 51 metus Lituanus niekados nerašė apie Lietuvos žurnalus.

(...) Linkiu Jums gražaus pavasario! *Antanas Klimas*

2006.05.11.

Gerb. ir mielas p. Leonai,

Ačiū, ačiū: vakar atlėkė VARPAI-20. Tai tikrai labai įdomus tomas; man ypač patinka mano kaimynas Justinas Marcinkevičius ir a. a. Kazys Jankauskas. (Tarp kitko, sūnus Kaune surado K. Jankausko 1938 m. išleistą romaną Vieškelyje plytų vežimai). Ačiū ir už „priedus“.

Labai gaila a. a. Kazimiero Barėno ir Rimvydo Šilbajorio. Rimvydas, tarp kitko, domėjosi ir kalbos/kalbotyros klausimais, ir mes susirašinėjome.

Ačiū už mano str. „atmušimą“. Lietuvoje, išskyrus kalbininkus, nedaug kas žino apie išeiviją.

Dabar apie tą raš. Jurgio Jankaus išleistuvių kavutę. Taip, tokia buvo; deja, nei mano žmona Danguolė, nei aš neatsimename, kas ką ten kalbėjo. Atsimenu, kad kalbėjo ir J. J., bet ką jis sakė, dingo iš atminties. Dieną po kavutės, man rodos, mūsų (lietuvių) „pulkelis“ aerouoste atsisveikinome su raš. J. J., ir daugiau man neteko jo gyvo matyti, nors mes dar susirašinėdavome.

(...) Linkiu Jums puikios vasaros! *Antanas Klimas*

2006.05.13.

Gerb. ir mielas p. Leonai,

Baigiu skaityti VARPUS-20. Tarp kitko, kaip tame Jurgio Jankaus pasakojime, ir man (1944 balandžio pabaigoje) teko bėgti iš Berlyno, ir man teko sudaužytu Elbės tiltu (...-poti) į amerikiečių „pusę“. Buvo baisu!

Siunčiu Jums du menkus kūrinėlius: a) apie „kalbininkus ir liaudį“ ir b) (seną, 1998 m.) lyg ir rec. / str. apie Justino Marcinkevičiaus Žingsnį. (Tai, manau, mano (kalbininko) vienintelis straipsnelis apie poeziją. Vėliau – gal 1999 m. – teko sutikti ir patį Justiną Marcinkevičių – rodos, per Gedimino paminklo atidarymą Katedros aikštėje; jis jau buvo skaitęs mano str. / rec.).

Liūdna man: šią vasarą jau „nebeišeis“ aplankyti Pelikonis, Vilnių, Kauną... Čia viskas labai pabrango, o mūsų pensijos „pakilo“ tik 2 proc. Negalima išvis taupyti. Iš viso Lietuvoje jau buvau 11 kartų.

(...) Aš jau 16 metų labai pergyvenu tai, kad niekaip nesusitvarkiau savo menkas (paskutines) dieneles praleisti Vilniuje (Senamiestyje). Nesugebėjau. Nepajėgiau... Neišėjo...

Teisybė: sūnus Tadas jau 11 m. „kariauja“ VDU – Kaune.

Visvien: linkiu Jums gražios vasaros. Dar kartą – ačiū! *Antanas Klimas*

2006.07.14.

Gerb. p. Leonai,

Ačiū už laišką ir str. apie Just. Marc. Šiauliuose. Tarp kitko, laiškas ėjo 14 dienų.

O čia – tik liūdni dalykai: prieš kelias savaites staiga sugriuvo mano sveikata: širdis, akys, viduriai, atmintis... Atmintis labai nusilpo. Teko būti ligoninėje, dabar turiu imti kelių rūšių vaistus. Kas bus, neaišku. (...) *Antanas Klimas*

2007.05.28.

Gerb. ir mielas p. Leonai,

Ačiū: užvakar atėjo VARPAI ir Jūsų knyga. Apie tuos kelis žiupsnelius „atsiminimų“ apie raš. Vincą Krėvę buvau jau visiškai užmiršęs. Dabar gailiuosi, kad ko nors rimtesnio ir ilgesnio neparašiau.

Taip pat apgailiu, kad nepasiunčiau Jums to „lapo“ iš Draugo, kuriame buvo Jūsų įdomus straipsnis apie raš. Kazį Jankauską. Aš tą Draugo numerį kažkur „pasidėjau“, o dabar jau nebegaliu surasti. Tiesiog sarmata...

Ačiū Jums ir už tai, kad savo studiją apie Lituanus „atmušėte“ ir knygoje: ilgiau išliks, gal daugiau žmonių paskaitys. Jūs, man rodosi, esate vienintelis rašto žmogus Lietuvoje, kuris domisi mūsų („dypukų“) darbeliais išeivijoje. Toks jau gyvenimas. Nieko nepadarysi...

Jūs, aš manau, jau žinote, kad „mūsų“ seną (98 m.) Draugą perėmė vad. trečiabangiai, atvykę po 1990. Ar Draugas ištesės ligi 2009, kai jam sukaks 100 metų, neaišku.

Mūsų šeimą ištiko didelė nelaimė: mano žmona Danguolė (81 m.), keturių vaikų motina, turi tą baisią Alzheimerio ligą... Niekur aš jau nebekeliausiu. Baisiai liūdna.

Šis VARPŲ numeris atrodo labai įdomus. Ačiū.

Linkiu Jums, VARPAMS, Šiauliams ir visai Lietuvai geros vasaros! Su pagarba *Antanas Klimas*

2007.06.02.

Mielas p. Leonai,

Perskaičiau ir VARPUS/22, ir Žodi, kuris esi; abu man buvo labai įdomūs. (Tik jau ta vad. modernioji poezija – man sunku „inkirsti“). Labai įdomios Eug. Ignatavičiaus mintys, ypač apie partizanus. Dar kartą ačiū.

Dabar ir aš turiu Jums prašymą. Aš jau turiu paruošęs nedidelį (gal 80 puslapių) LKKŽ – LIETUVIŲ KALBOS KAIMO ŽODYNĖLĮ. Iš „ano“ (1918-1944) Lietuvos kaimo, kai dar po laukus nerėpliojo kombainai ir traktoriai (spragilas, varsnos, bruktuvė, mintuvai ir pan.). Dabar juk jau 70 proc. žmonių Lietuvoje gyvena mieste. O kaimas merdi. Mano – tuo tarpu – prašymas tik toks: kiek VARPAI „imtų“ už atspausdinimą, tarkim, 500/1000 egz. – su popieriniais viršeliais, kad būtų kuo pigiau?

(...) Su tikra pagarba *Antanas Klimas*

P. S. Aš galvoju, kad didžiausia Lietuvos nelaimė yra tai, kad 10 proc. jaunų žmonių išbėgo iš Lietuvos. Liūdna: labai nedaug jų sugrįš...

Rochester, NY, 2008.08.15, ŽOLINĖ

Gerb. ir mielas p. Leonai,

(...) Turiu Jums didelį prašymą. Esu (jau 2 metai) parašęs LKKŽ – LIETUVIŲ KALBOS KAIMO ŽODYNĖLĮ. Apie 100 ranka rašytų puslapių. JAV jau viskas tiek pabrango, kad neįmanoma išleisti. Be to, šis LKKŽ yra skiriamas Lietuvos miesto jaunimui. Kiek kainuotų išspausdinti, tarkim, 300 egz.? Ar „Varpai“ imtųsi tokio darbo? Iš anksto – labai ačiū!

Linkiu Jums gero rudens ir geresnio Seimo! *Antanas Klimas*

2008.09.17.

Gerb. p. Leonai,

Ačiū už įdomų laišką. Ačiū taip pat už žinias apie mano žodynėlio (LKKŽ) išleidimą. Aš e-pašto neturiu, nes to mes, biedni pensininkai, negalime sau leisti. Deja...

Aš pirmiausia kaip nors turėsiu savo žod. rankraštį perrašyti kompiuteriu. (Gal kas padės?) . Tada visą rankraštį (apie 95 p.) pasiųsiu Jums. O tada jau – kaip Pelekonyse sakydavo: duosis matyt...

Ačiū Jums, kad parašėte knygą apie J. J. Būtinai norėtume tą knygą turėti. (...)

Linkime gražaus rudens Jums. *Antanas Klimas*

2008.10.08.

Mielas p. Leonai,

Ačiū! Jūsų knyga apie J. J. atkeliavo prieš 3 dienas.

Dabar mes su žmona, pasimainydami, skaitome. Ir iš naujo pergyvename mūsų gyvenimą DP stovyklose (1945-1948/49) ir mūsų pirmąsias dienas JAV... O nuo 1957 metų mes jau vėl sutikome Jankų šeimą Ročesteryje.

Ačiū Jums, kad taip įdomiai parašėte: skaitome, kalbame, daug ką prisimename.

Tarp kitko, Jūs minite novelę „Iš namų". Ir ana buvo „atmušta" Lituanus. Puikiai atsimenu, nes kelis kartus skaičiau to numerio korektūras.

(...) X.12 – Lietuvos Seimo rinkimai, mes čia „švęsime" 100 metų mūsų parapijai. (...) Gal išsirinksite jaunesnį Seimą. Gal nebėgs taip žmonės. (...)

Dar kartą: sveikinu! Ačiū. Linkiu Jums ir Lietuvai gražaus rudens. *Antanas Klimas*

2008.10.10.

Gerb. ir mielas p. Leonai,

Perskaičiau jūsų knygą: Jurgis Jankus: gyvenimas ir kūryba. Daug ką prisiminiau, ką lyg ir buvau primiršęs, ar ir užmiršęs... Ypač iš D. P. stovyklų: 1946-1947.

Aš čia surašysiu tik kelias menkas pastabėles.

1.Aš lyg tikėjausi daugiau apie Pušį. Visgi tai Jankaus opus magnum. O gal Jūs nenorėjote daugiau Pušies minėti, kadangi tas romanas dar „esti skaitomas"?

2.Apskritai kalbant, mūsų vad. „kairieji liberalai" (Santara-Šviesa) nemėgo Jankaus. (Tokie kaip Kavolis, Ostrauskas, Kelertienė ir pan.). jiems jis buvęs tik pasakorius... Gal jie ir pavydėjo, nes liberalai turi tik a. a. Antaną Škėmą.

Iš kitos pusės – Jankus nemėgo tų vad. „superintelektualų"...

Toks jau yra gyvenimas...

3.Dabar tai aš pats gailiuosi, kad lyg ir per mažai teko išsikalbėti su J. J.. Bet, žinoma, aš dėsčiau, auginom 4 vaikus, rašiau visokius „mokslus", redagavau Lituanus; ir to laiko trūko...

4.J. J. tikrai buvo geras fotografas. Aš dabar prisimenu: kažkuriame Lituanus numeryje aš „atmušiau" straipsnį – apie dvi liet. encikloped. – LE (37 t.) ir EL (6 t.). Ten yra abiejų enciklopedijų nuotrauka: jos stovi ant mūsų vad. „rojalio". Tai yra Jankaus nuotrauka. (Aš, keista, to nepažymėjau...).

Dar kartą – sveikinu. Ačiū.Linkiu Jums, Varpams ir visai Lietuvai labai gero ir įvairaus rudens. *Antanas Klimas*

2009.02.04.

P. S. *(„Draugo" puslapio, kuriame atspausdintas A. Klimo str. „Apmąstymai apie 2009 metus", apačioje* – L. P.-K.) Skaičiau Jūsų įdomų str. apie generolą Plechavičių. Su jo dviem sūnumis man teko gyventi Hamburge. Abu jie „buvo" Čikagoje. Daug linkėjimų! *Antanas Klimas*

2010.05.29.

Mielas p. Leonai,

Jau kuris laikas skaitau Jūsų knygą Drauge apie raš. Vytautą Alantą.

Viena – mano durna galva – klaidelė: Kęstas Reikalas nėra Nyka-Niliūnas. Kęstas Reikalas – dr. Kęstutis Keblys. Dabar jis gyvena Baton Rouge, LA. Aš jį pažįstu.

Iš Lietuvos dabar kasdien išdumia 130. 130x365=57 450 per metus. Baisu! Lietuva nyksta, tirpsta, mažėja!

Su pagarba *Antanas Klimas*

Vladas KULBOKAS

Gulfport, 1995.02.25
Gerbiamas Redaktoriau,

Turėsite vargo su mano darbu: po 15 metų rašyti mašinėle man labai nesisekė – daugybė buvo klaidų. O rašysena mano tokia, kad pats neįskaitau, ką parašęs.

Visi likę A. Tulio rankraščiai, jo bibliotekos knygos ir visos nuotraukos mano pasiųstos prieš kokius 10 metų į „Alkos" archyvą. Gal kiek pasinaudosite knygoje „A. Tulys" esamomis.

Jūsų *Vladas Kulbokas*

Algirdas J. LANDSBERGIS

New York, 03/1/8
Gerb. p. Kaktavičiau:

Jūsų laiškas pasiekė Ameriką nelinksmu laiku – tarp mano daktarų ir ligoninių. Taip mano atsakymas nutyso iki 2003-iųjų.

Dėkoju už pakvietimą į „Varpų" 2004 numerį. Mielai dalyvaučiau, bet palaukime, kol atsistosiu bent ant vienos kojos.

Kazimieras ir Marija Barėnai – seni mieli bičiuliai. Bet reikės palaukti ir su jais.

Negeriau ir su laiškais. Juos, jų raides, ištrynė rūsį apsėmęs potvynis.

Tad lauksime geresnių laikų. Su visokeriopais linkėjimais, *A. Landsbergis*

2003/9/3
Gerb. p. Leonai:

Nuoširdžiai dėkoju už laišką ir už „Pasaulio pabaigą" bei „Žodžių žmones". Malonu patirti, kad kai kuriems rašto žmonėms teberūpi mūsų kultūra ir nesena istorija.

Linkiu sveikatos jūsų žmonai, jums abiems. Kad tokios nelaimės nepasikartotų. Manasai sugrįžimas į sveikųjų pasaulį tebelėtas, bet neabejoju, kad jin sugrįšiu ir tapsiu našesnis.

O dabar – šaunaus 60-mečio paminėjimo! Kolegiškai, *A. Landsbergis*

P. S. Jono Meko adresas: (...). Siunčiu laišką per LRS, nes nudanginau jūsų adresą...

Žibuntas MIKŠYS

Paryžius, 1990 (be tikslios datos, laiškas perduotas *per malonę*)

ŠIAULIAI buvo vienas iš mano jaunystės dviejų miestų.

Į Šiaulius aš važiuodavau iš Kauno vasaroti. Šiauliuose buvo gimusi ir augusi mano mama. Šiauliuose Pagyžių gatvėje gyveno mano senelė. Šiauliuose gyveno mano dėdės Vincas ir Juozas Orlauskiai.

O dėdė Vincas man buvo labiau tėvas negu mano tikras tėvas. Kiek daug gamtos, Šiaulių apylinkių parodė dėdė Vincas!

Šiauliuose slapsčiausi, kai nuo vokiečių reikėjo bėgti iš Kauno (slėptis nuo mobilizacijos).

Tiesa, pačiam gale atsirado Vilnius ir į jį teko du kartu įkelti koją, bet, nežiūrint visko, Šiauliai paliko neišdildomu jaunystės miestu.

(Prašau nieko be mano žinios netaisyti).

Pridedami darbai (ofortai): 1.Trys namai po dviem stogais. 2.Natiurmortas su knyga ir žvakide. 3.Galva. 4.29. 5.Trio. 6.Ex libris (tik šitaip rašyti) Vincas Kisarauskas 1934-1988.

1991.IX.18
Dėkoju labai už knygas ir dedikacijas.
Su geriausiais linkėjimais *Žibuntas Mikšys*

1996.V.29
Dėkoju Jums labai už „Varpus“, kuriuos man šiandien V. Bikulčius atnešė.
Dėkoju Jums taip pat dar smarkiau, kad mano atspausdinta taip, kaip buvom susitarę.
Ką pasakyti apie numerį? Jovalynė nuo pat pradžios (viršelio) ir toliau (Šimonio siaubo „Vydūno“).
Dėkoju už knygą. Su geriausiais linkėjimais *ž. m.*

Henrikas NAGYS

Lasalle (Quebec), Canada, 1992 m. sausio mėn 16 d.
Mielas Kolega,
atleiskit, kad taip vėlai atsiliepiu į Jūsų pakartotinus kvietimus. Ne iš mandrumo tai darau. Kai praeitaisiais metais spalio-lapkričio mėn. buvojau tris savaites Lietuvoje, buvau kviestas ir į Šiaulius atvažiuoti (ir dar į bent 6 kitus miestus), deja, turėjau laiko aplankyti tiktai Vilnių, Kauną ir Mažeikius (savo gimtąjį miestą). Kitur nespėjau. Vienu metu lyg ir planavom aplankyti Šiaulius (pravažiavome pro šalį, keliaudami į Mažeikius), - tada būčiau tikrai pasistengęs pasimatyti su Jumis ir Marija Sereikiene (mano klasės draugo poeto Jono Sereikio našle).
Tačiau tenka susisiekti šiuo laišku.
Ypatingų atsiminimų apie VARPŲ almanachą neturiu. Atsimenu, buvau paprašytas atsiųsti eilėraščių ir tai padariau. Asmeniškai nė vieno VARPŲ almanacho redaktoriaus nepažinau (*jų vienas anuomet ir tebuvo* – L. P.-K.). Vokiečių okupacijos metais panašių almanachų buvo išleista ir kituose Lietuvos miestuose (*H. Nagys klysta* – L. P.-K.). Savo eiles ir vertimus vokietmetyje spausdinau daugiausia J. Keliuočio redaguojamoje KŪRYBOJE ir Vilniaus dienraštyje NAUJOJI LIETUVA. Gyvenau Kėdainiuose, studijavau Kauno Vytauto Didžiojo universitete (studijų metu gyvenau Kaune) ir su Vilniaus universiteto literatais susitikau tiktai dviejų literatūros vakarų metu Vilniuje. Asmeniškai geriau pažinau Mačernį, Indriliūną, Krivicką, tik keletu sakinių persimetęs buvau su Eug. Matuzevičium, K. Bradūnu, Prane Aukštikalnyte ir dar keliais. Su Leonu Švedu, buvusiu bendraklasiu Pagėgių Donelaičio vardo gimnazijoje, nutraukiau pažintį Vilniuje (gyvenau tąsyk Naujojoje Vilnioje, studijavau Kaune architektūrą) po to, kai jis pirmojo bolševikmečio pabaigoje išleido komunistiškų eilėraščių rinkinį ŠAUKSMAS.
Kaune studijavau literatūrą ir kalbas nuo 1941 metų iki 1943, kol vokiečių okupacinė valdžia uždarė visas aukštąsias mokyklas. Lankiau ir Juozo Girniaus filosofijos paskaitas ir jo asmeninį seminarą, ir susipažinau su egzistencinės filosofijos apmatais.
Kažkur Lietuvos spaudoj skaičiau (berods, METŲ žurnale, o gal ir savaitraštyje LITERATŪRA IR MENAS), kad egzistencine filosofija buvo persiėmę ir beveik visi Vilniaus universiteto lietuviai literatai. Tai – netiesa. Net Vytautas Mačernis, kelis kartus aplankęs mus Kaune, labai aštriai kritikavo egzistencinę filosofiją, priešpastatydamas jai tomistinį mąstymą.
Kalbant apie Mačernį, norėčiau ir dar vieną Lietuvos spaudoje paskelbtą žinią paneigti. Net keliose vietose radau parašyta apie kažkokį neva tai mano sąsiuvinį, kuriame aš esą buvęs susirašęs Mačernio eilėraščių. Tokio sąsiuvinio niekad nerašiau, nes Mačernio eiles radau periodikoje, o jis pats man niekad nė vieno savo nespausdinto eilėraščio nebuvo atsiuntęs. Manau, kad minimas sąsiuvinis su Mačernio poezija buvo parašytas kieno kito.
Norėčiau ir dar kelis sakinius parašyti apie Šiaulius. Jų kultūrinio gyvenimo gerai nepažinau. Nepriklausomybės metais (1937-40) savo eilių ir vertimų daugumą spausdinau NAUJOJOJE ROMUVOJE, ATEITYJE, MOKSLO DIENOSE ir dar keliuose žurnaluose bei laikraščiuose, bet niekad nieko nepublikavau nei šiaulietiškoje KULTŪROJE, nei MOKSLEIVYJE. Man tų leidinių puslapiuose vyravusi materialistinė (net kultūrbolševikinė retkarčiais) dvasia buvo svetima, svetimas

Henrikas Nagys su seseria Zinaida (Liūne Sutema) 1949 m. Vokietijoje.

buvo ir tų leidinių bendrasis požiūris į literatūrą. Eilėraščių aš niekad „negaminau, nedariau“ (kaip sakydavo A. Venclova, K. Korsakas, A. Rūkas etc.) ir nemaniau, kad jie turi būti revoliucijos arba kovos įrankiais prieš arba už kokią nors ideologiją. Niekad nepriklausiau jokiai partijai ir šiandien laikau save krikščionimi ir liberalu, bet labai bendra ir plačia prasme, jokiu būdu ne kokio nors fanatiško sparno arba kromelio pasekėju.

Mano biografijos ir bibliografijos apmatus galite, jei to norėtumėte, paimti iš mano eilių rinktinėje (GRĮŽULAS) įdėto ŽODŽIO SKAITYTOJUI. Rinktinę, Jums dedikuotą, siunčiu su šiuo laišku.

Pridedu ir kelias nuotraukas. (Nuotraukas prašau grąžinti). O taip pat ir vieną eilėraštį, ranka parašytą, kaip pageidavote.

Šio laiško ištraukas galite dėti vietoj Jūsų paprašytųjų atsiminimų apie VARPUS, nes kitokių neturiu.

Sėkmės Jums ir VARPAMS! Jūsų *Henrikas Nagys*

Širdingiausi, nors pavėluoti, šventiniai ir naujametiniai linkėjimai Jums, Šiauliams ir Lietuvai! *HN*

1992. II. 6

Gerbiamas Redaktoriau,apgailestauju sutrukdęs VARPŲ-93 išleidimą. Iš tiesų nežinojau, kad juose bus rašoma apie mane. Gal ir nesupratau gerai man parašytų Jūsų ir A. T. Antanaičio laiškų. Dabar nebeatsimenu, kiek nuotraukų įdėjau laiškan. O apie tai, kad laiškai kartais pasiekia Lietuvą atplėšti, jau nemažai žmonių pasiskundė NEPRIKLAUSOMOS LIETUVOS (montrealietiškosios, nes bendravardė leidžiama ir Lietuvoje) redakcijai. Anksčiau kaltindavome rusus, nes viskas keliavo pro Maskvą, dabar belieka įtarti savuosius. Deja.

Eilėraščius, maniau, atrinksite Jūs pats. Pasitikiu, todėl ir nenurodžiau. Be to, kiekvieno skaitančiojo santykis su poezija yra individualus – vieniem vieni eilėraščiai yra artimesni, kitiems gi – kiti. Stebėtis (ir gėrėtis) tenka, kad poezija taip gausiai skaitoma dar Lietuvoje, nes šitame kontinente poeziją rašo ir skaito tiktai mažytė mažuma, „pragmatiškųjų“ milžiniškos daugumos laikoma pusiau arba ir visiškai „trenktais“. Todėl nenuostabu, kad Šiaurės Amerikoje poezija arba tiktai reklamuoja dantų pastą, arba taip vadinamųjų avangardistų akademiniuose rateliuose paversta į hermetišką žodžių akrobatiką ir neišraizgomus abstrakčius rebusus. Keli tikri poetai (ir poetės) seniai jau mirė

Edmundas ir Alė Rūta Arbai su dukra dailininke Rasa. 1980 m. pavasaris.

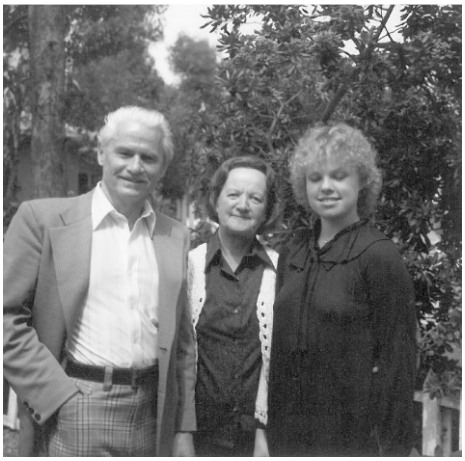

arba netrukus mirs, nužudyti nuo visokių semiotikų, struktūralistų ir kitokių „istų“ mėsinėjimų.

VARPAI kultūringai ir patraukliai redaguojami. Paliko labai gerą įspūdį. Neparašiau nieko apie tai tiktai dėl to, kad skubėjau parašyt seniai prašomus raštus. O apie Jūsų knygą NAMUOSE ANT PASADNOS ULYČIOS galiu štai ką pasakyti: esu ir pats buvęs – ir net vieną naktį nakvojęs – su keliais kitais Pagėgių Donelaičio gimnazijos bendraklasiais Venclauskių namuose Šiauliuose, berods, 1938 metais kažkokios ekskursijos metu. Ir apie Stanislavą Venclauskienę esu daug girdėjęs iš tėvų ir pažįstamų, gyvenusių Šiauliuose. Ji buvo tikrai reto gerumo žmogus. Tokių ir tada, o dar labiau šiandien nedaug pasaulyje būta ir esama.

Kai lankiausi praeitą rudenį Lietuvoje, tų trijų savaičių tikrai neužteko aplankyti visus miestus, kuriuose būčiau norėjęs susitikti su poezijos mylėtojais ir mylėtojomis. Kvietė mane bent į penkerius miestus. Minėjo kažkas ir Šiaulius, atsimenu. Esu numatęs dar šiais metais vėl atvykti Lietuvon. Tikrai neaplenksiu tada Šiaulių.

Sveikinu pradėjus dirbti LIETUVOS AIDE. Tai gerai redaguojamas laikraštis. Tariamųjų liberalų (sakau taip, nes dauguma jų tėra panašūs savo siauroko akiračio ir kromelio reklamuotojai, kaip ir jų niekinami kitų pažiūrų kromelininkai) LA be reikalo puolamas. Kodėl gi negali būti leidžiamas Valstybės laikraštis? Per daug šiandien visokių patarėjų ir „pasaulinio garso“ (ypač čia, išeivijoje) autoritetų bei profesorių, kurie moko ir kritikuoja dabartinę Lietuvos vyriausybę ir demokratiją, kuri tik kelių mėnesių amžiaus! Mane apima siaubas, kai pagalvoju, k o k i a būtų toji dabartinė Lietuva, jei jos valdžion susėstų visi tie gudragalviai sociologai, mitologai, literatūrologai, metafizikai ir teologai, kurie vienas kitą dergia ir moko, ir peikia, ir garbina. Dieve, apsaugok! (Arba: Perkūne, ratavok!)

Tokia tad „linksma“ gaida ir baigsiu savo „drukavotą“ laišką. Sėkmės! *Henrikas Nagys*

1995. V. 6 (laiškas gautas ne paštu)

Į Jūsų tris paskutinius laiškus atsakiau. Jei Jūs jų negavote (kaip supratau), ne mano kaltė. Pašto apkraustymas yra Lietuvos gėda! Net registruota mano siunta Vilniun dingo.

Norėčiau gauti naująjį VARPŲ numerį.

Siunčiu nuoširdžiausius linkėjimus Jums ir VARPAMS.

Henrikas Nagys

1995. XII. 6, Kanada, Montréal-LaSalle

Pirmiausia: atsiprašau už tokį ilgą delsimą. Nenorint taip atsitiko. Dar guli šūsnis laiškų šalia – visi neatsakyti. Ne visuomet galiu, o labai dažnai tiesiog nebelieka laiko.

Nesuprantu žmonių, kurie patys siūlosi laiškus nuvežti, o paskui, numetę juos kur nors, nebejteikia adresatui.

Nesu užsirūstinęs, nes nebuvo dėl ko rūstintis. Atsakyti į klausimus sutinku – jei dar jų reikia – ir pabandysiu juos daug greičiau Jums grąžinti. Anuos dingusius atsakymus pakartoti negalėsiu, nes nuorašų nepasidariau. Kai tuos laiškus Jums siunčiau, tikėjau, kad Lietuvos paštas jau veikia, kaip visam civilizuotame pasaulyje. Apsirikau. Man aiškino, kad ir retus pašto ženklus užklijavus, laiškas gali dingti dėl to, kad kas nors nutars pasisavinti tokius pašto ženklus. Žodžiu, vagia visi, kurie netingi. Ir vagia viską. Liūdna ir labai nejauku, kad sovietiniai papročiai taip įsišaknijo mūsų Lietuvėlėje...

Jeigu ką nors paruoštumėte (minite didesnę publikaciją) apie mano poeziją, būčiau, aišku, dėkingas. Šiuo metu savo pastabas ir atsiminimus teberašau ir renku (iš tiesų – atrenku) eilėraščius dar vienam (paskutiniam) savo rinkiniui. Atrenku negailestingai. Nesu iš tų poetų, kurie kasmet po rinkinį atpliekia. Perprodukcija, ne tiktai ekonomikoje, žalinga. (...)

Tai tiek. Geriausi linkėjimai. *Henrikas Nagys*

Elena NAKAITĖ-ARBAČIAUSKIENĖ (ALĖ RŪTA)

1991 m. XII. 6 d.

Malonus Kolega,

ačiū už knygą „Namuose ant Pasadnos ulyčios“, kurią perdavė B. Brazdžionis (negavau Jūsų adreso, tai nepadėkojau). Ir ačiū už laišką, gautą gal prieš 10 dienų.

Malonu, kad spausdinsite „Varpuose“ kai ką iš mano raštelių; nieko nenumanau apie medžiagą sekančiam numeriui, nes gi nesu „Varpų“ mačiusi (Irena Alantienė telefonu sakė parvežusi man vieną „Varpų“ numerį, bet iki šiol jo dar negavau).

Ačiū, kad parinkote aktoriams tinkamą ištrauką (apie Brazdžionį), poetas džiaugėsi, kad publikai patiko.

Jūsų knygą apie Stanislavą Venclauskienę skaičiau pasigėrėdama; įdomi asmenybė, ir Jūs labai gerai ją aprašėte. Ir istorinės nuotraukos – įdomios, patraukliai išdėstytos.

Siunčiu (per rankas) Jums savo eilėraščių knygelę, - mano pirmoji knyga iš viso, ir čia paskutinis likęs egzempliorius. Jeigu koks eilėraštis tiktų „Varpams“, būčiau laiminga. Ir būčiau didžiai Jums dėkinga, jei tą knygelę atiduotumėt Maironio muziejui Kaune.

Gyvuokite! Būti Lietuvoj žadu pavasarį, gegužės gale; gal kur nors susitiksime? – *Alė Rūta*

„Varpų“ Redaktoriui

1992 m. I. 28 d.

Malonus Kolega,

ačiū už laišką! Iš Jūsų tuo tarpu – kaip ir pirmutinis konkretus pakvietimas (ir labai šiltas – ačiū!). „Varpų“ redakcijos kvietimą priimu! Atvešiu, ko pageidaujate. Ir Jums – asmeniškai knygą dovanosiu. Galite beveik numatyt ir apytikrį laiką mūsų susitikimo.

Gavau Rašytojų sąjungos kvietimą atvykti; ir iš dalies jų būsiu globojama; bet pasilieku ir sau laisvės – kur norėsiu, ten būsiu. Būtų gerai, kaip žadate, Jūsų transportacija – į Šiaulius ir atgal. Vilniuje atsirasiu gale gegužės ir būsiu „Neringos“ viešbuty. Bandysiu Jums paskambint; bet galite ir man į viešbutį skambint ar parašyt. Būsiu Lietuvoj iki rugsėjo mėn. (...)

Ačiū už Jūsų šiltą atsiliepimą; neseniai persirgau „gripą“, ir Jūsų laiškas gerai nuteikė. Su gerais linkėjimais, - *Alė Rūta*

Birželio 4 d., 1992

Malonus Kolega,

ačiū! Jau skaičiau „Lietuvos aide“ Jūsų paruoštą pasikalbėjimą, tik nuotrauka mano ne ta, kurią nusiunčiau. Gera ir ši. Viskas labai gerai!

Gyvenu čia privačiai, telefonas: (...). Jums greit nepaskambinau, kaip prašėte, nes labai užimta buvau; ir ką pasakyčiau? Nežinojau datos iš savo pusės (nei iš Jūsų), kada galėtume susitikti. Maždaug iki birželio pabaigos esu užimta (kad ir ne kasdien). Liepos mėn. planuoju kelioms dienoms į Nidą; ir ten – Klaipėdos universitete, Literatūros katedroj norima padaryt mano susitikimą su studentais.

Atrašykite man (ar telefonu), kurios dienos būtų Jums patogios – biržely ar liepos, gal galėtume „įspraust“ kokią laisvą dienelę... Kai važiuoju Liet. rašyt. sąjungos kviečiama, jų šoferis mane veža ir parveža; jau buvau Kaune, Šiluvoj, Raseiniuose, Jurbarke... Nežinau, kaip su Šiauliais. Tikiuosi, susitiksime. – *Alė Rūta*

1992 m. liepos 10 d.
Gerbiamas Kolega,
deja, per trumpai matėmės Kauno kapinėse.

Yra galimybė ilgėliau pasimatyti. Nuo liepos 21 iki 25 d. mano adresas bus: Elena Arbas (Alė Rūta), Palanga, Rašytojų kūrybos namai (kambarys 16), Daukanto g. 11. Tų 5 dienų bėgy ar tuoj po liepos 25 aš bandysiu pasiekti, tarp kitko, ir Šiaulius (Ar ten sunku gaut kokiai nakčiai nakvynę? Aš keliausiu su prof. V. Areška, mano pusbroliu). Jei būtų įmanoma „Varpų“ redakcijoj susimesti keliems ar keliolikai, gal mes atliktume ir „popietę“?..

Apie B. Brazdžionio planus nieko nežinau; jis – Kaune, aš – Vilniuje. Būkite sveikas! – *Alė Rūta*

1992.XI.25 (data ant voko)
Pagal Aistį: „Liko netesėti mūsų pažadai“.
Gerbiamas redaktoriau,

iš p. Brazdžionienės girdėjau, būk aš nenorėjusi į Šiaulius... Ar Jūs taip sakėte? Juk tai netiesa! Aš labai norėjau nuvykti pas Jus ir didžiavausi (net kai kam pasigyriau), kad buvau pakviesta.

Turiu pagirti Jūsų skonį ir pasirinkimą: pasirinkote patį geriausią, iškiliausią. - -

Bet kam tada kviest ir žadėti („pasiimsime ir parvešime“) tokiems (-ioms) kaip aš? (Kur tik Lietuvoje važinėjau, visiems atsilygindavau doleriais už transportaciją).

Tiek to. Susipažinome – kapinėse.

Esu Jums dėkinga už knygas. Norėjau padovanot savąją – 3-jų romanų, „Vagos“ išleistą. Bet knyga pasirodė dieną prieš man išvykstant; Jums išsiųst nebesuspėjau, o į Ameriką per sunku, neatsivežiau. Jei būtumėt kada Vilniuje, pas mano šeimininkus – p. p. Damijonaičius yra mano knygų, Jums duotų vieną, taip jiems pasakykit, - nuo manęs. Adresas: (...). Gyvuokite! - *Alė Rūta*

1993.V.8 d.
Malonus Kolega,
ačiū už „Varpus“ – gerai suredaguoti, įdomūs.
Šiemet Lietuvoj nebūsiu. (Ačiū už kvietimą). Išleidžiu vyrą pasižmonėti Vilniuje.
Iki šiol mums nelabai vyko bendrauti... (Ir susipažinom kapinėse). Gal ateity bus geriau?
B. Brazdžionis vyks į Lietuvą rugsėjy. Sėkmės visai Šeimai! – *Alė Rūta*

Santa Monica, 1994 m. vasaris
Malonus Kolega,
ačiū už laiškelius. Linkiu Jums kūrybingų, laimingų šių metų.

Deja, nesu šiaulietė – kuo gi būčiau „Varpams“ įdomi? Sėkmės Jums redaguojant, Jūs tai atliekate pasigėrėtinai gerai.

(...) Apie pusmetį sirginėjau, išgyvenau net dvi operacijas; dabar sveikstu, labai pamažu. Arbas lyg ir sveikas; o rūpesčių ne vien pas Jus užtenkamai. Pergyvenom nemažą žemės drebėjimą. Nors mūsų namų dar nesugriovė (kai ką sudaužė), bet labai išgąsdino. Brazdžioniai nenukentėjo. Gyvuokite! – *Alė Rūta*

1994 m. rugpjūtis
Malonus Kloega,
ačiū už laišką ir „prakalbinimą“. Gal ir per plačiai atsakiau į klausimus? Ir per daug nuotraukų? Pasirinkite. Ir galite pabraukyti, sutrumpinti.

Brazdžioniai laimingi buvo Lietuvoj; bet džiaugiasi grįžę poilsiu. Nieko daugiau naujo. Gyvuokite! – *Alė Rūta*

1994 m. rudenį

Ačiū už laišką. Jame suminite tiek dalykų, kad atsakyt ne į viską galiu; minėjau dukrai dėl reprodukcijų – pagalvos. Vyro reikalų (kūrybinių) visiškai netvarkau, kaip jis nesikiša ir į mano. Prie anąkart nusiųstų nuotraukų, sakote, reikia kūrybos (nespausdintos). Siunčiu pluoštelį lyrikos.

Įdomu, kad mūsų išleistų knygų Lietuvoj nei recenzuoja, nei pamini, nei kokios ištraukos nepersispausdina – kažin kodėl? Tuo tarpu tiek. – *Alė Rūta*

1995 m. kovo 29 d., Santa Monica, CA, U.S.A

Malonus Kolega,

ačiū, gavau Jūsų kalėdinę kortelę ir laišką, rašytą sausio gale, kuris paklaidžiojo, nes užrašytas mano adresas klaidingai – skaičiai; turi būti toks (...). Siunčiu ir šį laišką „per rankas“, užtat be atgalinio adreso.

Poetui Brazdžioniui ir p. Aldonai linkėjimus perdaviau, užklausiau apie laiškus. Sakė Jums parašys.

Ačiū už svarstymą – leisti mano „Margu rašto keliu“. Prie leidybos išlaidų negalėčiau prisidėti, gal tik nusipirkčiau kiek knygų, nes vienos, „signalinės“ man neužtektų. Matot, aš turiu porą naujų kūrinių ir jiems ieškau leidėjo (romaną ir mano motinos genties biografinę apysaką). Paprašysiu leidėjų („Darbininko“ Niujorke), kad Jums nusiųstų vieną egz. ir leidimą-raštą, kad „Varpams“ perleidžia 2-ros laidos spausdinimą be jokių įsipareigojimų. (Bet – susipažinimui, - regis, Jūs turite vieną, nes, atsimenu, parinkote ištrauką skaityti aktoriui). Aš su viskuo sutikčiau: knygos išore, dailininku, tik prašyčiau nelabai perredaguoti, taisyti kalbą. Poetas ir aš – aukštaičiai, o kai žemaičiai ištaisys (Jūs juk žemaitis?), gali išeiti nei velnias, nei gegutė. Jeigu Jums tos pastabos priimtinos, prašau daryti eigą.

Tarp kitko, norėčiau gauti „Varpus“.

Atsiprašau, kad atsiliepiu delsdama. Šeimoje buvo ligų. Nebesuskumbu.

Jei knyga išeitų, gal ir aš atvykčiau į Lietuvą (jei kviestumėt...) vasaros gale; gal tada būtų gerai ir publikuoti-parduoti, kai autorius čia pat. O jei dar Brazdžionis... Los Angeles mieste mes abu tą knygą autografavom ir buvo gerai perkama.

Ačiū Jums už dėmesį. Linkiu visai Šeimai gražių Velykų! *Alė Rūta*

1995 m. birželio 16 d.

Malonus Kolega,

šiandien gavau Jūsų laišką ir šiandieną atrašau. Matot, jei sutartume, tuoj išsiųsčiau rankraštį. Atsakykite, prašau, irgi tuoj.

Biografinė apysaka – apie mano motinos gentį – Sklėrius: dail. Kajet. Sklėrių, pulk. Alf. Sklėrių (Sibiro kankinį), kurio žmona buvo nuo Šiaulių – Alina Kuprevičiūtė, pianistė (tų garsiųjų Kuprevičių... Gi mirusi čia).

Romanas – „Vargingos motinos vaikai“, siužetas irgi siejasi su Šiaulių apskritim.

Tiražą galėtumėt kokį norite; aš honoraro neprašyčiau, tik 100 ar keliasdešimt knygų, viskas.

Ir dar mano sąlyga būtų: šį rudenį, ne vėliau spalio 10 turėtų būti atspausdinta. Matote, Kolega, man rudenį šioks toks amžiaus jubiliejus, nori jį paminėt Kaune, Rokišky... Jei knyga bus, ir aš nuskrisiu, gal Jums būtų lengviau leidinį platint. Tokios mano sąlygos.

Taip, ačiū, „Varpus“ gavau per p. Railą. „Varpai“ įdomūs, visi čia giria. Kažkada minėjot, kad įdėsiąs mano eilėraštį; bet nemačiau, nėra. Tai, žinoma, ne taip svarbu.

Jau, rodos, sveikinau aname laiške? Sveikinu Jus asmeniškai – su premija! Ir iš tikro Jūs vertas.

Brazdžioniai ruošiasi į Lietuvą, rodos, rugsėjy. Daug kas ten vyksta, tik ne tiek daug iš rašytojų ar kultūrininkų.

Įdomu, ar „Darbininkas“ nusiuntė Jums „Margu rašto keliu“. Prašiau.

Jei kuri knyga išeis, tik tada į Lietuvą nuvyksiu. Geriausi linkėjimai – *Alė Rūta*

1995.XII.22 d.

Malonus Kolega Leonai,

ačiū už knygą „Baltas lapas – lyg altorius“. Labai įdomi. Po švenčių ją paminėsiu Kanados „Tėviškės Žiburiuose“. „Varpų“ norėčiau.

Ačiū, Kolega Leonai, už visas Jūsų geras mintis dėl knygos išleidimo. Nieko nebus! Jūs biedni, aš šiuo atžvilgiu irgi biedna! Turiu tris paruoštus rankraščius. Turėjau susitaupiusi – suspaudusi keletą tūkstančių šiam tikslui, bet žuvo sūnus, dukteriai atsirado materialinių sunkumų, jai atidaviau savus pinigėlius. Kai autorius turi „išsipirkti“ – liūdnas, beviltiškas dalykas. Tegu ir lieka beviltiškas…

Miela, šviesi, kūrybinga Peleckių-Kaktavičių Šeima – teatneša Kalėdos tyro džiaugsmo, o Naujieji Metai – stiprybės ir laimės! Ir visiems sveikatos ir įdomios kūrybos, visokeriopos sėkmės. O taip pat laimės! Nuoširdžiai linkiu – *Alė Rūta*

Birželio 30, 1996.

Malonus Kolega,

dėkoju už „Varpus“ ir laišką. Deja, mūsų laiškai keliauja ilgai ar žūva...

(...) „Varpų“ 10 nr. trumpai paminiu „Tėv. Žiburiuose“ (išsiunčiau, bet turbūt negreit atspaus. Atsiųsiu iškarpą). Ačiū, kad ir mano „eilutes“ gražiai įglaudėt.

Šiemet vyras lankys Lietuvą rugpj.-rugsėjy. Aš – gal kitąmet? Brazdžioniai šiemet irgi nesilankys. Sėkmės Jums visame! Ačiū už kvietimą. – *Alė Rūta*

1997 m. Balandis,

Malonus Kolega Leonai,

ačiū už kalėdinį laiškelį. Aš nesuskumbu greit atsakyti, užtat (jau ir po Velykų!) linkiu Jums gero pavasario.

„Varpų“ dar negavau; ačiū už pažadą atsiųsti.

Dėl mūsuose leidžiamų žurnalų? Ne ką čia ir prenumeruojame (Lietuvoj – įdomesni ir kai kuriuos gauname). Taigi, nežadu – gal kada, prie progos, kokį nusiųsiu.

O dėl rašytojų laiškų... Turiu jų nemažai. Kai kurių (mirusių kolegų) jau nusiunčiau Maironio muziejui Kaune, Klaipėdos universitetui. Jei publikuotumėt tik 1998 m., tai dar yra laiko – pagalvosiu. Ačiū, kad prašote. Nuoširdžiai, - *Alė Rūta*

10-3-1999, Santa Monica.

Malonus Kolega,

ačiū už įdomią knygą. Užtruko iki „Tėviškės Žiburiai“ (Kanadoje) atspausdino mano įspūdžius; įdedu iškarpą.

Brazdžioniai grįžo laimingi. Ypač jiems patiko viešnagė pas Jus – Šiauliuose.

Daneta Railienė dėkinga p. Barėnui ir Jums už str. apie jos vyrą, a. a. Bronį Railą.

Linkiu geriausios sėkmės! – *Alė Rūta*

12-29-1999.

Mielas „Varpų“ Redaktoriau,

ačiū už kalėdinį laiškelį. Jums ir šeimai – laimingų, kūrybingų naujų metų.

Prašėte medžiagos „Varpams“ – memorialinės; siunčiu pluoštelį Br. Railos laiškų ir vieną poeto-humoristo (mirusio) Antano Gustaičio laišką. Railos gal tik ištraukas pasirinkite, nes būtų visi per daug.

Norėčiau gauti „Varpus“. Bern. Brazdžionis sakė, lyg Jūs negavęs mano recenzijos Jūsų knygai, tai siunčiu.

Gal kitais metais ir pasimatysim Lietuvoj? Ačiū už draugišką dėmesį. Nuoširdžiai, - *Alė Rūta*

Birželis, 2000.

Gerbiamas „Varpų“ Redaktoriau,

Tikiuosi, gavot neseniai siųstą mano laišką. Dabar tik įdedu iškarpėlę iš „Tėviškės Žiburių“.

Skaičiau „Liter. ir Mene“ apie „Varpų“ laureatus. Gerai! Visi jie verti premijų – sveikinu juos ir Jus! Kiek liūdniau, kad net neužsiminta apie mūsų poetą Brazdžionį...

Sėkmės! – *Alė Rūta*

Sausio 20, 2001

Malonus Kolega Leonai,

vėluoju. Bet linkiu geriausių metų visai Jūsų kūrybingai šeimai.

Kai pasirodys, atsiųskite naują Almanachą (gal per Brazdžionį? Jis bus Vilniuje gegužės mėn.).

Ačiū už šventinį laiškelį. Siunčiu eilėraščių, bet... Nebūtinai Jums spausdint... Gyvuokite! – *Alė Rūta*

Rugpj., 2001

Malonus Kolega,

ačiū, gavau iš Brazdžionio „Varpų“ almanachą; trumpą jo paminėjimą nusiunčiau „Tėviškės Žiburiams“.

Trumpam buvau Lietuvoje. Girdėjau, Jūs su žmona buvote sužeisti autoavarijoje. Atjaučiu. Linkiu gerai pasveikti. Esate kūrybos žmonės – sėkmės Jums. *Alė Rūta*

Vasario 6, 2003

Malonus Kolega Leonai,

ačiū už siurprizą – „Varpus“. Gražiai išleisti. Vyras man kiek paskaitė: mano eilėraščius (ačiū už talpinimą), Pulgio Andriušio gražių prisiminimų, Barėno, Railos... Viskas įdomu. Aš galiu tik šitaip rašyti. O skaityt visiškai nebegaliu – nei laiškų, nei spaudos. Akių plėvės degeneracija – nepagydoma - - - Tikiuosi, Jūsų žmona pasitaisė po katastrofos.

Jūs, Leonai, atliekate didelį kultūrinį darbą, aišku, nelengvai (kas gi lengva mūsų visų gyvenime? Pav., mano vyrui jau beveik neužtenka pensijos vien vaistams...).

Linkiu sėkmės. Nuoširdžiai – *Alė Rūta*

P. S. Jei būtumėt Vilniuje, paskambinkit p. Damijonaičiams (...), gausit 2 mano knygas.

Petronėlė ORINTAITĖ

Los Angeles, 1990. VII.6

Būk sveikas, Redaktoriau – bent įdomų istorijos tarpsnį begyvenąs!

Dėkui už laišką. Šiauliai – vienas iš „mano miestų“. Ne tik 5 metai gyventa ir dirbta, bet tai ir mano žvaliausi laikai – ir darbams, ir kūrybai, ir pramogų džiaugsmams.

Jūsų užmojai šaunūs. Šiaulių ir aplinkumos kultūrinis veidas ir krūvis tikrai nelengvas, daugialypis uždavinys. Manau, gausite apsčiai ir medžiagos. Ypač atsiminimų svarbu sučiupti dar iš gyvų senukų. Ir Amerikoj yra mano mokinių, jie jaunesni, gali daugiau (ir tiksliau) atsiminti įvairių įdomybių. Turbūt ne vieną jų jau pakvietėte talkon. Pvz., žurnalistai J. Daugėla, A. Kučys, E. Daniliūnas (Kanadoj). Aktorius J. Balutis Čikagoj, gerai raštingos ir A. Balašaitienė, R. Raslavičienė. Poetai B. Auginas ir A. Tyruolis. O S. Anglickį (kartu dirbome) turite Lietuvoj. Be abejo, anasis mūsų respublikos 22 metų žydėjimas buvo nuostabus, vėlesnėm kartom įsidėmėtinas. O manoji karta sparčiai išeina į Anapus. Aš lyg dar ant kojų, bet jau gyvenu lyg „antvalandžius“.

Šiandien Jums išsiuntėm 3 mano knygas: romaną „Erelių kuorai“, legendas-poemas „Legendų liepsnos“ ir jaunimui apysaką „Viltrakių vaikai“ (II leidimas). Turbūt ilgokai jos keliaus, ligi pasieks Šiaulius. O dabar Vilniuj VAGA išleidžia mano abu romanus, dar kadaise laisvės laikais išėjusius Kaune. Svetur dar nemažai šio to parašiau, kai kurios knygos išparduotos, kitos paseno. Turiu ir porą rankraščių (romanas ir novelių pluoštas).

Moterų literatūros vakaro dalyvės. Sėdi (iš kairės): J. Drungaitė, Gražina Tulauskaitė, Nelė Mazalaitė, Alė Sidabraitė (Žalinkevičiūtė), Salomėja Nėris, Petronėlė Orintaitė. Priekyje: Cecilija Griniūtė, Izabelė Matusevičiūtė. Kaunas, 1931 m.

Venclauskių šeima buvo visiem žinoma, ji priklausė tam Šiaulių inteligentijos branduoliui, kuris vairavo miesto kultūrines nuotaikas. Turbūt gavote gana žinių iš Danutės Venclauskaitės (Waterbury, Conn.). Neseniai apgailėjom Jackų Sondą-Sondeckį, mirusį pakeliui į tėvynę, tai gintarinės sielos žmogus, irgi vienas iš Šiaulių kultūrinių didžiūnų. Aš jau kelionėn nepajėgi, nė karto neaplankiau Lietuvos po karo, o turbūt viskas daug pasikeitė, ir būtų vietos visos nepažįstamos, ir pažįstamų žmonių nerasčiau. Tai geriau tik pasvajot ir pasapnuot.

Iš anksto dėkoju už žadamus „Varpus“, geros lektūros skaitymas man liko beveik vienintelė pramoga (nors ir akys gerokai sulėtėjo dėl ilgametės kataraktos ir alergijų). Reikia tikėtis, kad vėl atsidarys plačiau durys, laisviau keliaus žmonės, bus galima artimiau bendrauti ir šiuo tuo dalintis. Dabar jau pas mus vasaros karščiai, tai rimti darbai lyg stabtelia poilsio, nes ir protas sausroj aptingsta, o ypač kad treti metai nesulaukėm nė normalaus lietaus.

Siunčiu geriausius linkėjimus! *Petronėlė Orintaitė*

Los Angeles, 1990.X.14

Būkit sveiki, mano mieli Šiauliečiai!

Va, geri norai tuoj atsiliepti man su vėjais nušvilpė! Kol būna karščiai, jokių rimtų darbų nei rašymų. O su rudeniu užpuolė, anot Vydūno, nelemti „daimonai“ ir įkyriai kliudė. Nieko baisaus, tik trukdo, ir tiek. Visų pirma dantys susopo, teko traukt, naujaip viską formuot, užtruko, kol galop vėl galėjau sočiai pavalgyt. Tada raš. mašinėlė suklero visai, vėl savaitė šalin. Na, tada dešinė alkūnė sutino, pamėlo-paraudo, ir skauda, ai! Nė priliest negali, o su kaire valgyt nesiseka (net svoris nukrito žemiau 100 svarų!). Mano amžiuj daktarai rimtai nežiūri (lyg jau taip ir reikia su ligom užbaigti). Vos dabar ima gyti, lėtai, dar atremt neduoda. Mat koki niekai mūsų antroj jaunystėj.

(…) Daug mokinių praleidau savo delnu, o lig šiol jautru, vis domiuosi tais “savo vaikais”: kaip sekasi, koki talentai juos aukštyn išnešė? Po tiekos metų, o su kai kuriais dar susirašau.

Iš manęs daug prašote, o mano jėgos jau tik poilsiu lepintis. Atminties nė 50 proc. neliko. Ogi apie anų laikų Šiaulius yra gana žmonių (ir mano mokinių), gali prirašyti kupinas marias žinių. Tegu jau mane pavaduoja. Va, bandžiau sudėti kai ką, bet ir pačiai nepatinka, kad smulkmenos užmirštos, o bendri dalykai neįdomu. Nieko spalvingo nepamenu. Be to, esu įpratusi į metaforų stilių ir kalbą (tai kūryba!), todėl tikrovės tiksliem faktam aprašyti jau sunkesnė pareiga, net „plunksna šiaušiasi".

Na, *ad rem*. Ta dedikacija! B. Sruogos paskaitas ir ne būtinas lankiau, su Teatro seminaru ir namuos buvojom, vaišėse. Pats asmuo – išmintis, talentas, originalumas žavėjo. Jo dramų dar pas mus niekas nepralenkė. Dar ir dabar vėl ir vėl paskaitau iš naujo. Vanda Sruogienė Kauno III gimnaz. inspektorė, ten dirbau, su ja ir į Vilnių nuskubėjom tą rudenį, daug ką patyrėm, kentėjom (bolšiai, lenkai, vokiečiai, karas). Čikagoj jai užsakė „Sandara" parašyt Lietuvos istoriją, tai ji paprašė pagelbėt kalbą-stilių dailint (ji tik studentė būdama išmoko lietuviškai!). Draugėj skaitėva visą tekstą, irgi korektūras, svarstėm. Tada man į galvą įsiskverbė daug istorinių vaizdų, personažų, paveikslų, na ir ji pagundė rašyti, kai ką patarė. Lig šiol viena kitą laišku pasiekiam, pasiguodžiam, ir man artimesnių nebeliko (draugių, kaimynių yra, tiktai intelekto plačiai viskuo domėtis, išsilavinimo ir negęstančio dvasinio imlumo žmonių labai nedaug randi plačioj visuomenėj. O jų Dalia buvo mano mokinė Vilniuj 7 klasėj. Taip visa šeima labai sava tapo.

„Vaga" pakartoja mano abu romanus, išleistus dar laisvoj Lietuvoj. Turbūt kurią iš tų knygų ir skaitėte kada (o „Paslėpta žaizda" buvo mokiniams draudžiama!). Tik kažkodėl jie uždelsė, žadėta jau šių metų I pusmety, o dar nėra. Tai jau bus „anų tolimų" laikų reikalai, kažin ar įdomu skaitytojams? Nors „Daub. inteligentai", anot vertintojų-kritikų, vienintelis toks apie to laikotarpio mūsų apskr. miestų „aukštuomenę", gana smulkus realistinis vaizdas. Dabar mano stilius gerokai pakitęs. Daug padėjo tai, kad specialybė – kalba ir literatūra. Tai įpratau žodį daugiau brangint ir taupyt, kalbos sklandumu rūpintis, taip pat vengiu svetimžodžių (pas jus dabar tų „barbarizmų" daug vėl priviso, net grožinėj kūryboj akis bado).

Likit sveiki. Linkiu dabartinį vargą išvargt laimingai! Tegyvuoja Šiauliai! *Petronėlė Orintaitė*

L. Angeles, 1990.XII.17

Gerb. Leonai!

Jau ir pas mus žiema, nors be sniegų ar šalnų, bet vėsu ir drėgna, vėjai šiurpūs, tai man nuo visų darbų atostogos, vien tik savo sveikatą lepintis tenka.

(...) Ką patarti dėt į „Varpus-92"? Visų pirma, kada maždaug jie išeis? Mat aš nežinau, kas ir ką mano raštų gali dar išspausdinti! Va „Švytury": staigmena man, „nė sveiks, nė dėkui!" Gal pas jus tokia tvarka viską vogčiom vykdyti? Gal ir kiti taip elgsis? Taigi, neaišku, ką daryti. Gal pasirinktumėt ką iš mano atsiųstų, o gal dar atsiųsti kokią naujesnę novelę? Kokio ilgio – kiek lakštų mašinėle reikėtų maždaug?

„Švytury" V. Kaz.(akevičius) ir biografiją man savaip sutaisė. Pvz., „universitetą baigusi apsigyveno Vilkavišky" – 100 proc. netiesa. Irgi, kad išeivijoj pokariu jau nieko gero nesukurta. Tik aišku iš tų žodžių, kad jis mano rašymų visiškai nežino (o tvirtina iš savo galvos užsimerkęs). Juk „Erelių kuorai" kompozicija ir stilium tobulesni už anuodu prieškario romanu (tik anųjų siužetai – iš to Lietuvos tarpukario, kuris tuo tarpu pas jus staiga tapo labai aktualus, bet tema nei siužetas nenulemia veikalų vertės). Ir „Legendų liepsnos" neutralių skaitytojų laikomos šauniausia mano knyga. Dar ir jaunimui raštai! Už „Viltrakių vaikus" – Liet. rašytojų dr-jos premija. O „Našlaitė" ir „Žirgonė ir Gailė" daugkart vaidintos (pirmoji – Čikagoj J. Blekaičio režisūroj, antroji – Clevelande P. Maželio, Kanadoj – El. Kudabienės režisūroj). Dar ir mokyklų scenose šen ten vaidinti šie ir kiti veikalėliai, savaip prisitaikant arba trumpinant.

Dar V. K. nutyli ir mano antrąją premiją, laimėtą konkurse už novelę „Gaudvytis". Na, o šiaip turiu ir rankraščių, bet svetur autoriui be jokios savos grupės (ar stiprių draugų) paspirties išleisti knygą tikrai nelengva. O jis visa tai (nė nesiteiravęs manęs, lyg jau nebėra gyvos) nubraukia į nulį. Dar net neigiamą išvadą įtaigoja skaitytojui apie tą mano apybraižą „Švytury": girdi, lyg nepatikima, netikra, nes po keliasdešimt metų autorė negali to visko atsiminti! Bet jis nepasidomėjęs tvirtina, kada ta apybraiža parašyta. Pvz., ir eiliuotą apysaką sukūriau dar Kaune apie 1938-9 metus, o tik 1959 m. Argentinoj išspausdinta. Kad apybraižų vos ta viena knyga („Liepalotų med."), tai į ją sudėta viskas to

žanro, kas mano per ilgą laiką (1930-1970) parašyta.

Taip man sekasi. Net ir svetur mano biografiją geri kolegos vis „pataiso“, įdeda nebūtų faktų arba pakeičia. Vienur įrašyta, kad gimusi Lieplaukėj, o tokios vietovės pas mus išvis nėra! Kitur – kad Naumiesčio valsčiuj, o tokio Zanavykuos nebūta. Vyt. Kaz. ir vardą antraštėj man padailino, bet tai nerimta ir tik klaidina skaitytoją, nes viešumai teiktinas tik tas vardas, kuriuo knyga paskelbta, o tie maloniniai vardeliai, lyg per petį tapšnojant, tinka tik tarp saviškių, gerų draugų, o ne oficialiai apie autorių viešumoj kalbant (pvz., dabar per 20 metų, kad dukraitėm patogiau taip tarti – esu „močiutė Petrelė“!).

Siunčiu nuotraukų pasirinktinai naudotis. Toje berniukų klasėj, mano globotoj (sėdžiu vidury), vos keletą prisimenu: Mačiulis, Šmotavičius, Deksnys, Pilipūnas, Paliulis, o data – apie 1933-36. Ir nesu tikra, ar tai V, ar VI klasė.

Mano atsiminimų žiupsnį, kurį gavote, galite ir patikslinti, gal ką reikia pakeisti ar išbraukti, nes po 50 metų suviršatmintis netikra, gal kas ne taip mano įrašyta. Be to, čia tik publicistika, o ne meninė kūryba (kuri paprastai redakcijos nekeičiama).

Atsiminimų knyga apie S. Nėrį seniai išparduota. Daug kas teiraujasi ir ieško, deja, nėra. Ir ta leidykla Čikagoj seniai užsidariusi. Kad pageidavote, mano vyras bando „atspausti“ kokį egz., jei pavyks, atsiųsim. Beje, „Vaga“ mano romanų – spaudoj žadėta, kad tikrai 1990 metų pirmą pusmetį – tuo tarpu išleisti „neskuba“, vis geresnių ar artimesnių randa (išleidžia gana gausiai knygų ir anksčiau dar nežadėtų), taigi jau nė 1991 m. nelabai tikėtina sulaukti (o tų sapnininkų ir mes gavom jau net keletą). Todėl išsiuntėm Jums tuodu romanu šičia išleistus, plius ir apysaką (ne oro paštu, ilgokai eis, o dar kalėdmečiu paštas labai lėtas).

Tuo tarpu viso labo *Petronėlė Orintaitė*

1991.IV.5, L. Angeles

Gerb. Leonai!

Jūsų laiškas ėjo 3 savaites. Vis abejojau, ar gavote manąjį, nes apie pustrečio mėnesio joks laiškas „iš ten“, joks spaudinys neatėjo... Nuotraukų įdėjau daug, kad ta tema daugiau nebekvaršintų, taip bandau taupyt savo silpną galvą...

Siunčiu 12 pusl. kūrybinį gabalą „Atmatų atšlaitėj“, irgi, kad būtų taškas, nemėgstu abejojimų, ilgų svarstymų. Žanro nepažymėjau, nes jūsiškėj spaudoj eina trejopai: atsiminimai, esė, apybraižos. Man tiktų apybraiža, kaip manote? O reikėtų man pačiai korektūrą gauti: čia daug tarmės retų žodžių, įsivels daug klaidų! Rašybos paskiausios, kokią pakeitėte, nežinau; ir skyrybą patvarkykit, jei reikia. Tik savos tarmės žodžių atmesti nenoriu (mat aš todėl svetimžodžių-barbarizmų visai nevartoju). Pvz., druožlės Lietuvoj jau nuprastinta į drožles (svetimų k. įtaka). Nekas – vienas kirtis čia ir vienas žodis (ir viena sąvoka). Šlebė – tikras, gyvas mūsų žodis (ir žemaitis prof. Ig. Končius vartojo!), o naujadaras suknia daug svetimesnis, ypač skambesiu, irgi svetimžodis. Vos ne vos, vos-ne-vos ir vos nevos – šis visaip stumdomas ir vis nevykęs lieka, vis klaidina. Aš renkuos vos nevos pagal semantinę logiką: čia tariant du kirčiai, tad du žodžiai.

Mano du prieškario romanu ketvirti metai VAGA vis žada išleisti nauja laida, buvo visai lyg nustūmę, dabar žada jau tikrai spaudon duoti, tad vietoje jų sulauksite, nereikės man siųsti. O knygą apie S. Nėrį netrukus išsiųsime.

Minite, kad nepastoviu politiniu laikotarpiu ir kultūros bei raštų sferose ryškūs ir keisti „protų persitvarkymai“... Tai visų sąmyšių lemtis, kad putos greit viršun pakyla. Bartis dėl to neverta, tik reikia būti akyliem ir žinoti, kas yra kas. Kartais iš tų burbulų ir pelų ir grūdas išbyra, o kad dabar darbininkų reikia visom sritim, tai telktina visus, tik budriai ir įžvalgiai. Be abejo, sunku, kai negali žmonėmis pasitikėti, o veidmainių dabar ypač apstu. Tad Biblija moko mus: būkit gudrūs kaip žalčiai!

O nesižavėkit taip urmu ir išeivijos dorybėm bei išmintim. Ir čia daug „ragais ir nagais“ aukštyn kopiančių, o ne savos grupės žmogų laikant dobtinu priešu! Emigrantai visur visada garsėja erzeliais ir siaurokais principais, ypač „savo krepšio saugojimu“.

„Švytury“ V. Kaz. apie mane parašė lyg nekrologą: visas mano raštų balansas jau kategoriškai apspręstas ir galutinė išvada užbrėžta. Jam visai nerūpėjo pasiteirauti, ar neturiu dar rimtų rankraščių. Bet jis kaip kirviu kerta žinovišką nuotarmę, kad esą aš išeivijoje jau „jokių kūrybinių impulsų“

neturėjau, taigi, nieko vertingo neparašiau. Taip visą šį laikotarpį jis neigiamai nušluoja į niekalus. Iš tiesų tai drąsu tarti, jog mano romanas „Erelių kuorai“, poemos-legendos, atsiminimų knyga apie S. Nėrį atsirado be jokio kūrybinio impulso! (o dar turiu rankrašty romaną ir apsakymų pluoštą). Jis visiškai ignoruoja ir mano laimėtas dvi premijas už kūrybą.

Bet čia ne jis kaltas, o mano kolegos literatai Amerikoje, kurie jį įtikino (ir daugelį kitų), jog mano raštai yra beverčiai. Todėl V. Kaz. „Švytury“ mano biografijoj tenagrinėja tiktai anuos prieškario romanus, o nieko iš svetur išleistų knygų.

(...) Aš visai apsipratusi su nepelnyta neapykanta. Mat laisvės kaina yra brangi! Aš gi esu laisva – nepriklausau jokiai grupei, neturiu saugaus užnugario, tad visiem lengva ir patogu iš „kovos frontų“ laukan išmesti. O ambicijų didžiūnams kova – būtinas „kūrybos įkvėpimų“ priedas ir visko pagrindas.

Geriausi linkėjimai – *Petronėlė Orintaitė*

1992.I.23

Būkit Sveiki, jau laimingai Naujais Metais besidžiaugią!

Jūsų laiškas (iš sausio 14) ėjo greitai – sausio 22 gavome. Pas mus paštas gruodyje ir lig ½ sausio paprastai užsikemša tais švenčių siuntiniais ir „sveikinimais“ (tuščiais popieriukais su paveikslėliu), net tikri laiškai dingsta ar vėluoja kelias savaites (vienos knygos korektūra man oro paštu ėjo 6 savaites – pavėlavo, liko neištaisyta). Tad tuo laiku rizikinga, beveik neverta ką siųsti. Be to, tada iš viso aš nieko nedirbu: pas mus žiemą vietoj sniego – tik lietūs, ūkanos, didi drėgmė, liūtys (net žmonių žūsta), tai man sąnariai sustyra ir sopa, reikia lepinti. Iš Lietuvos dabar laiškai ir siuntos eina įvairiai, labai nereguliariai. Gal tuoj sunormalės.

„Varpai“ – gražus leidinys, ne gudresni ir sostinės žurnalai. Kad dar metai su viršum ligi 1993 m. numerio, tai man rūpintis nėra skubos. O korektūrą norėčiau gauti, nes švarus tekstas ir žurnalo prestižui svarbu. Ogi mano rašiniai – apstu tarmybių (Šiauliai nuo zanavykų gana toli!), tai sunku klaidų išvengti. Dėl honoraro irgi dar toli: už metų nežinia kokia valiuta ir kaip viskas klostysis... O jau „laisva rinka“, tai jeigu nebus sutarties dėl pinigo, tada jokio honoraro ir nėra. „Knygnešio“ dar nemačiau (gal pakeliui eina?). „Erelių kuorai“ ir man patinka (turinys – mėgstu istorines temas; stilius gana sraunus; kompozicija nepaini ir – ypač jaunatviškos nuotaikos!).

Apie S. Nėrį kiek turėjau žinių – viskas jau knygoj. Tai temai būtina dar surinkt kiek begalima visas žinias, tai tik Lietuvoj; tada komentuoti, atsijoti ir teisingą biografiją parašyti. Ikšiol sklinda daug gandų, net fantastiškų, daugelis nori vis ir savo nuomonę „pareikšti“, nors nė poetės kūryba domisi giliau, nei ką daug išmano, bet kiekvienas žioplys nori ją paglostyti arba pagnaibyti. Todėl jau neverta ta tema daugiau blaškytis ir miglotus „mitus“ dauginti. Jei kas dar žino faktų, tekloja ant delno. Meno kūrėjai – sudėtingos asmenybės, dažnai ir lieka neaiškios, net patys jie sunkiai save supranta. O į moterišką asmenį ypačiai liežuvių paskalos kimba. Va, „Šiaurės Atėnai“, lyg padugnių „geltonoji spauda“ ir mane priklijavo nebūtais prasimanymais prie S. Nėries temos, mat melagingos sensacijos žemam skaitytojų lygiui labai patinka.

(...) Linkiu geriausių pasisekimų šiais metais – visiem Šeimoj ir visai Lietuvai! *Petronėlė Orintaitė*

1992.04.03 (data ant voko)

Labadien, veiklusis Bičiuli!

Vis skaitau apie Šiaulius Jūsų pateiktas žinutes. Kad visi miestai turėtų taip uolius korespondentus! Sveikinu, kad nevengiate darbų! O aš kažkada gavau gerą patarimą: nedraugauk su jaunais! Jų energija darbų gaisru plieskia, kai tavo sparta jau tik sraigės lygio, tai nukamuos tave ta risčia, vis tiek nesuspėsi drauge lėkti. Ir šįkart: duotas tuzinas įmantrių klausimų! Lyg daktaro disertacijai! Būtų 4-5, gal tuoj ir apvaliotum, bet šitoks krūvis – nušliek šalin ir užmiršk! Juoba žiemą išvis nieko nedirbu, tik savo devintą jaunystę lepinu, popinu, kad dar lig Verbų rykštės pritęsčiau. Ši žiema buvo ypač pikta: vis apsiniaukę, lietūs ir liūtys ištisom savaitėm, perkūnija, vėsu ir drėgna. Tai persirgom gripu, tik jauniem ta liga lengva, o mane dar užpuolė pati nelaboji: podagra. Koja ištino, pamėlo, sustyro. Vaistam jau aš alergiška, tik pasninkas kiek pagelbi... Su Prima Aprilis jau imu vaikščioti, orai šviečiasi, gal ir ši Charibdė praeis...

12 klausimų buvo vasariui skirti, data seniai baigėsi, na vis tiek šį tą įrašysiu, gal šiaip dėl pokalbio įdomu.

(...) Geriausi linkėjimai Velykų margučius ridenti! *Petronėlė Orintaitė*

1992.VII.21

Būkit sveiki!

Dėkoju – 3 knygas gavau paštu. Užtrukau, kol perskaičiau. Jau karščių sezonas, visus rimtesnius darbus ir galvojimus, skaitymus apstabdo.

"VARPAI" vis taip talpiai turiningi, įvairūs, yra ir naujos medžiagos, viskas žvaliai pateikta. Pasigėrėtini ir kultūriniai dialogai iš kelionės po Samo žemę, vis sąžiningo triūso ir gero išmanymo įdėta. Jūsų ir kalba gludniai gryna ir sklandi, smagiai veda tolyn skaitymą be kliuvinių.

"VARPŲ" 18 p. Viktoras Katilius mane pamini kaip "poetę ir prozininkę", tik kažkodėl mano tikrojo literatūrinio vardo nepripažįsta (o gal nė nežino – jokios mano knygos dar nematęs?). Juk jau nemažai mano knygų išleista vis tuo vienu pastoviu vardu, o čia V. K. sugalvojo visai kitokį man kaip autorei vardą. Aš tik jaunimui-vaikams raštus turėjau leisti kitokiu, irgi pastoviu literatūriniu vardu – Balė Vaivorytė, kai romanas "Paslėpta žaizda" buvo uždraustas mano mokiniams skaityti).

Šeimoj, privačiai tarp gerų pažįstamų dažnas vadinamės įvairiais "maloniniais" vardeliais, ir čia jie būna gražūs, visai pritinkami (mokiniai kiek man vardų – gerų ir negerų! – buvo prigalvoję). Betgi kalbant apie autorių kūrybą tinka vartoti tik tikrąjį literatūrinį vardą, kuriuo knygos viešumai skelbiamos. Tad keista, kad toks eruditas filologas, gabus autorius, o šiuo atveju net tikro autorės vardo negerbia, o sugalvoja savišką „įvardijimą". Ir tas priedas („emigracijoj – Janutienė) neteisingas ir ne vietoj, nes šia pavarde jau gyvenau Vilniuje tada (irgi Vilkavišky); o ir emigracijoj pilietinės pavardės (Janutienė) kūrybos raštams niekad nevartojau, nes turiu pastovų literatūrinį vardą – neilgą, iš dviejų žodžių, lengvai įsidėmimą.

Čia smulkiau tai paaiškinu, kad bent ateity panašūs neskoningi paslydimai nesikartotų.

Gėriuosi Jūsų gabiais ir gausiais kultūros dirvų darbais! Geriausi linkėjimai! *Petronėlė Orintaitė*

1992.IX.21

Būk sveikas, Bičiuli Šiaulieti!

Niekad nereikia atsiprašinėti, jei elgtasi sąžiningai, o tik aplinkybės pakiša koją... Ir aš per vasarą jokių laiškų, jokių darbų, nes per karščius būtina „atostogauti" be jokios įtampos, kad dar tos menkos jėgelės nepasibaigtų. Be to, čia visas atostogas prabuvo dukraitė Viltis, taip pat ir Daina vis čia maišėsi, o iš Vilniaus atvyko Linutė, giminaitė, tad linksmai leidom laiką su jaunimėliu. Tik su rugsėju tos trys studentės išbruzdėjo į S. Francisco, ir likom vėl du pensininkai su apsčiai dykesnio laiko. Na ir daug „užmirštų" darbų, laiškų rašymo ir t. t.

Dėkui už pokalbį, viskas gerai (vos viena maža klaidytė, o ji vis tiek pakeičia prasmę: ten yra „Ir ten", o reikia „Iš ten"). Nuostabiai pasigėrėtina, kad tiek darbų aprėpiate ir gabiai atliekate, o dar naujų triūsų įsipareigojote.

Dėl Viktoro K.(atiliaus) tiek to. Tik norėjau, kad panašūs „vinigretai" bent ateity būtų išvengiami. Ant savo galvos jau aibes visokių niekalų esu iškentusi – nepaisau, nesijaudinu. Tik, deja, pasitikėjimas spaudos žodžiais gerokai nublėso. Gaila.

Kaip su mano „esė" korektūra? Nors esate tikrai apdairus ir patikimas spaudos žmogus, bet – mano tarmei ir stiliui vis tiek yra pavojaus praslysti kuo nors ne taip... Manau, atsiųskite, tai nebus rizikos.

Mano vyras vis užimtas su svečiais „iš ten" (iš Kauno, Vilniaus ir k.), visai svetimi, bet kol pajėgia, pavėžina šen ten, nes L. Angeles miestas labai išsibarstęs, išplitęs, čia autobusu nelabai kur pasieksi. O jam dėl sveikatos jau liepta „take casy", t. y. pamažu judėti, daug nesilankstyti (kad lūžęs šonkaulis sugytų). Tik nevadinkit jo „ponu", jis ne bajoras. Kai po karo atvykom į USA kaip DP, čia senoji išeivija mus tuoj iš „pono" pagydė, jie įsižeisdavo: „mes ne ponai, o padorūs žmonės, nieko neišnaudojam, iš nuosavo darbo pragyvenam". Dar Dionizas Poška rašė, rodos, panašiai: „pons turi auksą ant kojų ir pirštų, o aš be skatiko vargstu ir mirštu". Ir ypač dabar su tuo „ponu" be reikalo Sąjūdį žlugdote, kad duodate opozicijai pagrindą rimtam priekaištui: girdi, Sąjūdis jau bando sugrąžinti

ponus (suprask: veltėdžius dykūnus, pasipūtėlius, prasto žmogaus niekintojus ir t. t.) vėl ant mūsų galvos. 500 metų istorija rodo, kad nuo Jogailos laikų tie ponai savą tautą vis skriaudė, niekino, net stūmė versti kailį ir tapti svetimos tautos trąša. Jie taip ir 1/3 tautos išsigimimo keliu nuvedė, kad net dabar visa rytinė dalis trukdo savai valstybei atsikurti. Šimtus metų buvo atskirti 2 luomai: Ponai ir Mužikai, o keista, kad vargšų mužikėlių palikuonys jau nori tapti ponais! Beje, dabartinėj Lietuvos spaudoj aiškėja labai nepalanki ponui kryptis (turbūt ji giliai įsišaknijusi?), kad „poną" pavartoja daugelis tik pašaipai (ironijai). Pavyzdžiui, jei pamini ką geruoju, tai be „pono", o paprastai tik vardą-pavardę, arba su tinkamu priedu: „AT atstovas XY"; „teisininkas XY" ir t. t., bet jeigu peikia ar koneveikia, tai prideda: „ponas Saja"; „ponas Vaišvila"...

Jūs jau sulaukėte lietaus, tik miestiečiai kažin ar lietų mėgsta? O mes maždaug nuo gavėnios lietaus laukiam ir gal dar porą mėnesių lauksim. Tai svogūnus ir burokus dusyk laistau kiemo lysvutėje, o pomidorai visai sausros-kaitros nepakenčia.

Geriausi linkėjimai visai šauniai Šeimynėlei! *Petronėlė Orintaitė*

1992.XI.24

Sveikučiai! (...) Seimas toks bus, kokio ir laukta. Senas dėsnis: pažink pats save! Juk esam apsileidėliai, slunkiai, o prieš svetimus tuoj parklumpam. Ir „modernaus" pasaulio suktumų neįžvelgiam. Ar nežinojom, kad KP gabi pasalom organizuoti ir nuo pat pašaknių veikti! Ji visą Ameriką į save patraukė, lig šiol čia komunizmo rėmėjai neatsikvoši, vis su pagaila ir simpatija į tą pusę žiūri, pateisinimų ieško. Dar nenori pripažinti, kad per 70 metų buvo apkvailinti. O „L. Aide" (laiškuose) rašo daug kas teisingai: perdaug pasitikėjom savo laimėjimais, kėlėmės į puikybę ir iš anksto rašėm, kad jau anie bus priblokšti (rinkimais), kad jiem bus blogai... Taip mūsų pusė ėjo lyg užsimerkus, tik plepėjo, grasino... O anie nesigyrė, nieko nepranašavo, tik dirbo, realiai, planingai. Tiesa, mūsiškė spauda neblogai tiesą skardeno (tik kukliai, lyg baimingai), o reikėjo konkrečiau veikt, visas apylinkes-parapijas aplankyt ir ten saviem žmonėm (įgaliotiem) budėt, žinot, kur kas dedasi, nuolatos visiem išaiškint iš pagrindų visas teisybes. Ne tik sykį ar 2 nuvykt su paskaita, „ponams" pasirodyt ir liaupses, vaišes priimt, bet org-jų vadovai ir deputatai privalėjo eit į žmones, kaip lygūs su lygiais kalbėtis, išklausyti. 1918 m. ministras P. Klimas klampojo pėsčiom Sūduvoj keletą savaičių, apėjo ir veikė, teiravosi, aiškino, kol į vokiečių kalėjimą pakliuvo (tada juk buvo sunkiau susisiekti ir veikti).

Dabar, aišku, blogai. Bet dar nepulkim į paniką, jei suprasim savo klaidas, jei imsimės į nagą, dar atsispirsim, nebus kol kas blogai. Šis atvejis mums nauda: parodo, kad savaime nieko Dievs neduoda, būtina mest tinginystę ir triguba įstanga padirbėti. Ir aštriau, kiečiau tiesą ginti. Didysis blogis tik: baisi gėda prieš pasaulį! Ir juoda dėmė istorijai lieka! Na, bus greta jogailinės lenkystės...

Mūsų tingumas, būdo nejautrumas daug blogio visur visada neša... Va, Rytų Lietuvoj koki kvaili nesmagumai, o tik todėl, kad mes snaudėm, kai ana pusė uoliai, atkakliai, planingai dirbo...

Taip ir „Kaliningrad" – visai Europai nesmagi bėda, nežino ką daryti su tuo kraštu, o mūsų pareiga buvo ir tebėra ten eiti ir savo istorinę prievolę atlikti nedelsiant ir neplepant, o geriau vis pusiau tylom, kaip, va, lenkai ten jau ar 20 kunigų įkišo, vokiečiai urmu dirba ir turtą ten kiša, visaip veikia.

Taip ir su žydais. Dėl mūsų nerangumo jie rado „minkštą duoną" – taip išsišakojo skelbti, lyg ne Hitleris, ne vokiečių karas ir armija, ir SS, o lietuviai daugiausia žydų naikino, na ar tai ne mūsų nejautrumas ikšiol nesurinkti (visuotinai iš visų dar gyvų asmenų, ne vien paskirai kas sumanys ką užrašyti) tikrovės faktai, neišleista išsami knyga (mums patiems žinoti ir pasauliui tiesą atverti!): kiek lietuvių gelbėjo ir net dėl to žuvo, kiek rizikavo gyvybe ir kalėjimuose kentėjo. Irgi būtina iškelti visus žydų šmeižtus, netiesos žodžius spaudoj (pvz., kiek net romanuose įskelbta, kad lietuviai buvo SS smogikai, Varšuvoj žudė ir kitur – o tai grynas melas).

Mes taip nejautrūs, veikiame neįžvalgiai, o lyg automatai – vis rengiam šokių, dainų šventes, linksmus „minėjimus", kai svarbių pareigų atlikti nepaslenkam, lyg užsimerkiame į melą ir šmeižtus.

Jei naciai dabar niekur valstybėse nesodinami į valdžias, tai tuo pačiu ir komunistam ta pati rykštė, juk jie nemažiau nukankino žmonių (pvz., lenkų karininkai Katynėj), o mes dar bijom tiesą šaukti.

Dabar jau į sostą nerinkit V. L., jis savo didžią pareigą gerai atliko, jau reikia naujo asmens

Iš kairės: Kazys Januta, anūkė Viltis, Petronėlė Orintaitė-Janutienė, anūkė Daina, sūnus Donatas.

iškelti, dar neapšmeižto (ir žmonėse tuoj išpopuliarinti, taigi, skubiai ir planingai veikti, pasimokius iš komunistų). Reikia pragmatiško, aštraus ir kieto politiko, kad pajėgtų apvaldyt tą chaosą – vagis, sukčius, žudikus griežčiau sutramdyti. Čia reikės kumščiu (įstatymų jėga) grumtis, nes atėjo žiaurybių laikai (vis tai KP palikimas!).

Iš Ig. Marijošiūtės dar nieko negirdėjau. O dėl korektūros dar bijau: tik pažiūrėkit, dabar ta mano nauja knyga – romanas „Erelių kuorai" – kiek ten klaidų liko! Kol aš gavau knygą ir pastebėjau, daug nuėjo į rinką be atitaisymo, dabar jau į likusius egz. deda atitaisymų lapelį. Ir anksčiau „Vagos" išleisti 2 mano romanai – irgi gale turėjo pridėti atitaisymų lakštą... Taip man sekasi.

Būkit sveiki ir su viltim ženkit į švenčių ir N. Metų džiaugsmus! *Petronėlė Orintaitė*

1993.IV.10

Sveikinu su Velykų ir Atvelykio aleliujom!

Prieš pat šventę atskrido iš Čikagos „VARPAI". Jau laukiau, spaudoj buvo žinia, kad išėjo. Šiaip Jūsų negaišinau laiškais, nes nieku negalėjau padėti. Almanachas gražus, turiningas, gerai suklostytas, įdomus, įvairus, sumaniai ir tinkamai paveiksluotas. Tik smulkmena – korektūros truputį šlubuoja, bet įvairiai, pvz., V. Martinkaus str. net 7 klaidos, o kitur ilgi tekstai visai švarūs. O mano I gabale tik viena klaida 74 p.: Ligoninių – reikia ligonių. Antrasis ilgas tekstas – daugiau apsirikimų. (...) Tiek to, nė nenustebau, iš anksto sakiau, kad man pačiai reikėtų gauti korektūras išsitaisyti. Žinau, kad mano tarmė nepopuliari.

Labai dėkoju už geranoriškus triūsus, atjaučiu kultūrinės leidybos dabartines sunkias aplinkybes. Jūsų veržlios pastangos turi būti labai teigiamai vertintinos. Su geriausiais linkėjimais Jūsų šeimai – *Petronėlė Orintaitė*

1993.VIII.25

Labas! Vidurvasary – daug šilumos! Ir proto darbai poilsiauja.

Minite jubiliejų man – tai matematinis dalykas, ko aš nemėgstu ir esu visai negabi. Ir švenčiu senoviškai (lietuviškai) vardadienius, ne gimtadienius (šių kaime niekas nežinojo, anketų nebuvo mada, o metrikus reta kas matė (jų reikėjo tik gimus, vedybom ir mirus). Be to, asmeniškas žinias smulkiai gromuluoti – nedidelė kultūrinė vertė. Kūrybą spausdinti – kas kita. Apsakymų turiu dar nespausdintų. Bet tie 1995 metai!!! Lyg sapnas, gal tie metai man jau nepriklausys?.. Dabar labai rūpi tik bent ateinančią žiemą ištverti... Nuotraukų? Jau seniai fotografų nelankau. Be to, viešumai atžymėti veidą pritinka geriausiai tik to laiko, kai autorius buvo pačiam kūrybos žydėjime ir veikalus sukūrė, kai buvo sveikas, gabus ir visapusiškai žvalaus pajėgumo. O ligotas, negalių ir senatvės sugraužtas, sunykęs kūnas jau parodai (ir svečiuotis viešnagėse) netinka, toki buvo lietuviški papročiai nuo senovės. Mums tik užkrosny šildytis... Aš jau nebe „formoj“, net nugara ir šonkauliai lūžę, veidas rodo ligų ženklus, tai aišku, nėra ko čia dar viešumon į akis įkyriai lįsti. Ir atmintis nublėso, vaizduotės sparnai nuglebo, net rankos nuolat streikuoja (va, ir dabar riešas su kompresu, podagros priekabė).

Anketa? Irgi būtų tik savireklama? Nors mano protas dar imlus, gana įdomu, kokie tie klausimai? Tik vargu dar kam įdomu, kaip mano galvelė veikia? Man įspūdis iš literatų spaudos Lietuvoje, kad daug dailių kalbėjimų, išmanymų, sąmojingų frazių ir stiliaus gudrumų, bet tie patys „išminčiai“ savo kūryboje daug kuklesni, jokių „tobulų stebuklų“ nepajėgia parodyti.

(...) Linkėjimai blogus (ir blogesnius) laikus dar ištverti! *Petronėlė Orintaitė*

1994.VII.5

Būkit sveiki!

Dėkui už laišką, pradžiugina Jūsų darbštumas, kūrybiniai užmojai. Bet nepeikite, jei aš mažiau veikli. Juoba, kai nėra rimtų, būtinų reikalų, tai būtų nuodėmė taip uolų ir darbingą žurnalistą tuščiom pašnekom gaišinti. Gera žinia, kad „Varpai“ dar vis eina...

(...) Liter. vakaras turbūt smagiai pagaivino visą mano mylėtą miestą. Tenai yra likusi dalis mano širdies!

Tie pora klausimų! Gera naujiena, kad dabartinio materialumo ir „mamonos“ pamėgimo pasaulyje dar ir metafiziniai rūpesčiai neišgęsta. Gyvenimas? Jis aprėpia visą žmonijos esimą Žemėje. Bet kas žmogus vis savitas, vis kitaip mąsto ir per pasaulį pėduoja. Tad per visą amžių tų mįslių neišlukštensi. O kai prijungi dar likimą, jau visai baugu, tik pasijunti mažas, skruzdėlės nevertas. Ne mūsų norui ar valiai likimą pažaboti ar jį nulemti. Galima tik lyg vakaro romantiškoj prietemoj mediuoti (o tai savai išminties mankštai prasminga, kai likimas tik šaiposi iš mūsų).

Trečias slenkstis turbūt mūsų smegenėlėms svarbiausias, mūsų proto ir jausmų išjudinimui padori paskata: mokslai, menai, saviti darbai – kūrybiniai gabumų vaisiai. Manau, ta kryptim visa žmonija privalo krutėti. Tai vargšo (iš rojų išvaryto) Adomo būties šioj Žemėj įprasminimas. Kad, anot Vinco Kudirkos, paliktume „ženklą, jog žmogumi buvęs“...

Kiekvienam pridera gyventi uoliai ir darbingai, o vis savaip save reiškiant, kūrybiškai čia ir gyvenimo grožis, ir sau pačiam džiaugsmas, o ir aplinkumai broliškas pelnas, nes visi esam lygiai nusmerkti šiame vargų ir klaidų pilnam pasaulėly visom išgalėm kapstytis ir už trumputę progą čia viešnagiaujant nuoširdžiai dėkoti.

Likimas – net baugu jį minėti, nes jis mus valdo 100 procentų, o mūsų norų ir pastangų ką nors savaip pakeisti visiškai nepaiso. Mes tik spėliojam, jį garbinam ar kaltiname, tai tik mums patiems dvasinis pasmaguriavimas, tad nė šiaušti prieš likimą neverta.

Kūryba – tai mūsų dabartinis likimo uždavinys. Mes tik kūryba išreiškiame savo jėgų įstangą ir prasmę. Ta dabartim gyvename, tarpusavy viskuo dalinamės (arba tingime savo prievoles atlikti ir taip visą žmoniją skriaudžiame). Kūryba mus kelia aukštyn arba nužemina ligi purvino šliužo pažemėj. Kūrybos vaisiais mūsų dvasinės galios neša pasauliui šviesą ir gerovės viltis.

Todėl ši tema tegul kiekvienam doram žmogui vis smegenis akstina ir į aukštumas siektis spurdo, teneleidžia sutingti ir dvasiniu dykaduoniu tapti.

Žinoma, pas mus jau ir karščiai, bet spaudą skaityti dar pajėgiame.

Įdedu pluoštą nuotraukų, ne naujas (kaip ir mes patys jaunyn jau neinam!), jas panaudoję, gal tik pasižiūrėję, galite atiduoti Berniukų gimnazijos muziejaus bibliotekai.

Geriausi linkėjimai nuo mudviejų Jūsiškei Šeimai! *Petronėlė Orintaitė*

1995.VII.16

Būkit sveiki!

Sveikinu ir su tikra nupelnyta premija! Jūsų kūdikis – almanachas „Varpai“ yra pasigėrėtinas, rūpestingai ir gabiai redaguojamas, gali lengvai varžytis su panašiais leidiniais. Ir Jūsų publicistika dar verta antros premijos, ne tik gausi, bet jau profesionali, lengva plunksna rašoma, nenuobodus stilius. (O kad man Šiauliai (ir Zokniai, ir Gubernija, ir k.) artimai pažįstami ir nepamirštami, tai dvigubai įdomiau vis rasti žinių apie tą miestą (žinoma, liūdna, kad ten vis daug ir negerų žinių).

Aš po sukakties šventimo (vasario 18 d.) sirguliavau, buvo žiema ir pavasaris labai vėsūs ir drėgni, lijo dažnai, tai man sąnariai sustyro, neveiklūs (ir ligos paaštrėjo: podagra, išijas, flebitis). Tik dabar atkuntu, daugiau pajudu. Gaila, vasara neilga...

Sveikinu ir su įdomiu atradimu – bajoryste! Pačiu laiku tas luomas atgyja, tai viltis tautai išbristi iš desperacijos nuopuolio. Juk tai rimto požiūrio į gyvenimą ir visuomenę luomas, kuris gali turėti įtaką visiems. Komunizmas ir alkoholis jau baisiai Lietuvą nualino, jos dvasinį stuburą sužalojo. Tad tikėtina, kad bent bajorai išdrįs tvirtu pasiryžimu kilti į elito aukštumas ir visiem padarys įtakos, duos pavyzdį. Gal tai bus pajėga, išjudinanti iš apatijos ir pakurstanti dar į teigiamų poslinkių linkmę. Bet visų pirma reikia senų bacilų atsikratyti, viską iš naujo kurti. Pirmiausia būtina bajoro garbę atitaisyti! Čia didis uždavinys (dar lyg užmirštas). Per keletą šimtmečių viskas krypo į klystkelius. Štai lig šiol dar manoma, kad bajorai patys atsiskyrė nuo tautos ir atsisakė kalbos. Ir daugelis tuo įtikėjo. Girdi, dėl „poniškos garbės“, dėl puikių herbų jie kailius išvertė ir ėmė svetimiem tarnauti. Šitą rebusą reikia iš pašaknių atskleisti. (Štai Seinuose dar lietuvį uja, kad nekalbėtų „kiauliška“ šneka, o žmoniškai! Čia vis ta rebuso šaknis glūdi). Tad sutelkite gerą branduolį išmanančių žmonių ir tegu padirbės iš peties. Ir kol Lietuvoj Armia Krajova pagarboj tebėra, tol dar prieš mus didis kalnas neteisybių, kurias reikės nugalėti...

Kas daugiau naujo? Kaip sūnus aukštyn kopia? Geriausi linkėjimai ir Žmonai! *Petronėlė Orintaitė*

Los Angeles, 95.XII.11

Būk sveikas, Bičiuli, su gražia šeima! Ir su darbais, planais, rūpesčiais, laimėjimais! „Baltas Lapas“ – solidi, dailiai paruošta knyga, labai dėkui, bus įdomaus skaitymo, kai šitie švenčių išdykumai apsimalšins. Vis gėrimės išmintingu darbštumu – „L. aide“ pirmaeilis korespondentas, tiek visko aprėpti ir gabiai, trumpai į spaudą įrikiuoti – tai talentas. Ir dar stambų žurnalą, dar knygą parūpinti. Kad visi bajorai toki gabūs ir pareigingi būtų! (...)

Mes irgi dar gyvi, dar žadame ir N. Metų laukti! O jūsiškė ten politika su ekscelencijom nelabai patinka, viskas jau tik graudiem juokeliams arba anekdotams.

Linkiu sėkmės rimtuose darbuose. Ir ištvermės vis taip trigubą įsipareigojimą tempti! Labas ir visiem mano nepamirštamiem Šiauliams! *Petronėlė Orintaitė*

1996.III.6

Būkit sveiki, Leonai ir Silvija! Dėkui už gerus žodžius, už įdomias naujienas!

Mes Jus vis atsimenam, net susitinkam – juk turime „L. Aidą“ užsisakę. Pas mus žiema buvo irgi nemaloni, ne sniego prisnigo, o blogiau: nuolatinė drėgmė, debesuota ir vėjai šalti, mažai saulės, o lynoja. Ta ilgai trunkanti drėgmė mane pjauna. Bet jau saulė ima šviesti, geriau pasijusim. Jau atsigavom iš gripo, ir kitos negalios manęs vis nepaleido.

Gavom vakar tą XX a. l. liter. knygą, tik mano akys jau lėtos, ilgai truks, kol šimtus lakštų išgromuluosiu.

Smagu, kad vis taip sėkmingai veikiate spaudos vieškeliuose. Teduoda Dievulis Judviem abiem

dar daug ištvermės ir sveikatos!

Jūsų pasiūlymą knygai išleisti priimu teigiamai. Nors dabar Lietuva net knygom skaityti (žinoma, ir įsigyti) nelabai paslanki, o ne dėl savo kaltės. Bet „Varpų“ globa paskatina pasitikėti. Jūsų „Baltas Lapas“ ir „Varpai“ tikrai pasigėrėtinai paruošti, rūpestingom pastangom išleisti. Aš siūlyčiau novelių-apsakymų rinktinę, jų gana geras pluoštas prisirinko, o už novelę „Dirvos“ konkurse ir premija gauta. Atrinkčiau tik pačias geriausias, t. y. mažą dalį (gal pusę ar trečdalį). Tik norėčiau vadinti ne novelėm, o apsakymais, lietuviškai. Nesgi novelėm šičia Amerikoj juk vadiname jūsiškį romaną! O per 40 metų prie amerikinės raštijos pripratom. Susidarytų gal apie 200 puslapių, gal daugiau ar mažiau (visai nemoku apskaičiuoti, o dar ir prie formato derinti. Akim silpnėjant ir lėtai skaitant jau esu jautri popieriaus kokybei (pvz., „Dabartinės l. k. žodynas“, II leidimas išėjo nepatrauklus skaityti – tebesinaudoju I leidimu). Viršelis tas („Balto Lapo“) geras, knyga nesunki ir nebrangi, sunkių daiktų nemėgstu, rankos nestiprios. O kada reikėtų rankraštį atsiųsti? Mat kai kurių apsakymų dar turėčiau iš Lietuvos paieškoti, atsisiųsdinti („Iš sostinės“, „Jurgučio pieva“ – knygų nė nemačiau per 50 metų!). O reikia gal kiek padailinti, tinkamiau paruošti. Ir kitas, jau užsieny spausdintas, arba ir rankrašty – perrašyti. O viršelio reikės dailaus, nes jau rinktinė knyga būtų.

Beje, vis galvojau, ar nepatyrinėtumėte (rodos, yra dar mano buvusių mokinių Šiauliuose), kieno delnu buvo uždrausta platinti-skaityti mano mokiniams ir net kitiems, nes bendroji biblioteka neduodavo, – tą pirmąjį mano romaną „Paslėpta žaizda“.

Sveikinu ir linkiu tokia pat ištverme veiksmingai manųjų Šiaulių kultūrinį veidą aukštu lygiu atlaikyti! Ir vilties nenustoti! *Petronėlė Orintaitė*

1996.IV.14

Būk sveikas, mūsų Šiauliški Bičiuli! Dėkoju už gerus žodžius, sveikinimus, linkėjimus! Ir Jums už taip uolų ir išmoningą, ištvermingą darbą. Skaitome visi.

Dėl tos išleistinos novelių (apsakymų) knygos – tuo tarpu renku tekstus, kad jau atšilo ir gripo likučiai baigė išblėsti. O kaip tik iš anų Lietuvos laikų mano knygos, tik romanai čia man anksti atsirado (ir „Vaga“ išspausdino), o novelių knygų lig šiol per 50 metų nemačiau, nežinau, kur jos dabar man atsišauks. Ir almanacho „Aukštyn“ reikia, ten trumpa, gera novelė. L. Angelėje lietuviškos bibliotekos nei muziejaus neturime, o susirašinėjimai, kol sulauki atsakymų iš tolimų pasaulių, ilgokai trunka. Tad gal per 1 ½ ar 2 mėnesiu tekstus sužvejosiu. Kai ką dar perrašyti (ilgą laiką pagulėję ir pasensta), mano pirštai negreiti darbui, bet dar judu, krutu, ypač kai rūkai ir lynojimai – drėgmė lyg baigėsi, saulutė linksmina.

Kai dabar viskas taip nepastovu (ir Lietuvoj daug bankrotų!!!), tai gal ir leidėjų užmojai gali pasikeisti. Vis tiek reikia veikti, daryti, nesustoti vietoje.

Geriausi linkėjimai Jums ir visai Šeimai! Los Angeles. *Petronėlė Orintaitė*

1996.VI.13

Būkit sveiki! Ypač sveikinu Silviją – premija! Visa šeima jau talentais žydėte žydi!

VARPAI – Jūsų išmintim ir darbščiu rūpesčiu – puiki, turininga knyga. Įvairu, įdomu, niekur neištęsta (bijau nuobodžių tekstų), daug ko naujo. Poezijos apstu, tai papuošia turinį. Ir paveikslų gerų nemaža. Gal ateity medžiaga surikiuotina pagal ką nors, tai kai kas įgautų daugiau svorio. O gal mišrumas toks modernu? Stenkitės išlaikyti leidinį, tai stambus, reikšmingas kultūros šviesulys!

Man jautru gimnazija. Ed. B.(alčytis) nors ne dokumentinis, o esė, gyvas, spalvingas, atrodo, įžvalgiai piešia, jaučia ir tiesos liniją. Gal bus daugiau?..

Bet St. A.(nglickis) lyg “žąseles varinėja” (savo naudai). Ir lig senatvės nenudildęs savo nesėkmių pykčio, keršto, pavydo kompleksų. Ir dar neatviras, lyg ką kišenėje slepia? Pvz., vis dar “kovoja” su tautininkais ir krikdemais, bet nutyli: o patsai už ką eina? Tik lyg yla iš maišo lenda (gal netyčia?), kai pamini ne ironijai, o tikram posakiui – “Didįjį Tėvynės karą”… Ir perdėta savigarba mini nebūtas “skriaudas”. Ir aš pamenu posėdį pjesės “Namai ant smėlio” – jis skaitė, teatralai kritikavo, nesižavėjo, na, gal pataisys dar?.. Režis. Stanulis rimto būdo, išsilavinęs, ramus, išmintingas, tada lyg varžėsi su režis. B. Dauguviečiu… Kad pjesė nepraėjo, tai normalu, daug gabių autorių veikalai praeina tik iš kelinto karto, dar lemia ir varžybos, kai kandidatų gausu, o St. A.

negarsus, teatro veikloj, spaudoj nežymus. Tada Dauguvietis mano pjesę "Pragiedrulys" (apie Vaižgantą) paėmė ir pasiūlė Kauno teatrui. Rodos, L. Gira sukliudė (asmeniškai aš savo rašymais kažkuo jam nepatikau). Aš tik murmėjau, nepykau. (Gal B. Daug. archyve dar tebėra tas mano rankraštis, aišku, pasenęs). Arba kad negavo stipendijos? Jei dekanas jį, savo studentą, palaikė, tai normalu. Bet stipendijon būna daug kandidatų, kurie žymiau pasirodę, raštais, paskaitom ar moksle, o jis net per ilgą amžių jokių žymesnių darbų neatliko. Atrodo, jo savigarba perdėta. Aš su juo elgiaus kolegiškai, geruoju, jokių konfliktų. Bet buvo vedęs, o mes, vieniši mokytojai, savo grupėje bendrai glaudėmės. Jis – germanistas, o lituanistai savo rūpesčių turėjom. Nebuvo raštų klasikų išverstų, pamokas ruošti sunku, daug darbo, skaitymo.

Bet jis savo naudai faktus klastoja. Pvz., mini literatų būrelį, nutyli, kad tik man išvykus, nuo 1937 m. rudens jis (ar gal mano įpėdis V. Katilius?) jį perėmė. Giriasi ruošęs daug liter. vakarų, o pamini tik tą mano suruoštą, kur jis nė taško nepridėjo. Nėris, Vienuolis, Cvirka (Graičiūno nemini, nes tas tautininkas), tuos autorius visus aš suradau, laiškais sukviečiau, programą pravedžiau. Šiaip ruošą atliko patys būrelio nariai. Bet jis manęs visai nepamini, nes mano darbą pasisavina (mano, mes visi išmirę, klaidos niekas nepastebės?). Aš garbės paminėjimų nemėgstu, man tik juokas, ir gaila žmogaus, rimto poeto, kad taip suktai elgiasi. Tik baisu, kokių "faktų" dar jis yra prirašęs. Jam nieko nesakykite, šitam amžiuj jau, tegu būna; tik su tokiom teisybėm būkite atsargus. Aš nedaug tam lit. būreliui globos daviau, man buvo kliūčių su direkt. Kartanu, - jis taip įniršęs keletą mėnesių nesisveikino su manim, ryžosi išmesti laukan, bet gavo tik iš Šviet. m-jos man papeikimo raštą…

Savo knygai – apsakymų rinktinei tekstus jau surinkau (iš Lietuvos ir kitur), bet daugelį reikia perrašyti, nes per ilgą laiką pasenę, stilių būtina patikslinti, taigi – darbo dar… O mano akys ir pirštai jau nenori klausyti, tai sunkiai stumiuosi. Negaliu ilgai sėdėti, atmintis menka (ką vienądien padirbėju, kitą dieną viskas užmiršta). Ir oras jeigu aštrus – vėtros, liūtys ar karštis staigus, jau galva rimto darbo nedirba. Bet stumiuosi po truputį. Mano stilius ne publicistinis, tai manęs niekas negali pavaduoti. O mašinėlė sena (kaip ir aš), irgi trukdo, kleivoja raštą… Bet reikia viską priimti geruoju, tokia mūsų "ašarų pakalnė"… Dar ir dėkoti už tai, kad ilgokai duoda džiaugtis šiuo nedorybių ir vargų kupinu pasauliu.

Viso geriausio! *Petronėlė Orintaitė*

1996.VIII.2

Būkite sveiki, Leonai ir Silvija!

Jau pas mus karščiai... Kas pajėgia, bėga į kalnus, čia netoliese, o mes tūnome viduj, užsidarę langus, arba kieme salotas laistom.

Man vis Šiauliai širdy. Va, mirė J. Janavičius. Buvo 2 broliai, o nežinau, kuris man sėdėjo I klasėj (greta Fledžinskų Jurgučio). Kartą susirgęs praleido ar 1 ½ savaitės, tai, kad pasivytų savo klasę, buvau paprašyta liet. kalbos pamokyti (tą kursą), atveždavo arklių karieta, paskutinį kartą atvyko motina padėkoti: įdomi, demokratiška, paprastos elgsenos, be „poniškų manierų", tikrai lietuviška... O mūsų gimnazijoj buvo kitokio būdo mokinys B., gabus, intelektualus, labai doras ir mokslus, bet... paskutinę klasę išvyko į Panevėžį: kad atestatą gautų lenkišką! Mat gyvent norės Lenkijoj, ten aukštesnė kultūra, ten jo tėvynė. Atrodo, turtingi, aristokratiški bajorai (kaip Janavičiai, Šalkauskiai, Venclauskiai ir k.) ėjo su savo laiko kultūra ir suprato esą Lietuvos tautoje (kaip ir Zubovai) ir demokratijoj, o menkesni, plikbajoriai, atsiliko nuo pažangos ir sustabarėjo lenkybės klaidoje, tebegarbino Varšuvą... Bet tų atsilikusių nuo kultūros buvo daugiau, jie 1918 m. sutrukdė mums atgauti laisvę svarbiose vietose, kaip Punskas, Seinai, Gardinas. Ir dabar Vilniaus krašte tamsių „ponų kultūra" tebevyrauja.

Dėl mano novelių, jas beveik baigiu perrašyti, jau abejoju, ar dabar verta leisti. Juk „knygų rinkos" dar nėra. Leidėjai lyg anie knygnešiai patys turi rūpintis savo leidinių išplatinimu. Tai rimtai knygai menka paguoda, ypač kad aš pati nepajėgiu atvykti ir asmeniškai knygą proteguoti (kaip kiti autoriai daro). Ir jei gausi mecenatą, tas tik iš pagailos teikia pinigą, o tikri mecenatai būtų toki, kurie patys iš meilės knygai, jos vertybei, ją mylėtų, jos lauktų, ją stengtųsi paskleisti žmonėse, jos vertę vis iškeltų, jos gyvybei teiktų meilę ir globą, ne vien kaip išmaldą vargšui... Jaunesniem autoriams tai svarbu knygą išleisdinti savo prestižui įtvirtinti, savo pozicijai pakelti, o man tai jau nebesvarbu. Tad

kol nėra rimtoms knygoms tikros paklausos suorganizuota, gal tas lėšas verčiau atiduoti pusiau badaujantiems kultūrininkams (mokytojams, pensininkams, tremtiniams). Gal po rinkimų padėtis pasikeis? Bet tuo tarpu prognozė prastoka. Konkrečių projektavimų, faktiškų planų beveik negirdėti, o vis tebekartojami dabartinės valdžios neigiami, blogi veiksmai, o kur ir kaip visas sritis reikės pakeisti? Kur tie asmenys, kuriais remsimės, kurie bus patikimi? 2-jų žymiųjų partijų vadovais iškilo vos 3-5 asmenys, kodėl į frontą, pirmas vietas neugdo kuo daugiau šviesių, dorų atstovų. Neokomunistai 10 kartų gudriau ir detaliau, konkrečiau, paslaptingiau savo kadrus ruošia... Mūsų apsileidimas (ir per didelės ambicijos, savim įsitikėjimas!) yra tikra nuodėmė prieš nuvargusią, užuitą tautą...

Geriausi linkėjimai! *Petronėlė Orintaitė*

1996.IX.21, Los Angeles

Gerb. Leonai P. K.!

Dėkui už laišką ir žinias. Pas mus ilgai laikėsi karščiai, tai ir tingulio nuotaikos šildė, joki darbai nesiakstino. O vis gėriuosi Jūsų talentų gabumais ir darbingumu, tiek daug aprėpti kultūros darbų ir nepavargti, veikiant trigubai: „L. Aidas“ – pilno etato krūvis, „Varpai“ – beveik pavydėtinas (kitiem žurnalam!) leidinys, o dar ir knygų, gerai paruoštų, leidyba.

Dėl mano tartum ruošiamos knygos visai teisingai ir Jūs nedaug vilčių duodate: juoba, kad mano raštai tėvynėje mažai žinomi, o kad autorė negali pati apsilankyti ir savęs populiarinti (kaip daugelis rašytojų iš Amerikos dabar elgiasi ir savas knygas asmeniškai pristato skaitytojam), tai tikrai knyga manoji snaustų lentynose. Be to, leidybai reikiamų lėšų didelio kiekio aš neturiu (Amerikoje nieko neužsidirbau). Na, o ieškant mecenatų jau būtina turėti tikrą, neabejotiną perspektyvą, o jei knygą guldyti į sandėlį, t. y. leisti tik dėl asmeniškų ambicijų, tai neverta. Ypač kad L. Rašytojų s-gos žurnalas „Metai“ vedamajame (Gavelio str.) žiauriai pabrėžia tą knygų situaciją: savižudybė! Tad man verčiau tūnoti atkampėj, nesiskverbti į savižudžių frontą!

Siunčiu geriausius linkėjimus abiem su Silvija! Dabar gyvenimas nepastovus, greitai keičiasi, reikia tikėtis ateinant sėkmingesnių laikų ir knygoms. Visų pirma, visuomenė turi suorganizuoti tikrą jų išplatinimo tinklą, o ne kaip prieš 100 metų knygnešiai vargelį vargo. Būkim optimistai! *Petronėlė Orintaitė*

1997.III.10

Gerb. L. P. K.!

Kad jau žiema šalin nuslinko, ir aš dar atmerkiu akis, dar šen ten dairausi. Labai dėkoju už Jūsų malonius pasiūlymus išleisdinti knygą. Tačiau galop atidaviau tai leidyklai, kuri jau išleido 2 mano knygeles, taip susiderino aplinkybės.

Sveikinu, kad vis dar uoliau žurnalistikoj darbuojies ir vis tobulėja korespondencijos. Galėtų ir kiti iš Jūsų pasimokyti. (…) *Petronėlė Orintaitė*

1997.V.25

Būkit sveiki! Pas mus jau šilta. Ir nieko naujo. Iš manęs jokių darbų nereikalaukite, tie metai jau praėjo, dabar dar stengiuos bent skaityti. O jeigu dar ir būčiau galėjusi rašyti, tai irgi nieko naudingo Jums nebūtų: jokių laiškų, net atsiminimų apie ką nors svarbaus aš neturiu.

O Lietuvoj gyvenimas darosi tikrai įdomus, kad taip toli prieš prezidento rinkimus jau politikų galvos kaista ir vis vaizdingiau pokalbius jausmingais žodžiais apkaišo. Bent stiliaus pažanga pakils...

Siunčiame geriausius linkėjimus! O šilumos šiai vasarai turėsite gana, kad politinės krosnys visiems nuotaikas kovingom kibirkštim kurstys. *Petronėlė Orintaitė*

Los Angeles, 1999.III.12

Labas! Seniai girdėtas kaimynas, beveik jau pasigedome! Tik mane labai, labai nustebino anas Jūsų laiškas, kad toks gabus, raštingas ir išmintingas, talentingas žurnalistas, o tokį didelį apsirikimą darote, visai diametraliai priešingą išvadą darote, negu tikrovėje yra. Su tuo „šešėliu“! Juk kaip tik yra atbulai. Aš jau apie 50 metų esu tik „housewife“ (namų šeimininkė), o dabar jau ilgokas laikas ir

visiškai bejėgė, sunkiai apie save apsitriūsiu. O mano žmogus (*Kazys Januta* – L. P.-K.) per visą amžių įsigijo gana nelengvais mokslais net 3 specialybes: teisių (Lietuvoj buvo tardytojas), svetur išmoko „zeceriu“, raidžių rinkėju spaustuvėje, galop įsigijo „draftsmeno“ (braižytojo) specialybę. O ir pensijoj jis tebėr visuomeniškas, darbingas vietos lietuvių visuomenėje, lanko visus (kiek pajėgia ar laiko užtenka) renginius, koncertus, aukoja lietuvių reikalams, tautinių švenčių dalyvis, dar ir privačiai paslaugus pagelbėti lietuviams, pavėžina kur svarbūs reikalai arba ligonių atveju daugeliui žinomas, noriai ir veltui patarnaujantis lietuviams. Taigi, aš palyginamai lieku labai toli šešėlyje. Taigi, savo nuosprendį atverskite visiškai į kitą pusę, tokių klaidų daugiau nedarykite.

O mano 9-toji jaunystė mane galutinai nokina ir lenkia prie žemės, nors dar bandau vaidinti gyvą, normalų asmenį, bet jau tik virtuvėje pašlitinėju ir ypač žiemą (čia pas mus ne sniegas, o didelė drėgmė „kaulus laužo“) net kieme pasilepinti ne visada galiu išeiti, bendrauju daugiausia su Hipokrato atstovais. O labai džiaugiuosi, kad dar pro langą matau varną lekiojant...

Linkiu vis taip darbščiai spaudos lakštus žiniomis marginti! Ir Velykų margučius ridenti! *Petronėlė Orintaitė*

Kostas OSTRAUSKAS

2010 sausio 13 (el. laiškas)

Gerbiamas Kolega,

Gavau Jūsų laišką. Puikiai žinau ne tik Jūsų redaguojamus „Varpus“, bet ir Jūsų knygas. (Tarp kitko, kai kurias, pvz., „Žodžių žmonės“, „Žodi, kuris esi“, monografijas apie Barėną, Jankų ir ką tik pasirodžiusią apie Alantą esu užsakęs savo universiteto (University of Pennsylvania) bibliotekos lituanistiniam rinkiniui).

Malonu girdėti, kad susidomėjote AMKLF. Tai leidykla, neabejotinai verta išskirtinio dėmesio. Tačiau aš čia Jums, deja, net prie geriausių norų padėti negaliu. Mano ryšiai su ja, tad šiuo atveju ir su A. Mackumi, G. Vėžiu buvo gana riboti, - susieti tik su mano paties knygų leidimu, tiksliau – su techniškais jo reikalais. O jeigu ir turėčiau ką nors apie tai pasakyti (tikriausiai, nereikšmingo), vis tiek negalėčiau – mano jau kuris laikas sugriuvusi sveikata nėra pajėgi bet kokiam rimtesniam darbui. Tad atleiskit. (Beje, apie A. Mackų jau esu šiek tiek rašęs savo knygoje „Žodžiai ir žmonės“ (Vilnius: Vaga, 1997, p. 199-218). Galėčiau nebent štai ką pasiūlyti. Gal kreipkitės į Lakštuonę Vėžienę (ji buvo to fondo reikaluos, galima sakyt, dešinioji Gintauto ranka) ir Henrietą Vepštienę, technikinę redaktorę. Jos apie AMKLF žino turbūt daugiau negu bet kas kitas.

Savo kūrybos „Varpams“ galėčiau duoti. Maždaug kokios apimties tai galėtų būti? Bandyčiau atsakyti ir į klausimus, - jeigu jų būtų ne per daug.

Kolegiškai *Kostas Ostrauskas*

Newtown Square, PA, 2010 gegužės 18

Gerbiamas Kolega,

Štai keletas nuotraukų ir tie trys puslapiai. Kaip sakiau, didelį nuotraukų (ypač grupinių) pasirinkimą galite rasti mano archyve Maironio liet. lit. muziejuje Kaune. Ten prašau perduoti ir čia siunčiamas nuotraukas.

Tais trimis puslapiais pakeiskit kompiuteriu gautuosius. Ypač prašau atkreipti dėmesį į psl. 10 esantį žodį graikiškais rašmenimis, - jį taip ir surinkti – graikiškai. Jeigu spaustuvė kartais neturėtų graikiškų rašmenų, įrašyti tą žodį graikiškai ranka. *Kostas*

Ramutė PETRULIS

Franklin, MI, 2009.06.20
Gerb. p. Leonai,

Neįsivaizduosite, kokia laiminga grįžau iš pašto pirmadienio rytą. Nors buvome išvažiavę, bet pranešimas buvo ir pagaliau viskas su tomis gražiomis siuntomis susitvarkė patenkinamai. Jums didelis ačiū ir linkiu greitai pasveikti, nes peržiūrėjus „Varpus“, tikrai nuostabius darbus (ir labai reikalingai svarbius) dirbate, - nepailskite. Tikrai džiugina matyti tiek medžiagos tvarkingai sukaupta vienoje vietoje. Tad norėčiau žinoti, ar leidiniai prenumeruojami, turbūt per internetą viską sužinosiu, pasiteirausiu.

Asmeniškos profesinės sėkmės ir dar kartą dėkoju už sąžiningumą ir ilgalaikę kantrybę. *Ramutė*

Bronys RAILA

Los Angeles, 1992.III.30
Mielas Kolega,

pasitaikė proga mūsų pokalbio rankraštį persiųsti per turistę, iš Amerikos grįžtančią Lietuvon. (...) Turėtumėt gauti greičiau ir saugiau, negu rankraštis skristų „airmail“ keliu.

Kiek sužinojau, mano rankraštis apie Alantą „Metų“ redakcijoje nėra prapuolęs. Alantienė ir aš paprašėm red. Aputį jį atiduoti Jums, t. y. „Varpams“. Manau, kad galėtų tikti, nors iš jo trejetas skyrių buvo paimti knygai. Galėtų ir pasikartoti: žurnalų ir knygų skaitytojai juk ne visi tie patys. Man gaila, kad „Metai“ savo delsimu pagadino Alanto paminėjimą – platesnį ir tokį, ko jis vertas, o ne šiaip su trumpute apžvalgėle.

Aš turiu to rankraščio pilną fotokopiją. Jei „Metai“ būtų pražudę ir kitaip kliudytų – praneškit, ir tada Jums išsiųsčiau paštu ar kitaip. Sėkmės! *Bronys Raila*

NB. Beje, užvakar iš p. Alantienės gavau 2 egz. „Varpų“. Labai dėkui, tik paviršutiniškai spėjau susipažinti. Atrodo tikrai neblogai, kas itin gerai.

Jeigu į ateinantį, pagaliau, ir dar sekantį almanacho numerį galėtų patekti ilgoka mano vaizdų mozaika („kronika su išgyvenimais“) apie V. Alantą, būčiau labai dėkingas. *B.R.*

Los Angeles, 1992.VII.25
Didžiai mielas Kolega, -

užvakar gavau iš B. Brazdžionio man atvežtus „Varpus“ ir Jūsų dvi knygas. Taip pat radau ir laišką ir džiaugiuos, kad atsistatė kontaktai. Aš Jum buvau rašęs, klausdamas dėl mano interview likimo, nes jau abejojau, ar jį išvis gavot, kai ilgą laiką laikraštyje jis nepasirodė ir dar kol kas nei dabar nemačiau.

Jūsų apsakymų ir liter. reportažų knygos atrodo įdomios, mielai vėliau paskaitysiu. Tuo tarpu atidžiau tegalėjau pavartyti „Varpus-92“. Patiko, itin solidus ir turiningas metraštis, tik šį kartą jau su ryškesne katalikiškos kultūros ir literatūros dalykų persvara. Bet tai turbūt atsitiktinumas, o ne principinė-dvasinė žurnalo kryptis.

Ką galėčiau žurnalui parašyti, šiuo metu sunku pasakyti, kai reikėtų planuoti labai toli į ateitį. Bet tik norėčiau atsiliepti trumpai (kokiu puslapiu) į V. Katiliaus memuarus, kur vienoj vietoj jis gana keistai ir netiksliom užuominom mane mini. Tai nieko labai svarbaus, bet būtų geriau atitaisyti vieną kitą nepagrįstą aliuziją...

Malonu, jei dar parūpinsit paskelbti mano pokalbį, nors jis, tiek uždelsus, gali pradėti senti, keičiantis aplinkybėm ar ir laikraščio krypčiai bei misijai. Nežinau, gal klystu: kai skaitau „Aidą“, gaunu įspūdį, kad jis turi tik tą patį vardą, bet nenori būti senojo „L. A“. tęsiniu (ypač kultūrinės krypties atžvilgiu). Gal taip ir reikia, pagal šių dienų ir sąlygų aplinkybes.

Aš pats jau pradėjau nusivilti bendradarbiavimo Lietuvos spaudoje galimybėmis ir įpročiais.

Bronys Raila (kairėje) su netikėtais svečiais – profesoriais Viktoru ir Mykolu Biržiškomis. 1961 m. vasara.

Nesmagiausia buvo dėl ilgo rašinio (mozaikos) apie V. Alantą. Turbūt padarėm klaidą su Irena Alantiene, pasiūlydami šį rašinį „Metams“. O štai aplinkybių absurdiškumas! „Vaga“ pagal sutartį buvo paėmusi išleisti mano liter. essay rinkinį, kur įtilpo pora mano rašinių apie Alantą. „Vaga“ apie metus be reikalo išleidimą uždelsė ir maniau, kad dels dar ilgiau. Tai „Metai“ galėjo tuoj panaudoti rašinį, kol knyga nebuvo išėjusi. Bet užuot dėjus rašinį, kai jis buvo gautas, „Metų“ redakcija... atideda kone metams, kol ateis rašytojo 90 metų sukaktis (argi tas buvo svarbiausia?). Tada išeina knyga, ir „Metai“ jau nespausdina mano rašinio, nes, girdi, esama pasikartojimų, kad šis tas įdėta knygoje. Jei „Vaga“ būtų laiku išleidusi knygą, būčiau kitaip rašęs „Metam“ ar „Varpam“, to poros epizodų nekartojęs, - o dabar niekam iš to nebuvo naudos, tik aš veltui dirbau. Ir kaip Jūs pranešat, kad dar neaišku, kaip ir kada ta alantinė mozaika galės pasirodyti ir „Varpuose“... Man tenka turėti saitų ir su kai kuriais kitais žurnalais bei laikraščiais Lietuvoje. Visur patyrimai buvo nelabai sklandūs: nei punktualumo, nei susitarimų laikymosi, ir tai ne visada dėl gyvenimo sąlygų pasunkėjimo, popieriaus trūkumo etc. Kada Lietuvoje pradėta leisti kelis kartus daugiau laikraščių ir žurnalų, negu normaliai jų reikėtų, tai kaip tas popieriaus stygius atsirado? Piniginė infliacija suprantama, ji labai sunki ir gal dar ilgiau truks.

Atleiskit, kad tikrai be reikalo Jums tiek parašiau apie savo savijautą, bet aš mėgstu sakyti teisybę ir tai, ką iš tikrųjų jaučiu, ir kaip man lig šiol buvo. Deja, turiu kitokių stambesnių darbų ir įsipareigojimų, tai net ir pagerėjusiomis aplinkybėmis žurnalistikai gal stokočiau laiko. Bet kiek išgalėdamas padėsiu. Beje, sveikinu ir pritariu, kad savo žurnalą-metraštį Jūs norit laikyti bendro pobūdžio kultūros balsu, o ne tik lokališkai šiaulietiškais atspindžiais. Bet Šiauliams irgi dėl to ne gėda, o garbė. Mano žmona gimimu yra autentiška šiaulietė, o aš pats irgi per karą porą liūdnokų metų ten praleidau. Prisimenu daug ką. Tada buvau... Šiaulių teatro beveik „etatinis“ kritikas (!) ir net visą memuarų knygelę buvau parašęs, bet rankraštis visiškai dingo, ir jau nesirengiu kartoti.

Su nuoširdžiausiais linkėjimais Jūsų *Bronys Raila*

Los Angeles, 1992.VIII.26

Mielas kolega,

dėkui už laiškutį su pranešimais ir pasiteiravimais.

(...) Čia siunčiu žadėtą papildymą-reakciją „Varpams“. Būtų labai malonu, jei galėtumėt įdėti. Kitokių rašinių tuo tarpu negalėčiau žadėti: per tolima ateitis, labai esu kuo kitu dabar užsiėmęs. O ir nebe jaunuolis!..

Taip – mano žmona Daneta Janulaitytė gimimu yra šiaulietė ir kaip tik iš anos „Janulaičių šeimos“. Ji yra prof. Augustino Janulaičio jaunesnio brolio duktė. Prof. Augustinas yra jos dėdė, ji

daug buvodavo pas jį Kaune (ir mane į tą šeimą įtraukė). Prieš keliolika metų „Dirvoje“ aš buvau parašęs net seriją straipsnių apie vad. „Janulaičių klubą“, nes pats buvau jo nariu. To „klubo“ nariai buvo du kunigai, vienas milijonierius, iš jaunesnių – dr. Marija Alseikaitė-Gimbutienė, Meilė Lukšienė, deja, ir Vyt. Alseika, kuris anuomet iš USA grįžo į Lietuvą ir ten atsidavė sovietinės propagandos tikslams. Todėl nebesinori apie tą „klubą“ daug kalbėti.

Jungiu linkėjimus – *Bronys Raila*

Los Angeles, 1992.X.1

Brangus Kolega Leonai, -

dėkui už Jūsų rugsėjo 5 d. laišką, kurį čia gavau rugsėjo 19 d. Labai mažai turėjau laiko ir dar sveikata buvo pablogėjusi. Bet vistiek paruošiau medžiagą apie „Janulaičių klubą“. Padariau fotokopijas, pridėjau įžangą ir pabaigą, šiek tiek – korektūrinės kosmetikos. Gal galėtų jau tikti Jūsų „Varpams“ (apie Janulaičius verta; dabar Lietuvoj vis juos gaubia tyla).

Vienintelis nemalonumas man ir giminėms buvo dėl to prakeikto V. Alseikos atvejo. Bet nutylėti būtų negalima ir neobjektyvu. Tad keletą sakinių pridėjau ko švelniausiai (o keletą, kurie buvo geri prieš 25 metus, nubraukiau). Aš būčiau dėkingas, kad tekstas nebūtų žalojamas ar iškarpomas, tik rašto klaidas, jei aptiksit, prašau ištaisyti.

Blogiau su nuotraukom. Aš turiu kiek, bet negaliu Jums atiduoti, nes jos, išsiųstos, paprastai dingsta. Tai perfotografavau, kaip kas buvo „Dirvoje“ paskelbta (man tada irgi tų nuotraukų negrąžino). Tai nenoriu ir negaliu rizikuoti siųsti į Lietuvą, ką dar čia turiu. Mano žmona, dukterys ir anūkės niekaip to neleistų.

(...) Būsiu dėkingas, kad, kai „Varpai“ išeis su Janulaičiais, man atsiųstum bent porą egz. „honoraro“. Su sveikinimais *Bronys Raila*

Mano žmonos ir jos tėvų adresas seniau Šiauliuose buvo Dvaro g. 144. Jie dar turėjo daug žemės ir sklypų mieste ir už miesto. Dabar prašys kai ką grąžinti, tik aš manau, kad nieko gero nebus...

Palm Springs, CA. 1992.XI.5.

Brangus Kolega, -

greit atėjo Jūsų X.25 d. rašytas laiškas, užvakar, irgi čia buvo rinkimų diena. Laišką todėl išsivežiau į už 125 mylių esantį kurortą, Palm Springs. Tai labai graži ir labai brangi pietų Kalifornijos dykumų vasarvietė. Čia praleisti vieną dieną kaštuotų mažiausiai šimtas dolerių. Laimei, mes čia turime kiek lietuvių draugų; vienas iš jų turi gerą vilą, našlys, daug laisvos vietos, tai mes leidžiam laiką už dyką. Čia dažniau atvykstam (atvažiuojam) savaitei kitai – ne dėl pramogos, o kad sausas ir šiltas dykumų klimatas labai palengvina mano žmonos didėjantį reumatizmą (artritą etc.). Amžiui gilėjant ima slėgti visokios bėdos (tam tikrais požiūriais ir mane), tai ir išvykimas į Lietuvą užtrunka arba tampa neįmanomas, kai reikia būti gydytojų ir ypač geros amerikoniškos medikalinės technikos priežiūroje. Bet užmirškim...

Dėkui už laišką ir ypač, kad patiko „Janulaičių klubas“. Rašinys taip ir būtų dingęs, į jokius rinkinius nebebūčiau dėjęs, o dabar bus panaudotas Janulaičių tėviškės aplinkoje. Dėkui, malonu! Nors, deja, ilgai truks, kol pasirodys. Dėl nuotraukų nieko nebegalėčiau padėti. Turim labai mažai, vos vieną kitą, žmona draudžia atiduoti paskutines kopijas, nori palikti dukterim ir anūkėm. Kitos, deja, - kaip patirtis parodė, Lietuvos spausdinimo technologija tebėra tokia, kad negali tinkamai panaudoti tokių nuotraukų, kurios visai gerai būna panaudojamos Amerikos lietuvių spaustuvėse. O originalų į Lietuvą ne visi nori ir gali siųsti, nes negi susigrąžintum tada. Jeigu rasis tema ir tinkama proga, mielai gal ką galėčiau ir „Varpams“ dar padėti, tik negaliu nieko konkrečiai žadėti, nes negalima numatyti, kas tiktų ar būtų nepasenę dar po poros metų ar ilgiau.

Mane kiek nuvylė „Lietuvos aidas“, turbūt tapęs kiek per šališku vienos grupės („frontininkų“) interesų gynėju. Jūs puikiai atlikot pokalbį su manimi, gerai buvo laikraštyje tatai paskelbta, ten gyniau ir laikraščio valstybinę funkciją, kiek buvo galima. Bet po to dienraštis ėmė skelbti Juozo Kojelio straipsnius, pasisakymus, kurie mano (ir daugelio mūsų Amerikoj) nuomone buvo labai demagogiški, su kažkokia neapykantos dvasia prieš kitaminčius, ir su kvailiausiais bei demagogiškais prasimanymais (net melais) apie mane (su pavarde). Aš prieš Kojelio šmeižiančią akciją Lietuvos

spaudoje anksčiau kiek pasisakiau „Akiračiuose“. Gal reikės ir daugiau, tik jau labai nesinorėjo. Santariečiai ar kiti Amerikos lietuviai „liberalai“ su kabutėm ir be kabučių nei prieš frontininkus, nei prieš Kojelį jokios agitacijos Lietuvoj nevarė, o jis pirmas pradėjo juos puldinėti su savo haliucinacijom ir melais. Aš prieš kokį mėnesį dėl to (ir ypač dėl Kojelio išpuolių prieš mane) „Aidui“ parašiau ir išsiunčiau neilgą straipsnioką. Mėnuo su viršum praėjo – neskelbė, nerado vietos nei tam straipsniui, nei kitaip reagavo. Tai labai keista, net žiopliška žurnalistinė taktika: pulti kokį asmenį ar grupę ir neleisti pasisakyti ar piktą demagogiją atremti. Na, mes nieko nepakeisim, bet tai juokinga ir net komiška, kad dienraštyje puolamas vienas iš jo dar gyvų buvusių redaktorių, ir jau nauji redaktoriai neleidžia atsiliepti. Tai daugiau negu antausis ir bet kokio bendradarbiavimo užkirtimas.

(...) Dėkoju už sveikinimus ir jungiu nuoširdžiausius linkėjimus – *Bronys R.*

Los Angeles, 1993.I.22

Mielas Kolega, -

per šventes gavau Jūsų sveikinimą su naujametiniais linkėjimais. Aš taip pat linkiu Jums sėkmės ir sveikatos. Ypač sveikatos, nes šiuo atžvilgiu mano ir ypač mano žmonos dalykai pastaruoju metu nebuvo ir nėra geri. Per dažnai lankom gydytojus ir ligonines, visokius trūkumus ir blogus simptomus šalinam. Gal dar pasiseks atsitiesti, bet gilokas amžius daug vilčių neduoda. Literatūrinė ir žurnalistinė veikla turėjo labai sulėtėti. Šiek tiek dar pasirodau su „dialogais“ Vilniaus spaudoje, bet tai ir viskas. Nežinia, kokia bus ateitis naujai valdžiai atėjus. Tikiu, kad kaip nors atsilaikysim. Jūs teisingai ją apibūdinat savo laiške. Aš irgi atidžiai seku, bet per toli gyvenu.

„Liet. aidas“, kaip Jums anksčiau rašiau, buvo man nepalankus, dėjo bjaurokas J. Kojelio insinuacijas ir haliucinacijas apie mane, ir kai parašiau jiem atkirtį – nedėjo. Tai labai neetiška žurnalizme, ypač kai aš juk kaip tik labiau palaikiau jų srovę, o ne priešininkų. Tai prenumeratos daugiau ateičiai nesiunčiau ir po Naujų Metų laikraščio nebegaunu. Gaila, kad taip elgiamasi su buv. „L. a.“ dar gyvu redaktoriumi.

Esu Jums dėkingas už draugiškumą ir nuoširdumą. Gaila, kad dėl sveikatos ir kitų priežasčių tuo tarpu negalėčiau atvykti Lietuvon. Tuo tarpu nepajėgčiau kuo svariau paremti Jūsų gerai vedamą žurnalą. Jam jau daviau porą ilgokų dalykų – apie V. Alantą ir apie „Janulaičių klubą“. Jeigu tai sunaudosit ir jeigu dar būsiu pajėgus, vėliau gal ir vėl paremčiau. Su sveikinimais *Bronys Raila*

Los Angeles, 1993.IV.1

Mielas Kolega, -

dėkui už ką tik gautą laišką su sveikinimais ir maloniomis naujienomis.

Deja, lig šiol naujųjų „Varpų“ numerio dar negavau. Gal ta Sutemos giminaitė dar tebėra sutemusi ir man persiųsti užmiršo. Neturėdamas jos adreso, negaliu pasiteirauti.

Bus malonu, jei dabar „Varpuose“ galės pasirodyt „Janulaičių klubas“. Jūs minite nuotraukų reikalą. Man rodos, kad kai kurias kopijas buvau išsiuntęs. Originalų duoti negaliu (šeimyna draudžia, nes jie dingtų). Mūsų spaudos technika puikiausiai panaudoja fotokopijas (bet pas jus, rodos, taip neišeina...). Man atrodo, kad užtektų ir to rašinio apie Janulaičius, fotografijos ne ką tepridėtų...

Man labiausiai gaila, kad vis nespausdinamas tas ilgasis mano „reportažas“ apie šiaulietį rašytoją Vytautą Alantą. Čia kažkas kaip užburta. O jis buvo visai neblogas rašytojas, o jau patriotas tai didesnis už mudu abudu sudėjus...

Aš dar pastoviai parašau savo skiltį „Akiračių“ mėnraštyje Čikagoje. Šiaipjau žurnalizmo vengiu, nes dar noriu paruošti keletą essay, kur mėginsiu padiskutuoti su mano knygos kritikais Lietuvoje.

Deja, vis nestinga sveikatinių bėdų, vėl esu mažiau darbingas ir negalėčiau leistis į tolimas keliones, pvz., Lietuvą. Gaila...

Rusijos ir Lietuvos politinius įvykius seku atidžiai ir būnu neblogai informuotas. Aišku, padėtis visur dar labai prasta.

Jungiu nuoširdžiausius linkėjimus. Jei „Varpų“ per keleivę niekad negaučiau, prašyčiau man atsiųsti. Šiandien paštu siunčiu Jums savo paskutinės knygos – „Kryžkelių“ – tomelį. Daugiau prakalbų per radiją neberuošiu. *Bronys Raila*

Los Angeles, 1993.IV.8

Mielas Kolega,

prieš keletą dienų Jum rašiau, o dabar noriu papildomai pridėti, kad užvakar gavau iš Čikagos ir vėliausią „Varpų“ numerį. Prisiuntėjui padėkojau, o dabar norėčiau vieną kitą pastabą pridėti įspūdžių ir Jums, kaip prašėt.

Bendrai imant, almanachas visai geras, tai mažne papuošalas Šiaulių miestui ir apylinkei. Tiesiog keista ir liūdna, kad miesto valdžia tokia šalta, neigiamai nusiteikusi jo tolesniam leidimui (kaip Jūs rašot įžangoje). Patikėsiu, kad turbūt politinės priežastys, arba neraliuotas tamsumas ir tradicinis kai kurių mūsiškių bruožas – nesuprasti ir nevertinti kultūrinio prado tautos gyvenime.

Dėkoju, kad spėjot paskelbti ir mano pasiaiškinimą dėl to vieno motyvo Katiliaus memuaruose. Katilius nieko blogo man nenorėjo, bet tasai jo įtarimas vėliau galėjo prisidėti susidaryti netikrai legendai apie mane. Tai gal reikėjo laiku pataisyti. Žinoma, tai menkniekis. Katiliaus memuarų tęsinys ir šiame numery įdomiai ir originaliai parašytas – labai gyvai, su būdingom kitų literatų charakteristikom. Tik jų kai kurių laiškų citavimai mažai ką duoda, nesvarbūs. Poetę Poškienę aš turbūt arčiau ir geriau jaunystėje pažinau, ir vėliau nacių laikais susitikdavau Šiauliuose. Katilius daug kur labai taiklus ir įdomiai ją vaizduoja. Aš žinočiau ir kiek kitaip, bet tai nepasakotina viešai. Tai mažo talento ir tragikomiško būdo moteris, buvo mažai reikšminga literatė, bet labai garbingai elgėsi ir laikėsi gyvenimo pabaigoje, pokario metais. Netikėtinai gražiai ir herojiškai!..

Man čia stigtų laiko ir vietos atsiliepti apie kitus rašinius. Aplamai jie neblogi visi ir savo vietoj. Gerai, kad nors taip buvo prisimintas Alantas, nors Rūtos memuarai silpnoki ir skysti. Labiausiai nereikalingas numeryje tai gal A. Mauragio ilgas straipsnis. Jo tikslas ir mintys OK! – bet tatai ne Šiaulių žurnalui, o būtų labiau tikę kokiam katalikų žurnalui ar grynai teologijos problemų magazinui... Pakalniškio rašinys apie Anglickį labai rūpestingai ir detališkai surašytas. Mane stebina tik tai, kad jau ne pirmą kartą Lietuvos spaudoj randu rašinių apie Anglickį, kaip dėmesio vertą iškilų rašytoją ir t. t. Laimė jam, jeigu apie jį tokia opinija sudaryta. Aš jį atsimenu kaip mano bendralaikį studentą, kada jis buvo mažai reikšmingas ir man atrodė silpnas, neįdomus grafomanas. Gaila, vėliau neturėjau progų bendrauti, o gal jis ir išaugo taip aukštai, kad net Pakalniškis nori rašyti apie jį ir jo laikus, o anksčiau sykį ir Kauno „Nemune“ L. Gudaitis mažne panašiai rašė. Dievui garbė!

Vėl padejuosiu, kad neturiu geros nuotaikos ir vis stingu laiko bei energijos atlikinėti, ką turėčiau ir dar norėčiau. Vakar šiaip taip parašiau atsakymą į „Švyturio“ žurnalo anketą tema „Būti ar nebūti“. Tai abstraktus, juokingas klausimas, tai aš jiem ir papyliau šiek tiek erezijų ir šalto vandens. Dabar turiu parašyti kelių straipsnių seriją – savo dialogus su mano knygos kritikais Lietuvoje. Labai geros temos, ir mielai norėčiau pašnekėti, tik sakau, kad vis negalėjau prisiruošti, o netrukus dar turėsiu sveikatinių problemų, kai darys mano pūslės peržiūrą ligoninėje. Jei gerai, tai bus gerai, o jei ne, tai kils visokių nemalonumų.

Taigi per Jus „pabūnu Šiauliuose“, kurie yra mano žmonos gimtinė, o teikia ir man kiek prisiminimų, kai čia porą metų gyvenau. Tik tie mano prisiminimai nekonkretūs ir skystoki, taip kaip ir P. Orintaitės. Jos apybraiža, neva meninė, mane visai nuvylė – kiaurai neįdomi, tik labai žodinga...

Jungiu nuoširdžiausius velykinius sveikinimus – *Bronys Raila*

Los Angeles, 1994.IV.12

Brangus Kolega,

šį kartą turėčiau išsakyti tiek padėkų, kad mano laiškas pasidarytų per ilgas. O kaip pasisakyti sutrumpintai?

Gavau naujuosius „Varpus“. Labai dėkui. Stiprus, įvairaus turinio numeris. Malonu, kad ir Janulaičiai pagaliau Lietuvoj išvydo šviesą. Nuotraukos ne idealios, bet nieko blogo (ir kitos nuotraukos nedaug ryškesnės). Iš kitų rašinių buvo įdomiausias V. Katiliaus. Gerai parašytas, gyvas, bet ir keistas. Puošnioj Nėries krautuvėj jis visko matė, įsivaizdavo, visokių gražių dalykėlių, paukštyčių, tik – dramblio taip ir neišvydo. O Nėries problema yra jos Stalino poema, džiaugsmas dėl Nepriklausomybės praradimo etc. Dėl to nebūsim vienos nuomonės, o ne dėl jos lyrinių eilėraščių grožio ar visokių nesėkmingų meilių... Plati tema.

Deja, mielas Leonai, šį kartą dar negaliu tvirtai prisižadėti, ar galėčiau surašyti savo „šiaulietiškus“ memuarus. Buvau ten per trumpai, daug nuotykių nebuvo. Aš labai prašyčiau, kad gal dar neišmestum rašinių apie Alantą...

(...) Brazdžionis man ką tik davė „Amžių“ (jo čia neturėdavau), kur radau Jūsų šauniausią rašinį apie mane, nuotraukas ir dar laiškus Cesevičiui... Nemokėčiau tinkamai padėkoti už tokį mano kuklios personos vertinimą ir propagandą Lietuvoje, kur esu jau pamirštamas, ir tai nenuostabu. Komplimentų daug, norėčiau, kad jie būtų užtarnauti, bet tokie nėra ir negali būti. O gimtadienių nebenoriu „švęsti“, nes jie per greit bėga ir jų jau per daug. Žinau, kad per ilgai gyvenu, bet kol kas vis dar nesulūžau, nors plyšių atsiranda. Tai man jau tikrai kliudo atlikti tolimas keliones. Bet gal, jei viskas dar seksis. Dabar sparčiai dirbu su savo rankraščiais naujai knygelei apie žurnalizmą. Gal per pusmetį sutvarkysiu. O rašyti spaudai čia ir tenai – nemaža prašymų, bet negaliu visko patenkinti.

Jungiu nuoširdžiausią padėką ir linkėjimus – *Bronys Raila*

Los Angeles, 1994.VII.9

Brangus Kolega, dėkui už laišką – neilgą, bet su daug klausimų. Mėginsiu atsiliepti... O pasisakymus į anketą pridedu atskirame puslapyje. Maldauju man atleisti, kad kitaip negalėjau atsiliepti. Aš mat labai prastai virškinu abstraktybes, dabar labai madingas literatūros ir kultūros filosofų pokalbiuose (pas mus turime tokius santariečių lyderius). Man labiau patinka konkretumai, racionalumas, sąmojis, kurį pavadinčiau prancūziškai – ésprit...

O dabar dėl kitko (pagal Jūsų laiško planą). Toks Klauseikis yra Januta (Petrės Orintaitės vyras), turi vykusį sūnų, bet pats nuo seno visiškas „mišiugina“; kadaise Lietuvoje buvo tautininkas, Amerikon atvykęs buvo socialistų „Naujienose“ (kurias redagavo Voldemaro šovikas M. Gudelis). Persikėlęs į Los Angeles, jis niršo ant manęs, kad jo žmonos nepakvietėm į mūsų papuliarų Meno klubą etc. Buvo toks, kuris baisiausiai šūkavo prieš bendravimą su Lietuva ir jos lietuviais anuomet. Tada labai puldinėjo a. a. M. Gimbutienę ir ypač mane. Tai buvo bene prieš kokius 25 metus. Jis rašė „Naujienose“serijas straipsnių, paskui pats išsileido tą brošiūrą, kuria čia niekas nesidomėjo ir užmiršo. Aš nepolemizavau, nes, atrodė, būtų per kvaila ir per žema diskutuoti su bjaurios prigimties žmogėnu. Aišku, jei gavot tą knygelę, tai pats nusiuntė, nesgi kas kitas tuo dar domėtųsi. Nekreipkit dėmesio...

Dėl atvykimo Lietuvon mane tikrai jaudina Jūsų kvietimas, gerumas, bičiuliškumas. Bet kad ta laisvė Lietuvai atėjo bent 20 metų per vėlai. Dabar beveik nebegalim. Mano ir žmonos išvaizdos dar visai geros, bet tikros stiprybės nebėr. Aš nenoriu kalbėti apie savo bėdas po operacijų, galiu pusėtinai dar gyventi, bet toliau keliauti man būtų labai nepatogu, net pavojinga. Žmonos sveikata irgi itin trapi, ji fiziškai ir ypač emociškai sunkiai atlaikytų tokią tolimą kelionę. Be to, mes abu Lietuvoj nebeturim jokių tėviškių, nei namų, nieko, tik gal gausybę vargšų giminių. Pvz., Šiauliuose gyvena našlė Laimutė Staškienė (Railaitė) – sibirietė, mano vyr. brolio duktė, susirašinėjam, tai ir viskas. Mano tėviškė prie Rozalimo visiškai išardyta, sugriauta, žemė kitiem išdalinta. Žmonos tėviškė Šiauliuose nusavinta, kitų apgyventa etc. Tai nuvykus tektų būti viešbučiuose, kur jokio saugumo dabar, arba varginti suvargusius gimines, arba tik sotinti juos doleriais ir niekad nepasotinti... Tik jeigu kažkas stebuklingo įvyktų ar sąlygos pasikeistų, rizikuotumėm skristi Lietuvon, nors jų valdžios – ir dešiniosios, ir kairiosios – kažkodėl skubėjo mūsų nebelaikyti netgi Lietuvos piliečiais. Lietuvos naujų valdovų tikroji pažiūra į užsienio lietuvius buvo ir liko fantastiškai kvaila ir pačiai Lietuvai jau pridarė tik daug materialinės žalos. Čia per painus klausimas, ir jo sprendimas ne nuo mūsų priklauso. Bet Jūsų kvietimas ir noras, kad galėtume susitikti Lietuvoje mane labai jaudina. Gaunu ir daugiau panašių kvietimų iš Kauno ir Vilniaus; deja, kol kas turėjau visiem panašiai atsakyti.

Dabar laukiu, gal kas pasiseks šiemet su mano dar dviem knygom, kurios bus originalios, o ne pakartojimai iš kitų mano knygų. Tai Rašyt. s-gos leidykla po dviejų metų pagaliau žada išleisti mano knygą vardu „Kuo alsavom“ (man tai ten daug asmeniškų ir literatūriškų motyvų). Knygą apie žurnalistiką (tikriau – mano, žurnalisto, lyg ir memuarus, labai savotiškai sudarytus), laimei, jau užbaigiau ir išsiunčiau „Žurnalistikos“ leidyklai, nes jie labai prašė nuo seniau. Gavau atsiliepimą, kad gal knygą ligi metų galo išleis. Bet aš dabar nieku ir niekam nebetikiu, nes mačiau ir patyriau, kaip tie žadėjimai, net rašytos sutartys nieko nereiškia. Tik mano pirmoji, „Vagos“ išleistoji knyga išėjo

sklandžiai ir normaliai, o su kitomis prasidėjo vargai. Suprantu: tokios dabar sąlygos, tokie ir žmonės...

Tokia nuotaika, kad daug ko negaliu dabar padaryti, dažniausiai dėl to, kad ir nenoriu. Truputį parašau „Akiračiam“ (tai mano draugų kompanijos gyvas mėnraštukas Čikagoje). Kitur labai tingiu rašyti. Tik į vieną kitą anketą atsakau (ne į kiekvieną, kai gaunu). Skaitau ir gaunu abu jūsų dienraščius, „Lietuvos aidą“ ir „Lietuvos rytą“, keletą savaitraščių ir dar „Metus“ (man tai daug, net per daug). Todėl prie kitų savų memuarų vis negaliu susitelkti. O reikėtų kokių metų darbo. Gaila, mano tokios būtų temos, kurios buvo labai geros ir įdomios sov. priespaudos laikais, o dabar jau nebūtų mėgiamos, ten būtų daug prieš kultūrbolševizmą, o tokius reiškinius Lietuvoj dabar jau baltina net „Liet. aidas“! (skaitėt gal reportažą apie Sal. Nėries sūnų ūkininką. Ten radau tokių minčių ar nesąmonių, kad man net vidurius suka. Išsikirpau, tik nežinau, ar verta su tokios dvasios reportažais diskutuoti. Jei jau „Liet. aidas“ tokios dvasios raštus be pastabų spausdina, tai ką bekalbėti apie kitus, iš kairės?..). Jūsų rašinių daug paskaitau. Stebiuosi darbštumu ir sugebėjimais. Ir sveikinu! Ir liekuosi su linkėjimais – *Bronys Raila*

(Turbūt pastebėjot, kaip blogai, su visokiom klaidom rašau mašinėle. Prieš keletą metų taip nebūdavo. Matyt, kad pirštų veikimas pradėjo pagesti).

Los Angeles, 1994.X.14

Didžiai mielas Kolega,

Jūsų rugsėjo 18 d. laišką jau anksčiau gavau, tik negalėjau skubiau atsiliepti. Dabar bandysiu „sukondensuoti“ mūsų reikalus, mintis ir Jūsų įvairius pasiteiravimus. Trumpai...

Dėl kelionės tėvynėn... Labai dėkingas Jums už kvietimą, pasiūlytą vaišingumą, bet man problema yra rimtesnė, nes to dabar negaliu ir nežinia, ar galėsiu ateity. Aš iš viršaus atrodau vidutiniškai gerai, bet iš tikrųjų po operacijų etc. esu kiek sukiužęs, visokių naujų bėdų nestinga, net didėja. Jei čia man kas atsitinka, tai turiu galimybes ir sąlygas atsitiesti, bet jei kas negerai būtų tolimoje kelionėje, tai būtų blogai ir daug nepatogumų. Todėl gydytojai pataria ir pats žinau, kad nuo tolimo turizmo reikia atsisakyti. Ir jūsų spaudoj, ir pas mus dabar mane kartais pajuokia, kad turiu tik „kitokios Lietuvos ilgesį“ ir Lietuvą myliu „tik iš tolo“. Humoras su pagrindu, bet kitaip negali būti. Jeigu dalykai pasikeistų, aš greit atsirasčiau jūsų padangėje ir pasižvalgyti, ir pakvėpuoti, ir padiskutuoti, nors jūsų valdžia ir nelaiko manęs „Lietuvos piliečiu“, tik padarė „malonę“, kad už vizą nereikėtų mokėti...

Dėl Salomėjos Nėries... Čia nesibaigiamos temos. Ką esu parašęs, nieko nekeisčiau. Aišku, reikėtų daugiau ir būtų kiek daugiau. Mane stebina pažiūros į Salomėją Lietuvoje (politine prasme). Jeigu sveikata leis, gal dar aprašysiu daugiau memuarų negu ligi šiol. Dėl Salomėjos tęsiama kvailybė: vis maišomi trys elementai – politinis, poetinis ir religinis, vienas kitą teisinantys ar kaltinantys. Mano pažiūra buvo ir tebėra: religiją palikti atskirai, legendų nekurkim, visą paskutinįjį savo gyvenimo dešimtmetį ji buvo turbūt jau ateistė. O jei vėl virto katalike, tai kas iš to? Poetiniu požiūriu buvo gera, paliko kelias dešimtis tikrai gerų eilėraščių, bet dėl to Nobelio premijos dar negavo. Politiniu atžvilgiu buvo 100 proc. nusikaltėlė, išdavikė, okupanto padlaižė, kaip ir daugelis ano meto veikėjų. Tokius savo tautų ir valstybių išgamas normaliuose kraštuose šaudo ar karia. Jei šiandien Lietuvoj to nejaučia kai kurie poezijos gerbėjai ir kritikai, tai jau gaila: jie nebejaučia, kad valstybės išdavimas yra nepateisinamas blogis (ir jie tat lengvai kartos toliau, jei Lietuvą užimtų koks okupantas). Dėl Salomėjos meilės man yra perdėjimų, paremtų anuomet paleistais gandais ir spėliojimais. Iki atėjimo į „Trečią frontą“ aš ją mažai pažinau, mažai domėjaus, ir ji manim nesidomėjo. Į „Frontą“ atėjo pati, jau gal kitų pakurstyta, ir ne dėl meilių. Tiesa, po to ji man rodė aiškių simpatijų, bet jokios agresijos, jokių didesnių pretenzijų ar iliuzijų. Sakyčiau, laikėsi visai padoriai ir skaisčiai. Aš jai jutau tik draugiškumą ir kiek užuojautos, bet erotiniu ir fiziniu požiūriu ji nebuvo mano tipas, nepatraukli ir neįdomi, tai ir flirto net nebuvo. Man tik buvo ir tebėr sunkoka apie ją daug rašyti, nes ji visą laiką man buvo gera, nieko blogo nepadarė, negirdėjau, kad būtų šmeižusi (dargi ištekėjo už mano draugo Bučo), kai tuo tarpu kiti trečiafrontininkai, ypač Venclova su Cvirka, tai mane visaip dergdavo ir niekindavo. Niekad negirdėjau, kad tai būtų kada dariusi Nėris. Tai aš į ją ir šiandien daug palankiau žiūrėčiau, jeigu nebūtų virtusi valstybės išdavike, nedovanotinai išgarbinusi

mūsų laisvės tironą ir tironiją, ir nerodžiusi ženklų ligi mirties, kad būtų pasikeitusi. Apie jos sūnų „Liet. aide“ skaičiau. Nieko negalėčiau pasakyti, nes jo niekad nemačiau ir nepažinau, tik girdėjau, kad nebuvo sveikas. Suprantama ir humaniška, kad sūnus gina motiną.

Dėl V. Trumpos „Akiračiuose“ apie Korsaką... Tai buvo labai kvailas ir nedovanotinas Trumpos straipsnelis, demagogiškai iškraipąs mano rašinio mintis. Žinoma, mano rašinėlis buvo per trumpas ir su neaiškiai išdėstyta mintimi. Aš nesakiau, kad Korsakas buvo vyriausias Lietuvos politrukas, bet jis buvo vyr. politrukas kurį laiką (kiti sakė, kad ilgą) Lietuvos rašytojams ir tarybiniam literatūros mokslui. Mano nekrologas apie Korsaką anksčiau buvo netgi ganėtinai palankus, gal per daug. Ir kai Trumpa mėgina dėstyti, kad jei jis gimnazijoje naudojosi Korsako straipsnio mintimis ir jei Korsakas *malonėjo* pripažinti Krėvei, Savickiui ir kitiem rašytojų rangą, tai dėl to jis Trumpai atrodąs narsesnis ir drąsesnis už mus kitus (ir už mane, kuris Lietuvą temyli „tik iš tolo“)... Trumpos tas straipsnelis buvo tiek kvailas ir arogantiškas, kad nenorėjau net viešai jam atsakyti tame pat laikraštyje, kur mes turėtume solidariau bendradarbiauti. Ir jeigu tokie trumpiški rašiniai su tokiom idėjom rodysis ir toliau „Akiračiuose“, tai redaktoriui pasakiau telefonu, kad aš juose daugiau nebendradarbiausiu. Tai nelabai ir svarbu, aš baisiai neturiu laiko daug kur rašyti, nepajėgiu visokių kitokių prašymų iš Lietuvos ir vietinių išpildyti (o dar įsipareigojau paruošti komentarus kas savaitę per vieną gerą lietuvišką radijo stotį Čikagoje)... Aš dabar noriu ir privalau daugiau tik paskaityti ir „patinginiauti“, sulaukus metūzelio amžiaus, nebenoriu visur, kur šaukiamas atsiliepti.

Neseniai užbaigiau storą veikalą apie žurnalizmą (savo ir kitų), leis „Žurnalistikos“ leidykla. Vis reikia ką papildyti etc. „Kuo alsavom“ išleidimas nelabai man patiko, kai kurie egzemplioriai, rodos, su defektais, baisiai viskas sugrūsta. Man pačiam ta žurnalistiška „autobiografija“ buvo įdomi, tai ir paruošiau vaizdus, kaip buvo ne tik šviesiojoj, bet ir tamsiojoj mėnulio pusėje. Gal turės kiek istorinės vertės. Šiaip, žinoma, visuomenei tai nebus nei įdomu, nei svarbu, gal tik katalikiško sparno kai kurie literatai panirš. Nuostabu, kad lig šiol jūsiškėje spaudoje niekur nemačiau tos knygos kritikos, kokio paminėjimo ar bent užuominos. Žinoma, aš gaunu tik dalį spaudos. Leidykla man atsiuntė 10 egz., iš jų trys su sugadintu lanku, apie 20 psl. Prašiau daugiau, nes net mūsų spaudai duoti paminėti nėra iš ko. Bet čia nesvarbu – Amerikoj tos knygos nieks nepirktų, nes čia skaitytojam nebūtų nieko naujo, seni kavalkai...

Humoras apie „kairįjį tautininką“... Čia gera dalis tiesos, bet tai tik sąmojis. Autorius to termino buvo humoristas, poetas ir mano labai artimas draugas Antanas Gustaitis. Jis pirmas save gyvu žodžiu pasivadino „kairiuoju tautininku“. Aš jam pritariau ir, rodos, net viešai kažkada apie save taip parašiau. Teisybės tiek, kad kaip liberalas aš ne sykį jausdavaus į kairę nuo tradicinių konservatyvių tautininkų, nors iš kitos pusės buvau ir likau kitu požiūriu net gal dešinesnis už tautininkus – dėl savo nacionalizmo ir stipresnio antikomunizmo. Lietuvai žlugus, aš į jokią politinę partiją buvau nusistatęs nestoti, kol nebus atgauta Nepriklausomybė. Dabar ji atgauta (nors ne 100 proc.), tik man nepatinka centro ir dešiniųjų partijų susiskaldymas, bereikalingas išsisklaidymas po neva skirtingas „parapijas“. Tai nė į vieną partiją dar nepadaviau prašymo įstoti, kol neatsiras kokia vieninga ir moderni nacionaldemokratinė politinė partija. O ideologinės srovės tai ne politinės partijos, čia gali būti kiek norint įvairumų, niuansų, diskusijų ir kivirčų. Žinoma, būčiau buvęs spartesnis ir smarkesnis, jei Liet. nepriklausomybės atstatymas, kaip tikėjaus, būtų įvykęs bent kokia 20 metų anksčiau. Tada mano amžius būtų nors jau pensininkiškas, bet dar pakenčiamas ir politikai. O dabar įvyko kitaip. Ligi savo amžiaus 80 metų aš jausdavaus ir buvau lygiai toks, kaip jaunuolis per visą subrendusį amžių. Bet po to daug kas pradėjo keistis. Ir todėl dabar myliu Rozalimą, Lietuvą, Jus ir Šiaulius tik iš tolo. Bet užtat be išrokavimų ir karštai. Ir jungiu sveikinimus – *Bronys Raila*

Los Angeles, 1995.V.26

Labai mielas Kolega Leonai, -

ačiū už laišką ir du „Varpus“. Vieną, kaip nurodėt, jau atidaviau Alei Rūtai. Tie „Varpai“ įdomūs ir gerai skamba, tik gaila, gal per retai.

Būkit malonus ir atlaidus – nesirūstinkit dėl mano per ilgo „tylėjimo“. Esu kaltas, kad apsileidžiu korespondencijose. Išvis nespėju atlikti, kas reikėtų ir ko norėčiau. Be to, pasitaikė mano amžiuje ir naujų bėdų: reikia ilgiau gydytis nuo visokių neišvengiamų „kvarabų“, bet daktarai sako, kad man dar galės užpelnyti keletą metų (o tada jau ir užtektų). Tik, deja, apie tolimas keliones dabar ir dar metus negalima ir galvoti. Esu čia pririštas prie klinikų. Gerai dar, kad pernai spėjau užbaigti tą knygutę apie žurnalizmą („Rašalo ašaros“), kurią neseniai išleido Vilniuje. Dabar, jei išgalėsiu, turėsiu kiek susitelkti prie literatūrinių atsiminimų, o kitą žurnalizmą jau reikia drastiškai sumažinti.

Man vis truputį gaila, kad mano ilgesnis rašinys apie beveik šiaulietį V. Alantą negalėjo pasirodyti „Metuose“ ir vėliau „Varpuose“. Turbūt vargšas Alantas dėl savo per rėksmingo patriotizmo ir „pagonybės“ yra ignoruojamas Lietuvoje. Savo „Ašarų“ knygoje aš vistiek įdėjau ilgesnį essay apie jį, kur panaudojau medžiagą iš minėto ilgojo straipsnio. Gal tiek ir užteks.

Kitokios naujienos būtų „po senovei“. Nuobodžiauju, nes daugybė mano geriausių draugų jau išmirė, tik aš per ilgai gyvenu ir dar nenurimstu. Dėkui Jums už taurius jausmus ir linkėjimus. Priimkit manuosius – *Bronys Raila*

Los Angeles, 1995.XI.11

dėkui už gautą Jūsų laišką su geromis informacijomis. Lauksiu naujausio „Varpų“ numerio su įdomumu ir dėkingumu, kad ten būsią tiek daug puslapių ir apie mane. Aš, deja, neišgalėjau būti aktyvus ir dažnas „Varpų“ bendradarbis.

(...) Ak, Jūs ne pirmas ir ne vienintelis, vis man primenantis, kad turėčiau aplankyti tėvynę. Ir aš dabar gailiuosi, kad tuo atžvilgiu padariau neatitaisomą klaidą. Reikėjo apsilankyti prieš keletą metų, kai ėmė švisti Nepriklausomybė. Tada buvo visai kita atmosfera. Aš atidėjau, kol akiračiai daugiau prašvis (bet jie ligi šiol neprašvito kiek reikiant). O tada sugedo mano sveikata (nenuostabu, nes ilgai ir per ilgai gyvenu), sekė operacijos, pasitaisymai, vėl įvairios bėdelės ir sunkiausia tai per kelis mėnesius nuo šių metų pradžios chemoterapija (dėl gresiančio kaulų vėžio pavojaus), ir atrodo, kad ji daug nepadėjo. Tad jeigu taip bus, negalėsiu daryti jokių didesnių kelionių. Pats nenorėčiau, ir gydytojai nepataria. Todėl laukim vėl kitų metų, jeigu pavyks jų sulaukti...

Todėl ir savo žurnalizmą turėjau labai sumažinti. Labai gražiai priprašytas dar kiek patalkininkauju vienam Čikagos lietuvių radijui, ir jiem daviau teisę mano komentarus kur nori spaudai vartoti. Jie yra susitarę su Vilniaus „Atgimimu“, tai ten tos mano kalbelės (ne visos) pasirodo. Bet abejoju ar ilgai, nes man labai vargu ir tingisi tas kalbas ruošti. Tik prašomas Vilniaus „Žurnalistikos“ leidyklos paruošiau jiem dar vieną stambų savo radijo kalbų ir straipsnių rinkinį politinėm, kultūrinėm ir rezistencijos temom nuo anksčiau ligi dabarties. Gal ateinančiais metais išspausdins, man tai būtų malonu prisidėti prie išgyventų laikų dokumentacijos. Bet ir ta leidykla jau dejuoja, kad kažin ar turės kiek reikiant lėšų. O kokią paramą iš Amerikos gauti dabar irgi nebelengva, nes dabar tom paramom jau nėra galo, per daug. Su ta leidykla tačiau tas gerai, kad jie necenzūruoja minčių, nedarko tekstų, elgiasi sąžiningai, kaip tat buvo mano „Rašalo ašaras“ leidžiant. Galėčiau dar paruošti ir nemenką tomą mano literatūrinės kritikos darbų ir straipsnių kultūros temomis, bet nežinau, ar kur gaučiau leidėją, nes tai nepelningas biznis, o pats vis remti nebegalėčiau.

Atleiskit už per ilgą laišką. Bet skubėjau kiek pasisakyti ir pasiaiškinti. Jungiu Jums savo šilčiausius linkėjimus – *Bronys Raila*

P. S. Neseniai gavau R. Pakalniškio knygą „Poezijos kryžkelės“. Man tai buvo įdomus visokių minčių rinkinys. Paruošiu radijo kalbelę apie tai. *B. R.*

Los Angeles, 1996.I.31

Mielas Kolega Leonai,

dėkui už užvakar atėjusį laišką ir linkėjimus. Skubu nors trumpai, bet konkrečiai atsiliepti.

Apie Jūsų vėliausią knygą (ir kitas panašias) š. m. sausio 15 įkalbėjau per vieną Čikagos lietuvių radiją ilgesnį komentarą (ar recenziją). Jeigu tekstą nusiųs į Vilnių „Atgimimui“, tai gal bus vėliau ten išspausdintas. Pasekit tą Ozolo savaitraštį.

Apie Biliūno meilę Julijai Janulaitytei (mano žmonos tikrai tetai), gaila, šiuo kartu pozityviai turbūt negalėsiu padėti. Praėjusių metų vėlyvą rudenį savo visą, daugiausiai kultūrinį laiškų archyvą

(labai daug) jau išsiunčiau Kaunan, V. D. universiteto „Išeivijos studijų centrui“. Jie jau gavo ir labai išgyrė, tik reikės daug laiko jį sutvarkyti, laiškus ir kitokius užrašus surūšiuoti ir t. t. Man rodos ir žmonai atrodo, kad ji ten iš savo stalčių įkišo ir Julijos Janul. Biliūnienės-Matijošaitienės laiškus. Bet jų visų turinys buvo pokarinis, sunkiai įskaitomas ir plačiau nereikšmingas.

Julija mano žmonai Linkuvoje (jos jaunystėje) ne kartą pasakodavo apie savo neišnykusią meilę Biliūnui ir panašius išgyvenimus. Bet po 50-60 metų tos moterų kalbos išdilo. Siūliau žmonai: gal surašytų prisiminimus, ką anuomet kalbėdavo su teta Julija (jos labai draugavo, mėgo viena kitą), bet atsisakė. Sako, tos kalbos buvo labai seniai, detalės išdilo, fantazuoti neverta, be to, ir didesnės kultūrinės reikšmės tokios temos vargu beturėtų. Taigi, deja, čia negalėjau rasti talkos. Su sveikinimais ir linkėjimais – *Bronys R.*

P. S. Deja, vis dar negaliu geriau sutvarkyti savo sveikatos problemų. Matyt, amžius (87 m.) jau kalba už save. Esu geroj priežiūroj, vis gydausi, keliauti toliau negaliu, ir darbingumas neišvengiamai 50 proc. sumažėjo. Net Kudirkinės premijos negalėsiu Vilniuj atsiimti, nors kvietimus gavau...

Jūsų laiško ištrauką ką tik perskaičiau Brazdžioniui. Jis žadėjo greit Jums atsiliepti. Mes kaimynai, gerai sugyvenam, pasidalijam Jūsų spauda.

Los Angeles, 1996.VI.5

Brangus Kolega Leonai, -

dėkui, užvakar gavau Jūsų „Varpus“. Puikus almanachas, garbė Jums ir Šiauliams. Kai ką jau perskaitėm su žmona.

Paminėjot, kad Ozolas sakėsi daugiau nebegavęs mano kalbų per Čikagos radiją. Kažkodėl jie man padarė kiaulystę – mano vėlesnių paskaitų nebeišsiuntė Lietuvon („Atgimimui“). O dvi temos buvo sujungtos, pabaigoj ir apie Jūsų knygą. Man labai gaila ir pikta, kad laiku nebuvo atspausta. Aš dėl sveikatos ir kitų priežasčių nustojau kalbėti per tą Čikagos lietuvių radiją. Užteks, ypač kai jau jie patingėjo mano tekstus nusiųsti „Atgimimui“.

Tai čia pridedu tų dviejų mano paskaitų juodraščius (pasilikau kopijas, bet neįvaliojau švariai perrašyti). Viską atiduodu Jūsų žiniai ir sprendimui. Aš norėčiau, kad tos paskaitos dar būtų Lietuvoj atspaustos. Jų niekur nebuvo spaudoj ir mano knygoj. Nuspręskit, kaip norėsit ar Jums atrodytų geriau.: 1.Panaudokit ateinančiam „Varpų“ numeriui, jei patiktų. Bet gaila, labai pasens, kol žurnalo naujas numeris išeis. 2.Pasiūlykit paskelbti kam norėtumėt. Gal „Atgimimui“ (jeigu dėtų), gal kuriam kitam leidiniui, pvz., „Liet. aidui“ (bet ten jie mane boikotuoja) ar „Literatūrai ir menui“, ar kokiam kitam rimtam leidiniui, ar gal „Liet. rytui“. Tuos leidinius aš gaunu. Jei būtų kur kitur, tai man atsiųskit.

Nežinau, gal išvis Jus varginu, gal ta medžiaga jau pavėlinta, arba Jums nepatiktų, arba niekam kitam Lietuvoj būtų „neįdomu“. Bet man norėjosi, kad būtų ten paskelbta, ir todėl labai supykau ant Čikagos radijo, kuris anksčiau mano kalbas persiųsdavo „Atgimimui“, o paskui sustojo ir dargi man nieko nepranešė (aš galvojau, kad gal „Atgimimui“ jos nebepatiko. Tas savaitraštis jas spausdindavo, bet nė į vieną mano laišką neatsakydavo, taigi dvasinio kooperavimo stigo. Tas „Atgimimas“ dabar, žiūrint žurnalistiškai, tapo baisiai rimtas, sunkus, negyvas, daugiausiai sudedamos „Laisvosios Europos“ radijo informacijos ir K. Girniaus paskaitos, neblogo turinio, bet nuobodžiai surašytos).

Jungiu linkėjimus – *Bronys Raila*

Daneta RAILIENĖ

L. A., 2001, vasario 21

Mielas p. Leonai,

gavau 4 „Varpus“, ačiū. Tuojau pasiunčiau – vieną į Seatle proanūkui, kuris labai laukė, parodys grupei draugų, kitą – anūkei Nidai, gyvena Havajuose, taip pat laukė to almanacho. Duktė Undinė jau perskaitė, sakė – nauja, įdomu buvo. Po tėvo mirties jos man padeda materialiai ir, žinoma, dvasiniai. (...)

Dar negavo „Varpų“ Alė Rūta ir Vitalis Lembertas. (...) Aš maždaug peržiūrėjau, o truputį ir

paskaičiau, tik nuliūdino, kad Broniaus atsiminimų tik keli puslapiai. Pasakykite per kiek laiko tas pluoštas karo atsiminimų bus atspausdintas?

(...) Įdomu man, ar išskaitėt Greimo raštą? Bronys su Greimu buvo artimi draugai Šiauliuose. Jo paskutiniai žodžiai: „Brony, matai, kad verta mums buvo dirbti. Neveltui stengėmės. Kaip komunizmo griuvimu džiaugėsi rezistentai“. (...) Jūsų *Daneta R.*

2001 gruodžio 14, L. A.

(...) Kaip vyksta almanacho darbas? Ar Kalėdom negausim?

Skaitom laikraščius ir matom televizijoje šį tą apie Europą. Daugiausiai apie žudymą žmonių. Nemalonūs laikai.

Kas tikėjo sulaukti tokių baisių įvykių, kurie labai visus sukrėtė? Mūsų vyriausybė buvo visiškai pasimetusi. Netikėtumas pribloškė – nežinojo ką daryti. O dabar tik girdim šauksmą: mes laimėjom. Neaišku, kuo tas viskas pasibaigs. Tikriausiai negreit nusiramins arabai.

Man su širdim kiek geriau, tai šiaip taip galiu parašyti keletą kreivų žodžių. Nieko negirdžiu iš Jūsų. (...) *Daneta R.*

Los Angeles, 2003 m. vasario 9

Mielas Leonai,

(...) Už „Varpus“ dėkoju. Ir Alė (*Rūta* – L. P.-K.) sakė, kad jai patiko Bronio atsiminimai, tik galas nepatiko. Jai skaitė jos vyras, ji nebemato. Jai sakiau, kad čia kaltas Bernardas (*Brazdžionis* – L. P.-K.) – per prievartą pasiėmė, perskaitė ir pasakė, kad reikia būtinai atspausdinti. Vėliau skaitė Aldona (*Brazdžionienė* – L. P.-K.) ir jai labai patiko. Tai proga buvo važiuoti Lietuvon ir ten paliko, kad išleistų. (...) Man tas dienoraštis nelabai patiko, ypač galas, ten nei šis, nei tas. (...)

Žinai, Leonai, aš esu (buvau) piktas kritikas savo vyrui. Užtat jis visada pasitardavo, kai rašė. Mūsų nuomonės sutapdavo. Tik kartą per gyvenimą nepaklausė ir gavo daug pylos iš artimųjų, nes parašė teisybę.

Brazdžionis sakė, kad neišmestumėt svarbių vietų. Aš manau, kad per daug neišmetėte.

(...) Man suspaudžia krūtinę, kai išgirstu, kad dabar pirmoje eilėje ne knygos, o duonos kepalas. Tokius laiškus gaunu iš Lietuvos raštingų žmonių, kurie sielvartauja, kad nebe tie laikai, dabar technika pirmoje vietoje ir t. t. Baisu.

Jūs klausėte apie Janutą. Tai – ligonio darbas... Petronėlę Bronys mėgo, ją gyrė kaip gerą rašytoją. (...)

Likit sveiki *Daneta*

Balys RAUGAS

Delran, N. J., 1992.01.17

Didžiai gerbiamas „Varpų“ Redaktoriau,

nepaprastai nuoširdžiai dėkodamas už Jūsų jau antrą laišką, rausdamas apgailestauju ir atsiprašau dėl nutylėjimo į Jūsų pirmąjį laišką. Nors ir sakoma, kad teisinasi tik kaltieji, tačiau keliais sakiniais drįsiu pasipasakoti, atsiverti, pasiguosti.

Pirmiausia – darbo krūvis, nuo pat „Kario“ redagavimo pradžios, labai trumpino laiką kitokiems reikalams. Bet į laiškus sugebėdavau atsakinėti be uždelsimo. Tačiau į namus įsilaužė „nedalia“: 1989-ųjų rudenį visai netikėtai širdies aortų užsikimšimas paguldė 6 valandų operacijai. Jau maniau, kad redaktoriaus stalą teks apleisti. Tačiau greit ir sėkmingai atsigavau. Bet štai ir žmonelę sugriebė ligos: vieną operaciją po kitos pakėlė. (...)

Taigi, ačiū už laiškus! Ne, neužmiršau Judviejų. Mano smegenų ekrane švystelėjote Judu su V. Šliūpu, trumpam ir netikėtai užsukę pas mane žvilgtelėti, kaip gi atrodo toji išeivijos „Kario“ redakcija. Beje, redagavimą jau užbaigiu. (...) Tačiau mano darbas nepasibaigė: vilniškis „Karys“ ir „Kardas“ įsirašė mane į savo redkolektyvą. Pažadėjau, o kaip seksis, paaiškės.

Viešėjau Lietuvoje 2 savaites. Ilgesnei viešnagei „neišleido“ „Karys“. Viešėjau, tačiau noro

aplankyti Baltijos pakrantės, Birutės kalvos, Kryžių kalno bei Šiaulių negalėjau patenkinti. Gal tai įvykdysiu šią vasarą.

O dabar apie Jūsų reikalą, susijusį su kpt. Noreika (*Šiaulių apskrities viršininkas vokietmetyje Jonas Noreika prisidėjo, kad būtų gautas leidimas leisti „Varpus“* – L. P.-K.). Asmeniškai jį tepažinojau iš tolo, kai jis buvo „Kariūno“ redaktoriumi. Įteikiau, berods, porą savo rašinių. Medžiagos čia apie jį nedaug. Tą kuklią medžiagą Jums ir siunčiu. Jo duktė gyvena Čikagoje. Prašiau nuotraukos ir gal ką nors daugiau, jei turėtų, atsiųsti. Dar neatsakė. Tai nudelsė ir šį laišką. Jūs tenai, Šiauliuose, tikriausiai daugiau apie jį galite sukaupti. Jis juk buvo Šiaulių apskrities viršininkas, o vėliau – generolas „Vėtra“. Ir viršininkas jis buvo ne bet koks, o lietuvis patriotas, prisidengęs Konrado Valenrodo skraiste! Taigi atsisakau ne dėl kokių kaprizų.

Prie laiško prijungiu ir savo pirmąją knygelę (*tai – 1936 m. išleista eilėraščių knyga „Balti balandžiai“* – L. P.-K.), apie kurią Jūs užsiminėte savo laiške. Ją parsivežiau iš gimtinės, užtikęs išlikusią pas kaimyną. Liks giminės archyve. Stebiuosi kai kieno dėmesiu jai ir Lietuvoje. Mat, seniena, retenybė. (...)

Atsisveikindamas linkiu visiems, esantiems Jūsų šeimos pastogėje, geriausių dienų!

Balys Raugas

1992.03.27

Malonus Kolega,

pagaliau atsakiau į Jūsų klausimus. Kai kas šiek tiek pasikartojo. Bet čia jau Jūsų plunksna galės pasišvaistyti. (...)

Jūsų paaimanavimai „Kardo“ bei „Kario“ adresu man jau ne naujiena, tačiau kito kelio nebuvo, kai atėjo laikas išeivijos „Kario“ archyvą persiųsti: tai tebuvo šio žurnalo atsteigėjų 1950-ųjų metų valios įvykdymas. O be to, per Atlanto platybes nelengva susigaudyti šitokiuose reikaluose, kai net patys atsakingieji pareigūnai ne viską apie savo artimuosius bendradarbius žino.

Mano namuose pokyčių nedaug: su „Kariu“ darbas neužsibaigė ir ilgesnio poilsio nesimato – prikalbėjo prisiimti JAV LB Krašto valdybos sekretoriaus pareigas, o beveik sutikau redaguoti „Amerikos lietuvių talka Lietuvos laisvės žygyje“. Tai – poros metų darbas.

Su geriausiais linkėjimais *Balys Raugas*

P. S. Pasirašiau atsakymus su naujuoju titulu, atėjusiu iš Lietuvos Krašto apsaugos ministerijos. Priėmiau kaip padėkos mostą už savo kuklius darbus. Taigi kuklus ir laipsnis (*dimisijos majoras* – L. P.-K.)...

1997 03 05

Malonusis Leonai,

prisimindamas Jūsų apsilankymą ir man labai reikšmingą su Jumis pasikalbėjimą, paskelbtą „Lietuvos aide“, siunčiu savo knygą, prijungdamas geriausius linkėjimus. Gal galėtumėte šią knygą paminėti Jūsų „Varpuose“?

Geriausios sėkmės! *Balys Raugas*

1998 01 08

Laimingiausių 1998-ųjų! (...)

Mes su tūkstančiais savų tėvynainių išgyvenom savo amžiaus gražiausius metus „antroje Tėvynėje“. Ir į Jūsų klausimą „Kas naujesnio pas Jus?“ nesunku atsakyti. Gerai, kad tai JAV, palaimintoji laisvių bei galimybių šalis. Čia užaugo ir išsimokslino vaikai – sūnus psichologas, duktė menininkė, o vaikaičiai irgi siekia mokslo. Anūkas visą laiką gauna pilną stipendiją ir jau antruosius metus siekia matematikos-fizikos doktorato. Tačiau gyvenimo dienų neišvengiamame saulėlydyje prisijungia lyg ir tradiciniai senių „palydovai“: mano žmonelę vargina cukraligė, o aš, prieš 7 metus pergyvenęs širdies kraujagyslių operaciją, irgi esu sulaikytas nuo kelionių bei kitokių vilionių, tačiau laimė, kad išmokau bendrauti su kompiuteriu. Jis tiesiog pririšo, ir jo dėka nesunkiai parašiau 503 puslapių „Tėvynės labui“. Sumažinęs bendradarbiavimą periodikoje, laiką skiriu lyg ir beletristinio pobūdžio rašinėliams.

Su geriausiais linkėjimais *Balys Raugas*

Elena RŪKAS

Manau, kad žinot, jog Antanas Rūkas jau seniai mirė ir jį grąžinti Lietuvai niekas negali. Kai paskaitysit jo raštus, tai pamatysit, kad jis Lietuvą labai mylėjo ir jos nepaprastai ilgėjosi. Tačiau jis taip pat norėjo gyventi. Tuo laiku, kai jis gyvas buvo, ryšys su Lietuva buvo labai silpnas, daug kas net savo artimiesiems, likusiems Lietuvoje, bijojo rašyti, kad jiems nepakenkti. Aš Jums siunčiu jo kelias knygas ir jas perskaitęs galėsit susidaryti vaizdą, koks buvo A. Rūkas. Siunčiu jo pirmą poezijos knygą, išleistą Amerikoje. Taip pat jis yra parašęs Adomo Šerno monografiją, kurią rašė surinkęs medžiagą iš laikraščių ir pasiklausęs kitų pasakojimų, nes jam neteko gyvo matyti.

„Mano tautos istorija“ – jo paskutinė knyga. Jis ją vadino savo „gulbės giesme“. Prieš tai dar yra parašęs romaną „Sužalotieji“. Jame vaizduojama pogrindžio veikla. Išleido knygų leidykla „Nida“ Londone, ir pats autorius gavo tik keletą egzempliorių. Jei pavyks gauti, vėliau ir ją pasiųsiu Jums. Be to, neturiu A. Rūko parašyto „Algis Dalgis Gaidžiakojis ir gauja pabaisų“. Tai – vaidinimas vaikams, kurį 1956 metais išleido Mokytojų sąjunga (ir premijavo). Dar siunčiu Jums jau po jo mirties išleistus du scenos veikalus – „Bubulis Dundulis“ ir „Svajonių šalis“, juos jis pats žadėjo išleisti, bet nebespėjo. „Bubulis ir Dundulis“ buvo parašytas dar Vokietijoje ir ten J. Blekaičio pastatytas. Jis buvo rodomas išvietintųjų lageriuose visoje Vokietijoje. Vėliau paties Rūko buvo pastatytas Chicagoje, A. Dikinis jį pastatė Kanadoje, Toronto mieste, jis dar buvo pastatytas Londone ir Los Angeles.

„Svajonių šalis“ – tai Lietuva. Jis norėjo pats statyti, bet, deja, nebespėjo.

„Mano tautos istorija“ po jo mirties buvo D. Lapinsko pastatyta, pritaikyta scenai. Kiti ją vadina „lietuvišku perlu“, jos ne vienas egzempliorius išsiųstas Lietuvon.

Jūs norit prisiminimų iš Šiaulių, nežinau ar ką rasit jo kūryboje. Šiauliuose jis baigė Mokytojų seminariją ir buvo priverstas važiuoti į kaimą mokytojauti. O jis norėjo toliau mokytis – studijuoti. Atlikęs prievolę mokyklose, jis vyksta į Kauną studijuoti, kur ir prasideda jo tikroji veikla. Jis studijavo humanitarinius mokslus, lankė dramos studiją. Studijų laikotarpį plačiai aprašė „Akiračiuose“ Jurgis Blekaitis.

Aš Jums siunčiu ir paskutinio minėjimo – 20 metų be Antano Rūko atgarsius spaudoje. Aišku, siuntinuką gausit vėliau negu laišką, nes jis eis paprastu paštu.

Apie A. Rūko veiklą Amerikoje reikėtų, kaip sakoma, „dramblio odos“, kad būtų galima ją surašyti. Jis plačiai bendradarbiavo spaudoje, ruošė paskaitas, mokė jaunimą dailiojo skaitymo, režisavo, pats vaidino ir parašė daug vaidinimų, kurie nebuvo atspausdinti.

Tai tiek apie jo veiklą. Aš nesu rašytoja, galiu tik jo gyvenimo faktus surašyti.

Aš iš Jūsų norėčiau gauti bent vieną „Varpų“ numerį, kad toks yra, girdėjau iš kitų. Aš Jums siunčiu visą glėbį knygų ir keletą „Varpo“, kurį administruoju nuo 1984 metų, numerių. „Varpą“ leidžia Varpininkų filisterių draugija, atsikūrusi Chicagoje, jai priklausė ir A. Rūkas.

Lauksiu „Varpų“ almanacho. Viso geriausio! *Elena Rūkienė*

Chicaga, 1990 m. kovo 6 d.

Gegužės 26 dieną atskrisiu į Vilnių. Būsiu Lietuvoje dvi savaites. Būsiu Kaune ir Vilniuje. Manau, kad galėsiu Jums paskambinti telefonu ir gauti Jūsų „Varpus“, kuriuose parašėte apie A. Rūką.

Elena Rūkienė Chicaga, 1992 m. kovo 18 d.

Stasys SANTVARAS

Bostonas, 1989 m. XII. 11.

Gerbiamas, mielas Bičiuli,

Sveiki, sulaukę Kalėdų švenčių ir Naujųjų 1990 metų! Nuoširdžiai Jums dėkoju už laišką ir „Varpus“. Ir vienas, ir kitas mane tikrai paguodė. Pralėkusi vasara ir bebaigiąs sudegti ruduo man buvo nelengvas laikotarpis, laiškų niekam nerašiau, tai ir Tamsta mano atsakymo iki šiol nesulaukei. Prašom man už tai atleisti.

Jūsų atsiųsti man klausimai rodo, kad Jūs viską apie mane žinot, ką aš čia begalėčiau pridėti. Į

panašaus pobūdžio klausimus jau esu atsiliepęs muzikologei Danutei Petrauskaitei, tais mano atsakymais pasiremdama, jinai jau parašė straipsnį ir jį išspausdino „Literatūroj ir mene“. Be to, aš pats, gal prieš porą-trejetą metų, esu paskelbęs straipsnį apie muzikinių tekstų vertimų linksmybes Clevelando „Dirvoje“; apie Operos lyrinę dramą parašiau studijėlę ir ją jau pasiunčiau į Lietuvą. Atseit, nenoriu kartotis, tikrai man būtų labai sunku į Tamstos klausimus atsakyti. Na ir aplamai – labai nemėgstu apie save kalbėti, nes puikiai matau, kad visi mano darbai labai greitai bėga į užmarštį.

„Varpus“, taip rūpestingai Tamstos sudarytus, pavarčiau ir paskaičiau. Paguodos šilima apliejo, kai paskaičiau, kad lietuviškasis Hamsunas – Kazys Jankauskas – sugrįžta. Kai jį sutiksit, perduokit jam mano nuoširdžiausius kūrybinius linkėjimus. Radau ir 1988 m. jaunuosius Šiaulių literatūros laureatus – penkias šaunias mergaites ir Jūsų Karalių Mindaugą. Jeigu jis, teturėdamas tik 14 metų, jau leidžia lyrikos rinkinį, tai nuostabu. Tegu Dievas jam padeda išsiauginti galingus kūrybinius sparnus!

Apie Jūsų atsiųstus klausimus dar kartą pagalvosiu, kai turėsiu daugiau laiko – dar sykį į juos įsigilinsiu, tik ir šiuo atveju nežadu į juos greit atsiliepti (juk reikėtų beveik autobiografiją rašyti).

Abu su Ale dėkojame už apsilankymą Jums ir Mindaugui, džiaugiamės, kad susipažinom, minime tas trumpas ir malonias akimirkas.

Tegu Tamstai ir Tamstos šeimai būna šiltos, jaukios ir nuotaikingos šv. Kalėdos, laimingi ir laimėjimų kupini 1990 metai! Sveikatos, dvasinės stiprybės ir viso geriausio!

Su nuoširdžia pagarba – Jūsų *Stasys Santvaras*

Bostonas, 1990. II. 25.

Gerbiamas, brangus Bičiuli Leonai,

Nuoširdžiai dėkoju Pačiam, p. Silvijai ir Mindaugui už metinių švenčių linkėjimus. Ir mudu su Ale dažnai Jus prisimenam – nuostabi ir tokia jauki buvo toji pora: tėvas su sūnum, jaunu poetu Mindaugu! Linkime ir trokštame, kad Jūsų šeima būtų tikrai laiminga, kad ir kūrybiniai polėkiai būtų patys gražiausi.

Šešiom savaitėm (nuo I. 9 iki II. 20) buvom išvykę į Floridą, ten pašto negavom, tai dėl to ir šis mano laiškas vėluoja. Prašau man už tą vėlavimą atleisti.

Tamstos redaguotus „Varpus“, tikrai įdomų ir vertingą leidinį, esu gavęs pernai. Laišką ir padėką parašiau 1989 m. lapkričio ar gruodžio mėn. Argi to mano laiško nebūtum gavęs? Ten turbūt ir šiokią tokią savo nuomonę apie „Varpus“ esu pareiškęs. Bet, bent šiuo metu galvoju, kad mudviejų laiškai prasilenkė.

Didžiai maloni naujiena ir paguoda man, kad Pats rašai apie mane straipsnį „Nemunui“. Tą žurnalą retkarčiais gaunu paskaityti, jei neklystu, tai arena, kur jaunieji rašytojai turi galimybių savo sparnus pamiklinti. Jeigu jie domisi veteranais (deja, JAV lietuvių rašytojų tarpe aš jau esu pats vyriausias), tai širdyje sublyksi gaivūs spinduliai. Lauksiu to „Nemuno“ su Tamstos straipsniu, iš anksto už jį esu Pačiam nuoširdžiai dėkingas.

Atvirai kalbant, kritikų gretose aš turėjau žymiai daugiau nedraugų negu draugų, iki šiol dar nesulaukiau dalykiškesnio ir objektyvesnio jų pasisakymo. Vieni kartais pagyrė, o kiti už tą patį darbą įkirto skaudų randą. Tai tik iš tokių „gabalų“ susidaro mano gana gausių darbų vertinimai!.. Pats čia nieko negaliu padaryti, tik kartais jau pagalvoju, kad toks, apkapotom šakom, turėsiu ir iš gyvenimo pakalnių išsikraustyti.

Stambų pluoštą foto nuotraukų esu įdavęs p. Paplauskienei, Maironio literatūros muziejaus darbuotojai, kai ji lankėsi Bostone. Dabar jau turiu žinių, kad muziejus surengė išeivijos rašytojų darbų parodą, išdėstė ir foto nuotraukas, man toj parodoj buvo skirta itin pagarbi vieta. Kodėl apie tai kalbu? Noriu pasakyti Jum, kad šiuo metu atliekamų fotografijų jau nebeturiu. Suprantu, kad Tamsta turėsi vargo, reikės pavažiuoti į Kauną, bet esu tikras, kad Maironio lit. muziejus Jum tų mano nuotraukų paskolins.

Apie velionį F. Kiršą reikėtų ką nors papasakoti. Bet štai kas mane pasitiko, kai grįžau iš šiltų kraštų: trys (vienas itin stambus) terminuoti darbai, vargo, kaip atrodo, pakaks iki gegužės mėn. Matot, kokių nemalonių teisybių būna!..

Tai tiek šį kartą. Dabar bandysiu perrašyti Jum tris savo eilėraščius, dar niekur nespausdintus sonetus (vieną perrašysiu tušiniu šratinuku). Ką su jais daryti – Paties valia. Alės ir mano sveikatos ir

gražiausių gyvenimo sėkmių linkėjimai p. Silvijai, mano kolegai Mindaugui, o Patį glaudžiu prie širdies.

Su gilia pagarba – Jūsų *Stasys Santvaras*

P. S. Tikiuosi, kad DABAR šis mano laiškas niekam neturėtų užkliūti, kad jį gausi.

Alė SANTVARIENĖ

1992. XII. 2

Atrodo, kad siunčiami mūsų laiškai iš Amerikos nepasiekia adresatų. Tenkinsiuos atviruku. Dėkoju už atsiųstus leidinėlius. Ačiū už prisiminimus. (...) Išsiunčiau jums knygų siuntinėlį su F. Kiršos ir St. Santvaro nuotraukomis.

Artėjant šventėm linkiu malonių šv. Kalėdų ir N. Metų. Visi mano širdingiausi linkėjimai, kad viskas būtų gerai Jum visiem. *Alė Santvarienė*

Bostonas, 1999. XII. 15

Mielas p. Leonai,

tikriausiai nustebot gavęs šį mano laiškelį. Neseniai gavau Jūsų knygą „Pirmiausia kraujas, o paskui žodžiai“, kurią su malonumu perskaičiau. Joje sutikau daug ir man pažįstamų žmonių ir jų gyvenimų.

Širdingai dėkoju, kad šviesiai prisiminėt ir mano vyrą Stasį Santvarą. Kiek daug laiko ir netekties prabėgo nuo mūsų susitikimo. Ištuštėjo mano namelis. Likau viena toje tuštumoje.

Žaibiškai lekia laikas. Nespėjam apsidairyti, o jau atbėgo 2000-ji! Kažkoks keistas ir neįprastas skaičius.

Laikykimės ir ateinančiais metais, o kai sulauksim naujo tūkstantmečio pradžios, tai matysime, ką jis žmonėms žada.

Linkiu šviesių ir nieko nešykštinčių 2000 metų. Širdingai – *Alė Santvarienė*

Bostonas, 2000. VI. 7

Gerbiamas p. Leonai,

ačiū Jums už nuoširdų ir dalykišką laišką, taip pat už visas naujienas, liudijančias, koks esate darbštus ir kiek daug jau spėjote nuveikti. Atskirą ačiū noriu tarti ir už St. Santvaro kūrybos įvertinimą bei pristatymą.

Žinau, kad sunki Lietuvos ekonominė padėtis stabdo ir Jūsų kūrybinius sumanymus, kurie vis gilėja ir didėja. Man liūdna, kad galiu Jus paremti vien savo dėkingumu, malda ir pritarimu. (...)

Linkiu Jums kūrybinės sėkmės, geros sveikatos Jums ir Jūsų artimiesiems. *Alė Santvarienė*

Gražina SLAVĖNIENĖ

Buffalo, NY, 1993, lapkričio 5

Mielas p. Leonai,

(...) Dar kartą norėčiau padėkoti už malonų laiką ir knygas. Ir man mano vizitas pas Jus paliko ypač malonų įspūdį, kaip kokia oazė. Laikas baisiai greitai bėgo, o rodos tik pradėjom. Radom stebėtinai daug bendrų temų. „Varpai“ man labai patinka.

(...) Visą rudenį Mamos vardu rašiau „atvirą laišką“ apie Verą Zubovienę „Santaros“ žurnalui. Čia jau gera pradžia straipsniui apie Medemrodę.

(...) Jums abiem viso geriausio, *Gražina Slavėnienė*

1994, liepos 17
Mielas p. Leonai,
Šia kortele noriu Jums padėkoti už Jūsų laišką, nuoširdžius užuojautos žodžius ir iškarpą. Ačiū. Vakar atėjo registruota siunta su „Varpais“, dėkoju. Dar neturėjau progos įsigilinti. Užbaigiau straipsnį apie savo tėvą ir pradėjau apie Medemrodę pagal mamytės užrašus. Iki kada prisiųsti? Su geriausiais linkėjimais, *Gražina Slavėnienė*

1995, kovo 2
Mielas p. Leonai,
(...) negalėjau mūsų mieste perfotografuoti senų nuotraukų. Reikėjo važiuoti į Torontą. Lietuvoje atrodo tai visai paprastas dalykas. Mūsų fotografai daro naujus negatyvus po $5.00, o Toronte kažkaip perfotografuoja po $1.70 už fotografiją. Kai tiek jų daug, tai labai greitai prisirenka nemaža suma. Neseniai dar suradau kelias, bet man atrodo, kad Jums jau bus iš ko rinktis.
Per atostogas turėjau šiek tiek laiko ir perskaičiau Jūsų knygutę apie JAV. Buvo labai įdomu. Kai kuriuos žmones aš irgi pažįstu, su kitais per Jus susipažinau. Jūs lengvu stilium vaizdžiai pagavote ryškius momentus. Straipsniai „Varpuose“ irgi labai įdomūs. Viskas įdomu.
(...) Ši žiema nebuvo tokia baisi kaip pernai. Bet turim kitų problemų. Mūsų valstija sėdi bankrote. Išsirinko naują gubernatorių, kuris turi sumažinti išlaidas. Namų savininkams žada pakelti mokesčius. Planuojama universitetuose mažinti etatus. Sėdim ir laukiam, kas bus. O laikas bėga. Poeziją vis tenka atidėti. Dar turiu baigti straipsnį vokiškai apie reformatų bažnyčią. Pamačiau, kad yra tam tikros temos, kurias man beveik pareiga atlikti. Kaip ir tas straipsnis „Varpams“ apie Medemrodę.
Su geriausiais linkėjimais, Jūsų *Gražina Slavėnienė*

1995, balandžio 24
Mielas p. Leonai,
žiūriu į kalendorių ir matau, kad jau pavasaris. Nesulaukiau atsakymo iš Jūsų į mano paskutinį laišką nei „Varpų“ su straipsniu. Nejaugi mano laiškas Jūsų vėl nepasiekė? Vakar gavau laišką iš Vilniaus, datuotą vasario mėn.! O banderolė su spauda visai neatėjo! (siųsta gruodžio mėn.).
Siunčiu Jums ir šeimai nors ir pavėluotai Velykinius sveikinimus, Jūsų *Gražina Slavėnienė*
P. S. Mes jau savaitę kaip paralyžiuoti sekam vaizdus televizoriuj apie nelaimę Oklahomoje.

1995, gegužės 17
Mielas ponas Leonai,
nuoširdžiai dėkoju už „Varpus“. Su kiekvienu nauju numeriu darosi įdomesnis.
Labai gerai, kad „atlietuvinsit“ mano stilių, aš gi formaliai lietuviškai nesimokiau, o mano sintaksė angliška. Tik kartais atsitinka, kad stilių per daug pakeičia. Lietuvoje naudojamas toks sacharinuotas stilius, kuris pas mus būtų nepriimtinas. Kartais nukenčia ir pati mintis, bet turbūt nėra vilties patikrinti. Pasitikiu Jūsų nuožiūra.
Šią vasarą su giminaite važiuojam iš Vilniaus į Italiją. Būsiu trumpą laiką Vilniuje, bet dar tiksliai nežinau kada. Su geriausiais linkėjimais, *Gražina Slavėnienė*

1995, gruodžio 15
Mielas p. Leonai,
kadangi man dingo net kelios kortelės, tai siunčiu aerogramą ir linkiu Jums linksmų Kalėdų ir gerų 1996 metų. Kai sugrįžau į Buffalo, patekau kaip į verpetą ir dar dabar sukuos. Šventėm važiuojam į Čikagą, kur dabar mūsų sūnus Paulius, - laimingiausias žmogus pasauly, pagaliau ištrūkęs iš Buffalo. Prie rašymų taip ir neprieinu. Bet dar suspėjau paruošti straipsnį apie vaikų literatūrą vaikų lit. žurnalui. O kada pasirodys nauji „Varpai“? Geriausi linkėjimai, Jūsų *Gražina Slavėnienė*
P. S. Šį savaitgalį esam užsnigti, visas miestas paralyžiuotas, universitetas uždarytas. Tai atsirado laiko korespondencijai...

1996, gruodžio 1
Mielas p. Leonai,
ačiū už „Varpus“, kurie pasiekė mane su geroku pavėlavimu, nes buvo įplyšę ir išsiųsti į kažkokį centrą perpakavimui. Buvo malonu skaityti. (...)
Sveikinu Silviją – skaičiau jos knygos ištrauką vokiškai Annaberger Analuose. Kas išvertė? Man ta tema artima, nes buvau čia pas mus pirmoji, į tai atkreipusi dėmesį, išverčiau iš vokiečių k. pirmus aprašymus ir paskelbiau Kanados žurnale „Moteris“. Jei gaučiau jos knygą, būtinai parecenzuosiu, ypač jei ji pridės šiek tiek informacijos apie genezę.
Ačiū už kvietimą. Ar tiesa, kad pas Jus buvo apsistojęs inž. V. Šliūpas?
Skaičiau Jūsų nekrologą Vyt. Janavičiui. Mes artimi draugai su Ald. Sklėriūte-Raulinaitiene, labai artima Janavičių drauge. Susirašinėju su jo žmona Australijoj.
Laimės, džiaugsmo ir ramybės linkime Jums Kalėdų šventėse ir Gerų Naujų Metų. Jūsų *Gražina Slavėnienė*

Kenmore, NY, 2006, kovo 10
Mielas p. Leonai,
Jūsų laiškas buvo maloni staigmena. Atleiskit, kad taip ilgai neatsakiau, bet mes šiuo metu esame įsmigę persikraustymo į Čikagą rūpesčiuose. Turime paruošti namą pardavimui, o tai ne vien remontai, bet ir įvairių rakandų likvidavimas, nes keliaujam iš didelio namo į butą. Gal didžiausią vargą sukelia knygos ir įvairūs spaudiniai. Mano vyras jau keletą šimtų puikių istorinių knygų dovanojo un-to bibliotekai, bet to beveik nesijaučia. Gal nustebsit, kodėl kraustomės ne į šiltus kraštus. Be abejo, būtų maloniau, bet Čikagoje gyvena sūnus ir mano vyro šeima. Taigi, teks ir toliau kęsti sniegą ir vėją.
O dabar prie reikalo. Ačiū už Jūsų kvietimą bendradarbiauti. Redaktorių vargus jau pati patyriau asmeniškai įsitraukdama į „Lituanus“ žurnalo redagavimo darbą. Deja, šiuo metu nesugebėsiu nieko naujo iš naujo pradėti. Turiu kažkur juodraštį apie (religines) antisemitizmo šaknis, bet nesu tikra, ar tokios rūšies rašinys atitinka Jūsų žurnalo profiliui ir skaitytojų pažiūroms. (Nors dabar ši tema jau tapo gana priimtina.)
(...) Su geriausiais linkėjimais Jums ir Silvijai, *G.*

Skokie, IL, 2006, gruodžio 21
Malonus p. Leonai,
Nesulaukiau atsakymo į savo laišką dėl rašymų. Mes jau galų gale persikraustėm ir mane užgožė Čikagos distancijos ir greitkeliai. Gyvenimas buvo daug paprastesnis ir lengvesnis, kur buvom. Bet taip susidėjo. Gal priprasiu.
Merry Christmas and a Happy New Year Jums ir Silvijai, *Gražina Slavėnienė*

Aušra Marija SLUCKAITĖ-JURAŠIENĖ

2012, balandžio 5 (el. laiškas)
Gerbiamasis Leonai,
Sveikinu su gražiu „Varpų“ almanacho jubiliejumi. Gaila, „Varpų“ vakare negalėsiu dalyvauti, nes esu užsienyje ir į Lietuvą grįšiu tik birželio mėnesį. Esu nustebusi, kad išsaugojote prieš porą dešimtmečių perduotą per „Laisvosios Europos“ radiją recenziją.
Linkiu sėkmės toliau prasmingai darbuotis.
Nuoširdžiai, *Aušra Marija*

Jackus SONDA-SONDECKIS

1988.IX.21
Gerbiamasai,
Esu žemaitis, pačius darbingiausius metus dirbęs Šiauliuose, nuo 1950 m. gyvenąs JAV. Šiuo metu viešiu Vilniuje ir būsiu iki lapkričio pradžios.

Atsitiktinai į mano rankas pakliuvo „Šiaulių naujienų“ numeris, kuriame yra Tamstos labai vertingas str. „Pastatykime paminklą Taurumui“. Tamsta neįsivaizduoji, kaip apsidžiaugiau jį perskaitęs. Kietai kietai spaudžiu Tamstos dešinę ir nuoširdžiausiai sveikinu ir dėkoju, kad susidomėjai ir man brangiais asmenimis – Stanislava ir Kazimieru Venclauskiais. Džiaugsmas dar didesnis, nes minėtas straipsnis man rodo, kad Tamsta esi žmogus, kuriam pasaulis nėra tik juodos-baltos spalvos ir žmonės tik angelai ar velniai, todėl Tamsta sugebėsi ir Venclauskius pristatyti kaip gyvus, o ne sukirptus pagal reikalingą šabloną.

Medžiagos Tamstai netrūks. Po ranka archyvai, gyvi liudininkai. Tik kad netrūktų sveikatos, ištvermės! Tikiu, kad esi jaunas, tai ir jūra iki kelių.

Jei Tamstai dirbant kiltų klausimų ir manytum, kad aš galiu padėti juos aiškinant, - prašau. Mielai patalkininkausiu, kiek sugebėsiu. Mano adresas iki lapkričio: (...), vėliau: (...).

Dar kartą linkėdamas Tamstai geriausios sėkmės ir nekantriai laukdamas Tamstos kūrinio, tariu sudiev *Jackus Sondeckis*

1988.X.26
Gerbiamasis,
Dėkoju už laišką. Mano viešnagė eina į galą. Vargu besusitiksime šį kartą, bet tikiu, kad kitais metais pasimatysime.

Ką pažadėjau, stengsiuos nepamiršti. Aš Tamstos adresą turiu, o savąjį čia pakartoju: (...).

Linkėdamas Tamstai visokeriopos sėkmės *Jackus Sondeckis*

Dorchester, Ma, 1988.XI.23
Gerbiamasis,
Jau 2 savaitė, kai aš Bostone. Kelionė privargino. Nespėjau grįžti, kai pasitiko gripas ir mažas plaučių uždegimas. Nieko rimto, bet nuotaika negaliu pasigirti. Praeis. Bus gerai.

Tas mažas paslaugas, kurių buvai prašęs, atlikau.

Siunčiu 6 iškarpas. (...)

Gavęs šį mano laišką, parašyk. Sveikatos ir sėkmės darbe. Su pagarba *J. Sonda*

1988.XII.19
Gerbiamasis,
Tai antras laiškas su priedais. Šį kartą siunčiu 5 iškarpas. Jose nieko nepaprasta, bet ką turiu, tą ir duodu.

Sėkmingų 1989 metų! Su pagarba *J. Sonda*

Gerbiamasis!
Tai ištrauka iš Stasio Ylos knygos. Gal bus įdomu ir su ja susipažinti. Knyga vadinasi „Dievas sutemose“, išleista 1964 m.

Būk sveikas! Sėkmės darbe! Viso *J. Sonda*
1988.XII.24 d.
P. S. Puslapiai sumaišyti.

Gerbiamasis!
Šį kartą siunčiu savo straipsnio, išspausdinto „Keleivy“ 1955.III.2, nuorašą. Dar turiu apie Venclauskienę. Sėkmingų 1989 metų. *J. Sonda*

1988.XII.28

Sveikas!

Tamstai gali būti reikalingas ir šis „Sparnų“ žurnale išspausdintas rašinys. Dar turiu porą dalykų. Parašysiu vėliau. Su pagarba *J. Sonda*

1989.I.13

Sveikas!

Siunčiu ištrauką iš savo „balabaikų“-prisiminimų. Ar čia rasi, kas Tamstai būtų naudinga, nežinau.

Būk sveikas! Sėkmės baigti užsimotą darbą. Viso *J. Sonda*

1989.I.18

1989.I.30

Sveikas!

Siunčiu dar 4 lapelius apie Stanislavą V. Gal bus reikalingi Tamstai rašant apie ją.

Tai iš korespondencijos, kurią buvo atsiuntęs „Keleiviui“ Klemensas Prialgauskas. „Keleivy“ apie S. V. mirtį jau buvo turbūt rašyta, todėl Prialgausko rašiniu nepasinaudota. Žadėtų Stanislavos „minčių“ apie Janonį, Višinskį, Kudirką jis neatsiuntė.

Prialgauskas tarnavo Užsienio reikalų ministerijoje. Tiksliai nežinau, kuriose pareigose, bet ne aukštose. Žinoma, jau miręs. Nelaimė, kad visi, kurių raštus esu Tamstai pasiuntęs, ilsisi kapuose, ir iš jų nebegalima gauti daugiau žinių. Ar ką nors besumedžiosiu, nežinau.

Viso geriausio. Jūsų *J. Sonda*

1989.2.8

Sveikas!

Sausio 30 d. laiške įdėjau Prialgausko rašytą korespondenciją. Jau laišką išsiuntęs apsižiūrėjau, kad pasiunčiau tik pusę tos korespondencijos. Dabar siunčiu jos antrąją dalį. (...) Linkiu sėkmės. Jūsų *J. Sonda*

1989.3.17

Sveikas gyvas!Ačiū už laiškus. Juose daug klausimų. Atsakysiu trumpai. Gerai, kad gavai „Metmenis“. Pasiunčiau Ostrausko komediją. Gavęs pranešk. Nepastebėjau spaudoj, kad būtų išėjusi Merkelio „V. Kudirka“ ir kad išeis Jakšto „Istorija“. Su Merkeliu buvau pažįstamas Šiauliuose. Amerikoj nesu sutikęs, gyvena New Yorke, adreso nežinau. Neturiu katalogo, nežinau, ar yra kas nors apie Vydūną, Basanavičių.

Santvaro adr.: (…). Gustaičio: (…). Kai juos susitiksiu, paprašysiu.

Siunčiu prašyto laiško 1-9 psl. Galą gavai?

Rodos, visi klausimai atsakyti. Kavą gurkšnok į sveikatą, kad geriau sektųsi rašyti. Iš manęs almanachui nieko nesitikėk. Nieko negaliu parašyti nei apie Stanulį, nei kitus. Tuščia galva. Beveik kasdien amerikiečių spauda ką nors praneša iš Lietuvos. Įdomus, svarbus procesas, kuris ilgai užsitęs.

Sveikatos ir geros nuotaikos! Jūsų *J. Sonda*

1989.VI.27

Sveikas!

Gal jau grįžai kupinas įspūdžių? Siunčiu kelias ištraukas ir Gustaičio ir Bielinio knygų. Bielinio pastabos tikrai vertingos Venclauskio asmeniui ir veiklai apibūdinti.

Aš niekaip nesiryžtu duoti Tamstai savo rašinio apie Bugailiškį. Nieko naujo aš nepasakau. Šiauliuose ir kitur yra žmonių, kurie gali tamstai parašyti apie Bugailiškį kelis kartus įdomiau ir išsamiau.

Žiūrėk, aš padarysiu taip. Tamsta čia (*JAV* – L. P.-K.) dar pabūsi ilgiau. Aš paruošiu kelis puslapius ir pasiųsiu Tamstai. Paskaitęs <u>be ceremonijų</u> pasakysi, ar man baigti. Jei ne, tai aš jau į Šiaulius pasiųsiu ištrauką apie burmistravimą.

Viso geriausio *J. Sonda*
P. S. Linkėjimų p. Danutei (Venclauskaitei)

1989.VII.5 (data ant voko)
Sveikas gyvas,
Siunčiu 7 lapus apie Bugailiškį. Perskaityk ir parašyk, ar Tamstos „Varpams“ tinka. Jei taip, tai aš baigsiu rankraštį paruošti. Iš viso būtų 20-22 psl. Dar būtų šie skyreliai: Bugailiškis – visuomenininkas, Bugailiškis – kraštotyrininkas ir Bugailiškis – žmogus.
Jei straipsnis tiks, atsiųstąją dalį pasiimsi su savimi, o likusią dalį pasiųsiu paštu į Šiaulius ar pats atvešiu, nes po poros mėnesių mėginsiu pats pakelti sparnus į Lietuvą. Jei pavyks.
Tikiu, kad bevažinėdamas prisirinkai šiokios tokios reikalingos medžiagos. Tai viso geriausio. Jūsų *J. Sonda*
P. S. Beje, jei str. spausdintum, gal ir geresnį pavadinimą sugalvosi.

Gerbiamasis!
Šiaip taip išstenėjau. Dar gausi 5 puslapius. Daryk – trumpink, taisyk kaip reikia. Sėkmės! Skaičiau pokalbį su dr. Sruogiene.
Jūsų *J. Sonda*
1989.IX.3

Gerbiamasis,
Siunčiu straipsnio galą. Nežinau, ar leidinys turės nuotraukų. Jei taip, tai gal tiktų Kultūros bendrovės ar Kultūros švietimo draugijos valdybų, Kraštotyros draugijos valdybos nuotraukos. Jas, be abejonės, turi „Aušros“ muziejus. Aišku, paties Bugailiškio nuotrauka būtina.
Tebesu gyvas. Laukiu vizos. Planuoju spalio mėn. vidury pakilti, bet nežinia ar iki to laiko ją gausiu. Viso geriausio Tamstai ir šeimai *J. Sonda*
1989.IX.8

Dalia SRUOGAITĖ

1994.09.26.
Priimkite mano Mamos, tuo pačiu ir mano, gilią padėką už sveikinimą ir tokį šiltą straipsnį jos jubiliejaus proga.
Mamai jau sunku atsakyti į visus Jūsų klausimus – atsiminkite, koks gilus jau yra jos amžius! Todėl nesistebėkite jos tyla. Tačiau spaudą dar seka ir visa, kas ją domina, atidžiai skaito.
Su mudviejų geriausiais linkėjimais Jums ir Jūsų šeimai – *Dalia Sruogaitė*

1994.12.12 (data ant voko)
Atleiskite, kad negreit atsakau į Jūsų laišką. Pirmiausia – dėkoju Mamos ir savo vardu už atsiųstas knygas. „Varpai“ labai įdomūs ir turiningi.
Į Jūsų klausimų sąrašą tikrai negaliu atsakyti, nes apie Tėvą esu parašius „Balys Sruoga mūsų atsiminimuose“, o vėlesnį laikotarpį mūsų gyvenime esu įpusėjus aprašyti jau seniai kito asmens paprašyta.
Be to, tenka vis dažniau lankyti Mamą, o tas lankymas užima gerą pusdienį. Stokoju laiko visiems ankstyvesniems įsipareigojimams.
Su geriausiais linkėjimais – *Dalia Sruogaitė*
(Kalėdinių sveikinimų apačioje – du parašai: *V.Daugirdaitė Sruogienė* ir *Dalia Sruogaitė*)

1995.01.21.
Siunčiu „Varpams“ Vandos Daugirdaitės-Sruogienės pasakojimą. Gal susidomėsite? Jei ne, prašau grąžinti.

„Varpų“ redaktorius su sūnumi svečiuose pas profesorę Vandą Daugirdaitę-Sruogienę (antroji iš kairės). Šalia - dr. A Prunskienė. Čikaga, 1989 m. birželis.

Aš pati Jums nieko negaliu atsiųsti, viskas jau yra parašyta „Balys Sruoga mūsų atsiminimuose“.

Apie „Pelkių Žiburėlį“ jau seniai susitariau pasikalbėti su vienu literatu, o kita mano veikla yra tokia pati, kaip ir daugelio emigrantų, apie tai neverta kalbėti.

Honorarą už straipsnį, jei dėsit, prašau nusiųsti per Angelę Galnaitytę, kuri yra Balio Sruogos mem. muziejaus direktorė, - muziejui. Su pagarba *Dalia Sruogaitė*

1995.05.08.

Labai ačiū už „Varpų“ Nr.5. Tai tikrai įdomus ir labai vertingas almanachas! Tik gaila, kad kai kurie tekstai spausdinami labai smulkiu šriftu ir vyresniems žmonėms sunku skaityti.

Deja, literatūrinių recenzijų nerašau, nes nesu tam kvalifikuota. Juk turite šalia A. Antanaitį ir daugybę pas Jus rašančių.

Linkiu Jums gražios ir labai kūrybingos vasaros! *Dalia Sruogaitė*

Mamos ir savo vardu dėkojame už labai įdomią knygą, kurią mums persiuntė V. Šliūpas. Atlikote tikrai gražų ir vertingą darbą!

Įdomu, ar bus kada išspausdinti mano Mamos atsiminimai, kuriuos jau seniai Jums nusiunčiau?

Abi linkime Jums ir šeimai gerų, darbingų ir prasmingų 1996-ųjų Metų! *Dalia Sruogaitė* 1996.01.05.

1996.08.20.

Jūsų siunčiami „Varpai“ (Nr.10) ilgai keliavo, kol mane pasiekė šiaurės Kanados miškuose... Labai ačiū! Almanachas tikrai įdomus, gražiai sudarytas. Ačiū, kad galų gale ir Mamos pasakojimą išspausdinot. Už savaitės, po trijų mėnesių Kanadoj, pradėsiu kelionę į Čikagą, tada tik galėsiu „Varpus“ Mamai parodyti. Neabejoju, kad jinai apsidžiaugs.

Šiuo tarpu daugiau nieko negaliu Jums atsiųsti. Regis, jau reikšmingesni dalykai išspausdinti. Žinokit ir tai, kad ne vienas Jūs prašot... Visokiais reikalais, visokių žinių suteikimu jau nebegaliu ir spėti visiems atsakyti.

Tikiuosi, kad vasara buvo Jums gera, kad prisikaupėt jėgų ir idėjų visiems Jūsų darbams. Su pagarba *Dalia Sruogaitė*

1999.09.29.

Gerbiamas p. Pelecki-Kaktavičiau,

Liūnė Sutema paskolino man Jūsų knygą „Pirmiausia kraujas, o paskui žodžiai“. Mane labai maloniai nustebino ir nudžiugino, kad joje prisiminėt mano Motiną – Dr. V. Sruogienę. Tikrai esu Jums dėkinga, nes, atrodo, tik Lietuvos žmonės jai – jos asmeniui ir jos darbams skiria pagarbų

dėmesį. Čionai jau ji pamiršta, tarsi niekad nedirbusi, nebuvusi, nerašiusi, nesijaudinusi dėl įvykių Lietuvoj.

Priimkite mano gilią padėką ir pagarbą. *Dalia Sruogaitė*

Vanda SRUOGIENĖ

Čikaga, 1989.VI.30.

Pridedu dar keletą nuotraukų, nes pereitą kartą rašiau labai skubėdama, maniau, kad turit greit išvažiuoti.

Prašyčiau mano dukters nuotrauką panaudoti tą, kurią šiandien siunčiu, o ne tą, kurią turit iš pereito karto.

Jei turėtumėt klausimų, dr. Jakševičienė sutiko, kad pasinaudotumėt jos telefonu. O mano telef. 246-6377.

Geriausi linkėjimai Jums ir Mindaugui. Tegu tik jaunas poetas atsimena, kad reikia daug mokytis, kad talentas blizgėtų kaip deimantas. *VDSruogienė*

1989.VIII.21.

Ačiū už atsiųstą interview. Malonu buvo skaityti taip greit po Jūsų grįžimo į Lietuvą. Klausiat, ar neįsibrovė klaidų. Palyginti nedaug, bet viena labai stambi. Stutthofo politiniais kaliniais, Lietuvos įkaitais, rūpinausi ne su dr. Antanu Starkum, nes jis pats buvo tarp tų įkaitų, bet su jo žmona Elena (jau mirusi). Išrinktos buvome kaip delegatės nuo šeimų.

Gal dar pridėsiu prie klausimų. Pagalvojus bandysiu atsakyti į klausimą, kas buvo netikėčiausia man apie mano vyrą. Turbūt tai, kad jis mokėjo gana dailiai šokti. Tą patyriau tik žymiai vėliau, nes pati niekad nešokus, su juo neturėjau progų apie tai pakalbėti, į pasilinksminimus retai eidavome. Jis toks didelis, neelegantiškas pagal dvaro papročius... Mane tai nustebino. O baletą jis mėgo.

Siekti doktorato Vokietijoje buvau priversta todėl, kad, Daliai gavus stipendiją ir išvažiavus į Bonn, likome atskirtos – tuo laiku, kada reikėjo svarstyti grįžimo į Lietuvą klausimą, tas buvo negerai. Į Bonn miestą leisdavo apsigyventi tik tiems, kurie turėjo ryšį su universitetu. Pažįstami man patarė stoti kaip doktorantei, irgi gavau iš UNRRA stipendiją. Ją gavus ir studentų bendrabutyje buvus mano mokiniams (jų tarpe – dukrai), noromis nenoromis turėjai ištesėti. Tai buvo padaryta su dideliu vargu, didelėmis pastangomis, nes ne mokslas man tada rūpėjo, tik vyro likimas, mūsų visų likimas. Sunkumus įveikiau.

Dar paaiškinsiu, kodėl pradžioje patekau į Maskvos Komercijos Institutą. Mano patarėjas, Tėvo pubrolis Tadas Petkevičius, tada baigiantis Maskvos juridinį fakultetą, man patarė pradžiai ten įstoti, nes bendram išsilavinimui buvo naudinga paklausyti garsiausius tuo laiku imperijoje profesorius. Po to, galvojo, galėsiu pasirinkti specialybę.

Dėl mano gimimo datos: pagal seno stiliaus kalendorių tai buvo 4.VIII, o pagal naująjį, įvestą Lietuvoje po Pirmojo karo, - 1899.VIII.16. O Rusijoje iki revoliucijos buvo laikytąsi senojo, Juliaus Cezario kalendoriaus, kuris LDK jau buvo pakeistas nauju, Grigorianišku jau XVI a. pabaigoje ir išlaikytas iki LDK Rusijos okupacijos 1795 m.

Atleiskit, kad siunčiu Jums atsakymus į Jūsų klausimus netvarkingai, sumaišius ir numerius. Tačiau pastaruoju metu esu gavusi taip daug laiškų, kad sunku man į juos atsakyti, jau mano amžius vis labiau duoda save pajausti.

(...) Dar mažas paaiškinimas. Į Bermontijados avantiūrą patekau atsitiktinai. Jau tada, nuo 1919 m. liepos 1 d., dirbau Kaune, Spaudos Biure. Tėvui likus dar Ukrainoje, turėjau rūpintis po karo nuomininkų apleista tėviške. Lapkričio mėn. gavau iš savo šefo (tada – V. Gaigalaičio) leidimą nuvažiuoti į Viekšnius. Pakeliui sustojau Šiauliuose ir buvau pakviesta kaip vertėja į Tautų Sąjungos ten dirbusią tarptautinę komisiją vokiečių bermontininkų banditizmui aiškinti. Kaip tik man ten dirbant vokiečiai padarė mažą sukilimą, komisijai vadovavęs prancūzas generolas paėmė mane, dvi seseris Petrauskaites, apie 60 lietuvių karių, pas jas besimaitinančių, ir du su jais buvusius karininkus – Vytautą Landsbergį (dabartinį Patriarchą) ir būsimojo Lietuvos Prezidento K. Griniaus sūnų. Paėmė į

savo traukinį, kuris su savo štabu važiavo į Tilžę. Mus, lietuvius, išsodino netoli Radviliškio, į kurį reikėjo eiti pėstiems. Ten mes, moterys (su Petrauskaitės-Domarkienės 3 metų sūneliu), apsistojom pas dr. Nainį. Kariai pasiekė savo stovyklą ir sekančią naktį įvyko garsios Radviliškio kautynės, kada bermontininkai buvo galutinai sumušti.

Man teko netikėtai dalyvauti ir kituose istoriniuose įvykiuose. Gana. Prašau priimti mano geriausius linkėjimus. Su pagarba *VDSruogienė*

1989.X.15.

Atsakydama į Jūsų laišką iš š. m. spalio 19, kiek užtrukau rinkdama medžiagą, kuri Jus geriau supažindins su mano dukra negu mano žodžiai, kurie galėtų būti subjektyvūs. Tą medžiagą čia pridedu, kartu ir vieną dukters straipsnį, kaip jos plunksnos pavyzdį, taip pat ir jos nuotrauką. Panaudojus prašyčiau visa tai atiduoti Balio Sruogos Memorialinio muziejaus bibliotekai, jos vedėjai Angelei Galnaitytei (B. S. g. 21, Kaunas, 233028).

Kas liečia vaikus, mano anūkus, tai jie, kaip ir dukra, be abejonės, yra daug paveldėję iš savo tėvo ir senelio – gabumus poezijai, meilę literatūrai. Apie anūkus parašysiu Jums kitą kartą, nes jie abudu jau priklauso šių dienų epochai, man sunkiai suprantamai ir formuluojamai.

Kad nepamirščiau, esu gavusi laišką iš vienos savo buvusios mokinės, kuri man rašo skaičiusi „Kauno Tiesoje“ mūsų interview su 4 generacijų nuotrauka. Deja, ji man kopijos neatsiuntė ir apie tai niekas daugiau neinformavo. Būčiau dėkinga už atsiuntimą vieno tos laidos egz.

Kaip Jums sakiau, nebeturiu atliekamos knygos „Balys Sruoga mūsų atsiminimuose“, bet vieną egz., žinau, kad turėjo E. Mieželaitis, turi B. S. muziejus, Liet. kalbos ir literatūros Institutas, dr. A. Samulionis.

Pas mus atėjo nepaprastai šilta ir daili, spalvinga „indėnų vasara“, bet jau po to laukiam rudens šlapdribų, šalčio ir žiemos. Darbo netrūksta.

Jūsų sveikinimus dr. A. Prunskienei perdaviau, dėkoja, prašo Jums perduoti linkėjimus.

Įdomu, kaip sekasi Mindaugui, kaip jo mokslas, susidomėjimų sfera. Linkiu jam geriausios sėkmės, lauksiu jo kūrybos.

Su geriausiais linkėjimais Jums abiem, taip pat poniai, kurios, gaila, neteko pažinti.

Jus gerbianti *VDSruogienė*

P. S. Dėl Jūsų klausimo, į kurį tiesiai neatsakiau, būdama tikra, kad dabar Jums mūsų spauda prieinama. Mano vyras dar būdamas studentu gerai buvo susipažinęs su Markso, Engelso ir Lenino raštais, lygiai ir su Hitlerio. Jis iš karto suvokė, kad komunizmas bus žmonijai pražūtingas. 1922 m. jis parašė feljetoną Amerikos „Naujienose“, perspausdintą š. m. „Drauge“ antr. „Nepakeičiamas žmogus“, kur atvaizdavo Leniną kaip žiaurų despotą, kuris veda tautą į atbukimą. 1939 m. jis numatė liūdnas okupacijos pasekmes, tik nemanė, kad jos bus tokios žiaurios, kaip buvo. Lygiai taip pat jis anksti suprato nelaimes, kurias atnešė nacizmas. *VS*

P. P. S. Nespėjau išsiųsti laiško, kai gavau Jūsų man skirtus „Varpus“. Dėkui labai. Tik peržiūrėjau – labai įdomu. Džiaugiuosi paskaičius apie K. Jankauską, mano vyras jį labai mėgo ir vertino jo kūrybą. Aš jį atsimenu, prašau nuo manęs pasveikinti.

Kas liečia atsiminimus „Drauge“ – jie išblaškyti spaudoj, beveik visa, kas vertingiausia, yra „B. S. mūsų atsiminimuose“. *VS*

1989.X.24.

Atleiskit, kad kiek užtrukau su tekstu apie mano vaikaičius, bet mano amžius jau ne visada leidžia imtis plunksnos arba mašinėlės.

Surašiau gana smulkiai, kaip medžiagą Jums susipažinti su jais.

Labai norėčiau matyti mūsų interview „Kauno Tiesoje“. „Varpų“ dar nespėjau perskaityti, bet sveikinu juos išleidus.

Siunčiu Jums juodraščius, nes perrašymas užimtų vėl kiek laiko.

Su geriausiais linkėjimais ir pagarba *VDSruogienė*

1989.XI.1. (atvirlaiškis)

Prieš porą savaičių išsiuntėm Jums paketą (registruotą) su medžiaga, informacijomis apie mano šeimą. Dabar vis blogiau paštas funkcionuoja, tą reikia turėti galvoje. (...)

Pas mus saulė švietė ir šildė iki vakar dienos, kai tyčia tuoj vėl ir labai staiga atšąlo, prasideda ilga žiema... Bijau, kaip ji pasireikš Lietuvoje.

Manau, kad Šiauliai gražiai atsisveikino su buv. burmistru, tikrai šviesiu, be priekaišto žmogum. Tokia graži mirtis – ant slenksčio į Lietuvą, ant dukters rankų... (...)

Su geriausiais linkėjimais *VDSruogienė*

1989.XII.9.

Jūsų laišką, rašytą š. m. XI.24, gavau vakar ir šįryt telefonavau dr. Jakševičienei Jūsų nuotraukų bei knygų reikalu. Pasirodo, ji, grįžusi iš Europos, jau prieš mėnesį išsiuntė Jums didelį paketą nuotraukų, kasečių ir porą knygų. Dabar paštas labai ilgai laiko korespondenciją, pasitaiko ir žuvimai. Būtų be galo didelis nuostolis. Tas nuotraukas, kurios mane liečia, esu iš jos gavusi, viena jų, kur mes po Ciplijausko portretu, jau mano nusiųsta į B. S. Memorialinį muziejų Kaune, yra gauta. Visos labai gerai išėjusios.

Malonu, kad mano nusiųstą medžiagą gan greit gavot ir kad žadat savo straipsnį paskelbti „Santaroje“. Panaudotą medžiagą prašyčiau perduoti B. S. Muziejaus direktorei A. Galnaitytei.

Įdomu, kad Gustaitis davė Jums savo atsiminimus, kurie tilpo mudviejų su dukra išleistoje atsiminimų knygoje. Rodos, originalas buvo kiek sutrumpintas, tai Jūs turėsit gal pilnesnį variantą.

Ačiū, kad perdavėt mano linkėjimus p. K. Jankauskui. Aš jį labai maloniai atsimenu, kaip ir mano vyro susirūpinimą jo padėtimi, noru jam padėti. Prie progos dar prašau jam pakartoti mano linkėjimus.

(...) Ačiū ir už sezoninius sveikinimus, prašau priimti ir mano, kuo geriausius. Gyvendama toli nuo krautuvių, nesu apsirūpinusi tinkamais atvirukais, o su mano plačia korespondencija jų reikėtų turėti labai daug – ne pagal kišenę...

Taigi, geriausių Švenčių, laimingų šių lemtingų ateinančių N. Metų, kad jie būtų šviesūs, taikos ir geros valios žmonių rankose. Linkiu Jums ir Jūsų šeimai. Su pagarba *VDSruogienė*

1990.I.29.

Paštas vis ilgai užlaiko laiškus: rašytą š. m. I.11 gavau tik šįryt. Skubu atsakyti tuojau, kad Jūsų darbas nesitrukdytų. Prašot daugiau duomenų apie mano anūkus. Jie taip yra užimti ir gyvena – Aušrinė New Yorke, o Algis – Wisconsin valstijoje, kad aš iš jų nieko gauti negaliu. Siunčiu abiejų bendrą nuotrauką, kurią prie progos prašyčiau man grąžinti, nes tokią turi B. Sruogos Muziejus Kaune (o į ten prašiau Jus, panaudojus, visą mano nusiųstą medžiagą perduoti).

Atsakymas į Jūsų klausimą apie K. Venclauskį pridedamas atskiroje kortelėje.

Aušrinė spaudoje anglų kalba rašosi Ausrine Byla. Anksčiau rašydama užmiršau svarbų faktą: 1981 m. Aušrinė išvertė iš lietuvių į anglų kalbą A. Rasos pjesę „Zeks“. Spėjam, kad pjesės autorė buvo Aušra Jurašienė. Šitą pjesę statė New Yorke Jonas Jurašas teatre, angliškai vadinamame „Theater for the New City“. Pjesė buvo rašyta pagal žinomo rašytojo Ginsburgo atsiminimus iš sovietinio lagerio. Ginsburgas pats buvo atvykęs iš Paryžiaus į premjerą, kur buvo susirinkę daug amerikiečių ir lietuvių teatralų. Spaudoje gavo teigiamą paminėjimą. Pastatymas buvo įdomus – scena vyko žiūrovų salės vidury, buvo apvesta spygliuota viela, žiūrovai sėdėjo aplink, turėdami įspūdį, kad patys yra lageryje. Aušrinė už vertimą susilaukė daug komplimentų, rinktiniai New Yorko aktoriai labai gyrė jos kalbą ir greitą orientaciją, nes ji dalyvavo repeticijose ir, aktoriams prašant, čia pat, vietoje pakeisdavo kai kuriuos teksto žodžius. Po premjeros jai buvo iškeltos užkulisiuose ovacijos. Veikalas, kiek man žinoma, angliškai nepasirodė spaudoje. Premjeroje dalyvavo Dalia ir aš. 12 val. naktį pas Aušrinę atšventėm Kūčias su Jurašais ir Okuniu su žmona. Dabar Aušrinė dirba mokyklose, kurios jai duoda daug medžiagos planuojamai literatūros kūrybai. Ji tyčia kartais dėsto ligoninėse ar kalėjimuose nemokantiems anglų kalbos ir specialiai tokiose mokyklose, kolegijose, kur vedamos psichologinės klausytojų studijos. Ima anglų kalbos ir literatūros kursus, šiom dienom aktualius.

(...) Atskirame vokelyje siunčiu Jums 10 EX LIBRIS (...).

Dar – svarbios žinios apie Algį Bylą. Nuo 1990 m. kovo 10 iki 20 jis bus Lietuvoje, važiuoja iškviestas akademiko, jo dėdės Aniolo Sruogos. Bus Vilniuje, turės reikalų, kaip specialistas ekologas, su Mokslų Akademijos atitinkamais skyriais. Jis pilnu tempu ruošiasi doktoratui ir mokslo karjerai, su viltimi dirbti Lietuvoje. Nors tai mano anūkas, galiu drąsiai sakyti, kad tai – asmenybė, originali ir labai didelių gabumų.

Dalia dabar yra parašiusi „Draugui" didelius interview su Vaclovu Daunoru ir Robertu Bekioniu. Žodžiu, visa šeima dirba pilnu tempu.

Ačiū už sveikinimus (...). Dėl visa ko duodu Jums Aniolo Sruogos adresą, jei norėtumėte susipažinti su Algiu: (...).

Su geriausiais linkėjimais, prie kurių jungiasi ir mano duktė. Su pagarba *VDSruogienė*

1990.III.21.

Atsiminimus apie V. Krėvę esu rašiusi „Metmenyse", galėčiau aš ir mano duktė aprašyti apie jo gelbėjimą nuo gestapo, bet pastaruoju laiku negalėtume to padaryti. Jei atsiras laiko, gal, bet nepažadu.

(...) Visiems geriausi sveikinimai. Su pagarba *VDSruogienė*

1990.VI.17.

Ilgai ėjo Jūsų laiškas, ir aš pati gerokai užtrukau su atsakymu, nes mes kaip karštligėje sekame įvykius Lietuvoje. Kaip koks stebuklas, - nėra dienos, kad kiekviename didžiųjų dienraščių numeryje nebūtų straipsnių apie Lietuvą. Jei ne blokada, o, svarbiausia, ryžtingoji Lietuvos valdžia, negalėtume ir už milijonus turėti tokią reklamą! Nėr to blogo, kas į gera neišeitų.

Atsiminimų dabar neįmanoma rašyti. Apie Krėvės suėmimą projektuojame su prof. Končiumi padaryti kai ką. Krėvės artimųjų čia vargu ar rastume. Duktė daug nežino.

(...) Su geriausiais linkėjimais ir pagarba. *VDSruogienė*

1990.VII.25.

Ačiū už gražų laišką ir Kryžių kalno lankstinuką – tas kalnelis yra nuostabus...

Taip, jau metai praėjo nuo Jūsų apsilankymo pas mus. Jūsų sveikinimus Daliai ir kaimynei perdaviau. Kaimynė kaip tik ruošiasi važiuoti į Lietuvą.

Malonu, kad Jūsų žadėtas straipsnis netrukus pasirodys. Lauksime.

Kas liečia „Metmenis", jie turėtų būti Vilniaus universiteto bibliotekoje, bet mano atsiminimais nesirūpinkite: jie liečia tik Krėvės kasdienį gyvenimą. Planuoju parašyti atsiminimus apie tai, kaip Krėvė slapstėsi nuo gestapo, nes iš dalies buvau to aktyvi liudininkė. Norėdama papildyti tą, ką aš žinau, kreipiausi į prof. A. Končių (miškininkas) ir jo kolegą P. Vilkų. Laukiu jų atsakymo ir, vasarai pasibaigus, tikiuosi, kad galėsiu Jums pluoštą prisiminimų atsiųst.

Klausiat apie p. B. Siliūną. Jis yra kilęs iš Šiaulių apylinkių, apie 70 metų, baigęs Šiaulių gimnaziją ir studijavęs Vokietijoje ir JAV. Santarietis, žmogus plačių horizontų, gimtojo miesto mylėtojas.

Kaip karštligėje sekame įvykius Lietuvoje. Artėja lemiami momentai... kad tik atlaikytume.

Su geriausiais linkėjimais Jums ir Mindaugui. Jus gerbianti *VDSruogienė*

1990.IX.27.

Ačiū už įdomų laišką, kurį šiandien esu gavusi. Kartu turiu progą persiųsti Jums pažadėtus atsiminimus. (*„Kaip Vincas Krėvė išsigelbėjo nuo nacių koncentracijos lagerio 1941-1943 m."* – L. P.-K.*)*

Čia Jūsų prašytas pasaulinio garso menininkės Aleksandros Fledžinskaitės-Kašubienės adresas: (...). Nejaugi Šiauliai jau nebežino Fledžinskių? Kašubienės motina buvo Zubovaitė.

Turiu labai skubėti, todėl taip trumpai. Su geriausiais linkėjimais (...). Lauksiu Jūsų minėtų straipsnių. Jus gerbianti *VDSruogienė*

Mano straipsnį prašau pasiimti iš dr. Algio Samulionio Liet. kalbos ir literatūros Institute Antakalnio g. Nr.6, Vilnius. Atsiprašau, skubėdama rašau. *V.*

1990.X.10.

Tikiuosi, kad Jūs jau būsit gavęs mano straipsnį apie Krėvę, kurį Jums buvau pažadėjus parašyti. Dėl visa ko kartoju, kad tą straipsnį esu nusiuntus dr. Algiui Samulioniui į Lietuvių kalbos ir literatūros Institutą (Vilnius, Antakalnio 6), prašydama Jums įduoti.

Prisiminiau, kad, rodos, po straipsniu nesu pasirašiusi. Prašau ten padėti mano parašą: V. Daugirdaitė-Sruogienė; be jokio titulo. Kai kur spaudoje man prideda be mano žinios Dr., bet populiarinio pobūdžio straipsniams tas netinka.

Su geriausiais linkėjimais Jums, Jūsų žmonai ir Mindaugui – sėkmės visiems visose srityse. Su pagarba *VDSruogienė*

1990.X.30.

Rašau gal pavėluotai, bet dar turiu vilties, kad ne. Prašo manęs iš Lietuvos sulaikyti mano atsiminimų apie Krėvę spausdinimą, nes gal dar per anksti. Gali būti žmonių, kuriems kai kurie dalykai gali būti nemalonūs.

Jeigu bus išspausdintas Jūsų straipsnis apie mano šeimą, dukrą ir vaikaičius, būkit malonus, persiųskit gautą medžiagą į Balio Sruogos memorialinį muziejų Kaune. Jei bus man honoraras už atsiminimus apie Krėvę, prašau įskaityti jį sau už tą vargą.

Su geriausiais linkėjimais. Jus gerbianti *VDSruogienė*

1990.XII.6.

Straipsnį apie Krėvę siunčiau per tikras rankas ir nemanau, kad kas galėtų juo pasinaudoti prieš Jums jį išspausdinant, nes tą aiškiai esu pažymėjusi laiške dr. A. Samulioniui. Tačiau aš siunčiau drauge ir gražią Krėvės su žmona nuotrauką – ji turėtų Jus pasiekti. Aš daugiau Krėvės nuotraukų nebeturiu. Kelias namines galėtumėte gauti pas B. S. Muziejaus direktorę A. Galnaitytę, bet jos nėra ryškios, grupinės. Nekantriai laukiu Jūsų straipsnių.

Su geriausiais linkėjimais Jums su šeima. Jus gerbianti *VDSruogienė*

1990.XII.30.

Paštas veikia labai nereguliariai: esu gavusi kai kuriuos laiškus labai greit, kiti vėl, kaip matyti, mano atsakymas į Jūsų priešpaskutinį laišką, kur nors užkliuvo pas „nesąžiningus cenzorius“. Jūsų laišką, rašytą gruodžio 1 d., gavau užvakar.

Kas liečia atsiminimus apie Krėvę, tai esu tikra, kad, juos matę Lit. ir kalbos Inst. nariai, mano prašomi, jų nepanaudos iki pas Jus esantis str. nepasirodys Jūsų leidiny.

„Santaros“ nesu gavusi, mačiau minėtą mano str., perspausdintą iš „Draugo“, „Aušrinėje“. Labai laukiu „Varpų“ su A. Gustaičio atsiminimais.

Pridedu raštelį „Varpų“ redakcijai pagal Jūsų nurodymus. Honoraro perleidimas tegu padengia Jums išlaidas su turimos archyvinės medžiagos persiuntimu B. Sruogos Muziejui.

Su geriausiais linkėjimais Jums, Poniai ir Mindaugui. Jus gerbianti *VDSruogienė*

P. S. Jūsų rašte „Varpų“ redakcijai skaitau, kad V. Krėvė gelbėjosi 1944 m., tuo tarpu tai buvo 1943 m. pavasarį. Jeigu tai mano neapsižiūrėjimas, atsiprašau ir prašau atitaisyti. *VS*

1991.III.22.

Negalėjau anksčiau Jums nusiųsti pažadėtos V. Krėvės nuotraukos, nes buvo užėjusi slapta, klastinga trijų mėnesių pašto blokada. Jau laiškai pradėjo rodytis iš Lietuvos, bet aš nepasitikiu paštu, siunčiu Jums per malonę gerų žmonių. Kada gausite, prašyčiau man pranešti. Ačiū už gražius straipsnius, nieko negalėčiau pasakyti dėl kokių netikslumų, stebėtinai tiksliai perdavėte ir mano paskubomis sakytus žodžius. Dabar, pasitaikius progai, rašau tik trumpai, prašydama perduoti mano linkėjimus Poniai ir Mindaugui.

Geriausi linkėjimai Jums ir sveikinimai dėl įdomių „Varpų“, kuriuos prieš keletą dienų gavau ir dabar kartu už juos labai dėkoju. Galėčiau nemažai pridėti apie savo buvusius mokinius (tik aš likau nuotraukoje nepažymėta, ir p. Rimkus klaidingai parašė, kad aš Šiauliuose mokytojavau 1920 m., teisingiau būtų – 1918/19 mokslo metais). Prie progos prašau perduoti linkėjimus nuo manęs ponui

Rimkui.

Viso geriausio, su pagarba *VDSruogienė*

1991.IX.12.

Labai ačiū už siuntą, kurią man persiuntė p. A. Butkus. Įdomus „Varpų“ numeris, malonu buvo skaityti A. Gustaičio straipsnį – visai nesutrumpintą. Tik aš maniau, kad jis ką nors naujo bus parašęs. Malonu buvo matyti ir mano exlibrį. Beje, jis – Dalios Juknevičiūtės darbo.

Ir vasarą Jūsų siuntą esu gavusi, tuoj į ją atsakiau laišku, dėkodama ir perdavusi linkėjimus. Taip pat dėkojau ir p. Butkui už perdavimą man tos įdomios medžiagos. Matyt, mano laiškas bus patekęs dar į mokamų skaitytojų rankas ir be skrupulų numestas į šiukšlyną. Tikėkimės, kad dabar laisvos Lietuvos paštas, Maskvos nevaržomas, geriau funkcionuos. Tiek lauktas, tiek iškentėtas Lietuvos ištrūkimas iš pragaro nagų yra ir liks pasaulio istorijoje beprecedentinės kovos už laisvę faktas. Mažas kraštas, drąsiai iškėlęs Laisvės vėliavą, eidamas ramiu, taikos keliu, įrodė, kad dar žmogaus protas sugeba nugalėti fizinę jėgą. Mūsų istorijoje ši kova liks įrašyta aukso raidėmis.

Čia išsipildė Balio Sruogos pranašystė, deja, pamiršta, kaip ir kūrinys, kuriame ji yra įamžinta:

Staugia vilkas geležinis
Amžių gilumoj,
Šaukdamas sūnus tėvynės
Susitelkt krūvoj.

Kai pakilsim susitarę
Kaip širdis viena, -
Suskambės, kaip varpas vario,
Pergalės daina!

„Radvila Perkūnas“, 117 psl.

Su geriausiais linkėjimais Jums ir šeimai. Jus gerbianti *VDSruogienė*

1991.X.26.

Žinodama, kad rūpinatės ir domitės Šiauliais ir jų žymiais piliečiais, pridedu kopiją savo memorialinio straipsnio apie šiaulietę Sofiją Lukauskaitę-Jasaitienę. Gal turėsite progos panaudoti.

Kartu kiek stebiuosi, kad, savo knygoje taip gražiai iškėlęs garbingo atminimo Venclauskienės nuopelnus, net neužsiminėt apie kai kuriuos labai daug visai Lietuvai nusipelniusius asmenis, jų tarpe ir Sofiją Lukauskaitę-Jasaitienę.

Berods, kaip tik šiandien Šiauliai mini savo senosios gimnazijos jubiliejų. Mintyse ir aš tose iškilmėse dalyvauju, nes mano ryšiai su ta mokykla yra man labai brangūs – keleriopai.

Prašau priimti mano geriausius linkėjimus kartu su Ponia ir Mindaugu. Jam – ypač geros sėkmės. Su pagarba *VDSruogienė*

1992.VII.19.

Gerbiamasis, Pono K. Daugėlos prašyta pranešu, kad Jūsų siuntą esu gavusi. Ačiū.

Su gerais linkėjimais. *VDSruogienė*

P. S. Teko girdėti, kad straipsnis „Iš istorijos foliantų“ buvo jau anksčiau kažkur spausdintas, bet jo neteko man matyti. *VS*

Leonas STEPANAUSKAS

Berlin, 1990.II.16

Mielas bičiuli Leonai,

Suvokiu, kad vienas širdingiausių, patikimiausių, ištikimiausių draugystės-bičiulystės tiltų taip mažai... važiuojamas.

Kartoju, kad „Varpai“, - tiek idėja, tiek turinys, - padarė nepaprastai gerą įspūdį. Berlyno baltistų (66-toje) konferencijoje „knygų lentynoje“ teigiamai referavau; smalsumo ir dėmesio susilaukta nemaža. Nesuvokiu, kodėl „Tiesai“ norėjosi kaip tiktai šias „eilutes“ trumpinti... (I.27). Šią medžiagą perima rusų kalba „Вильнюс”, ir aš specialiai (papildomai) atkreipiau dėmesį į šį faktą. Gal prijungs (tikiuosi) „sutrumpintą“ vietą. Šiaip ar taip neliūdėkime: visko matėm, visko matysim...

Mielas Leonai! Šią vasarą geriau turėtume organizuoti pasimatymą. Dėl „Varpų“, - sutinku būti jų „atstovu“ Berlyne. Manyčiau, kad reikia žodį „Šiauliai“ ... įkompiuterinti. Ypač karų verpetuose Jūsų miestas kilo ir (retrospektyviai) kyla vokiečių periodikoj, net literatūroje. Budėsiu.

Būkit sveikas, energingas. Nesirūstinkit už tylą, - esam „jauni“, dar pasitaisysime. Kaip sūnus, žmona? Lin-kė-ji-mai! Jūsų *Leonas St*

Ona STIKLIŪTĖ-ŠILĖNIENĖ

Euclid, OH, 1990.I.19.

Mielas Bičiuli,

ačiū, kad neužmirštate. „Varpus“, kaip ir „Baltiją“, kurią Stanevičius malonėjo atsiųsti, skaičiau smalsiai ir su pasitenkinimu. Vienas už kitą geresnis. Jūsiškiame gal daugiau Jūsų asmeniško entuziazmo prasišviečia. Įdomu, kad Brazdžionį suporavote viename puslapy su Radausku, kuris eiliavo: *Aš nevedu minių, / aš nešaukiu tautos. / Aš sėdžiu po šaka / akacijos baltos...* Ir grojo, ir dainavo dėl paties dainavimo, ir gerų žodžių neturėjo Biblijos pranašui ar vėliau vaidilai Viliūnui. Sakot, senieji „Varpai“, ištakos... Galbūt. Ieškant pažinčių su kūrybingais Lietuvos žmonėmis almanachas pristato daug įdomių žmonių. Nuo Miglovaros iki Balsevičiūtės recenzuotų trijų debiutantų. Ruzgis už širdies tveria, Razma dėl pažįstamos pavardės akį patraukia (visai neblogai!), Juchnevičius, Jankauskas – vis įdomu. Ką čia viską beišvardysi.

Gripo į patalus prispausta, perskaičiau Bubnio „Piemenėlių mišias“, Petkevičiaus „Paskutinį atgailos amžių“ ir ištremtų mokytojų „Leiskit į Tėvynę“. Skaičiau kaip gyvo elektros laido nusitvėrus – purtoma ir paleist negalėdama.

Per seserėną Viktorą pasiunčiau Jums Railos ir Trumpos knygas. Paskaitęs komentuokite. (...) Kas savaitė einam klausytis ar žiūrėti ko nors iš Lietuvos ir susirūpinom, ar nenužudysiu savųjų dėmesio stoka. Linkėjimai Jūsiškiams *Onutė Šil.*

1990.V.5.

Mielas Leonai,

jei paskubėsiu, gal spėsiu parašyti dar prieš Prunskienės priėmimą Spaudos klube, iš kur pasikalbėjimus su ja žadėta transliuoti per valstybinių radijo stočių tinklą. Kai lankėsi Sadūnaitė, kalbėjo, kaip jai buvo grasinta atsidurti „po ratais“, o ji, štai, „ant ratų“, nešiojančių ją po Europą ir Ameriką. Ir Prunskienei susiklojo aplinkybės būti tinkamoj vietoj ir tinkamu laiku (juk prieš savaitę Bush'as nesiteikė net atsakyti į Landsbergio laišką), kad galėjo kalbėtis su prezidentu, kongresu ir kt., pasirodyti TV, per radiją, spaudoje, atstovaudama Lietuvą.

Valio Prunskienei ir valio jums visiems, kurie purtotės jungo su tokiu ryžtu ir drąsa, kad atsistojote dėmesio centre. Jau trečias mėnuo, kai kasdien matom ir girdim jūsų pasigėrėtiną susitvardymą, ryžtą, ištvermę, išradingumą ir optimizmą akivaizdoje visų ultimatumų, gąsdinimų, brutalumo, skriaudų ir nepriteklių. Kad jūs nutuoktumėte, kaip mes jumis didžiuojamės!

Džiaugiuosi, kad staigmena pavyko, kad knygas gavote, kad jos tinka. Džiaugiuos, kad susidomėjote Katiliškiu. Ir jis – komunizmo auka ta prasme, kad Amerikoje duoną savo šeimai pelnė sunkiausiu, juodžiausiu fiziniu darbu ir galėjo rašyti tik nuo poilsio vogtu laiku. Jeigu jo gyvenimas būtų buvęs lengvesnis, jeigu laiko būtų daugiau buvę, - et, ką čia bešnekėti...

Taip, aš esu Stikliūtė ir Ziną tebelaikau savo drauge, nors per paskutinius 3-4 dešimtmečius mudvi be galo retai susisiekiame. Jūsų pasiūlymas parašyti atsiminimus apie abu Katiliškius mane pakuteno. Pamėginsiu ir pažiūrėsiu, ar kas išeina. Niekada neturėjau geros atminties, o dabar dar mažiau. (...)

Garsusis knygnešys Kastas Stiklius šią savo nuotrauką, darytą 1909 m., padovanojo brolio šeimai, o Onutė Stikliūtė-Šilėnienė – „Varpams“.

O apie mano lietuvišką veiklą kalbėti būtų arogantiška. Tokių kaip aš buvo šimtai. Gyvenimas statė reikalavimus, į kuriuos reikėjo reaguoti. Norėjai vaikus lietuviškai mokyti – reikėjo susikurti mokyklą, reikėjo, sugebi ar nesugebi, tapti mokytoju. Norėjai organizacijos vaikams, reikėjo ją susikurti, nes tebuvom tik mes. Nei valdžios, nei gudresnių už mus. Tai ir dirbom. Ne kam nors, o patys sau. Ne kokiam nors pripažinimui, o savo pačių poreikiams patenkinti.

(...) Labai miela gauti iš Jūsų laišką. Jūsų vidinė energija užkrečiama. Jūsų *Onutė Šil.*

90.IX.8.

Mielas p. Leonai,

prašvilpė praūžė daug žadėjusi, maža tepalikusi vasara. Šešias savaites viešėjo jaunystės klasiokė-aušrokė su dukra. Buvo daug turistiškai keliauta, daug kalbėta, skaityta, rašyta, putota. Buvo studijų savaitė. Ir vėl ugdėm tautos vienybę, apšviesdami vieni kitus, čia esantys ir iš ten besilankantys. Daug putų. Apčiuopiamos naudos? Gal kaip šaukštas jūroje. Pilnų dienų suma tuštoka.

Jūsų paraginta ir iš sentimento Mariui mėginau rašyti atsiminimus apie jį ir Ziną. Sakiau, gal kokį žieduką į jo atminties vainiką - - Bet nieko neišeina. Tik kartoju tą patį, ką kiti su spalvingesnėm detalėm yra parašę. O mano asmeniška perspektyva jau baigia nuskęsti dievai žino kokiose miglose. Labai gera skaityti Jūsų laiškus su aiškiais užsimojimais, išdirbtais planais ir polėkiu jų vykdymui.

Naujų „Varpų“ laukiu. Siunčiu Jums keturias knygas su mūsų gausingiausiais beletristais susipažinti ir Skipitį, nes jis šiaulietis ir sklandžiai rašo. (...).

Su geriausiais linkėjimais Jūsų *O. Šil.*

1991.IX.12.

Mielas Bičiuli Leonai,

ne taip seniai gavau iš Brazdžionio Jūsų knygų siuntinuką. Apsidžiaugiau ir pasiėmiau su savim į kelionę pas dukrą Wisconsin'an. Pasiėmiau ir popieriaus, ir rašiklį, bet tuoj neparašiau. Savo trimetę anūkę matau apie du sykius per metus. Ji su savo mama kalbasi:

- Toruše, apsiauk batukus.
- Why?
- Kad kojytės nesušaltų.
- My feet are warme. See?

- Apsiauk, eisim į lauką.
- I want to ride horsie.
- Ar tu gali pasakyt „arklys“?
- Klys.

Aš maniau, kad man buvo sunku išmokyt vaikus lietuviškai. O mano vaikas vienut vienutėlė prieš visą kasdienę anglišką griūtį. Kaip ilgai ji pajėgs taip viena grumtis?

Nei skaičiau, nei rašiau, o kalbėjau lietuviškai.

(...) „Varpai“ puikūs. Skaičiau, kaip kadaise skaitydavau „Akiračius“ ar „Metmenis“ – nuo pirmo iki paskutinio puslapio. Daug labai įdomios medžiagos apie visokius negirdėtus žmones, kūrybingai surinkta ir pateikta. Bravo!

Atrodo, kad kažkoks stagaras šiais metais mūsų tinklus ardė. Ne tik su Jumis, su visais Lietuvoje susirašinėjimas sutrikęs. Ir pikta, ir liūdna. (...) Tikiu, kad netrukus ir paštu bus galima pasitikėti, bet kol kas mėginu apsidrausti, siųsdama šitą laišką per vienos keleivės malonę. Džiaugiuos Jūsų bičiulyste, Jūsų *Onutė Šil.*

93.03.04.

Mielas Leonai,

delsiau su atsakymu į Jūsų laišką, nes vis laukiau, kol šis tas paaiškės. Bet viskas labai pamažu vyksta. Šiandien siunčiu laišką Bratėno palikuonei, pristatydama jai galimybę pristatyt į viešumą jos dėdės (o gal jau senelio?) atsiminimų ištraukas ir prašydama nuotraukų ir talkos vertime. Sakau – ištraukas, nes tų atsiminimų yra kokie 300 puslapių, taigi, jeigu norėtumėte dėti į „Varpus“, būtų iš ko rinktis. Man ypač įdomu stebėt, kaip iš lietuvio tampa amerikietis, kaip keičiasi atsivežtos vertybės, santykiai šeimoje, savoje bendruomenėje su rastomis kaimyninėmis bendruomenėmis; kaip vienos kartos (atsiminimų autoriaus) gyvenime asmens tapatybės pajutime svoris slenka iš senos patirties į naują. Įdomi, žinoma, ir pati kieta ir žiauri buitis, su kuria imigrantai grūmėsi ir kurią aprašyt, atrodo, buvo Juozo Bratėno tikslas atsiminimus rašant. Teišverčiau dar tik pusę tų raštų. Nors, kaip tipinga senam žmogui, jis dažnai kartojasi, bet visame tame daugiažodžiavime vis išnyra naujos įdomios detalės, tai iriuosi pirmyn jų ieškodama.

(...) Su geriausiais linkėjimais Jūsų *Onutė Šil*

1995.07.09.

Mielas p. Leonai,

apsidžiaugiau perskaičius, kad principiniai Jūs sutiktumėte pagyventi Clevelande ir paimti „Dirvos“ redaktoriaus vietą, bet labai nusivyliau, kai grįžo iš Lietuvos dabartinis redaktorius dr. Anicetas Bundonis ir papasakojo, kad per tris savaites jis negalėjęs su Jumis susiskambinti. Jis važiavo Lietuvon pasigydyti ir pasilsėti. Išvažiuodamas jis kalbėjo, kad esąs labai namų pasiilgęs ir kad jam pusantrų metų darbo ir gyvenimo Clevelande jau gana. Kai pasiūliau jam su Jumis pasikalbėti, jis pažadėjo tai padaryti. Jeigu Jūs pasiteirautumėt, ar Jūsų kas ieškojo birželio gale-liepos pradžioje, sužinotume, kur teisybė. Kartais žmonės vienaip kalba, kitaip daro. O gal ir iš tiesų buvo kokios nors aplinkybės, sutrukdžiusios jam savo ketinimus įvykdyti, kaip, pav., (...) Jūsų išvykimas į Neringą liepos mėnesį.

Kaip ten bebūtų, siunčiu Jums „Dirvos“ porą numerių susipažinimui. (...) Būkite sveiki. Jūsų *Onutė*

1995.08.29.

Mielas p. Leonai,

aš vis dar tebečiršku „Dirvos“ reikalu. Jau paaiškėjo, kad Bundonis apsisprendė žiemoti Amerikoje. Matyt, žmogus apsigydė, geriau pasijuto ir nutarė elgtis praktiškai, ne taip emocingai, kaip šnekėjo pavasarį, kai norėjo viską mesti ir grįžti namo. Esu tikra, kad „Dirvą“ padarytumėt įdomesnę. Bundonis nėra žurnalistas, o bene medicininės biologijos daktaras. Tik šiaip jau raštingas žmogus, turėjęs reikšmingų pažinčių ir pakviestas užimti vietą, kurią paliko Gaidžiūnas, grįžęs į Lietuvą gyventi. Taigi, kol kas „Dirvos“ redaktoriaus krizė nustumta iki pavasario. Jūsų galimą

kandidatūrą pristačiau Bundoniui (jis Jūsų šalininkas) ir „D.“ administratoriui Matulioniui ir laukiu, kas bus toliau.

(...) Su geriausiais linkėjimais Jums ir Jūsiškiams *Onutė Šil.*

P. S. Jeigu dar turite VARPAI 95, palaikykite man vieną egz., kol dukra atvažiuos, prašau.

1996.06.12.

Mielas p. Leonai,

širdingai dėkoju už „Varpus'96“. Perskaičiau visą nuo pirmo iki paskutinio puslapio, ir viskas buvo įdomu. Kai buvote man sakęs, kad spausdinsite mano vertimą nieko nekeisdamas, buvau labai nerami, nes žinojau ten esant labai griozdiškų pažodinių vertimų, nesklandžios kalbos ir klaikių sakinių struktūrų. Skaitydama nurimau, net pradžiugau ir dėkoju Jums už labai gražų ištaisymą. Be priekaištų, net ir be priekaištėlio. Ačiū! Gaila, kad iki mūsų neateina žinios apie tokius įvykius, kaip Rašytojų s-gos klubo vakarai. Džiaugiuos, kad pusbrolis Vytautas buvo pakviestas ir kad dalyvavo, nors man iš to tik tiek naudos, kiek iš mano tėvo sodo žydėjimo Fredoje. Kiti juo tesidžiaugia.

Sveikinu p. Silviją už vertai gautą premiją. Daug skaičiau knygų apie visokias karo ir okupacijų baisybes, bet *Vilko vaikai* tarp jų užima ypatingą vietą.

(…) Vieną „V.'96“ egz. esu pažadėjusi Bratėnų dukrai, kuri man parūpino nuotraukas. Gal galėtumėte įduoti p. Stasui, kad parvežtų?

Linkėdama geriausios sėkmės, Jūsų *Onutė Šil.*

1997.04.10.

Mielas p. Leonai,

(...) Baliui Auginui perleidau paskutinį „Varpų“ numerį. Tą patį, kurį buvau įsigijusi perduoti Bratėnaitei, su kuria vedžiau derybas. Ji dingo iš mano akiračio. Ūkininkas Gediminas Bratėnas gal jau ir nebegyvena – buvo virš 90 metų, - o gal persenęs ir nebepažįsta to, kas apie jį vyksta, bet į mano laiškus nebeatsakė. Taip ir liko šeimai neperduotas tų atsiminimų ištraukų vertimo atspausdinimas. Atrodo, kad trečioje kartoje išnyko dėmesys praeičiai ir šeimos šaknims.

Taigi, perdaviau Auginui Jūsų pakvietimą. Auginas labai kuklus ir tylus žmogus. Dėl to ir nesuvedžiau jo su Jumis, kai buvote Clevelande. Negaliu daug apie jį pasakyti, nes jis jokių bangų nebekelia. Rašo poeziją, paieškinėja leidėjų, jei pasiseka, gyvena iš kuklios pensijos, vienas, nes žmona mirusi, turi vieną sūnų, sukūrusį savo šeimą. Kai Lietuvoje buvo švenčiama bene 75 metų lietuviškojo radijo sukaktis, jis, kaip išlikęs vienintelis gyvas to radijo diktorius-pranešėjas, buvo paprašytas tokiame minėjime dalyvauti asmeniškai arba bent per vaizdajuostę. Jis mėgino tokią vaizdajuostę padaryti, bet iš niekur lėšų negavo, pats neįkirto ir liko, rodos, garso juostą pasiuntęs. Bet buvo atrastas, kaip poetas. Tikiu, kad jis pats tiksliau visa tai papasakos, jeigu dar nepapasakojo. Siūliau jam su Jumis susisiekti.

(...) Linkėdama Jums viso geriausio, Jūsų *Onutė Šil.*

1998.06.10.

Mielas p. Leonai,

(...) Ir šiuos „Varpus“, gal net daugiau negu ankstesnius, skaičiau nuo pirmo iki paskutinio puslapio. Nedaug jau liko žurnalų, kuriuos taip norisi skaityti. Nesakau, kad visi straipsniai vienodai vertingi, bet visi įdomūs susipažinti su iki šiol negirdėtais vardais, nepažintais žmonėmis. Už paties pirmojo griebiau egzotiškos temos pasikalbėjimą su Jurga Ivanauskaite. (...)

Iškirpau iš laikraščių du „Varpų“ pristatymus mūsiems skaitytojams. Jei dar neturite, gal bus įdomu pasižiūrėti. (...)

Ačiū Jums už ištvermingą bičiulystę. Geriausios sėkmės ir iki kito karto. Jūsų *Onutė Šil.*

1999.06.22.

Mielas Leonai,

labai nuoširdus ačiū už „Varpus“ ir už „Kraują ir žodžius“. Padedu Auginui ruošti jo poezijos knygą, tai jis jau seniai gyrėsi gavęs „Varpus“. Labai laukiau jų ir aš. Tuoj pat atsiverčiau ir prarijau

Kajoko „Konstatacijas“. Įdomu, intriguoja, supažindina – ir taip vis, kur beužgriebtum. Vis pripuldama skaitinėju. Šitiek nepažįstamų vardų, šitiek įdomių žmonių. Džiaugiuos skaitydama, lyg mažvaikis saldumynais, ir mokaus, praskleisdama tiek laiko nepermatytas Lietuvos gyvenimo uždangas. Štai dėl ko tas ačiū toks didelis ir toks nuoširdus.

Labai nenoromis, bet turiu Jus nuvilti. Teksto apie Katiliškius, deja, nebus. Vis daugiau laiko tenka praleisti gydytojų laukiamuosiuose. Gaila, kad svarbiausiai kūno daliai – smegenims iki šiol nerasta remonto būdų. Mėginu tuo pasakyt, kad atminčiai nykstant išvystytas gyvenimo metodas, apsistatant ženklais, primenančiais, kas, kur ir kada reikia daryt, tokiam tekstui parašyt negalioja. Tokių, išlikusių su Katiliškiais, ypač su Zina, bendravimo ženklų turiu, bet jie yra privatūs. Tai laiškai ir psichologinių testų daviniai. Vokietijoje studijavau psichologiją ir, vykdydama studijų užduotis, rinkausi medžiagą, „testuodama“ savo kolegas, tarp jų ir Ziną su Marium, ir Henriką N., ir daugelį kitų. Juokaudavau, kad kada nors galėsiu juos panaudoti šantažui, bet, aišku, to niekada nepadarysiu. O iš atminty išlikusių fragmentų jau tekstas neišeis.

Matau, kad Zina davė savo susirašinėjimo su Marium pavyzdžių. Bet tai jos turtas ir jos valia duoti ar neduoti. Radau ir savo snapą nuotraukoje. Tik gaila, kad visi taip perdėm liūdnai pristato Katiliškių gyvenimą. Toks ir Jūsų straipsnis, dar labiau tokia vaizdajuostė apie Marių. Tačiau net ir iš vienos nuotraukos matyt, kad būta ir jų gyvenime ir šviesos, ir džiaugsmo, ir laimės ne tik šiurpulingų jobiškų bandymų.

Neseniai „Vytukas“ Landsbergis atvežė parodyt savo susuktą juostą apie Henriką Nagį. Žiūrėjau ir pasigedau Henriko tokio, kokį jį pažinau. Juostoje jis senukas, praradęs savo gilų, žemą, turtingą balsą, tik retkarčiais švystelėjantis jam būdinga šypsena, jumoru, energija. Nepasirūpino filmuotojas surinkti medžiagos, esančios Kanadoje, kurioje Henrikas gyveno ir kur tikrai turi būti ir nuotraukų, ir balso įrašų. Jis gi Montrealyje vaidino Pūkelevičiūtės ansamblyje, dalyvavo ruošiant plokštelę „Žirginėliai“, sukant filmą, kurio vardas, berods, „Aukso žąsis“. Et, daryta ir nepadaryta.

(...) Baigiu su geriausiais linkėjimais ir iki kito karto. *Anė Šil.*

2001.06.03.

Mielas p. Leonai,

siunčiu Jums „Draugą“, kuriame atspausdintas Algimanto A. Naujokaičio straipsnis apie naujus „Varpus“ ir jo redaktorius. Jeigu dar nematėte, tikiu, bus įdomu pasiskaityti. Aš ypač džiaugiuosi, kad jis „Drauge“ atspausdintas, nes tai bene daugiausiai skaitomas laikraštis. (…)

Su geriausiais linkėjimais. Nuoširdžiai Jūsų *Onutė Šil.*

2001.06.23.

Mielas p. Leonai,

ačiū Dievui, kad išlikote, nes po autobusiuko vertimosi kūliais vos gali vaizduotis, kas dėjosi. Giliausia užuojauta Jums abiems, o ypač p. Silvijai, kuriai didžiausia skausmų našta teko. (…) Linkiu išsiauginti didžiulę kantrybę, kad jos niekad nepritrūktų, nes kitos išeities nėra. Nors Kalėdos dar labai toli, bet jos tikrai ateis. Gal nevertėtų klausti: už ką? Gal prasmingiau klaust: ko aš iš tos naujos, nelauktos, taip staiga užgriuvusios patirties galiu pasimokyti?

Ačiū Jums už laišką. Ir iš rankraščio matyt, kad ranka jau kitokia, su varžtais ir plokštele. Bet gera, kad ji dirba. Šiandien gal dar sunku matyt, kad gyvenimo džiaugsmas priešais Jūsų kantriai laukia. Bet jis ateis, tas gyvenimo džiaugsmas. Jau vien dėl to, kad yra kam to džiaugsmo laukti. O galėjo ir nebūti.

(…) Linkiu, kad visos daktarų pastangos būtų šimtaprocentiniai sėkmingos ir Jums, ir p. Silvijai. Jai siunčiu savo itin šiltą glėbį. Nuoširdžiai Jūsų *Onutė Šil.*

2001.Kalėdos

Atvirai kalbant, tai aš tokių metų ir tokio gyvenimo iš vagos ištrenkimo kaip Judu išgyvenat, nė įsivaizduot negaliu. Tai viršija viską, ką esu bet kada išgyvenus, ir tas faktas mano akyse iškelia Judu į visai kitą, aukštesnę plotmę. Patyrėt, iškentėjot, išlikot. Be abejonės, jau kitokie, vaiskesni, gilesni, išmintingesni. Išlikot ir už tai pagarba Jums. *Onutė*

2004.10.04.

Mielas p. Leonai,

dovanojote man didžiulį malonumą. Kiekvienas „Varpų“ numeris, kuriuos tik Jūsų dėka skaitydavau, buvo intriguojančiai įdomūs, bet šis, pastarasis, visus ikišiolinius viršija. Vis dar tebeskaitinėju – tiek juose tokių mums tolimų ir taip mažai pažįstamų žmonių: ir Baltakis, ir Bložė, ir Geda, ir Kanovičius, ir Vanagas, ir Gutauskas, ir... Stebiuosi ir grožiuosi Jūsų darbštumu ir kūrybingumu, juos visus susirast, prakalbint, atvert, išglostyt, lyg skruzdėlė amarą kad išglosto, kol tas kažkokį jos geidžiamą lašelį išspaudžia, ir mums dosniai pristatyt. Tokie rašiniai, kaip „Vasaros su Algimantu Baltakiu“ ir panašūs – puikus pasiskaitymas ketvirtą valandą ryto, miego nepritekus.

(...) Linkėdama Jums visiems geriausios kloties, labai nuoširdžiai Jūsų *Onutė Šil.*

2007.01.04.

Mielas senas Drauguži,

ar kada pagalvoji, kokia tai Dievo dovana mums rašyti 2007? Nors šį rytą, po ilgo, ilgo laiko vėl išmiegojusi pilnas aštuonias valandas, pagalvojau: ar nebūtų puiku taip ramiai pavargus užmigti ir daugiau jau nebeatsikelti. Kad nereikėtų atlikti kasdienę mankštą ir kruopštis apie save valant, tepant, raišiojant, trinant, lašelius lašinant, aplink apsišvarinant, kol pagaliau gal po valandos su puse ar daugiau gali sėstis pusryčių. Ir visa tai tik tam, kad dar tebeveiktų įvairios kūno dalys. Būdavo, atsimerki, persilieji vandeniu, brūkšteli šukomis, kuo nors uždengi kūno nuogumą ir valiai! – tavo visa diena gyvent, statyt, kurt, tvarkyt. Kai jau atsirado šitiek pareigų, suėdančių minutes ir valandas vien savojo gyvenimo išlaikymui, argi beverta jį laikyt?

Tai štai, kokiomis mintimis aš Tavo gyvenimą visai ne šventiškai drumsčiu. Gal jos Tau nepakeliui, nereikšmingos taip, kaip man. Aš, matai, jau virš metų gydausi nuo „į Alzheimerį panašių“ simptomų. Jaučiuos kaip varlė, įkritusi į smetonos puodynę ir spardausi, kaip įmanydama, kad juos, tuos simptomus, nuo savęs kiek galima ilgiau atstumčiau, bet jie mane vejasi, kaip įkyrus šunytis, kramtydamas kulnis. Tuom labiau, kad matau šalia drauges, kurios jau mėnesiais trūnija, savo vaikų nepažindamos. Taigi, kasdien ištvermingai kiek pajėgdama mankštinu ir kūno, ir proto likučius, vertinu juos, naudojuos ir dėkoju už tai, kas dar išlikę, nes saulė kas rytas man nusišypso ir primena, kad Visata, kad pats Dievas yra mylintis ir geras, kad padalindamas man šitokią kortą Jis žinojo, ką daro, o man belieka išmokt su ta korta žaist. Tad sustot nevalia. Reikia ir toliau keliaut ta erdve didžiule, kaip mokino V. Mykolaitis-Putinas. Ar kas nors Tave jau yra pasveikinęs su Naujaisiais Metais šitokiais jo žodžiais: *Padarėm dar vieną kelionę kartu / Dangum apie saulę žvaigždėtu ratu. / Bet šviesos negęsta. Sustot nevalia. / Keliausim toliau šia erdve didele...*? Taigi, būk pasveikintas su Naujaisiais. Keliaukim kartu. Nenoriu sakyti, kad šitas laiškas, kurį pagaliau įsidrąsinau savo draugams parašyti, tai mano atsisveikinimas su jais. Tai tik informacija. Žinau, koks mano galas, tik nežinau, kada, o kol kas keliauju kartu su Jumis „ta erdve didžiule“, lošdama savąja korta, kaip jūs visi lošiate savosiomis. Tik, prašau, būkite man kantrūs.

Dėkoju Tau už Tavo ištikimybę ir ištvermę mus kartais prisiminti ir savo darbų vaisiais apdovanoti. Džiaugiuosi visu „Varpų“ rinkiniu, visos šeimos spausdinta kūryba, džiaugiuosi, kad plačiai atvėrei duris tiems, kurie už Lietuvos ribų plukėsi ir tebesiplukia, jų neatstumdamas ir jiems gero linkėdamas. Tikiuosi ir tolimesnio Tavo dėmesio.

Meškos glėbis su meile tiek Tau, tiek Tavo artimiesiems. Labai nuoširdžiai, *Onutė Šil.*

Liūnė SUTEMA (Zinaida KATILIŠKIENĖ)

Gerbiamas Leonai,

atsiprašau, kad iki šiol nepadėkojau už „Varpus“ ir knygas – Jūsų ir Mindaugo.

Jūsų skaičiau pakartotinai, ir tikrai buvo įdomu. Viskas su šiluma ir meile žodžiui išreikšta. Mindaugas – jaunuolis su neribota vaizduote ir savitu mąstymu. (...)

Skaitau Jus ir „Lietuvos aide“. Liūdnai mane nuteikė duonos spekuliacija iš Šiaulių į Latviją.

Latvių poetas Gunars Salinš (kairėje), Liūnė Sutema ir Marius Katiliškis.

Nuoširdžiai *Liūnė Sutema*

8. 10. 07, Lemont
p. L. Pelecki-Kaktavičiau,
siunčiu kelis savo eilėraščius, kaip žadėjau.
Viso geriausio ir gražiausio – *Liūnė Sutema*

4. 19. 08
malonus p. Leonai Pelecki-Kaktavičiau,
nuoširdžiai ačiū už „Varpus". Skaitau ir džiaugiuosi. Žiūriu į Mariaus ir M. Sluckio nuotrauką ir prisimenu.
Viso gražiausio! *Zina Katiliškis*

2012, rugsėjo 11 d.
Malonus „Varpų" Redaktoriau,
siunčiu 4 eilėraščius, kurie viešai niekur nebuvo pasirodę. Jie „išblyškę" todėl, kad kompiuterių amžiuje negaliu surasti naujos juostelės rašomai mašinėlei. Viso gražiausio ir geriausio!
Z. Katiliškienė

Rimvydas ŠILBAJORIS

Columbus, OH, 1998 11 19
Gerbiamas kolega Kaktavičiau,
turiu Jūsų laišką. Susitikimą prisimenu. Iki šiol nieko nedariau, nes buvau labai užsiėmęs kitais dalykais, kurių stovi ilga eilė.

Tačiau vasaros metu teko skaityti Česlovo Milašiaus *The Issa Valley* angliškai ir šia knyga susidomėjau. Galėčiau mėginti parašyti tokią kaip ir ilgesnę tos knygos recenziją, pusiau straipsnį, tokiu būdu, kad jo aktualumas nepriklausytų nuo laiko (nes ši knyga, aišku, išėjo jau seniai). Žinoma, rašyčiau lietuviškai, nebent Jums (kaip kai kurie leidiniai mėgsta) norėtųsi turėti ką nors savo

puslapiuose ir svetimomis kalbomis.

Vasario vidury važiuoju į Vilnių semestrui padėstyti. Sunkiai tikiu, kad pavyks man tą straipsnį su savim atsivežti, bet gal jau tenai, Vilniuj, užbaigčiau.

Tiek ir tegaliu prižadėti. Likit sveikas, norėčiau irgi susitikti, gal ir susidarys proga. Draugiškai, *R. Šilbajoris*

P. S. Naujų „Varpų“ neturiu.

1999. VII. 26.

Gerbiamas kolega,

štai ir straipsnelis-recenzija apie Milošą. Tikiuosi, kad pravers. Buvo malonu susitikti.

Linkėjimai, *R. Šilbajoris*

1999/12/20

Mielas kolega,

ačiū už laiškelį ir informaciją. „Lietuvos aido“ straipsnio nemačiau, bet Birutė Monèytė atsiuntė tą, kur „Literatūroj ir mene“.

Knygą tuo tarpu tik pavarčiau, nes mane užgulė įsipareigojimai vos suspėjus grįžti. Kai turėsiu progos geriau pasižiūrėti, gal ir mėginsiu parecenzuoti.

O tuo tarpu – linksmų 2000 švenčių! *R. Šilbajoris*

03/15/00

Mielas kolega,

dovanok, kad taip ilgai neatsiliepiau – daug visokių darbų ir naminių rūpesčių. „Varpus“ gavau, šauniai atrodo, labai dėkoju. Dėkoju taip pat ir už atkarpą iš „Lietuvos aido“. Baisiai visgi nesinori apie save viešoj spaudoj skaityti – toks išeina kaip ir „asmenybės kultas“; nežinau tada, kas esu – ar kino žvaigždė, ar tautos vadas, ar pagyrų puodas. Bet ką jau padarysi.

Interview sekantiems „Varpams“ nesuspėsiu. Gal sekančiam po sekančio numeryje? Man būtų lengviau. O savo fotografijų turiu labai mažai ir visose atrodau kaip kandidatas į lavoninę. Bet ką nors jau paieškočiau.

Taigi, neatsisakau, tik noriu turėti šiek tiek daugiau laiko. O tuo tarpu – geriausi linkėjimai!

Draugiškai, *R. Šilbajoris*

2000 12 04 (data ant voko)

Linksmų švenčių su maloniais mūsų pažinties prisiminimais.

R. Šilbajoris

09/11/01

Mielas kolega Kaktavičiau,

visų pirma, gili užuojauta dėl įvykusios nelaimės. Niekad nežinai, kada ir kaip ištinka mus tokie dalykai. Sveikink ir žmoną, perduok jai linkėjimus kuo greičiau pasveikti.

Neatsiliepiau ilgą laiką todėl, kad buvau išvažiavęs į dvi atskiras konferencijas viena po kitos, ir tik grįžęs radau Paties laišką. Gal kartais turi e-mail adresą? Šitaip būtų kur kas greičiau susirašyti, kada yra koks reikalas. Manasis yra toks: (...)

Turiu paruošęs vieną paskaitą, kurią skaičiau šių metų „Santaroj“, bet ji dar niekur neišspausdinta. Tai apie Valančiaus „Palangos Juzę“. Jei įdomu, šiek tiek peržiūrėsiu ir bandysiu persiųsti. Ir vėl, jei turėtum e-mail, tai atsiųsčiau labai greitai. O gal koks kolega, pažįstamas turi? Nereikėtų taip ilgai laukti. Nors jo nori ir „Metmenys“, šį kartą duosiu pirmenybę Pačiam. Paskui gal vis vien į „Metmenis“, nes „Varpai“ retai ir sunkiai teaplanko Ameriką. Jei sutinki, parašyk, aš imsiuos darbo.

Taigi ir viso geriausio. Draugiškai, *R. Šilbajoris*

10/20/01

Mielas kolega,

šiandien pasiunčiau per e-mail aną gabaliuką apie Motiejaus Valančiaus „Palangos Juzę“. Pasiunčiau adresu vieno mano seno pažįstamo Šiauliuose, nes, kiek supratau, Patsai jokio e-mail neturi. Jo adresas: Albertas Baikštys (...). Jis man dar nieko neatsakė, bet, tikiuosi, susisieksite.

Amerikoj toji tragedija, aišku, mus visus labai sukrėtė. Dar nežinia, kas bus toliau. Bet žmonės pasidarė labai pasiryžę šį reikalą privesti iki galo, aišku, kiek tai iš viso įmanoma. Kiti lygina tai su tuo, kas atsitiko, kada Japonai staiga užpuolė Pearl Harbor. Tai buvo jų galo pradžia. Norėčiau tikėti, kad ir šį kartą taip bus. Matysime.

O Venclovos adresas štai koks: (...). Tiesa, girdėjau kalbant, kad jis būk tai žada kraustytis į Krokuvą gyventi, bet nieko konkretaus apie tai nežinau.

Tikiuosi, mano Juzė (t. y. Valančiaus Juzė) bus Jums priimtinas. Draugiškai, *R. Šilbajoris*

12/30/01

Mielas kolega,

ačiū už sveikinimus su šventėm. Džiaugiuosi, kad, pasirodo, esate seni pažįstami su Jone Jurgutyte-Bakštiene. Ir jinai, ir jisai buvo kartu su manim ir mano žmona Kretingos gimnazijoj anais vokiečių laikais.

Gražiausių švenčių. Draugiškai, *R. Šilbajoris*

2003.04.12

Gerbiamas kolega,

dovanokit, užtrunku su atsakymais – artinasi pavasaris, gėlės laukia pasodinamos, o laiškai laukia atsakomi, straipsniai laukia parašomi. O už durų laukia tai, kam tas viskas nereikalinga...

„Varpų“ gavau 2003 17-tą numerį. Įdomūs žmonės rašo, smagu paskaityti.

Šiuo metu nieko naujo iš vėlesnės literatūros nestudijuoju, tai negreit ką nors ir rašysiu. Turbūt senatvė; žingeidumo stoka ar tiesiog laikas reikalavimus stato ne visai panašius į tuos, kaip anksčiau. Siaurėja horizontas, kaupiasi apie namų reikalus, sveikatą ir t. t.

Lietuvon nežinau ar važiuosiu. Yra tokie maži planai parodyti vaikams jų tėvų tėvynę, bet tai būtų „turas“, neišeitų nukrypti nuo jo tvarkaraščio.

Vis vien – sveikinu su, kaip jau ir dabar matau, gerai pasisekusiu „Varpų“ numeriu, skaitysiu jį ir atsiliepsiu laikui bėgant. Draugiškai, *R. Šilbajoris*

08/05/03

Gerbiamas kolega,

visai neseniai gavau Jūsų knygą *Žodžių žmonės*. Labai dėkoju, ir ypač malonu prisiminti tą mudviejų pokalbį Palangoj (nors, tiesa, ne viskas, ką aš tada sakiau, man šiandien taip jau labai patinka). O šiaip tai knyga pilna labai įdomių pokalbių su reikšmingais, mąstančiais ir jaučiančiais žmonėmis. Džiaugiuos, kad ji dabar prieinama skaitytojams.

Ką nors parašyti? Tikrai norėčiau, bet dabar esu labai „nusausęs“. Neateina į galvą jokios idėjos ar klausimai, ar žmonės, apie kuriuos norėčiau ką pasakyti. Per dienas užsiėmęs sveikatos problemomis, savo ir žmonos, ir buitiniais reikalais, kurie praryja kiekvienos dienos didelę dalį. O nenorėčiau rašyti ką nors iš piršto išlaužęs, prisiversdamas. Duok kiek laiko, pagalvosiu. Jei kas išeis, tai tik prieš lapkričio galą. O gal turėtum kokių pasiūlymų, kas ypač rūpi? Man tas irgi padėtų apsispręsti.

O tuo tarpu – kuo geriausi linkėjimai, ir dar kartą ačiū už knygą. Draugiškai, *R. Šilbajoris*

P. S. Turiu tokį Meko adresą: (...). Nežinau, ar dar geras.

10/19/03

Mielas prieteliau,

štai siunčiu straipsnelį-recenziją apie Gutausko *Kam katinui ūsai?* Su visu pasipūtusiu gaidžiu (*atvirutės priekyje* – L. P.-K.). Man ta knygelė patiko, aš nežinau, ar Lietuvoj apie ją kas buvo rašęs, ir

ką. Jei netiks, mesk lauk. *R. Šilbajoris*

P. S. Ar turi elektroninio pašto adresą? Jei turi, galėčiau atsiųsti ir elektroninę versiją. Kiti sako – šitaip lengviau redaguoti.

12/09/03

Mielas kolega,

džiaugiuos gavęs laiškelį. Malonu, kad mano straipsnis atėjo ir buvo priimtinas. Ateity, tik negreitai, bandysim ir vėl apie ką nors pagalvoti.

Ką tik neseniai turėjau galimybės peržvelgti Paties Sustabdytą laiką. Net kiek nustebau, kaip ji man patiko. Daugelio žmonių, apie kuriuos rašai, aš nė nepažįstu, bet jie taip įdomiai pristatyti, kad net malonu paskaitinėti – jaučiuos lyg kokį kultūros istorijos kursą išklausęs. O kiti, kuriuos pažinojau, pav., Gimbutienė, labai gražiai, įdomiai ir taikliai pristatyti. Ta bėda su Milosz ir vakariene man priminė kartą, kai mudu su žmona Milda pas ją svečiavomės dykumoj. Artinantis vakarienės laikui, Milda ją užklausė, ar ši turinti kokių nors produktų šaldytuve ar kokioj indaujoj. Ką tai suradom, ir Milda ėmė pati ir paruošė vakarienę. Gimbutienė tuo buvo labai patenkinta, nes sakėsi nemėgstanti ir nemokanti virti. Va, ji sakė, tokie svečiai tai vienas malonumas. Gal jai reikėjo Milosz paprašyti, kad šis tą picą iškeptų? O mane pasodino prie savo Saab vairo, ir aš turėjau visą kompaniją vežioti po Death Valley dykumas. Ir dar būtinai, kad važiuočiau greitai, kaip ir visi Kalifornijoj. O mano Ohio lėtas būdas tam nelabai tiko. Gerai, kad prisiminiau savo protėvius, senovės žemaičių raitelius, kurie kryžiuočius per balas ir laukus vaikėsi.

Ne, knyga labai gera ir naudinga, sveikinu. O dabar – kuo linksmiausių švenčių! *R. Šilbajoris*

2005 01 10 (data ant voko)

Gerbiamas kolega,

ačiū už malonų sezono pasveikinimą. Iš savo pusės linkiu ir Jums sėkmingų bei laimingų metų.

Šiuo metu savo „dirbtuvėje“ nesu nieko užplanavęs, tad ir pažadėti ką nors tuo tarpu negaliu. Tačiau žiūrėsim, kaip dalykai klostysis toliau.

Draugiškai, *R. Šilbajoris*

2005.III.11.

Mielas kolega Leonai,

dovanok, užtrukau su atsakymu. Pas mane dabar namuose yra komplikacijų ryšium su žmonos liga, tai ne visuomet visur suspėju.

Paties atsiųsti pokalbio klausimai labai svarbūs ir, sakyčiau, „skvarbūs“, lenda į pačią dalykų esmę. Antra vertus, į kai kuriuos tiesiog sunku ką nors atsakyti. Kokius eilėraščius aš labiausiai mėgstu? Kaip užeina ūpas, tvirtos išrinktųjų rikiuotės neturiu. Ir taip toliau. Reikės man kiek laiko padūmoti, kad nors kas pusiau žmoniško išeitų su atsakymais.

Dėl kokio straipsnio tai problematiška. Jeigu man reikės „mūčytis“ su tais pokalbio klausimais, neliks laiko ką nors rimtesnio parašyti. Galiu tik sakyti, kad bandysiu, bet dar net nežinau, kokia tema. Kas būtų įdomu?

Truputį neramu ir dėl to „portreto“ ir šeimos, ir pan. fotografijų. Tai argi ruošiesi mane pristatyti kaip pagrindinę to numerio figūrą? Labai to nenorėčiau, nes nemėgstu rodytis kaip „vieša asmenybė“. Man patinka viduramžių meistrai, kurie pastatė ištisas katedras, o niekas jų net vardo nežino. Ir gerai. Svarbu ne vardas, o katedra. Ar net tokia, kaip mano bakūžė samanota. Jokių tinkamų savo fotografijų neturiu, nesinori eiti specialiai fotografuotis, o jau ypač „portretui“ (skamba taip formaliai, nelyg būčiau koks Stulginskis). Gal leidyklos, „Vaga“ ar „Baltos lankos“, rastų ką nors po ranka?

Tai mėginsiu su laiku kaip nors atsakyti į tuos klausimus, nors tai irgi ne mano amatas. Bet ką jau – viskas tėvynės labui. Iki. *Rimvydas*

05/14/05

Mielas kolega,

štai ateina mano atsakymai į pokalbio klausimus. Jei žinočiau Paties e-mail adresą, būčiau nusiuntęs kaipo priedą prie laiško. Ateitų daug greičiau.

Radau keletą nevykusių fotografijų. Jei kuri tiks, prašom, o jei ne, tai gal Lietuvoj kas geresnę kokią turės.

Ačiū už dėmesį man ir už darbą. Pagarbiai, *R. Šilbajoris*

2005.V.7.

Mielas prieteliau Kaktavičiau,

labai dėkoju už atsiųstą almanachą ir studiją apie Barėną. (...) Knyga tuo tarpu atrodo gerai, nors perverčiau tik paskubomis.

Almanachas taip pat labai puikus. Mane ypač sudomino Paties straipsnis apie „Lituanus“, nes gi ir aš pats esu to žurnalo puslapiuose gyvenęs.

Dėkingas už gerą darbą, linkiu tolimesnės sėkmės. *R. Šilbajoris*

09/03/05

Mielas prieteliau,

žiūriu – jau ir rugsėjis, o aš tik pusę paties knygos teperskaičiau. Iki šiol, ką skaitau, man labai patinka. Knyga paruošta kruopščiai, detalių gausu kaip kokioj enciklopedijoj, tik kad tai ne koks žodynas, o gyvas, protingas, įdomus pasakojimas. Barėno charakteris, jo darbštumas, aiški galva, kantrybė tiesiog šviečia per visus puslapius. Labai gerai.

Taip pat susidaro įspūdingas Britanijos išeivių vaizdas. Lietuvoj gyvenantys skaitytojai turėtų tuo tikrai susidomėti. O girdėjau piktus Lietuvoj liežuvius sakant, kad mes, išeivija, nieko reikšmingo iš viso tautos labui nenuveikėm. Gal kas perskaitęs susimąstys.

O tuo tarpu – viso geriausio. *Rimvydas*

Joana VAIČIULAITIENĖ

Bethesds, 1994 m. rugpjūčio 16 d.

Nežinau, kaip pradėti. Turiu nuolankiai atsiprašyti, kad taip ilgai Jums nepadėkojau už „Varpus“ ir – svarbiausia – neatsakiau į Jūsų rūpestį: ar turiu a. a. A. Tulio laiškų.

Šie birželio ir liepos mėnesiai man buvo ypatingai liūdni: Prieteliaus Ambasadoriaus Stasio Lozoraičio mirtis ir liepos 22-oji – mano vyro Antano dvimetinė mirties sukaktis sukaustė mane: nepajėgiau, negyvenau –

Suradau Tulio laiškus, padariau nuospaudas ir, tikiuosi, jie Jums bus šiek tiek naudingi (jei dar ne per vėlu?).

Su Faustina ir Antanu Tuliais, nors ir matėmės retai, bet jautėmės artimi. Paskutinį kartą jį aplankiau 1976 m. rudenį: buvo aptilęs, mažai juokavo, sirgo tyliai - -

Mano Antanas nėra išmetęs nė vieno jam rašyto laiško, turbūt nuo 1940 metų. Jis mylėjo ir gerbė kiekvieną parašytą žodį ir išmesti jam rašytą laišką būtų įžeidimas, nepagarba tam, kuris rašė - -

Antanas paliko tūkstantinę korespondenciją: laiškai jam (susirašinėjant) iš įvairių rašytojų, lietuvių ir svetimtaučių, menininkų, draugų ir „priešų“ (jei tokių jis galėjo turėti?). Dar nežinau, ką aš su ta visa kolekcija darysiu, kam perduosiu. Antano rašom. kambarys dar nepaliestas, jo knygos, kurias skaitė paskutinę savaitę prieš mirtį guli atverstos, jo manuskriptai neperžiūrėti. Žinau, kad turiu pradėt tvarkyt, bet dar negaliu - - -

Baigsiu linkėdama Jums sėkmės su „Varpais“.

Kitų metų birželio mėn. žadu lankytis Vilniuje ir Kaune. Gal teks susitikti. Su pagarba *Joana Vaičiulaitienė*

Aleksas VAŠKELIS

St. Petersburg Bch., 3.22.91
Gerb. Leonai,
Dėkoju už nuoširdų laišką. Tuo labiau, kad tai pirmas laiškas iš Lietuvos po didelės, didelės dviejų su puse mėn. pertraukos. Nuo kovo 2 d. pradėjau gauti „Liet. Aidą“ ir „Atgimimą“. Taip pat „Lit. Naujienas“. Proga verta atžymėjimo. Gal kada nors. Šiauliuose gyvena mano sesuo.
„Varpus“ gavau. Jau spėjau perskaityti. Labiausiai susižavėjau menininko Vitalijaus Lukošaičio gyvenimo ir palikimo aprašymu.
(...) Tuomkart tiek. Linkiu viso geriausio. *Aleksas V.*
P. S. „Metmenis“ reguliariai siuntinėjame P. Višinskio bibliotekai, taip pat Ped. Inst. bibliotekai.

Sausio 7. 92
Gerb. Leonai,
Labai dėkoju už sveikinimus švenčių proga. Nors pavėluotai, bet norėčiau palinkėti pačiam ir šeimai kuo geriausių ir našiausių 1992 m.
Henrieta Vepštienė – tai asmuo, ant kurio pečių laikosi visas technikinis „Metmenų“ pastatas. Adresas: (...)
Dabartiniu laiku nesirengiu važiuoti į Lietuvą, nes per grubios ekonominės sąlygos. O mes, kaip žinai, gerokai išlepę. Linkiu viso geriausio. *Aleksas*

Spalio 6, 1992
Gerb. Leonai,
Labai dėkoju už spaudos siuntą, kurią esu gavęs prieš porą savaičių. „Varpus“ tikrai vertinu. Žurnalas, kuris išlaikė savo originalų veidą. Nežiūrint nusiteikimo orientuotis siauresnėje, daugiau lokalinėje-parapijinėje aplinkoje, pačių temų universalinis charakteris žurnalą-almanachą išveda į bendresnes lietuvių tautinio-kultūrinio tyrimo dirvas. Konkrečiai turiu galvoje istoriko žvilgsnį į Zubovų šeimos atgarsius Lietuvos gyvenime. Naujais prisiminimais ataustas prof. S. Šalkauskio asmuo šeimyninėje aplinkoje. (...)
Dar kartą dėkoju už man suteiktą dėmesį. Linkiu pačiam ir visai Tavo šeimai viso geriausio. *Aleksas V.*

Tomas VENCLOVA

New Haven, 2001. XII. 23
Gerbiamas p. Redaktoriau,
ačiū už laišką. Į Krokuvą keltis rengiuosi tik po kokių septynerių metų (įsigijau ten butą, bet kol kas jį nuomoju). Beje, tai nebus tikras persikėlimas, nes gyvensiu – jei Dievas duos – ne tik ten, bet ir Vilniuje, gal iš dalies ir Amerikoje. Rašyti man prašom senuoju Amerikos adresu.
Dabartinių *Varpų* vieną ar du numerius esu matęs, bet būsiu dėkingas, jei atsiųsite, ypač naujesniuosius. (Kadaise tėvo bibliotekoje skaičiau ir karo metų *Varpus*). Į klausimus mielai atsakysiu. Su Šiauliais mane daug kas riša – dirbau tenai teatre, auginau dukrą Marytę, bendravau su Hane Lukauskaite. Kai dėl kūrybos, tai nespausdintų eilėraščių šiuo metu turiu vieną, po savaitės kitos gal bus ir antras. Jei norite, galiu irgi atsiųsti.
Su šventėmis – ir geriausios sėkmės.
Jūsų *Tomas Venclova*

Tomas Venclova su žmona Tania Čikagoje, Balzeko muziejuje. 1991 m. ruduo.

New Haven, 2002. III. 1
Gerbiamas Pone Pelecki-Kaktavičiau,
„Varpus“ ir knygas gavau, ačiū. Pridedu atsakymus (drauge su klausimais), du eilėraščius ir fotografiją.
Būtinai prašom atsiųsti man korektūrą. Kadangi vasarą turėčiau būti Lietuvoje, gal ją galėčiau ten ir peržiūrėti. Malonėkite palaikyti ryšį elektroniniu paštu, kad būtų aišku, kur aš randuosi.
Geriausios sėkmės – *T. Venclova*

Kraków, 10. VII. 2002
Gerbiamas ir Mielas Kolega,
kaip juda *Varpai*?
Mano eilėse reikėtų pataisyti vieną vietą: *La baigneuse* ketvirtojoje strofoje vietoj „Miestas maudos erdvėj“ turėtų būti „Miestas braido erdvėj“.
Be to, norėčiau peržiūrėti visų tekstų korektūrą. Kada ji numatoma? Liepos 15-30 būsiu Nidoje (turbūt rašytojų viloje), rugpjūčio 1-15 – Krokuvoje, ligi rugsėjo pradžios – Europoje, bet tiksliai nežinau kur (atseit, nepasiekiamas), o nuo rugsėjo jau Amerikoje.
Mano elektroninis paštas (...) Parašykite.
Geriausi linkėjimai Jums ir šeimai.
Jūsų *Tomas Venclova*

New Haven, 2002 IX 6
Gerbiamas Kolega,
ačiū už laiškus. Korektūros pageidavau ne todėl, kad tikėjausi redakcinių pakeitimų, o todėl, kad ilgame tekste būtinai įsivelia „blusų“, kurios kartais net pakeičia prasmę. Pageidaučiau ir dabar, nors jau tikriausiai per vėlu.

Iš Nidos išvykome liepos 31 vakare, taigi, deja, prasilenkėme viena diena. Kelis kartus buvau „Urbo kalne“, taip pat ir paskutiniąją dieną, bet laiško neradau.

Sėkmės – *Tomas Venclova*

Berlin, 14. IV. 2003

Gerbiamas p. Leonai,

Ačiū už labai įdomius „Varpus“, kuriuos gavau pavėluotai – mat nuo sausio pabaigos esu Europoje, taigi almanachą teko persiųsti į Berlyną. Visos pataisos priimtinos, ir publikacija anaiptol nenuvylė. Lietuvoje greičiausiai būsiu gegužės pradžioje, taigi į vakarą Vilniuje turbūt nespėsiu, o norėčiau. Rugsėjo viduryje, deja, turiu būti Amerikoje – laukia dėstymas. Jei pasirodytų kokių atsiliepimų, liečiančių mano tekstus – gal atsiųstumėt?

Su geriausiais linkėjimais Jums ir žmonai – *Tomas Venclova*

8. IX. 2005, New Haven

Gerbiamas ir Mielas Kolega,

grįžęs iš Europos, radau ir su malonumu peržvelgiau Jūsų siuntas – labai dėkui. Kai dėl Antano Venclovos šimtmečio, greičiausiai galėsiu parūpinti vieną ar du jo apsakymus iš labai senos knygos „Beržai vėtroje“, kuriuos jis gyvenimo gale paredagavo, bet neperspausdino.

Geriausios sėkmės Jums ir p. Silvijai, *Tomas Venclova*

2005. X. 10

Gerbiamas ir Mielas Leonai,

prieš mėnesį išsiunčiau Jums laišką, į kurį negavau atsakymo. Rašėte, kad „Varpus“ domintų kas nors susijusio su mano tėvo šimtmečiu. Galėčiau parūpinti šį tą iš jo ankstyvos, nuo trečiojo dešimtmečio neperspausdintos (nors savo metu spausdintos) kūrybos. Prašom parašyti, ar tai Jums tiktų. Jūsų *Tomas Venclova*

New Haven, 9. XI. 2005

Mielas Kolega,

Siunčiu žadėtą Antano Venclovos tekstą. Pridedu dar du eilėraščius, kuriuos gal irgi bus įdomu perspausdinti.

Geriausios sėkmės – *Tomas Venclova*

2005. XII. 28

Gerbiamas Kolega,

ačiū už laišką – ir sėkmės naujais 2006 metais!

Dėl nuotraukų reikėtų kreiptis į Birutę Vagrienę (Venclovų namai, tel. (...).

Lietuvoje turėčiau būti balandžio pradžioje, turbūt galėčiau užsukti ir į Šiaulius. Jūsų *Tomas Venclova*

Wien, 2006. IV. 9

Gerbiamas ir mielas Kolega,

Deja, Jūsų kovo 10 d. laiškas mane pasiekė tik dabar – jis buvo išsiųstas į Ameriką, kai aš jau seniai buvau Europoje, ir vos prieš porą dienų atėjo į Vieną, kur šiuo metu esu apsistojęs. Per tą laiką spėjau apsilankyti Vilniuje ir vėl iš jo išvykti. Atleiskite, kad taip išėjo. Vilniuje buvau labai užimtas, bet turbūt būčiau radęs savo tvarkaraštyje kokią dieną Šiauliams. Tikėkimės, kitą sykį pasiseks geriau.

Beje, ar naudojatės elektroniniu paštu? Tuo keliu mane lengviausia bet kur ir bet kada pasiekti. Adresas: (...).

Dar kartą atsiprašau – Jūsų *Tomas Venclova*

2007. X. 6
Gerbiamas ir Mielas Leonai,
Kiek žinau, išleista Jūsų interview knyga, kurioje yra ir mano tekstas. Būčiau labai dėkingas ją gavęs. Mano adresas: (...).
Geriausios sėkmės – *Tomas Venclova*

22. V. 2008 (el. paštas)
Mielas Leonai,
Birželio pirmojoje pusėje turėčiau būti Lietuvoje ir norėčiau užsukti į Šiaulius. Jūsų *Tomas*

9. VI. 2008 (el. paštas)
Jeigu atsiųstumėte mašiną ketvirtadienį ir parvežtumėt į Vilnių, galėčiau atvažiuoti.
Būtų neblogai išvažiuoti anksčiau, kad turėčiau laiko pasižvalgyti po miestą, gal užeiti į kokį muziejų.
Taip, mielai užeisiu ir pas Frenkelį, ir į „Rūtą“. Ačiū – *TV*

13. VI. 2008
Ačiū, viskas gerai.
Tekstą apie Korvin-Piotrovskį galėčiau atsiųsti nebent rudenį, priminkite. Sėkmės – *TV*

03. VII. 2009
Mielas Leonai,
linkiu sveikatos. Esu Druskininkuose, iš ten į Vilnių, deja, negrįšiu – per Seinus ir Varšuvą vyksiu toliau į Vakarus.
„Varpus“ ir „Pasadną“ labai prašom atsiųsti mano vardu (...). Jūsų *Tomas*

Henrieta VEPŠTAS (VIRKAU)

Chicago, IL, 1993.V.24
Pakartotinai brolio skatinama pagaliau prisiruošiau Jums atsakyti.
Mano biografiją jau turbūt šiek tiek žinote. Nemėgstu ir nemoku apie save kalbėti. Šį tą apie mane parašė Ingrida Korsakaitė „Knygnešyje“. Detalės ne taip jau svarbios. Šiaulius prisimenu iš kelių vaikystės išvykų ypatingomis progomis. Vieną – į vaikų teatrą pamatyti „Dvylika brolių, juodvarniais laksčiusių“, kitą – kokio tai cirko pasirodymo proga, o paskutinį kartą, jau vokietmetyje, stojamiesiems egzaminams į gimnaziją laikyti. Mano mažasis pasaulis tai Repšiai ir trijų kilometrų atstumu mokykla Liepiškiuose. Na ir šventiški šeimos suvažiavimai senelių tėviškėje Pašušvyje. Tai tiek...
Amerikoje baigiau Illinojaus universitetą, studijavau kalbas. Menu susidomėjau kiek vėliau, lankydama Chicagos Meno Instituto mokyklą ir studijuodama grafiką ir fotografiją. Susipažinusi su gausia Gintauto Vėžio lietuvių ekslibrisų kolekcija ir stebėdama brolio ekslibrius, sumaniau ir aš ką tai pabandyti, bet kiek kitaip – fotografiniu būdu. Mano pirmieji ekslibriai buvo fotoportretai, įkomponuoti į atsitiktinai rastą vaizdinę medžiagą. Vėliau nustojau naudoti savo fotografijas, dabar daugiausiai tiesiog komponuoju iš atsitiktinai surastos vaizdinės medžiagos, iš laikraščių ir žurnalų, tik kartas nuo karto ką tai savo nufotografuoto įkomponuodama.
Siunčiu „Varpams“ 14 ekslibrių. Su geriausiais linkėjimais, *Henrieta Vepštienė (Virkau)*

Birutė VILKUTAITYTĖ (GEDVILIENĖ)

Willowick, OH, 4 / 10 / 2003
Mielas Pone Leonai,
labai malonu susipažinti (...). Linkiu geriausios sėkmės tolimesniuose darbuose.

Nuoširdžiai dėkoju už siuntinį su trimis knygomis, „Varpų“ almanachu ir Jūsų laišku. Dar tik prabėgomis knygas perverčiau, kadangi norėjau greičiau Jums paruošti savo siuntą, bet užtrukau betikrindama kitus (ne su Keturakiu surištus) savo archyvo laiškus, tačiau J. J. (*Jurgio Jankaus* – L. P.-K.) daugiau neradau, išskyrus keletą jo proginių kortelių. (Dėl visa ko įdedu rašytojos Kotrynos Grigaitytės laiške atrastą priedą, kur liečiamas ir J. J.). Kadangi mano pažintis su J. J. buvo daugiau tik iš tolo, tai bet kokios smulkmenos vieno kito susitikimo (prieš daugelį metų) visai išdilo iš atminties. Gaila, bet šiuo reikalu daugiau negaliu Jums pagelbėti.

Jūsų pasiūlymas parengti „gražią publikaciją“ „Varpams“ yra gana viliojantis ir aš jį mielai priimsiu, bet, žinoma, pirmiau turite susipažinti su „mano“ „Tikruoju Keturakiu“, kurio II-os, papildytos laidos knygą Jums čia ir siunčiu.

(...) Kaip dailininkė išbandžiau keletą meno šakų, nors mano pasirinkta specialybė buvo grafika, kurią baigiau pas Adomą Galdiką. Šiuo metu jau mažai ką dirbu, kadangi bet kokie dažai ar chemikalai tuoj pasunkina mano plaučių ligą – emphyzemą.

Bijau, kad, pasivadinusi „buvusia šiauliške“, būsiu Jus suklaidinusi. Geriau būtų – suvalkietė pakeleivė, sustojusi Šiauliuose dviems metams, kurie Lietuvai ir mums visiems buvo labai tragiški. Kadangi laiške būtų sunku viską išpasakoti, tai drįstu jums pasiųsti savo atsiminimų knygą – „Nuo Kazanės – ligi New Yorko“, nors nepretenduoju į jokias rašytojas. Ši knyga atsirado tik todėl, kad mano paslaugus sūnus panoro pats ją išspausdinti, nors tai nėra jo darbas. Taigi čia matote dviejų mėgėjų „kūrinį“ su visokiais trūkumais, bet kad šie (mano manymu – per daug privatūs) atsiminimai skiriami tik artimiesiems, draugams ir pažįstamiems KAIP DOVANA, tai aš tikiuosi, kad dovanotam arkliui niekas į dantis nežiūrės... Aš net perspėjau keletą savo draugų žurnalistų, kad jokių „recenzijų“ į spaudą nedėtų, bet „mūsų“ Prienų laikraštyje jau paskelbtas ilgas straipsnis, į kurį „neiškentusi“ parašė buvusi Prienų „Žiburio“ gimnazijos lietuvių kalbos mokytoja Anarsija Adamonienė.

Deja, į Lietuvą važiuoti nežadu, nors būtų labai įdomu susitikti. Tiesą sakant, dabar jau man per vėlu leistis į tokią kelionę, kai 86 metai slegia pečius, nors vis dar bandau nepasiduoti ligoms. Dar vairuoju mašiną ir padedu savo paliegusioms seserims ir broliui, nors nesu jauniausia Vilkutaičių šeimoje. Labai skaudžiai pergyvenau savo dukters mirtį, kuri drauge buvo ir ligonės išvadavimas iš didelių kančių. Tik tokia mintis ir bet koks nuolatinis darbas mane palaiko.

Kadangi savo Gedvilo neturiu jau 12 metų, tai iš mūsų šeimos likome tik mudu su sūnumi Liutauru, kuris gyvena ir dirba Michigan valstijoje ir tik retkarčiais mane aplanko. Bet mudu beveik kasdien susisiekiame per internetą. Šiuo metu mudu dirbame prie naujo projekto – mano vienos šakos darbų albumo „Sielų portretai“, kurį dabar pati spausdinu. Tai bus irgi ne „bizniui“, bet kad popierius ir dažai gana brangūs, tai darome jų tik 20.

Žinoma, „mūsų“ KARAS dabar labai slegia nuotaiką, bet nuolatinė karo eigos informacija per TV su visais vaizdais iš frontų padaro žiūrovams tik savos rūšies teatrą. Mums labai rūpi ir Lietuvos padėtis.

Dar kartą tariu Jums nuoširdų dėkui. Pirmos pažinties proga įdedu keletą savo darbų nuotraukose. *Birutė V. G.*

P. S. Įdomu, kad Greimas – buvęs mano geras bičiulis „Pieškė“ – buvo „Varpų“ idėjos autorius.

2003, balandžio 12 (atvirlaiškis)
Mielas p. Leonai,
noriu tik trumpai pranešti, kad Jums išsiunčiau knygą,, bet labai nustebau pašto tarnautojo pareiškimu, kad siuntą gausite tik už 45 dienų. Dar taip niekada nebuvo (...). Jūsų siuntą gavau, esu labai dėkinga ir jau atsiliepiau. Gražiausi linkėjimai *B. V. G.*

11 / 23 / 03

Mielas p. Leonai,

šį kartą vėl tik trumpai, kadangi pas mane „viena bėda – ne bėda“...

Kojai gerėjant nuo „stebuklingų“ vaistų ir jau pradėjus darbą su interviu, kompiuteris staiga „užšąlo“ ir, per telefoną Liutaurui instruktuojant, man nepavyko jo sutvarkyti. Taigi likau beraštė.

(...) Liutauras galės atvažiuoti tik gruodžio mėn. (...) Mano klausimas: ar šis interviu yra svarbus ir skubus, ar jis turi terminą?

Dar dėl albumo „Sielų portretai“. Kadangi jų yra tik 23 ir dauguma jų bus atiduoti į muziejus čia ir Lietuvoje, tai ar Jums būtų priimtinas toks pasiūlymas: aš Jums atsiųsčiau albumą „pasisvečiavimui“, o vėliau Jūs jį perduotumėte Šiaulių „Aušros“ muziejui?

(...) Nuoširdžiai – *Birutė V. G.*

12 / 30 / 03

Mielas Pone Leonai,

čia siunčiu tik gautą Aisčio knygą, straipsnį apie Jurgį Jankų ir, dėl juoko, tik Jums savo mėgėjiškas 2003 m. „poemas“.

Laiškas ateina atskirai. Su geriausiais Naujų Metų linkėjimais. *Birutė V. G.*

Sausio 26. 04

Mielas p. Leonai,mūsų seni kapsai sakydavo: „Ne tep stojas, kap žmogus storojas“, kas nutiko ir man: atsakymas liko neužbaigtas ir neišsiųstas, kadangi viską sukliudė sesers Aldonos liga ir mirtis (...). Mano sveikata blogėja, akys blogėja, emphyzema nepagydoma. Daktaras tik pataria mažiau darbo ir rūpesčių, daugiau poilsio ir miego, daugiau pasivaikščiojimo ir dvasinės ramybės, ko man tikrai trūksta. Tą viską sudėjus, atrodo, kad iš mūsų „pasikalbėjimo“ jau nieko neišeis, nors esu labai dėkinga už Jūsų gerus norus. Savo pareigą Tėvui atlikau, jo apšmeižtas vardas jau apgintas ir to man užtenka. Jeigu atsiras netikinčių, anot J. Jankaus, su „ožio krauju“, tai tokių buvo ir bus, bet tas nesvarbu...

Dėl mano albumo – jeigu ligi pavasario putinėlis neateis į savo artimąjį užsienį, tai albumą Jums atsiųsiu per knygnešius, kadangi jį siųsti paštu brangiai kainuoja, o aš turiu skaitytis su savo pinigu.

Linkėdama geros sveikatos ir sėkmės darbuose, o Lietuvai Dievo pagelbos – nuoširdžiai – *Birutė V. G*

P. S. Mano kompiuteris dar vis pas sūnų.

4 / 22 / 04

Mielas Pone Leonai,

nors labai pavėluotai, dėkoju už pareikštą užuojautą, už nujautimą mano „smarkaus charakterio“ ir už patikėjimą mano duotu žodžiu. Būkite tikras, kad savo pažadą aš laikau didžiausia pareiga. Jeigu aš suabejojau dėl jo išpildymo, tai tam buvo labai rimta priežastis – labai pablogėjusi mano sveikata. Be to, negalvojau, kad „Varpų“ skaitytojai apsivils neradę „mūsų pasikalbėjimo“. (Ar jie to laukia?). Taigi, nekaip pasijutau, gavusi Jūsų priminimą dėl duoto žodžio, bet aš to užsitarnavau...

Kovo 9 d. (su specialiai atvykusiu Liutauru) dar šiaip taip „atšventėme“ mano 87 gimtadienį, o jam išvykus, už poros dienų pajutau didelį skausmą krūtinėje ir greitoji pagalba mane išvežė į ligoninę. (...) Dabar dar jaučiuosi gana silpnai, bet kol kas atsisakau Liet. Sodybos siūlomo patarnavimo ir pamažu pati tvarkausi (...). Pamažu prisėdau ir prie kompiuterio toliau tęsti ir užbaigti mūsų pasikalbėjimą. Kaip matote, jį užbaigiau ir, kaip paprastai, per daug „išėjau į lankas“, taigi nežinau, kaip Jūs su tuo susidorosite. Laiške dar klausėte apie mano darbų skaidres, kurių vienos buvo atiduotos dukrai į Čikagą, kitos randasi Prienų „Žiburio“ gimnazijos muziejuje, bet, kiek atsimenu, dauguma jų ne iš „portretų“ ciklo, o jau parduotų tapybos darbų. Gal dar ir pas mane viena kita randasi (...). Jeigu „Varpų“ viršeliui nebus nieko tinkamo, tai didelės nelaimės dėl to nebus...

Galų gale baigdama savo ilgas šnekas, linkiu Jums geros sveikatos, daug sėkmės darbuose ir šventos ramybės Lietuvoje... *Birutė V. G.*

Miela Ponia Silvija,

nors labai pavėluotai, bet nuoširdžiai Jums dėkoju už pareikštą užuojautą dėl sesers mirties. Taipgi dėkinga už gerą mano visų darbų įvertinimą. Dar turiu nemažai meno darbų, kurie laukia užbaigimo, bet tam vis neatrandu laiko, o dabar, taip pašlijus sveikatai, vargiai prie jų prieisiu, nes yra svarbesnių reikalų.

Taip, aš esu laiminga ir kasdien Dievui dėkoju už visas Jo malones ir visus „kryželius“, kuriuos Jis man skiria, bet niekada negalvoju apie savo „talentus“, gal todėl, kad aš jų nejaučiu ar kad jie yra mano genuose (...). Aš tik laiminga, kad galiu dirbti, ką sugalvoju, todėl mano sesės (deja, dabar jau tik viena) dar vis mane vadina „Barbe-šimtadarbe“.

(...) Linkiu Jums geros sveikatos, sėkmės darbuose ir Dangaus palaimos Lietuvai. *Birutė V. G.*

4 / 22 / 04

Pranas VISVYDAS

Santa Monica, 2003 vasario 13

Gerbiamas p. Leonai,

gavau Jūsų laišką prieš keletą savaičių. Taip ir nebuvo tinkamos valandėlės laiku atsiliepti. Tai reikalai, tai rūpesčiai, tai įsipareigotas to ar kito rašymas.

Esu pavartęs ir skaitęs kai kuriuos „Varpų“ numerius. Buvo paskolinęs B. Brazdžionis ir Daneta Railienė. Dailus, prasmingas almanachas. Savo turiniu linkstąs į mūsų vyresnės kartos tradicinį mąstymą. Ir į kultūrinės praeities įvairius niuansus. Daug ką įdomu skaityti.

Šiuo metu negaliu Jums pažadėti tapti „varpininku“. Toks almanachas pareikalauja rimtesnio užsiangažavimo negu kad mano ligšiolinis plevėsiškas rašinėjimas tai į „Draugą“, tai į „Akiračius“. Be to, charakteriu esu atidėliotojas. Dar prieš akis dunkso keli pažadėti projektai, kuriems įveikti būtinai turėsiu paskirti daugelį valandų.

Taip pat nuo bet kokio pašnekesio atsisakau. Esu tokį lyg pažadėjęs „Litmeno“ bendradarbiui. Bet ir šį delsiu, nes neturiu nieko ypatingo, įdomaus pasakyti.

Skaičiau „Metuose“ Jūsų vykusiai sudėtą K. Barėno leistų „Pradalgių“ aprašą. Dar bus daugiau. Barėną aš visada gerbiau ir mėgau. Jis kažkaip sugebėdavo iš rašančiųjų išspausti ir labai vertų, ir nelabai vertų dalykų. Tuo mes tada, būdami išeiviai, dvasiškai gyvenome. Ir „Pradalgę“ gauti, ir ją skaitinėti grįžus iš darbo buvo palaimingas užsiėmimas. Kai kurie autoriai, kad ir E. Cinzas, mus stebino savo gaivia įžvalga.

Labai ačiū už dėmesį. Linkiu sveikatos ir sėkmės leidžiant kūrybingus „Varpus“ *Pranas Visvydas*

2003 spalio 24 d.

Gerbiamas p. Leonai,

atleiskite už tylėjimą. Seniai gavau abi knygas.

Manau, pasakyti ačiū niekad ne per vėlu. Ir Jūs, ir aš esame užsiėmę net ir tuo, ko nesitikime.

Itin dėkoju už „Žodžių žmones“. Ši knyga visad bus aktuali lietuvių literatūros mylėtojams. O Jūs, kaip matau, sugebate su autoriais užmegzti šiltą žmogišką ryšį. Skaičiau apie Jus „L. M.“

Gaila, kad negaliu tapti varpininku – dėl riboto laiko ir ypač dėl nepastovaus, į daug ką panirusio būdo. Būti literatu – tai būti šioje srityje nuolat susitelkusiu žmogumi. Tiesiog gyventi tik tuo.

Ačiū už laišką ir už bičiulišką įrašą knygoje. Pastaruoju laiku kratausi knygų (o kur jas netrukus dėsiu?), bet šitoji apie žmones, besikankinančius dėl žodžių meniško ar taiklaus sudėstymo, ilgai išliks po ranka, ji parodo Jūsų plačią literatūrinio dėmesio skalę.

Būkite Jūs ir Jūsų šeima sveiki. Gerbiąs *Pranas Visvydas*

Vytautas VOLERTAS

Delran, N. J., 2009 balandžio 24
Gerb. Leonai,
Dėkoju už turiningus „Varpus“, kurių laukiau jau nekantraudamas, - štai įpusėjo balandis, o žurnalo nėra... Linkiu ir toliau ištvermės tesėti.
Rodos, prieš dvejus metus prasitarėte, kad darbuojatės prie dviejų knygų. Rašote, redaguojate? Vis lūkuriuoju stebuklo iš Jūsų rankų.
Esu dar gyvas, bet jau mažai kam tikęs. Toks pamaiša žmonėms po kojomis... Bet pavasaris džiugina. Mano tėviškėje būdavo daug ievų, žydėdavo lyg jaunamartės, bet melioracija jas užgesino. Iki dabar jaučiu kvapą.
Geriausi linkėjimai! *V. Volertas*

2009. 10. 07
Malonus Kolega,
Aš beveik šiek tiek ištempiu laiką. Gal tai ne tinginystė, bet tik nekaltas apsileidimas. Vis dėlto kai ką ištesiu. „Varpus“ paminėjau, persiunčiu Jums iškarpą.
Dėkoju už Silvijos noveletes. Minties ir jausmo gilumas – lyg mano tėviškės šulinio. Labai patiko!
Jums ištvermės ir didelės sėkmės! *V. Volertas*

2010. 10. 18
Gerb. Leonai,
Kažkodėl mano kompiuteris atsisakė perduoti Jums laišką. Taigi – dirbu ranka. Ačiū, kad prisiminėte, tačiau esu nelaimingas, kad negaunu VARPŲ.
Juozą Bagdoną pažinojau, esu surengęs jo darbų dvi parodas, turiu paveikslų. Tačiau pažintis buvo oficiali. Buvo malonus ir paprastas žmogus, produktyvus, populiarumu nelenkė savo kolegų. Kai kas manė, kad jam nereikėjo šokti į „modernizmą“. Čia vertėsi kukliai, po vienos parodos Filadelfijoje skundėsi, kad neturįs pinigų grįžti Niujorkan. Gelbėjau, pirkau. Nors tuo laiku mano kartos žmonės lietuvius dailininkus vertino, prie J. Bagdono nepuolė. Manė, dar neįgudęs modernistas, nors jį patį, žmogų, vertino. Jis pasakojosi, kad Kolumbijoje buvo gerai įsikūręs, bet ten pavojingas gyvenimas jį atvijo į JAV. Dėl savo darbų kainų leidosi į derybas ir buvo „minkštas“. Nors iš tapybos JAV sunkiai vertėsi, tačiau į kokius nors pašalinius uždarbiavimus nepuolė. Buvo vertingas, nors sunkaus verslo žmogus, mėgstąs pasiskųsti, padejuoti. Tokio išdidumo, kaip, pvz., K. Žoromskis, J. Bagdonas neturėjo net ir krislelio.
Tiek apie jį težinau, gerbiu ir nemanau, kad tokias bergždžias žinias, kaip čia yra padrikai išpiltos, galėtum atskirai panaudoti. Gal jos tik patvirtins kitų nuomones, gal paprieštaraus joms.
Geriausios sėkmės! *V. Volertas*

2010. 12. 29
Gerb. Redaktoriai,
Žurnalą gavau, dėkoju už jį ir už šventinius sveikinimus. „Varpai“ įdomūs, informatyvūs, turi medžiagos, kurios niekur kitur nėra. (Pvz., straipsnis apie litvakus, mažiau žinomų vardų atskleidimas.)
Linkime sėkmės! *V. Volertas*

Gerb. Kolega,
Padėtį esu aiškinęs e-mail keliu. Taigi Jūsų leidiniai, gaunami paštu, tampa brangūs Jums ir man. Kito kelio nežinau, nors bandysiu jo paieškoti. Ką Jūsų spausdiniuose randu – pilną Lietuvos literatūrinį vaizdą. Linkiu šiame darbe daug sėkmės ir ištvermės! *V. Volertas*
2011. 05. 03

Iš kairės: Vytautas Volertas, R. Česonienė, Bronius Vaškelis, Ona Balčiūnienė-Audronė, Kostas Ostrauskas.

2012. 07. 20

Malonus kolega,

Jūsų siuntą gavau. Nuoširdžiai dėkoju už gausą įdomios medžiagos. Praeitis, dabartis, ypač ta, kuri arba stipresniųjų užslėpta, arba pati šešėly užlindusi, nes stokoja drąsos. Jūs *Varpuose* atskleidžiate daug naujų vardų, gal į viršūnes įkopsiančių, gal tik jų aplinkoje kūrybėle švieseles skleisiančių.

Gerb. Silvijos noveletės – tarsi mažyčiai perliukai. Skaityk ir žavėkis, žavėkis ir galvok, kreipk mintį ten, kur gausu ramybės ir palaimos. Sėkmės jai kūryboje ir platesnio garso, gal gero dailininko iliustruotais (gausiais!) papuošalais.

Ačiū dar kartą ir nepamirškite manęs. *Vytautas Volertas*

2012, lapkričio 9 (el. laiškas)

Gerbiamasis, ar pastebėjote, kad mano kompiuteris baigė lituanistiką? Taigi kalbėsimės sava kalba.

Žvalgiausi ir galvojau, o išvada štai kokia: visą gyvenimą buvau bėgikas su laikrodžiu priešais akis, todėl nebuvo laiko glostyti popierėlius, kurie gražiai minėjo, dienoraštėlius rašyti, laiškus siuntinėti, kuriuos pakeitė telefonas. Šeima, studijos, tarnyba, dėstymas kolegijėlėje, triūsas lietuvių Bendruomenėje net ant pačio kraigo buvo mano lemtis. Nebloga. Visi vaikaičiai laisvai lietuviškai ginčijasi, duonos yra, jokių bylų neturėjau, žmona palikti nežadėjo. Tačiau buvau apsileidęs savo archyvuose. Popieriai sumesti vienon krūvon, susirašinėjimas padrikas, tik mano rašyti straipsniai yra vos ne pakenčiamai laikomi. Bet juose, kiek prisimenu, nieko gero nebuvo. Mano šiandieninė sveikata neleidžia nei lenkinėtis, nei rankų kilnoti, tad po popierių kūgius knistis negaliu. Ar neaiški išvada? Esu grybas, su kuriuo sutarimai nesudarinėjami.

Su Jumis bendrauti buvo labai malonu ir už tai dėkoju. Jūsų akiratis Lietuvos ir išeivijos literatūroje yra nepaprastai platus, kai kur net intymus. Jį labai gerbiu.

Jūsų *V. Volertas*

Varpai-2013 (29): Literatūros almanachas / Vyr. red. L. Peleckis-Kaktavičius.
Leidžiamas nuo 1943. Leidimas atnaujintas 1989.
2013. – 300 p.: 35 iliustr. Bibliogr. išnašose.

ISSN 1392-0669

Nuotraukos ir reprodukcijos:
Sigitos BALTAKIENĖS (19),
Juozo BINDOKO (185),
L. BRIEDŽIO (237),
Kazio DAUGĖLOS (137, 181),
Antano DILIO (43, 95, 164),
Vytauto MAZELIO (283),
Snieguolės MICHELKEVIČIŪTĖS (57, 59),
Algimanto ŽIŽIŪNO (34, 69, 93),
iš Danutės BERNOTIENĖS asmeninio archyvo (25),
iš Vytauto BUBNIO asmeninio archyvo (38),
iš Leonardo GUTAUSKO asmeninio archyvo (47),
iš Leono PELECKIO-KAKTAVIČIAUS asmeninio archyvo (72, 119, 122, 130, 131, 139, 141, 145, 193, 194, 230, 231, 243, 251, 270, 278, 296),
iš Tomo VENCLOVOS asmeninio archyvo (289).

Maketavo Saulutė NEKROŠIENĖ.

Pirmajame viršelyje – Romualdas LANKAUSKAS. Žiemos karaliaus atvykimas. Kartonas, akrilas. 70x70 cm. 1993.

Ketvirtajame viršelyje – Julija ALMANIS. Ties baltojo lokio žvaigždynais. Kartonas, al. 2009.

F. 70x100 1/16. 19 sp. l. *Išleido* Literatūros almanacho „Varpai“ redakcija. Rankraščių, pasiūlymų, atsiliepimų laukiame adresu: **Dainų g. 98-45, LT-78270 Šiauliai**. Tel. 8-41 45 41 71. El. p.: varpai@splius.lt Internetinis psl.: www.mpeleckis.eu/varpai Autorių nuomonė nebūtinai sutampa su redakcijos nuomone. Už savo teiginius atsako autorius. *Spausdino* UAB „Neoprintas“, Šarūno g. 12, Šiauliai. Už spausdinimo kokybę atsako spaustuvė.

VARPAI-2013 (29). Literary almanac in Lithuanian appearing since 1943. Editor-in-chief Leonas Peleckis-Kaktavičius.

VISOS POLIGRAFINĖS PASLAUGOS
Dizainas
Maketavimas
Repro paslaugos
NEO PRINTAS
Spausdiname:
ofsetu-
kalendorius, knygas, plakatus,
bukletus, atvirutes, skrajutes,
ant vokų
fleksografija-
spalvoti lipdukai rulone, lipdukai
termo spausdintuvams
Poligrafinės paslaugos:
Bigavimas, lankstymas;
perforacija, numeracija;
termo blokų klijavimas;
spiralinis įrišimas;
folijavimas;
laminavimas (skaidriu, matiniu laminatais);
štancavimas;
dėžučių gamyba
Šarūno g. 12, LT-76129 Šiauliai
Tel.: (841) 52 12 55,
Faksas: (841) 52 50 21,
El. paštas: info@print-lt.lt

Ruta
ANNO 1913
ŠIMTAMETĖS TRADICIJOS
Tilžės g. 133, LT-76349 Šiauliai, Lietuva (Lithuania)
Tel. +370 41 52 20 45, faks. +370 41 52 20 46
El. paštas info@ruta.lt, www.ruta.lt
ŠALTYJE DŽIOVINTI VAISIAI IR UOGOS
Liofilizacijos būdu džiovinti lietuviški vaisiai ir uogos su šokoladu – išskirtinis vasaros dvelksmo ir skonio kūrinys, moderniųjų technologijų ir šimtmetį siekiančios „Rūtos“ patirties rezultatas, sulaukęs natūralumą mėgstančių gurmanų dėmesio bei ekspertų įvertinimo.
Konkurse „Lietuvos metų gaminys 2012“, parodoje „AgroBalt 2012“ aukso medaliais apdovanota dražė „Aktinidijos su baltuoju šokoladu“. Diplomais tarptautinėje verslo ir pasiekimų parodoje „Šiauliai 2012“ bei parodoje „AgroBalt 2012“ apdovanota dražė „Braškės su šokolado asorti“.
Liofilizacija – tobula produktų džiovinimo technologija, tinkamiausias būdas išsaugoti jų natūralumą. Produktai džiovinami vakuume, labai žemoje temperatūroje (-80 °C). Liofilizuotuose vaisiuose ir uogose išlieka beveik visi vitaminai, išsaugomos jų aromatinės, skoninės savybės, pradinis tūris, forma bei spalva.
Dražė Liofilizuoti OBUOLIAI su baltuoju šokoladu
Dražė Liofilizuotos MĖLYNĖS su baltuoju šokoladu
Dražė Liofilizuotos AKTINIDIJOS su baltuoju šokoladu
Dražė Liofilizuotos BRAŠKĖS su šokolado asorti
Liofilizuoti OBUOLIAI su baltuoju šokoladu 140 g
Liofilizuotos MĖLYNĖS su baltuoju šokoladu 140 g
Liofilizuotos AKTINIDIJOS su baltuoju šokoladu 140 g
Liofilizuotos BRAŠKĖS su šokolado asorti 140 g

Rūta®
ANNO 1913
ŠIMTAMETĖS TRADICIJOS
Tilžės g. 133, LT-76349 Šiauliai, Lietuva (Lithuania)
Tel. +370 41 52 20 45, faks. +370 41 52 20 46
El. paštas info@ruta.lt, www.ruta.lt

GILIŲ KAVA

Liaudies medicinos receptuose randama duomenų, kad iš ąžuolo gilių lietuviai ruošė gėrimą – gilių kavą. Ją gėrė ir kitose Europos šalyse, taip pat Turkijoje, Meksikoje. Liaudies medicinos žinovai gilių kavą siūlydavo gerti silpniems, mažakraujystė ar rachitu sergantiems vaikams. Kai kuriuose žinynuose teigiama, kad gilių kava žmogų daro gražų ir ištvermingą, jaunina, suteikia naujų jėgų.

Ilgą laiką tik literatūros šaltiniuose gyvavusį gėrimą – gilių kavą, UAB „Rūta“ prikėlė naujam gyvenimui. Produktas gaminamas iš Lietuvos miškuose augančių ąžuolo gilių. Šio gėrimo gamybos technologija ir paruošimo rekomendacijos parinktos vadovaujantis lietuvių liaudies medicinos receptais. Dėl šių priežasčių „Rūtos“ gaminamai „Gilių kavai“ yra suteiktas Kulinarijos paveldo statusas.

Gilių kava – tai natūralus kavos pakaitalas, kuriam būdingas savitas, malonus skonis. Kava bus skanesnė, jei jos baltinimui naudosime ne pieną, o grietinėlę. Norint pabrėžti skonio išskirtinumą, gėrimą galima gardinti maltu imbieru, gvazdikėliais, kardamonu, vanile ar cikorija.

Gilių kava puikiai dera ne tik su įprastiniais maisto patiekalais, bet ir su įvairiais šokolado gaminiais, desertais. Ja gali mėgautis visi – ir suaugusieji, ir vaikai.

SKONIO TRIUMFAS –

Prabangus šokoladinių saldainių rinkinys su keturių skonių įdarais: lazdynų riešutų, romo skonio, *champ-krem* ir *Marsala* vyno su baltojo šokolado kremo įdaru. Tai tikras patirties, skonio ir istorijos triumfas.